

KANSALLINEN
KOULUTUKSEN
ARVIOINTIKESKUS

OIKEUSTIETEELLISEN ALAN KORKEAKOULUTUKSEN ARVIOINTI

Jukka Mähönen | Manne Airaksinen | Atte Korte
Albert Mattsson | Sampo Mielityinen | Johanna Niemi
Mirjami Paso | Johanna Rantanen | Sirpa Moitus
Laura Partanen | Mira Huusko

JULKAISUT 22:2021

OIKEUSTIETEELLISEN ALAN KORKEAKOULUTUKSEN ARVIOINTI

Jukka Mähönen
Manne Airaksinen
Atte Korte
Albert Mattsson
Sampo Mielityinen
Johanna Niemi
Mirjami Paso
Johanna Rantanen
Sirpa Moitus
Laura Partanen
Mira Huusko

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus
Julkaisut 22:2021

JULKAISIJA Kansallinen koulutuksen arviointikeskus

KANSI JA ULKOASU Juha Juvonen (org.) & Ahoy, Jussi Aho (edit)
TAITTO PunaMusta

ISBN 978-952-206-714-2 pdf
ISSN 2342-4184 (verkkojulkaisu)

© Kansallinen koulutuksen arviointikeskus

Julkaisija

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI)

Julkaisun nimi

Oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen arviointi

Tekijät

Jukka Mähönen, Manne Airaksinen, Atte Korte, Albert Mattsson, Sampo Mielityinen, Johanna Niemi, Mirjami Paso, Johanna Rantanen, Sirpa Moitus, Laura Partanen & Mira Huusko

Oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen arviointi toteutettiin vuosina 2020–2021 ja se koski yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen koulutustarjontaa. Erityisesti huomion kohteena olivat tutkinto-ohjelmien tuottama osaaminen, työelämärelevanssi ja jatkuva oppiminen. Arviointikysymykset olivat:

- Millaista osaamista oikeustieteellisen alan korkeakoulutus tuottaa ja miten?
- Miten oikeustieteellisen alan korkeakoulutus ennakoi ja vastaa tulevaisuuden osaamistarpeisiin?
- Millainen on oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen työelämärelevanssi?
- Millaisia ovat jatkuvan oppimisen tarjonta ja toimintatavat oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksessa?

Alan kansallinen tutkintorakenne koostuu viiden yliopiston tarjoamista oikeusnotaarin tutkinto-ohjelmista, joissa tavoitetutkintona on alempi korkeakoulututkinto. Neljä yliopistoa tarjoaa oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmakoulutusta. Lisäksi viidessä muussa yliopistossa oikeusala opiskellaan kauppatieteiden tai hallintotieteiden tutkinto-ohjelmien osana. Kahdeksassa ammattikorkeakoulussa tarjotaan oikeudellisesti painottuneita liiketalouden ammattikorkeakoulututkintoon johtavia tutkinto-ohjelmia sekä kahdessa ammattikorkeakoulussa ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavia tutkinto-ohjelmia.

Arvioinnissa käytettiin monipuolisia menetelmiä ja aineistoja: valmiita palauteaineistoja, kuten Kandipalautetta ja maistereiden uraseurantaa, oikeustieteellisille yksiköille ja tutkinto-ohjelmille suunnattujen neljän eri itsearviointikyselyn vastauksia, yliopistojen arviointivierailuilla tehtyjä haastatteluita, ammattikorkeakoulujen oikeudellisille koulutuksille järjestettyä työpajaa, työelämän ja sidosryhmien edustajille tehtyjä ryhmähaastatteluja sekä opiskelijatyöpajojen aineistoja. Lisäksi arvioinnin loppuvaiheessa alustavia johtopäätöksiä ja kehittämissuosituksia työstettiin oikeustieteellisen alan arvioinnin kehittämiswebinaarissa.

Arvioinnin perusteella oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen **keskeisimmät vahvuudet** ovat:

- Oikeustieteellisen alan kansalliset tutkintorakenteet ovat pääosin toimivia.
- Oikeustieteen alan tutkinnot vastaavat työelämän tarpeita, sillä valmistuneet työllistyvät hyvin.
- Opetuksen painottuminen juridiikan yleisiin oppeihin ja oikeudelliseen yleissivistykseen tukee opiskelijoiden valmiuksia toimia monenlaisissa työtehtävissä.
- Oikeustieteellisellä alalla on muihin aloihin verrattuna poikkeuksellisen paljon jatkuvan oppimisen tarjontaa. Korkeakoulujen lisäksi kentällä on lukuisia muita tahoja, jotka tarjoavat alan jatko- ja täydennyskoulutusta.

Keskeisimmät kehittämissuositukset oikeustieteellisen alan korkeakoulutukselle ovat:

- Oikeustieteellisen alan opetusresursseja tulee lisätä ja opettaja-opiskelija-suhdelukua määrällisesti parantaa siten, että vuorovaikutteista ja aktivoivaa opetusta sekä opiskelijoiden ohjausta ja osaamista koskevaa palautetta voidaan lisätä.
- Osaamistavoitteiden, opetusmenetelmien ja osaamisen arvioinnin linjakkuuden kehittämiseksi tulee laatia yhteisiä arviointikriteereitä, jakaa hyviä käytäntöjä eri korkeakoulujen välillä sekä tukea opettajien pedagogisen osaamisen kehittymistä.
- Yksiköiden tulee käydä yhteistä keskustelua koulutusyhteistyön systemaattisesta kehittämisestä ja organisoida yhteistyötä selkeämmin.
- Jatkuvan oppimisen koulutustarjonnan suunnittelu, toteutus ja arviointi tulee systematisoida ja vastuuttaa.

Asiasanat: ammattikorkeakoulut, arviointi, jatkuva oppiminen, korkeakoulut, korkeakoulutus, koulutustarjonta, oikeustieteellinen ala, osaaminen, työelämärelevanssi, yliopistot.

Utgiven av

Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU)

Publikationens namn

Utvärdering av högre utbildningen inom det juridiska utbildningsområdet

Författare

Jukka Mähönen, Manne Airaksinen, Atte Korte, Albert Mattsson, Sampo Mielityinen, Johanna Niemi, Mirjami Paso, Johanna Rantanen, Sirpa Moitus, Laura Partanen & Mira Huusko

Utvärderingen av högre utbildningen inom det juridiska utbildningsområdet genomfördes åren 2020–2021 och berörde universitetens och yrkeshögskolornas utbud av högre utbildning inom det juridiska utbildningsområdet. Utvärderingen hade speciellt fokus på de kompetenser som examensprogrammen ger, arbetslivsrelevansen samt kontinuerligt lärande. Utvärderingsfrågorna var:

- Hurdana kompetenser ger högre utbildningen inom det juridiska området och hur?
- Hur förutser och svarar högre utbildningen inom det juridiska området på framtidens kompetensbehov?
- Hur relevant är högre utbildningen inom det juridiska området för arbetslivet?
- Hur ser utbudet av och tillvägagångssätten för kontinuerligt lärande ut inom högre utbildningen inom det juridiska området?

Den nationella examensstrukturen inom området består av examensprogram för rättsnotarie vid fem universitet. Målexamen i dessa program är lägre högskoleexamen. Fyra universitet erbjuder utbildning inom examensprogram för juris magister. Dessutom erbjuds juridisk utbildning vid fem andra universitet, där man studerar juridik inom examensprogrammen för ekonomi eller förvaltning. Åtta yrkeshögskolor erbjuder examensprogram som leder till yrkeshögskoleexamen i företagsekonomi med tyngdpunkt på juridik samt två yrkeshögskolor examensprogram som leder till högre yrkeshögskoleexamen.

I utvärderingen användes mångsidiga metoder och material: responsdata såsom Kandidatrespons och karriäruppföljning för magistrar, svar från fyra olika självvärderingsenkäter riktade till juridiska enheter och examensprogram, intervjuer vid utvärderingsbesök på universitet, workshop för juridiska utbildningar vid yrkeshögskolor, gruppintervjuer med representanter för arbetslivet och intressentgrupper samt material från arbetsseminarier för studerande. I utvärderingens slutskede utarbetades också preliminära slutsatser och utvecklingsrekommendationer vid ett utvecklingswebbinarium.

Enligt utvärderingen är de **centrala styrkorna** hos högre utbildningen inom det juridiska utbildningsområdet följande:

- De nationella examensstrukturerna inom det juridiska området fungerar i huvudsak bra.
- Examina inom det juridiska området motsvarar arbetslivets behov, eftersom sysselsättningen är god bland de utexaminerade.
- Undervisningens betoning på allmänna kunskaper inom juridik och på juridisk allmänbildning stödjer de studerandes färdigheter att arbeta med många slags arbetsuppgifter.
- Utbudet av kontinuerligt lärande är exceptionellt stort inom det juridiska området jämfört med andra områden. Utöver högskolor finns det många andra aktörer som erbjuder påbyggnadsutbildning och fortbildning inom området.

De centrala utvecklingsrekommendationerna för högre utbildningen inom det juridiska området är följande:

- Undervisningsresurserna inom det juridiska området bör utökas och antalet lärare i förhållande till studerande borde ökas, så att man kan öka den interaktiva och aktiverande undervisningen samt handledningen av studerande och responsen om hur kompetensen utvecklas.
- Högskolorna bör förstärka länken mellan kompetensmålen, undervisningsmetoderna och bedömningen genom att ta i bruk gemensamma utvärderingskriterier, dela med sig av god praxis högskolorna emellan samt stödja utvecklingen av lärarnas pedagogiska kompetens.
- Enheterna bör föra en gemensam dialog om systematisk utveckling av utbildningssamarbetet och organisera samarbetet på ett tydligare sätt.
- Planeringen, genomförandet och utvärderingen av utbildningsutbudet av kontinuerligt lärande bör systematiseras och ansvaret fördelas.

Nyckelord: arbetslivsrelevans, högre utbildning, högskolor, juridiska området, kompetens, kontinuerligt lärande, universitet, utbildningsutbud, utvärdering, yrkeshögskolor.

Publisher

Finnish Education Evaluation Centre (FINEEC)

Title of publication

The evaluation of higher education in law

Authors

Jukka Mähönen, Manne Airaksinen, Atte Korte, Albert Mattsson, Sampo Mielityinen, Johanna Niemi, Mirjami Paso, Johanna Rantanen, Sirpa Moitus, Laura Partanen & Mira Huusko

The evaluation of higher education in law was carried out between 2020 and 2021 and it focused on provision of higher education in law at universities and universities of applied sciences (UAS). Special attention was paid to the competence produced by the degree programmes, their working-life relevance and continuous learning. The evaluation questions were:

- What competence does higher education in law produce and how?
- How does higher education in law anticipate and respond to future competence needs?
- What is the working life relevance of higher education in law like?
- What kind of provision and practices of continuous education are there in higher education in law?

The national degree structure of the field consists of the degree programmes leading to a Bachelor of Laws degree, offered by five universities. Four universities offer education in degree programmes leading to a Master of Laws degree. In addition, education provision in law is offered by five other universities, in which law is studied in degree programmes in business or administrative sciences. Eight UASs offer degree programmes leading to a bachelor's degree in business management and two UASs degree programmes leading to a UAS's master's degree.

Diverse methods and material were used in the evaluation: already existing feedback material, such as Finnish Bachelor's Graduate Survey and Career Monitoring of masters' graduates, responses to four different self-evaluation surveys targeted at units and degree programmes in the field of law, interviews conducted during evaluation visits to universities, a workshop organised to degree programmes of UASs, group interviews conducted with representatives of stakeholders and material from student workshops. In addition, preliminary conclusions and development recommendations were prepared at the final stage of the evaluation in a webinar dealing with the development of evaluation in the field of law.

Based on the evaluation, **the key strengths** of higher education in law are the following:

- The national degree structures in the field of law mainly function well.
- The degrees in law meet the needs of the working life as graduates find employment successfully.
- The emphasis on general learning in jurisprudence and general knowledge of law supports students' abilities to work in a variety of positions.
- Compared to other fields of education, the law provides an exceptionally wide variety of continuous learning. In addition to higher education institutions, there are also numerous other parties providing further and continuing education in the field.

The key development recommendations for higher education in law are the following:

- The teaching resources in the field of law must be increased and the teacher-student ratio improved quantitatively so that interactive teaching, active learning and feedback on student guidance and students' competence can be increased.
- To develop the alignment of the learning outcomes, teaching methods and assessment of competence, common assessment criteria must be drawn up, good practices must be shared between different higher education institutions and the development of teachers' pedagogical competence must be supported.
- Units must conduct joint discussions on systematic development of education cooperation and organise the cooperation better.
- The planning, implementation and assessment of the education offered in continuous learning must be made systematic and the relevant responsibilities must be assigned.

Keywords: competence, educational provision, evaluation, continuous learning, higher education institutions, law, working-live relevance, universities, universities of applied sciences.

Tiivistelmä	3
Sammanfattning.....	5
Summary	7
1 Johdanto	13
2 Arvioinnin tavoitteet ja arviointikysymykset.....	17
3 Arvioinnin tausta	25
3.1 Oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen rakenteet ja sääntely	26
3.2 Oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen ja työvoimakysynnän nykytila.....	31
3.3 Kansainväliset trendit oikeustieteellisellä alalla	39
3.4 Keskeiset käsitteet.....	40
4 Arviointiprosessi	43
4.1 Arviointiryhmän nimittäminen ja suunnitteluvaihe	44
4.2 Arvioinnin toteutus: menetelmät ja aineistot	45
5 Tulokset:Oikeustieteellisen alan koulutuksen kansallinen tila	55
5.1 Oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen tutkintorakenteiden toimivuus.....	57
5.2 Osaamislähtöisyys ja tutkinto-ohjelmissa saavutettava osaaminen	60
5.3 Koulutusten työelämärelevanssi.....	80
5.4 Alan koulutusten valmiudet vastata muutoksiin.....	91
5.5 Ruotsinkielinen koulutus	94
5.6 Kansainvälisyys	100
5.7 Digitalisaatio	104
5.8 Yhteistyö koulutusosalalla	108
5.9 Jatkuva oppiminen oikeustieteellisellä alalla	111
5.10 Kansallinen ohjaus ja systeemitason toimivuus.....	116

6	Yliopistojen arviointipalautteet	121
6.1	Helsingin yliopisto: Oikeustieteellinen tiedekunta.....	122
6.2	Itä-Suomen yliopisto: Oikeustieteiden laitos	127
6.3	Lapin yliopisto: Oikeustieteiden tiedekunta.....	132
6.4	Turun yliopisto: Oikeustieteellinen tiedekunta.....	137
6.5	Åbo Akademi: Fakulteten för samhällsvetenskaper och ekonomi, de rättsvetenskapliga utbildningarna	142
7	Arviointipalaute ammattikorkeakoulujen oikeudellisille tutkinnoille	149
7.1	Taustatietoa ammattikorkeakoulujen oikeudellisesti painottuneista tutkinto-ohjelmista.....	150
7.2	Osaamislähtöisyys ja tutkinto-ohjelmien tuottama osaaminen.....	152
7.3	Työelämärelevanssi.....	155
7.4	Jatkuva oppiminen.....	157
7.5	Yhteenveto ja johtopäätökset	158
8	Arvioinnin luotettavuus.....	161
9	Johtopäätökset ja suositukset	167
	Lähteet	177
	Liitteet	185
	LIITE 1. Arviointikysymyksiä tarkentavat kysymykset	186
	LIITE 2. Arvioinnin toteutusvaiheet ja aikataulu	187
	LIITE 3. Oikeustieteellisen alan ainejärjestöjen palaute	189
	LIITE 4. Yliopistojen arviointivierailujen rakenne.....	191
	LIITE 5. Ammattikorkeakoulujen tutkinto-ohjelmien edustajien työpajan rakenne.....	192

Johdanto

1

Oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen arviointi perustuu Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) Koulutuksen arviointisuunnitelmaan vuosille 2020–2023. Suomalaisen korkeakoulutuksen kansalliset arvioinnit ovat viime vuosina kohdistuneet erityisesti korkeakoulujen laatujärjestelmiin, mutta korkeakoulutuksen kehittämiseksi on noussut tarve saada myös entistä kattavammin tietoa eri koulutusaloista (esim. Pyykkö ym. 2013, 59).

Karvi onkin käynnistänyt koulutusalaakohtaiset arvioinnit, joihin myös oikeustieteellisen alan arviointi liittyy. Vuonna 2018 toteutettiin lääketieteen peruskoulutuksen (Mäkelä ym. 2018) ja vuosina 2019–2020 humanistisen alan, kauppatieteiden ja liiketalouden sekä tekniikan ja yhteiskuntatieteellisen korkeakoulutuksen koulutusalojen arvioinnit (Pyykkö ym. 2020a). Vuosina 2020–2021 toteutettiin sosiaali- ja terveysalan (Konkola ym. 2021) ja oikeustieteellisen alan arvioinnit. Korkeakoulutuksen koulutusala-arvioinneissa tarkastellaan koulutusten vahvuuksia ja kehittämiskohteita suhteessa tutkinto-ohjelmien tuottamaan osaamiseen ja työelämärelevanssiin sekä jatkuvaan oppimiseen. Arvioinnit tuottavat myös tietoa korkeakoulujen kyvystä kehittää koulutustarjontaa vastaamaan muuttuviin osaamisvaatimuksiin ja tulevaisuuden toimintaympäristöön. (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus 2021, 14.) Koulutusala-arviointeja on tarkoitus jatkaa uusien alojen tarkasteluilla.

Oikeustieteellisen alan korkeakoulutusta ei ole aiemmin arvioitu Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksessa. Alaa koskevat viimeisimmät kansalliset selvitykset on tehty noin 15 vuotta sitten (OPM 2005). Tämä korostaa oikeustieteellisen alan arvioinnin tarpeellisuutta.

Arvioinnin tavoitteet ja arviointi- kysymykset

2

Oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen arvioinnissa tarkastellaan oikeustieteellisen ja oikeusalan koulutusten nykytilaa, vahvuuksia ja kehittämiskohteita. Arvioinnin pääteemat ovat tutkinto-ohjelmien tuottama osaaminen, tulevaisuuden osaamistarpeisiin vastaaminen, tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssi ja jatkuva oppiminen. Läpäisyteemoina arvioinnissa ovat yksiköiden yhteistyö eri tahojen kanssa, digitalisaatio, valmiudet reagoida muutostilanteisiin, kansainvälisyys ja ruotsinkielinen koulutus.

Yliopistot, ammattikorkeakoulut ja muut toimijat voivat hyödyntää arviointitietoa koulutuksen ja koulutustarjonnan kehittämisessä. Arvioinnin pääkohteina ovat viiden yliopiston oikeustieteelliset tiedekunnat ja yksiköt ja niiden tarjoamat oikeustieteen tutkinto-ohjelmat Helsingin, Turun, Itä-Suomen ja Lapin yliopistoissa sekä Åbo Akademiassa. Näille annetaan jokaiselle erillinen palaute kehittämistyön tueksi. Toiseksi arvioinnin yhteydessä tarkastellaan ammattikorkeakoulujen oikeudellisen alan koulutustarjontaa ja arvioidaan koulutuksen roolia ja työelämärelevanssia osana ammattikorkeakoulujen oikeusalan tutkintotarjontaa. Ammattikorkeakoulujen oikeusalan tutkinto-ohjelmat saavat yhteisen arviointipalautteen. Kolmanneksi arvioinnissa tarkastellaan yliopistojen tarjoamia hallintotieteen ja kauppatieteen maisterin tutkinto-ohjelmia, joissa voi valita erikoistumisvaihtoehdona tai pääaineena oikeustieteen. Näin arvioinnissa tuotetaan kansallinen kokonaiskuva oikeusalan koulutustarjonnasta. Lisäksi analysoidaan alan ruotsinkielisen koulutuksen nykytilannetta ja tulevaisuuden tarpeita. Kehittävän arvioinnin periaatteiden mukaan arvioinnin vaikuttavuutta on tuettu tiiviillä ja arviointiprosessin kattavalla vuorovaikutuksella ja yhteistyöllä korkeakoulujen, opiskelijoiden ja sidosryhmien edustajien kanssa. Arvioinnin eri vaiheisiin on osallistunut noin 300 henkilöä, jotka edustavat oikeustieteellisen alan korkeakoulujen henkilöstöä, opiskelijoita ja alan keskeisiä sidosryhmiä.

Oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen arvioinnin arviointikysymykset ovat:

- Millaista osaamista oikeustieteellisen alan korkeakoulutus tuottaa ja miten?
- Miten oikeustieteellisen alan korkeakoulutus ennakoi ja vastaa tulevaisuuden osaamistarpeisiin?

- Millainen on oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen työelämärelevanssi?
- Millaisia ovat jatkuvan oppimisen tarjonta ja toimintatavat oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksessa?

Arviointikysymyksiä tarkentavat kysymykset ovat liitteessä 1. Näihin kysymyksiin esitetään vastaukset kansallisesta näkökulmasta luvussa 5, yliopistojen oikeustieteellisten yksiköiden näkökulmasta luvussa 6 ja ammattikorkeakoulujen näkökulmasta luvussa 7.

Arvioinnin kohderyhmään kuuluvat ne yliopistot, joille valtioneuvoston asetuksessa (VN 794/2004 muutoksineen) yliopistojen tutkinnoista on annettu koulutusvastuu oikeustieteellisellä koulutusalaalla. Lisäksi oikeusnotaarin (ON) ja oikeustieteen maisterin (OTM) tutkinto-ohjelmien tarkasteluun sisällytettiin Itä-Suomen yliopiston hallintotieteiden kandidaatin ja maisterin tutkinnot, koska niihin sisältyy pääaineena julkisoikeus. Tarkasteluun sisällytettiin myös Åbo Akademin oikeustieteelliseen alaan suuntautuvat valtiotieteiden maisterin tutkinnot (ILHR ja UKJ) sekä Helsingin, Turun ja Itä-Suomen yliopistojen kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnot.

Arvioinnin kohderyhmään kuuluvat myös ne ammattikorkeakoulut, joiden 1.1.2015 voimaan tulleissa toimiluvissa (VN 1129/2014; OKM 2021a) määriteltymiin koulutusvastuisiin kuuluu liiketalouden ammattikorkeakoulututkinto ja ylempi ammattikorkeakoulututkinto ja niihin sisältyvä mahdollisuus erikoistua oikeusalaan. Näistä tutkinnoista käytetään tässä arvioinnissa nimitystä oikeudellisesti painottunut tradenomin tutkinto.

Oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen arviointi koskee seuraavia tutkinto-ohjelmia:

- yliopistojen oikeustieteellisen alan koulutusvastuusäätelyn mukaisia suomen- ja ruotsinkielisiä oikeusnotaarin (ON, RN) ja oikeustieteen maisterin (OTM) tutkintoon johtavia koulutuksia,
- yliopistojen kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin (KVOTM) tutkintoja¹,
- Itä-Suomen yliopiston julkisoikeuden hallintotieteiden kandidaatin (HTK) ja maisterin (HTM) tutkintoja,
- Åbo Akademin oikeustieteellisen alan valtiotieteiden maisterin tutkintoja,
- ammattikorkeakoulujen toimilupiin sisältyviä liiketalouden ammattikorkeakoulututkintoon tai ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavia koulutuksia, joissa tarjotaan oikeudellisesti painottunutta tradenomin koulutusta,
- yliopistojen yhteiskuntatieteellisen ja kauppatieteiden alemmat ja ylemmät korkeakoulututkinnot, joissa pääpaino on juridiikan koulutuksessa sekä
- oikeustieteellisen alan jatkuvan oppimisen tarjontaa yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa.

¹ Lukuun ottamatta Itä-Suomen yliopiston yhdessä Uppsalan ja Tromssan yliopistojen kanssa toteuttamaa Joint Nordic Master Programme in Environmental Law -ohjelmaa.

Lokakuussa 2020 korkeakouluille lähetetyn koulutuskartoituskyselyn avulla selvitettiin, mikä on edellä mainittuihin tutkintoihin johtavien koulutusten tarjonta kussakin korkeakoulussa. Kyselyn pohjalta arviointiin valittiin mukaan seuraavat oikeustieteen alan alemmat ja ylemmät korkeakoulututkinnot (ks. taulukko 1).

TAULUKKO 1. Arviointiin kuuluvat oikeustieteen alan alemmat ja ylemmät korkeakoulututkinnot yliopistoissa

YLIOPISTO	ALEMPI (180 OP) JA YLEMPI (120 OP) KORKEAKOULUTUTKINTO
Helsingin yliopisto (HY)	Oikeusnotaarin tutkinto
	Oikeustieteen maisterin tutkinto
	Master's degree in International Business Law (IBL)
	Master's Degree in Global Governance Law (GGL)
Itä-Suomen yliopisto (ISY)	Oikeusnotaarin tutkinto
	Hallintotieteiden kandidaatin tutkinto, julkisoikeus
	Oikeustieteen maisterin tutkinto
	Hallintotieteiden maisterin tutkinto, julkisoikeus
	Master's Degree in Environmental and Climate Change Law (MICL)
Lapin yliopisto (LY)	Oikeusnotaarin tutkinto
	Oikeustieteen maisterin tutkinto
Turun yliopisto (TY)	Oikeusnotaarin tutkinto
	Oikeustieteen maisterin tutkinto
	Master's Degree in Law and Information Society
Åbo Akademi (ÅÅ)	Rättsnotarieexamen
	Master's Degree in International Law and Human Rights (ILHR)
	Politices magisterexamen i utrikeshandel och kommersiell juridik med inriktning på privaträtt eller offentlig rätt (UKJ)

Koulutuskartoituskyselyn mukaan syksyllä 2020 kahdeksassa ammattikorkeakoulussa oli käynnissä 10 oikeudellisesti painottunutta liiketalouden tutkinto-ohjelmaa, joista kahdeksan johti ammattikorkeakoulututkintoon ja kaksi ylempään ammattikorkeakoulututkintoon. Nämä käynnissä olevat tutkinto-ohjelmat valittiin mukaan arviointiin (ks. taulukko 2).

TAULUKKO 2. Arviointiin kuuluvat liiketalouden ammattikorkeakoulututkinnot ja ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot (tradenomi), joissa painotetaan oikeudellisten osaamista

AMMATTIKORKEAKOULU	AMK (210 OP) JA YAMK (90 OP) -TUTKINNOT, JOISSA OIKEUDELLINEN SUUNTAUTUMIS- TAI ERIKOISTUMISVAIHTOEHTO
Jyväskylän ammattikorkeakoulu (JAMK)	Tradenomi (AMK), liiketalous, oikeudellinen osaaminen
Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu (XAMK)	Tradenomi (AMK), liiketalous, julkishallinto ja juridiikka
LAB-ammattikorkeakoulu (LAB)	Tradenomi (AMK), liiketalous, juridiikka
Laurea-ammattikorkeakoulu (Laurea)	Tradenomi (AMK), liiketalous, oikeudellinen osaaminen
	Tradenomi (YAMK), liiketalous, oikeudellinen erityisosaaminen ja oikeusmuotoilu
Oulun ammattikorkeakoulu (OAMK)	Tradenomi (AMK), liiketalous, juridiikka
Satakunnan ammattikorkeakoulu (SAMK)	Tradenomi (AMK), liiketalous, oikeudellinen osaaminen
	Tradenomi (YAMK), liiketalous, oikeudellinen suuntautumisvaihtoehto
Tampereen ammattikorkeakoulu (TAMK)	Tradenomi (AMK), liiketalous, juridiikka
Vaasan ammattikorkeakoulu (VAMK)	Tradenomi (AMK), liiketalous, oikeushallinto

Arvioinnin suunnittelun yhteydessä myös kartoitettiin yliopistojen yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden alemmat ja ylemmät korkeakoulututkinnot, joissa pääpaino on juridiikan koulutuksessa (ks. taulukko 3). Näiden tutkinto-ohjelmien edustajat vastasivat itsearviointikyselyyn, jolloin tutkinnot saatiin osaksi oikeusalan koulutusalan kokonaisuutta. Arviointihaastatteluja tai vierailuja näihin yksiköihin ja tutkinto-ohjelmiin ei tehty.

**TAULUKKO 3. Arviointiin kuuluvat yliopistojen HTM- ja KTM-tutkinnot, joissa pääpaino on juridii-
kan koulutuksessa**

YLIOPISTO	TIEDEKUNTA / LAITOS / YKSIKKÖ	TUTKINTO 120 OP	ERIKOISTUMIS- VAIHTOEHTO TAI PÄÄAINE	TUTKINTO- OHJELMA
Aalto-yliopisto (Aalto)	Kauppakorkeakoulu, Laskentatoimen laitos	KTM- tutkinto	Yritysjuridiikka	Yritysjuridiikan maisteriohjelma
Svenska handelshögskolan (Hanken)	Institutionen för redovisning och handelsrätt	KTM- tutkinto	Handelsrätt	Magister- utbildning i handelsrätt
Tampereen yliopisto (Tuni)	Johtamisen ja talouden tiedekunta, Kauppatieteiden yksikkö ja Hallintotieteiden yksikkö	KTM- tutkinto	Yritysjuridiikka ja vero-oikeus	Kauppatieteiden maisteriohjelma
		HTM- tutkinto	Julkisoikeus	Hallintotieteiden maisteriohjelma
Turun yliopisto (TY)	Turun kauppakorkeakoulu	KTM- tutkinto	Laskentatoimi ja rahoitus, Yritysjuridiikka	Kauppatieteiden maisteriohjelma
Vaasan yliopisto (VY)	Kauppatieteellinen tiedekunta, Laskentatoimen ja rahoituksen yksikkö	KTM- tutkinto	Laskentatoimi ja rahoitus, Talousoikeus	Talousoikeuden maisteriohjelma
	Hallintotieteellinen tiedekunta, Johtamisen yksikkö	HTM- tutkinto	Julkisoikeus	Hallintotieteiden maisteriohjelma

Arvioinnin tausta

3

Tässä luvussa taustoitetaan oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen toimintaympäristöä. Luvussa 3.1 tarkastellaan oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen rakennetta, korkeakoulupoliittista ohjausta sekä ajankohtaisia korkeakoulupoliittisia painotuksia. Luvussa 3.2 tarkastellaan oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen nykytilaa: hakijoiden ja korkeakouluopiskelijoiden määrää, alan työvoimakysyntää sekä oikeustieteellistä alaa käsitelleitä kansallisia selvityksiä. Luvussa 3.3 kuvataan oikeustieteellistä alaa koskevia kansainvälisiä trendejä ja luvussa 3.4 määritellään tässä arvioinnissa käytettävät keskeiset käsitteet.

3.1 Oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen rakenteet ja sääntely

3.1.1 Oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen rakenne

Yliopistojen oikeustieteen koulutuksella tarkoitetaan suppeassa mielessä oikeustieteelliseen tutkintoon tähtäävää koulutusta. Laajemmassa mielessä oikeusalan koulutuksen voidaan sisällyttää oikeustieteellisen alan tutkintokoulutuksen lisäksi myös oikeudellisesti painottunut koulutus kauppa- ja yhteiskuntatieteisessä sekä ammattikorkeakouluissa. Tässä arvioinnissa käytetään tätä laajempaa näkökulmaa, vaikka arvioinnin pääkohteena onkin yliopistojen oikeustieteellinen koulutus.

Yliopistoissa voi suorittaa kolmenlaisia oikeustieteellisiä tutkintoja: oikeusnotaarin tutkinto (kandidaatin tutkinto), oikeustieteen maisterin tutkinto ja oikeustieteen tohtorin tutkinto. Koulutusvastuu oikeusnotaarin tutkintoon on Helsingin, Itä-Suomen, Lapin ja Turun yliopistoilla sekä Åbo Akademilla. Oikeustieteen maisterin ja oikeustieteen tohtorin tutkinnonanto-oikeus on Helsingin, Itä-Suomen, Lapin ja Turun yliopistoilla. Yliopistoissa opiskelija saa suoraan opinto-oikeuden kandidaatin ja maisterin tutkintoon niissä yliopistoissa, joissa on molempien tutkintojen anto-oikeus. Lisäksi alalla tarjotaan erillisiä maisteriohjelmia, joihin on oma hakunsa. Näitä ovat valtiotieteiden maisterin tutkinnot Åbo Akademiassa ja kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinto, joita tarjotaan Helsingin, Itä-Suomen ja Turun yliopistoissa.

Tavoiteajaltaan kolmevuotinen oikeusnotaarin tutkinto-ohjelma antaa perusosaamisen oikeustieteen osa-alueista. Koulutukseen kuuluu perusopintoja, aineopintoja sekä valinnaisia opintoja, ja tutkinnon laajuus on 180 opintopistettä. Oikeusnotaarin tutkinto-ohjelmat antavat opiskelijalle kokonaiskuvan oikeusjärjestyksen sisällöstä. Tutkinto ei sisällä varsinaisia pää- ja sivuaineopintoja, vaan opiskelijat suorittavat suurelta osin samat opintojaksot valinnaisia opintoja lukuun ottamatta. Yliopistot valitsevat itse, mitkä opintojaksot ja oikeustieteen alat kuuluvat perus- ja aineopintoihin.

Tavoiteajaltaan kaksivuotisessa oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmassa, jonka laajuus on 120 opintopistettä, opiskelija suorittaa kiinnostuksensa mukaan valinnaisia opintoja sekä syventää oikeusnotaarikoulutuksessa saamaansa osaamista. Maisterin tutkintoon johtavissa tutkinto-ohjelmissa voi erikoistua tai syventää osaamista laaja-alaisesti ja pätevöityä työskentelemään juristiammateissa. Oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto on myös virkatutkinto, joka on lain mukaan kelpoisuusvaatimuksena eri oikeudellisiin virkoihin, kuten tuomarin ja syyttäjän virkoihin sekä asianajajan tehtäviin.

Opiskelijat voivat erikoistua oikeustieteeseen osana hallintotieteen, valtiotieteen tai kauppatieteen tutkintoa. Tutkinto-ohjelmista on tarkasteltu tarkemmin vain Itä-Suomen yliopiston hallintotieteiden kandidaatin ja maisterin tutkinto-ohjelmia ja Åbo Akademin valtiotieteiden kandidaatin ja maisterin tutkinto-ohjelmia.

Tieteelliset jatkotutkinnot on rajattu tämän arvioinnin ulkopuolelle. Oikeustieteen tohtorin tutkinto, jonka laajuus on 240 opintopistettä, on tarkoitettu tutkijanuralle aikoville ja vaativiin oikeudellisiin asiantuntijatehtäviin hakeutuville. Helsingin yliopisto, Lapin yliopisto ja Turun yliopisto ovat toteuttaneet tuomareiden, syyttäjien ja asianajajien yliopistollista täydennyskoulutusta ammatillisesti suuntautuneen lisensiaatin tutkinto-ohjelman muodossa. Ohjelmista viimeisimpänä päättymässä on Helsingin yliopiston tarjoama tutkinto-ohjelma, jota se on yhdessä Helsingin hovioikeuspiirin kanssa toteuttanut vuodesta 2003 alkaen. Opinto-oikeutta ohjelmaan oli mahdollista hakea viimeisen kerran keväällä 2019, ja ammatilliseen oikeustieteen lisensiaatin tutkintoon johtava opetus päättyy vuonna 2023.

Ammattikorkeakoulujen oikeudellisella koulutuksella tarkoitetaan tradenomin tutkinto-ohjelmaa, jonka laajuus on 210 opintopistettä ja jossa opiskelu painottuu juridisiin opintoihin. Tässä raportissa näitä tutkinto-ohjelmia kutsutaan oikeudellisesti painottuneiksi tradenomin tutkinto-ohjelmiksi. Oikeudellisesti painottunut tradenomikoulutus käynnistyi oikeusministeriön aloitteesta vuodesta 2004 alkaen, ja sen alkuperäisenä tavoitteena oli tukea osaavan työvoiman saatavuutta ja ammattitaidon kehittämistä oikeushallinnon alalla. Koulutus oli tarkoitettu erityisesti tuomioistuini-, syyttäjä-, ja ulosottolaitoksen sekä oikeusaputoimistojen kansliahenkilökunnalle, ulosottomiehille ja haastemiehille. (Oikeusministeriö 2005.)

Lukuvuonna 2020–2021 oikeudellisesti painottunutta koulutusta tarjottiin kahdeksassa ammattikorkeakoulussa. Ammattikorkeakoulujen tarjoama oikeudellisesti painottunut tradenomikoulutus on kestoaltaan 3,5 vuotta. Koulutuksessa opiskelija opiskelee ensin liiketalouden keskeisiä osa-alueita, kuten markkinointia, yrittäjyyttä ja taloushallintoa. Perusteiden jälkeen opinnoissa keskitytään julkisoikeudellisiin ja yksityisoikeudellisiin opintoihin, joiden laajuus on 50–63 opintopistettä. Oikeusalan tradenomitutkinnosta (tradenomi, AMK) valmistunut opiskelija voi jatkaa opintojaan

suorittamalla ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon (tradenomi, YAMK). YAMK-tutkinnon laajuus on 90 opintopistettä ja suoritus aika kaksi vuotta. Oikeudellisesti painottuneita YAMK-tutkintoja tarjotaan Laurea-ammattikorkeakoulussa ja Satakunnan ammattikorkeakoulussa.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen oikeusalan tutkintorakenteet ovat syntyneet erillisinä prosesseina. Oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinnot ovat perinteisiä juristitutkintoja, jotka Bologna-uudistuksen (vuoden 1997 yliopistolain (VN 645/1997) muutokset 715/2004 ja 556/2005, HE 10/2004 vp ja HE 12/2005 vp) myötä rakennettiin aikaisemman oikeustieteen kandidaatin (OTK) tutkinnon pohjalta. Oikeusnotaaritutkinnosta tuli alempi korkeakoulututkinto vuoden 1995 oikeustieteellisistä tutkinnoista annetulla asetuksella (VN 86/1996), jolloin aiempi varanotaarin (VN) korkeakoulututkinto korvattiin oikeusnotaaritutkinnolla (ON). Oikeustieteen kandidaatin tutkinnon nimike ylempänä korkeakoulututkintona säilyi vuoden 2005 alusta voimaan tulleen vuoden 2004 asetukseen yliopistollista tutkinnoista (VN 794/2004) asti, jolloin nimike yhdenmukaistettiin muiden ylempien korkeakoulututkintojen kanssa oikeustieteen maisterin tutkinnoksi.

Åbo Akademilla oli aiemman lainsäädännön (vuoden 1974 asetus oikeustieteellisistä tutkinnoista VN 802/1974 ja sitä edeltänyt sääntely) perusteella oikeus myöntää varanotaarin tutkintoja, mutta ei oikeustieteen kandidaatin tutkintoja. Vuoden 2005 tutkintouudistuksen myötä tutkinnonanto-oikeus ulotettiin koskemaan oikeusnotaarin tutkintoa, mutta ei oikeustieteen maisterin tutkintoa.

Korkeakoulutuksen duaalimallia kehitettäessä 1990-luvulla ei ollut juridiikan alan opistotasosta tutkintoa eikä sellaista myöskään luotu ammattikorkeakoulujen aloittaessa. Tarve juridiikan ammattikorkeakoulututkinnolle syntyi julkisella sektorilla ja erityisesti oikeushallinnossa. Tutkinto toteutettiin kehittämällä liiketalouden ammattikorkeakoulututkintoon (tradenomi) oikeustieteen erikoistumisvaihtoehto.

3.1.2 Korkeakoulutusta säädellään koulutusvastuusäätelyllä ja toimiluvilla

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) vastaa korkeakoulujen ohjauksesta. Valtakunnallisella tasolla tärkeimmät korkeakoulutuksen ohjauskeinot ovat korkeakoulujen ja opetus- ja kulttuuriministeriön nelivuotiskausiksi solmimat sopimukset, korkeakoulujen rahoitusmallit, OKM:n hankerahoitus ja strategiapohjainen rahoitus, informaatio-ohjaus ja koulutusvastuusäätely (OKM 2021b; ks. myös Kallio ym. 2021).

Korkeakoulujen ja opetus- ja kulttuuriministeriön välisissä sopimuksissa sovitaan muun muassa korkeakoulun tehtävästä, vahvuusaloista, profilista ja tutkintotavoitteista. Tutkintotavoitteet asetetaan ammattikorkeakoulututkinnoissa ja yliopistojen ylemmissä korkeakoulututkinnoissa niin, että tiettyjä aloja yhdistetään toisiinsa ja tavoitteet asetetaan kullekin alojen yhdistelmälle kansainvälisen koulutusluokituksen (ISCED) mukaisesti (OKM 331/2016). Muille tutkinnoille sopimuksissa asetetaan tavoitteet korkeakoulukohtaisesti. Koulutustarjonnan kehittämisen kannalta aloja koskevilla tutkintotavoitteilla on suuri merkitys, sillä korkeakoulu ei saa rahoitusta tutkintotavoitteen ylittävistä tutkinnoista. (Pyykkö ym. 2020b, 26.) Yliopistojen rahoitusmallissa suoritettujen alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen yhteenlaskettu osuus on 30 prosenttia

ja ammattikorkeakoulujen rahoitusmallissa suoritettujen AMK-tutkintojen osuus on 56 prosenttia saadusta rahoituksesta. Korkeakoulut saavat rahoitusta OKM:n ja korkeakoulun välisissä neuvotteluissa sovittuun tutkintotavoitteeseen saakka. (OKM 2018a.)

Koulutusvastuista päättäminen kuuluu valtioneuvoston toimivaltaan. Yliopistojen koulutusvastuista säädetään valtioneuvoston asetuksella yliopistojen tutkinnoista (VN 794/2004 muutoksineen) ja OKM:n asetuksella koulutusvastuun täsmentämisestä (OKM 1451/2014 muutoksineen). Ammattikorkeakoulujen koulutusvastuista määrätään ammattikorkeakoulujen toimiluvissa. Niiden mukaan määräytyy, mitä tutkintoja ja tutkintonimikkeitä ammattikorkeakoulu voi tai sen tulee antaa (VN 1129/2014; OKM 2021a). Koulutuksen sisällöllinen kehittäminen samoin kuin opiskelijavalinnat ja valintaperusteista päättäminen kuuluvat korkeakoulujen itsehallintoon. Päätökset valtion rahoittamista korkeakoulujen aloituspaikoista ja lisäaloituspaikoista tekee valtioneuvosto. Tämän lisäksi korkeakoulut voivat tehdä omia päätöksiään omarahoitteisista aloituspaikoista.

Hallitus päätti vuoden 2020 kesäkuussa 124 miljoonan euron rahoituksesta korkeakoulujen lisäaloituspaikkoihin. (OKM 2020a.) Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö päätti vuosina 2021–2022 toteutettavista korkeakoulujen koulutusten laajennuksista. Lisäaloituspaikat rahoitetaan sopimuskaudella 2021–2024 valtioneuvoston korkeakoulu- ja tiedepoliittisia tavoitteita tukevasta strategiaperusteisesta rahoituksesta. (OKM 2020b.)

3.1.3 Ajankohtaisia korkeakoulupoliittisia linjauksia

Valtioneuvoston koulutuspoliittisessa selonteossa on esitetty koulutuksen ja tutkimuksen tavoitteet 2040-luvulle. Selonteko sisältää useita toimenpide-ehdotuksia, jotka koskevat myös oikeusalan koulutuksia (VN 2021, luku 3.3):

- **Korkeakoulujen aloituspaikkojen lisääminen:** Vuonna 2030 vähintään 50 prosenttia nuorista aikuisista suorittaa korkeakoulututkinnon. Tavoitteen saavuttamiseksi aloituspaikkoja lisätään niille aloille ja alueille, joilla on koulutuskysyntää ja joilta työllistytään hyvin.
- **Opiskelijavalintojen kehittäminen:** Korkeakoulutukseen siirtymisen nopeuttamiseksi ja korkeakoulutuksen saavutettavuuden parantamiseksi korkeakoulujen valintoja kehitetään kokonaisuutena. Korkeakoulut kehittävät todistusvalintaa sekä valintakokeisiin perustuvaa valintaa ja muita väyliä perustuen tutkittuun tietoon.
- **Oppimisen laadun ja geneeristen taitojen kehittäminen:** Korkeakoulut panostavat oppimisen laadun jatkuvaan kehittämiseen ja opiskelijoiden geneeristen taitojen oppimista tuetaan tavoitteellisesti.
- **Kansainvälisten opiskelijoiden ja tutkijoiden lisääminen:** Korkeakoulut lisäävät ulkomaalaisten opiskelijoiden ja tutkijoiden rekrytointia suomalaisiin korkeakouluihin. Uusien ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä kasvaa nykyisestä kolminkertaiseksi vuoteen 2030 mennessä.
- **Korkeakoulutuksen saavutettavuuden parantaminen:** Korkeakoulut tukevat aliedustettujen ryhmien korkeakoulutukseen pääsyä ja korkeakouluopintojen suorittamista.

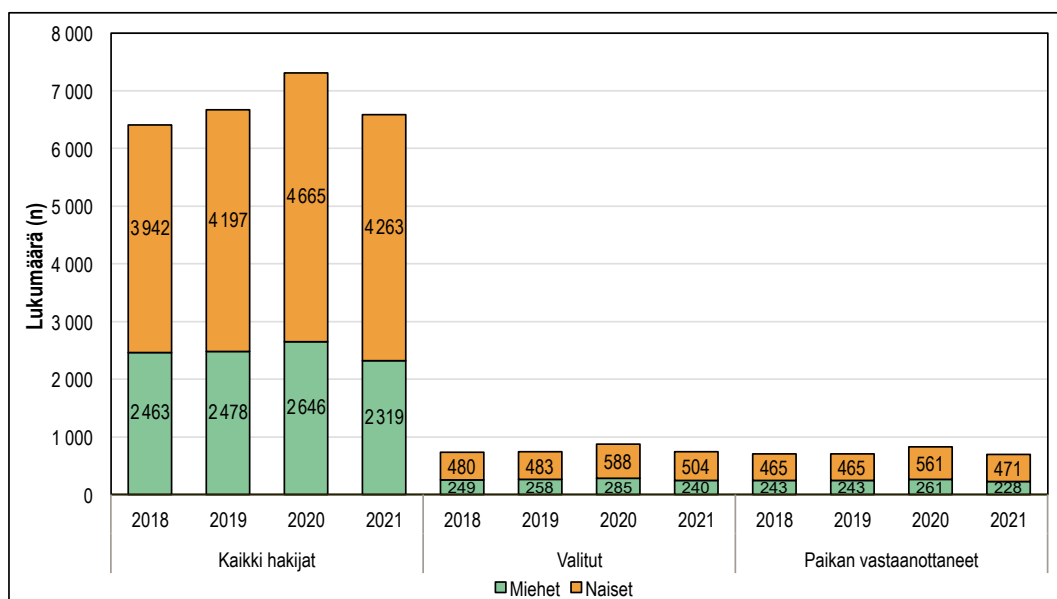
Edellä mainittujen tavoitteiden lisäksi muillakin korkeakoulupoliittisia tavoitteita on yhtymäkohtia arvioinnin teemoihin:

- **Joustavat opiskelumahdollisuudet:** Korkeakoulut lisäävät joustavia opiskelumahdollisuuksia sekä aiemmin hankitun osaamisen tunnustamista, lyhyemmin AHOT (esim. Mikkola & Haltia 2019).
- **Pedagogiikan kehittäminen ja digitalisaatio:** Korkeakoulut nostavat koulutuksen laatua uudistamalla koulutussisältöjä, opetusmenetelmiä, oppimisympäristöjä ja opettajien osaamista lisäämällä yhteistyötä. Korkeakoulut hyödyntävät digitalisaation tuomia mahdollisuuksia täysimääräisesti. Digitalisaation kehittämiseksi on käynnissä Korkeakoulutuksen digivisio 2030 -hanke (Digivisio 2030).
- **Korkeakoulutuksen kansainvälistyminen:** Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämiseksi vuosina 2017–2025 on tehty 19 linjausta. Yksi näistä on se, että jokaisella korkeakouluopiskelijalla on opinnoissaan osioita, jotka lisäävät kansainvälisyysosaamista. (Kokko ym. 2020.)
- **Jatkuva oppiminen:** Hallitusohjelman mukaisesti korkeakouluja kannustetaan avaamaan koulutustarjontaansa myös muille kuin tutkinto-opiskelijoille ja korkeakoulujärjestelmää kehitetään jatkuvan oppimisen alustana. Jatkuvan oppimisen uudistus painottuu työikäisten osaamisen kehittämiseen ja sen tavoitteena on tukea mielekkäitä työuria ja hyvää työllisyyskehitystä. (OKM 2021c.) Kansallisen strategian taustalla vaikuttaa Euroopan unionin Eurooppa 2020 -strategia, jolla tähdätään varautumaan esimerkiksi talouskriisistä selviämiseen ja väestön ikääntymiseen älykkäällä, kestäväällä ja osallistavalla kasvulla. Keskeisenä konkreettisena toimenpiteenä pidetään elinikäistä oppimista ja osaamisen kehittämistä ja koulutusmahdollisuuksien monipuolistamista (ks. Euroopan unionin neuvosto 2011).

3.2 Oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen ja työvoimakysynnän nykytila

3.2.1 Hakijoiden ja opiskelijoiden määrät

Vuosien 2018–2020 aikana yliopistojen oikeustieteellisten oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkintoon johtavien tutkinto-ohjelmien hakijamäärät nousivat 6 402 hakijasta 7 314 hakijaan (ks. kuvio 1). Vuonna 2021 hakijoiden määrä väheni 729 hakijalla. Naisten osuus hakijoista kasvoi vuosina 2018–2020, mutta heidän osuutensa laski hiukan kaikkien hakijoiden määrän laskiessa vuonna 2021. Valittujen ja paikan vastaanottaneiden lukumäärissä ei ollut suurta vuosittaista vaihtelua.

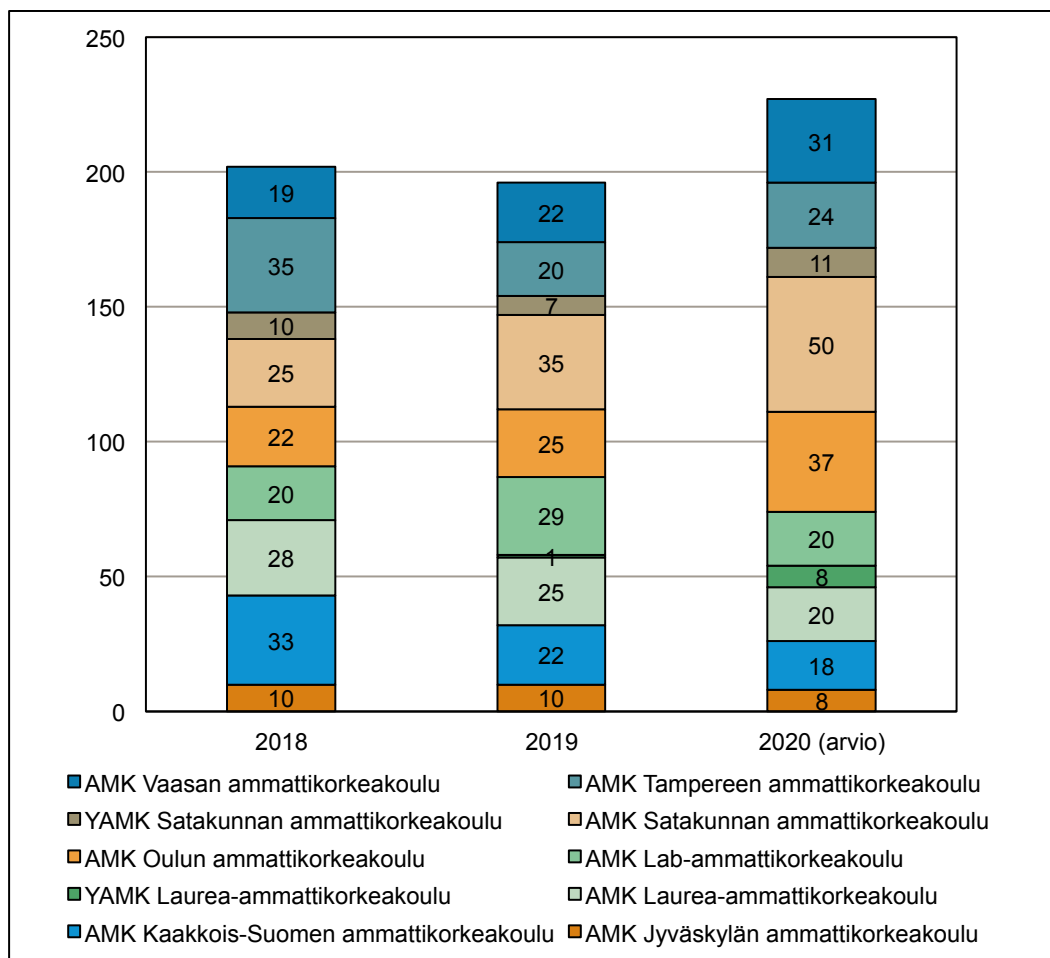
KUVIO 1. Yliopistojen oikeustieteellisten koulutusten hakijoiden, valittujen ja paikan vastaanottaneiden määrät sekä jaottelu sukupuolen mukaan vuosina 2018–2021 (Vipunen 2021)

Oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkintoon johtavat tutkinto-ohjelmat ovat erittäin vetovoimaisia koulutuksia (ks. taulukko 4). Vetovoimalla tarkoitetaan ensisijaisten hakijoiden määrää yhtä aloituspaikkaa kohden. Yliopistojen oikeustieteen tutkinto-ohjelmien vetovoima oli vuonna 2020 keskimäärin 8,2 (vaihteluväli 3,5–11,9). Opiskelijamääriltään eniten alan koulutusta tarjotaan Helsingin ja Lapin yliopistoissa.

TAULUKKO 4. Oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkintoon johtavia tutkinto-ohjelmia tarjoavat yliopistot Suomessa. Vetovoimalla tarkoitetaan ensisijaisten hakijoiden määrää yhtä aloituspaikkaa kohden (Vipunen 2021)

KORKEA-KOULU	SISÄÄNOTTO VUONNA 2020			VALMISTUNEET 2020			VETOVOIMA 2020
Yliopistot	Alemmat korkea-koulu-tutkinnot	Ylemmät korkea-koulu-tutkinnot	Yhteensä	Alemmat korkea-koulu-tutkinnot	Ylemmät korkea-koulu-tutkinnot	Yhteensä	
Helsingin yliopisto	273	22	295	549	435	984	11,9
Itä-Suomen yliopisto	60	3	63	57	42	99	6,8
Lapin yliopisto	171	18	189	162	147	309	3,5
Turun yliopisto	156	16	172	195	208	403	7,9
Åbo Akademi	25	–	25	16	–	16	4,8
Yhteensä	685	59	744	979	832	1 811	8,2

Ammattikorkeakoulujen oikeudellisesti painottuneisiin tradenomikoulutuksiin ei oteta suoraan opiskelijoita, vaan opiskelijat hakevat tradenomi (AMK) -koulutukseen, jonka jälkeen valitsevat halutessaan oikeudellisesti painottuneen suuntautumisvaihtoehdon. Tutkinto-ohjelmia tarkastellaan tässä yhteydessä tutkinto-ohjelmista valmistuneiden määrillä (ks. kuvio 2). Eniten oikeudellisesti painottuneista tradenomikoulutuksista valmistuu Satakunnan ammattikorkeakoulun tarjoamista tutkinto-ohjelmista. Tiedot tutkinto-ohjelmien aloituspaikoista ovat luvussa 7.

KUVIO 2. Ammattikorkeakoulujen oikeustieteelliseen alaan painottuvien tradenomin tutkinto-ohjelmista valmistuneiden määrät vuosina 2018–2020

3.2.2 Oikeustieteen opiskelijavalinnat

Oikeustieteellisten tiedekuntien opiskelijavalinta on muuttunut viimeisen vuosikymmenen aikana. Suomenkielisiin koulutuksiin on yhteisvalinta, jossa valintaan vaikuttavat ylioppilaskirjoitusten arvosanat ja pääsykokeessa menestyminen. Keskeisiä muita uudistuksia ovat niin sanottu todistusvalinta, avoimen väylän laajentaminen sekä ensikertalaiskiintiö, jonka mukaan tietty määrä aloituspaikoista on varattava hakijoille, joilla ei ole suomalaista korkeakoulututkintoa tai opiskelupaikkaa korkeakoulussa. Avoimen väylän kautta voi päästä opiskelemaan, jos on suorittanut 60 opintopistettä hyvin arvosanoin avoimessa yliopistossa. Uudistusten seurauksena opiskelijavalinta koostuu lukuisista eri väylistä ja kiintiöistä. Nykyistä oikeusnotaaritutkintoon johtavien tutkinto-ohjelmien opiskelijavalintaa kuvaa taulukko 5.

TAULUKKO 5. Oikeusnotaarin tutkintoon johtavien tutkinto-ohjelmien opiskelijavalinnan väylät vuonna 2021

OIKEUSNOTAARI-KOULUTUSTEN OPISKELIJAVALINTA VUONNA 2021	HY, POIS LUKIEN VAASA	HY, VAASA	ISY	LY	TY	ÅÅ
Todistusvalinta, suomenkielinen	70	10	19	70	56	-
Pääsykoe, suomenkielinen	105	16	31	105	85	-
Todistusvalinta, ruotsinkielinen	8	5	-	-	-	10
Pääsykoe, ruotsinkielinen	14	7	-	-	-	14
Avoimen väylä	17	-	30	8	14	2
Oikeusguru	-	-	1	1	-	-
Siirto-opiskelijoita	-	-	20	-	-	-
Yhteensä	214	38	101	184	155	26

Oikeusnotaaritutkinnon suoritusoikeus antaa suoran mahdollisuuden jatkaa oikeustieteen maisterin tutkintoon, jos yliopistolla on oikeustieteen maisterin tutkinnonanto-oikeus. Yksiköt ottavat lisäksi oikeustieteen maisterin tutkintoon johtaviin tutkinto-ohjelmiin opiskelijoita suoravalinnalla, joka koskee Åbo Akademin rättsnotarie-tutkinnon suorittaneita (HY 10, TY 20 ja LY 5), ulkomailla oikeustieteellisen tutkinnon suorittaneita ja toisessa kotimaisessa tiedekunnassa oikeusnotaaritutkinnon suorittaneita (ks. taulukko 6).

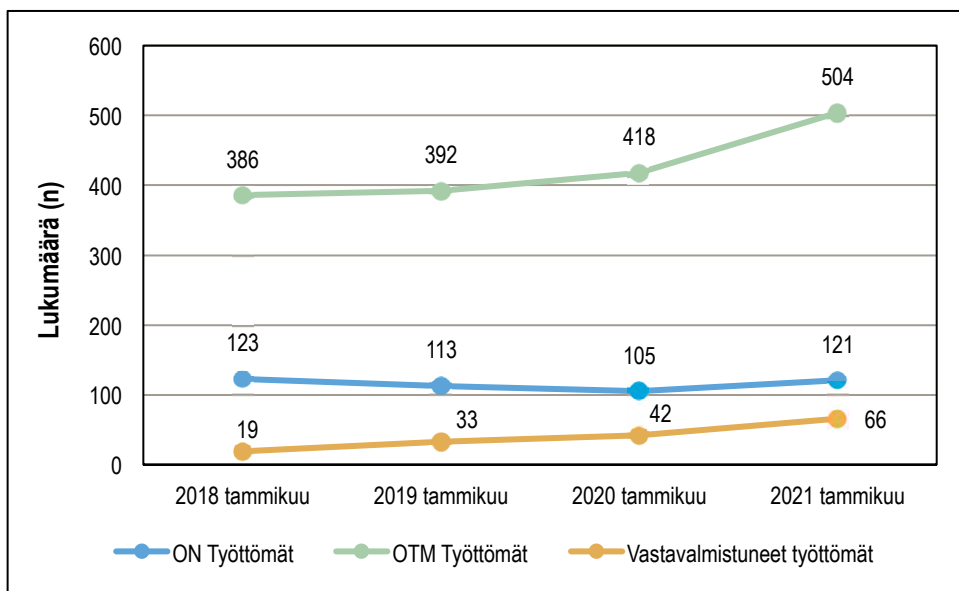
TAULUKKO 6. Oikeustieteen maisterin (OTM) ja kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin (KVOTM) tutkintoon johtavien tutkinto-ohjelmien suoravalinnat vuonna 2021

MAISTERITUTKINTOJEN OPISKELIJAVALINTA VUONNA 2021	HY	ISY	LY	TY	ÅÅ
OTM	30	-	19	35	-
KVOTM	60	20	-	-	-

Korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelmassa (Kosunen 2021, 71) yhtenä toimenpide-ehdotuksena on, että korkeakoulut kehittävät todistusvalintaa, valintakokeisiin perustuvaa valintaa, avoimen korkeakoulun väylää ja muita valintatapoja kokonaisuutena niin, että aliedustettujen ryhmien suhteellinen osuus kasvaa ja opiskelijakunnan moninaisuus lisääntyy. Nori ym. (2021, 32–39) osoittivat, että saavutettavuustavoitteista huolimatta oikeustieteellisellä alalla korkeatuloisista perheistä tulevien osuus opiskelupaikan vastaanottaneista oli kasvanut. Nykyiset valintatavat suosivat suhteellisen homogeenisen opiskelija-aineksen valikoitumista koulutukseen.

3.2.3 Oikeustieteellisen alan korkeakoulutettujen työllisyystilanne ja työvoimakysyntä

Lakimiesliiton selvityksen mukaan vuosina 2016–2017 noin puolet (54 %) oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittaneista työllistyi yksityisen sektorin tehtäviin ja kolmasosa julkiselle sektorille (Blåfield 2017). Kuukausittain oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittaneista työttömiä on 400–500 henkilöä (ks. kuvio 3), mikä on noin kolme prosenttia kaikista alalta valmistuneista. Vuoden sisällä valmistumisesta maistereita oli keväällä 2021 työttömänä noin 50, kun enimmillään heitä oli työttömänä 83 kesällä 2020. Opiskelijoiden työssäkäynti oli yleistä, ja noin 60 prosenttia vastavalmistuneista juristeista kertoo olleensa samassa työpaikassa jo opiskeluaikana. (Blåfield 2019; Lakimiesliitto 2020.)

KUVIO 3. Valmistuneiden oikeusnotaarien (ON) ja oikeustieteiden maistereiden (OTM) työttömien määrät tammikuussa vuosina 2018–2021 (Lakimiesliitto 2021)

Oikeustieteellisellä alalla profession, osaamistarpeiden ja työelämärelevanssin määrittely liittyvät läheisesti toisiinsa. Professiota voidaan tarkastella kapeasti oikeudellisten ammattien kannalta virkatutkintoajatteluna tai laajemmasta näkökulmasta oikeudellisen osaamisen tarpeena osana muita kuin juridiikan ammatteja. Virkatutkintoajattelulla tarkoitetaan lainsäädännöllä säädeltyjä tehtäviä, joihin oikeustieteiden maisterin tai kandidaatin tutkinto on määritelty ainoaksi kelpoisuuden tuottavaksi tutkinnoksi (ks. Finlex 2020a). Näitä virkoja ovat tuomarin, syyttäjän ja asianajajan tehtävät. Myös julkisella sektorilla ja erityisesti valtion hallinnossa on virkoja, joiden kelpoisuusvaatimuksena on nimenomaisesti oikeustieteen maisterin tutkinto. Säädöksessä tämä on ilmaistu siten, että suomalainen kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinto ei tuota virkakelpoisuutta (ks. Finlex 2020b: oikeudenkäymiskaari, laki asianajajista, kirkkojärjestys tai laki holhoustoimesta). Tässä arvioinnissa oikeustieteellisen alan professioita ja koulutusten työelämärelevanssia tarkastellaan laajemmasta näkökulmasta. Arvioinnissa on mukana laaja kirjo oikeusalan koulutuksia, ja työelämärelevanssia arvioidaan laajasti eri työelämän tarpeiden näkökulmista.

Osaamisen ennakointifoorumin (Hanhijoki 2020) tuottaman ennakointitiedon mukaan kaupan, hallinnon ja oikeustieteiden korkeakoulutuksen tarve säilyy nykytasolla vuoteen 2035 asti. Oikeustieteellisen yliopistokoulutuksen tarve on selvityksen mukaan vuosien 2017–2019 tutkintomääriä suurempi. Suoritettujen tutkintojen määrä onkin kasvanut tasaisesti viimeisen viiden vuoden aikana. Vuoden 2019 valmistuneiden tutkintojen määrä on jo lähellä pitkän aikavälin tarvetta, joten oikeustieteellistä koulutusta ei ole selvityksen mukaan tarpeen lisätä. Oikeustieteellisen koulutuksen saaneita tarvitaan laajalti eri toimialoilla, joista eniten työpaikkoja syntyy liike-elämän palveluissa, julkisessa hallinnossa sekä rahoitus- ja vakuutuspalveluissa. (Hanhijoki 2020, 43.)

Oikeudellisen osaamisen kysyntä on lisääntymässä osana julkisen sektorin muita kuin perinteisiä juristisammattia, kuten poliisihallinnossa, rajavartiolaitoksessa ja maahanmuuttoon liittyvissä tehtävissä (Vuorensyrjä 2019; Paasonen & Ellonen 2019). Yksi esimerkki on sosiaalityön oikeudellistuminen sekä oikeudellisen osaamisen haasteet ja vaatimukset sosiaalityössä (Tuulari ym. 2020). Vaikka virkatutkintoajattelulla on edelleen merkitystä julkishallinnon tehtäviä, kuten tuomioistuinhallinnossa, virkatutkinnolla on kuitenkin aiempaa pienempi merkitys tulevaisuudessa.

Työministeriön julkaisema ammattibarometri kertoo työ- ja elinkeinotoimistojen näkemysten keskeisten ammattien tämänhetkisestä työvoimakysynnästä. Syyskuussa 2020 laaditun ammattibarometrin mukaan asianajajien tarjonta ja avoimet työpaikat olivat alueellisesti tasapainossa. Sen sijaan lainopillisista avustajista ja järjestöalan osaajista oli pulaa Keski-Suomen ELY-alueella. (Ammattibarometri 2020.)

3.2.4 Selvityksiä oikeustieteellisen alan osaamistarpeista

Oikeustieteen alan koulutuksista ei ole viime vuosina tehty kansallisia selvityksiä. Vuonna 2005 opetusministeriön asettama selvitystyöryhmä selvitti oikeustieteellisen koulutusalan nykytilaa ja tulevaisuuden kehittämistarpeita (OPM 2005). Moni ryhmän toimenpide-ehdotuksista on toteutunut, kuten ulkomailla oikeustiedettä opiskelleelle tai tutkinnon suorittaneelle mahdollistettu tarvittavien täydentävien opintojen suorittaminen. Työryhmä katsoi, ettei perustetta juris-

tikoulutuksen lisäämiseen ole eikä juristien koulutusmäärää tule lisätä uusia koulutusyksiköitä perustamalla tai myöntämällä tutkinnonanto-oikeuksia muille kuin nykyisille oikeustieteellisille tiedekunnille. Työryhmän mielestä oikeustieteen kansainvälistämistä tulisi resursoida selvästi nykyistä enemmän, jotta suomalainen oikeusajattelu voidaan pitää eurooppalaisten tai kansainvälisten virtausten tasalla. (OPM 2005.)

Itä-Suomen yliopiston tutkimushankkeessa vuonna 2013 selvitettiin oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmien rakenteen ja sisältöjen rakentamista erityisesti työmarkkinoiden tarpeiden ja työelämässä tarvittavan osaamisen näkökulmasta (Tirronen 2013). Valtaosa kyselyyn vastanneista koki, että oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkintojen tulee olla vuonna 2020 laaja-alaisia yleistutkintoja, jotka kattavat eri oikeudenalojen opiskelun. Se, millä tavalla opiskelu toteutetaan ja mitä opetusmenetelmiä sovelletaan, on olennaista oikeudellisen ajattelutavan kehittämisessä. Tirronen suositteli yleistutkinnon nykyaikaistamista, laaja-alaista oikeusnotaaritutkintoa ja maisterivaiheen erikoistumiseen vaihtoehtoja. Lisäksi hän ehdotti oikeusnotaarin ja maisterin tutkinnon rakentamista integroituna kokonaisuutena, jossa on jatkuvia teemoja, kuten oikeudellisia ajattelun valmiuksien opettelua, sekä eri oikeudenalojen laaja-alaista opiskelua. Oikeudellisia ajattelu- ja argumentaatiotaitoja pitäisi kehittää muun muassa integroimalla yleistieteet, kuten oikeusteoria ja oikeushistoria, aiempaa vahvemmin osaksi oikeudenalojen opiskelua sekä kehittämällä opetusmenetelmiä ja lisäämällä oppiaineiden yhteistyötä. Yleisten työelämävalmiuksien osaamista tulisi vahvistaa lisäämällä harjoitteluja ja määrittelemällä juristin tiedolliset osaamistavoitteet sekä integroimalla käytäntölähtöiset esimerkitapaukset opintoihin. (Tirronen 2013.)

Lakimiesliitto seuraa oikeustieteellisen koulutuksen laatua ja sen antamia työelämävalmiuksia. Viimeisimmän saatavilla olevan sijoittumistutkimuksen (Blåfield 2017) mukaan tutkinnon antamissa valmiuksissa parhaimmat arviot vuosina 2016–2017 oikeustieteiden maisteriksi valmistuneilta saivat valmius omaksua uusia asioita, ongelmanratkaisuvalmiudet ja juridiikan yleinen tuntemus. Heikoimmat arviot saivat yrittäjävalmiudet, neuvottelutaidot ja valmius toimia kansainvälisessä ympäristössä. Vastaajat ehdottivat, että tiedekunnat lisäisivät työelämäyhteistyötä ja harjoittelupaikkojen määrää sekä kehittäisivät pedagogiikkaa, joka tukisi työelämätaitojen oppimista, kuten asiakirjojen laadintaa ja asiakkaan kohtaamista. (Blåfield 2017.)

Lakimiesliitto selvitti vuonna 2019 kyselytutkimuksella (Blåfield 2019) valmistuneiden kokemuksia oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmista ja työelämään sijoittumisesta. Tutkimuksessa ilmeni, että valmistuneet kokivat opetuksen vajavaisiksi suullisen viestinnän valmiuksissa, yrittäjävalmiuksissa, liiketoiminnan perusteissa, neuvottelutaidoissa, projektinhallintataidoissa, työelämä tietoudessa, eettisen toiminnan valmiuksissa sekä valmiuksissa toimia kansainvälisessä ympäristössä. Valmistuneet pitivät hyvinä puolestaan valmiuksia omaksua uusia asioita sekä soveltaa teoriaa käytäntöön sekä ongelmanratkaisu-, tiedonhaku- ja kirjallisen viestinnän valmiuksia. (Blåfield 2019.) Lakimiesliitolta on valmistumassa uusi sijoittumisselvitys loppusyksyllä 2021.

3.2.5 Jatkuva oppiminen oikeusalalla

Tutkintokoulutuksen lisäksi yliopistot ja ammattikorkeakoulut tarjoavat erikoistumiskoulutuksia, tutkintojen osia sisältävää koulutusta avoimena korkeakouluopetuksena, erillisopintoja sekä täydennyskoulutusta. Erikoistumiskoulutukset tuottavat osaamista sellaisilla asiantuntijuuden aloilla, joilla ei ole markkinaehtoisesti toteutettua koulutustarjontaa. Täydennyskoulutusta toteutetaan liiketaloudellisin perustein tai työvoimakoulutuksena ilman valtion rahoitusta. (VN 794/2004.)

Oikeustieteellisen alan yhtenä erityispiirteenä on, että alalla on runsaasti myös muiden tahojen kuin korkeakoulujen järjestämää täydennyskoulutus- ja jatkokoulutustarjontaa. Esimerkkejä tällaisesta tarjonnasta ovat:

- **Juridiikan eri aihealueiden koulutukset:** Alma Talent Pro tuottaa vuosittain noin 120 Lakimiesliiton seminaaria ja koulutuksia juridiikan eri aihealueilta painottuen liikejuridiikan eri osa-alueisiin. Myös pitkäkestoisia koulutuksia järjestetään, kuten työoikeuden asiantuntijaohjelma ja tietosuojavastaavan koulutusohjelma.
- **Asianajajatutkinto ja luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat:** Asianajajan ammattinimikkeen saaminen edellyttää asianajajatutkinnon suorittamista. Suomen Asianajaliitto järjestää asianajajien tutkinto- ja täydennyskoulutusta. Tutkintojärjestyksen vahvistaa oikeusministeriö (VN 1958/496 muutoksineen, 3.5 §). Tutkinnon voi suorittaa oikeusnotaaritutkinnon jälkeen tai sen jälkeen, kun on saanut Opetushallituksen päätöksen ulkomaisen tutkinnon rinnastuksesta oikeustieteen maisterin tutkintoon. Tutkintoon sisältyy kirjallinen, eettinen ja oikeudenkäyntiä koskeva suullinen osa. Asianajajia veloitetaan jatkokouluttautumaan vähintään 18 tuntia vuosittain. Liiton täydennyskoulutusroolia valvotaan. Myös luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (VN 715/2011) on asetettu oikeudenkäyntiasiamiehille velvollisuus ylläpitää ja kehittää ammattitaitoaan sekä seurata oikeuskehitystä erityisesti niillä oikeudenaloilla, joilla he toimivat (VN 715/2011, 8.1 §:n 7 kohta).
- **Tuomioistuinviraston järjestämä tuomareille ja syyttäjille suunnattu substanssi- ja prosessikoulutus sekä asessorikoulutus:** Tuomarinkoulutuslautakunnan tuomioistuinlaissa (VN 673/2016) säädettyä tehtävänä on huolehtia tuomioistuinten jäsenille, esittelijöille, valmistelijoille, käräjänotaareille ja muulle henkilöstölle järjestettävän koulutuksen suunnittelusta yhteistyössä Tuomioistuinviraston ja tuomioistuinten kanssa. Tuomioistuinharjoitteluun, joka johtaa varatuomarin arvonimeen, ja tuomarinuran alkuvaiheeseen kuuluviin asessorin virkoihin on rakennettu systemaattinen koulutussisältö. Tuomarinkoulutuslautakunta järjesti vuonna 2020 noin 350 koulutustilaisuutta, joissa oli kaikkiaan 10 000 osallistujaa. (Huovinen 2019.)
- **Syyttäjäkoulutus:** Syyttäjälaitos järjestää henkilökunnalleen Syyttäjän starttikoulutusta, sihteerin starttikoulutusta sekä moniosaajasyyttäjän koulutusta (Syyttäjälaitos 2020).
- **Muut täydennyskoulutukset:** Useat työnantajat ja asianajotoimistot järjestävät omia täydennyskoulutuskurssejaan eri oikeudenaloilta. Suuret asianajotoimistot järjestävät omille avustaville juristeilleen laajoja ja pitkäkestoisia koulutusohjelmia, jotka kattavat keskeiset liikejuridiikan alueet. Eräät asianajotoimistot järjestävät koulutustilaisuuksia asiakasyritystensä juristeille.

3.3 Kansainväliset trendit oikeustieteellisellä alalla

Arviointiryhmä hahmotti ajankohtaisesta kansainvälisestä oikeustieteen koulutusta koskevasta keskustelusta seitsemän trendiä:

1. **Perinteisten juristiammattien ja -palvelujen rinnalle on syntynyt uusia tehtäväalueita.** Erilaiset kelpoisuusvaatimukset ovat empiiristen tutkimusten perusteella menettäneet merkitystään ainakin anglo-amerikkalaisissa maissa. Samanaikaisesti muut oikeudellista osaamista edellyttävät ammatit (*law-related jobs*) ovat lisääntyneet nopeasti (Katz 2014, 107; Sisk ym. 2015, 104; Jones Merritt 2015). Suomessa tämä näkyy siten, että juristikoulutusta ei enää pidetä samassa määrin hyödyllisenä yleistutkintona esimerkiksi johtotehtäviin kuin aiemmin. Lisäksi liikejuridiikan alalla on tavanomaista suorittaa kaksi tutkintoa.
2. **Opetussisältöjä pitäisi laajentaa yleissivistävään suuntaan.** Sekä oikeudellisen että laajemminkin yhteiskunnallisen toimintaympäristön muuttuessa on tunnistettu tarve laajentaa juristin osaamista oikeustieteen ulkopuolelle. Yleissivistävä opetus ja yleisten valmiuksien oppiminen orientoivat opiskelijaa myös jatkuvaan oppimiseen. (Heringa 2011, 223; Katz 2014.)
3. **Opetussisältöjä tulee kohdentaa oikeusjärjestelmien yleisten periaatteiden sekä oikeudellisen ajattelun ja ammatillisten taitojen vahvistamiseen.** Eri alojen yksityiskohtainen substanssisääntely muuttuu ja pirstaloituu entistä nopeammin. Opetuksessa tulisikin keskittyä oikeusjärjestelmien periaatteisiin sekä kommunikaatio-, analysointi-, argumentaatio-, kirjoittamis- ja puhetaitoihin. Perinteinen oikeudellinen asiantuntijuus ei tulevaisuudessa riitä. (Fletcher 2016; Husa 2018; Katz 2014, 133; Heringa 2011, 223.)
4. **Jatkuvan oppimisen taidot korostuvat.** Oikeustieteen alan koulutus antaa perusvalmiudet oikeudelliseen argumentaatioon sekä oikeudellisen informaation hankintaan ja käyttöön, mutta ei käytännön oikeustieteen alan työtehtäviin, jotka ovat työtehtävä- ja työpaikkariippuvaisia. Keskeistä on valmius kehittää omaa osaamistaan oikeustieteessä, jolloin kunkin alueen voimassa oleva juridiikka on omaksuttavissa hyödyntäen opittuja tiedonhankintataitoja. Suuntaus on maailmanlaajuinen: väestön ikääntyminen edellyttää, että nykyisissä työtehtävissä olevat ja sinne tulevat kykenevät varautumaan huomattavasti pidempään työuraan kuin aiemmin (Francis 2015). Pitkä työura edellyttää kykyä omaksua uusia taitoja ja rooleja, joita digitalisaatio ja automatisaatio edellyttävät. Yksittäisen työntekijän näkökulmasta jatkuvalla oppimisella on yhteys henkisiin voimavaroihin, resilienssin kehittymiseen, fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen sekä nuoremmilla työntekijöillä myös palkkakehitykseen. (Ks. Government Office for Science 2016, 42; 2017, 6, 10, 28; World Economic Forum 2017, 4, 44.)
5. **Digitalisaatio vaikuttaa juristi-identiteettiin ja oikeudelliseen palvelutarjontaan.** Laadukas teknologisten ja digitaalisten taitojen opetus on osoittautunut vaativaksi, sillä pitäisi tietää, mitä opetetaan ja miten, jotta opiskelijoilla olisi ajantasainen valmius hallinnoida tiimejä ja automatisoida työskentelyään sekä valmistautua sellaiseen digitaaliseen työelämään, josta emme vielä tiedä mitään (ks. Katz 2014; Koo 2007, 24; Koulu 2018; Koulu ym. 2018). Oleellista on myös ymmärtää digitalisaatiota laajasti sekä sen mahdollisuuksia muuttaa maailmaa.
6. **Käytännön harjoittelulla ja sidosryhmäyhteistyöllä on ratkaiseva osuus tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssin ja työelämäkelpoisuuden kannalta.** Opiskelijoiden harjoitteluja ja opetusta tarjoavien yksiköiden työelämäyhteyksiä pidetään ratkaisevina tutkinnon työelämäkelpoisuuden (*employability*) kannalta (ks. Francis 2015, 174).

7. **Kansallinen ja korkeakoulujen sisäinen ohjaus ja johtaminen luovat puitteet koulutuksen uudistumiselle.** Opetussuunnitelmatyö on sidoksissa siihen, miten korkeakoulutusta hallinnoidaan ja johdetaan. Oikeustieteen alan opetussuunnitelmat ovat pysyneet vuosikymmeniä lähes samansisältöisinä ja muutokset ovat hitaita, vaikka muutostarpeet sinänsä hahmotettaisiinkin (ks. Ervasti 2011; Ervasti & Aaltonen 2017; Fletcher 2016; Heringa 2001; Husa 2009; Husa 2018; Katz 2014; Koivisto & Tuomela 2012; Koo 2007, 1, 15–18; Kurkela 2019, 8; Mäihäniemi ym. 2018, 1032; Schultz 2008; Twining 2018, 243). Koulutuksen johtamisen ja kehittämisen kannalta merkityksellistä on myös, kuka opetuksen rahoittaa ja mitä tiettyjen kustannusten vastineeksi tarjotaan (Abel 2015; Niemi 2017).

3.4 Keskeiset käsitteet

Karvin koulutusala-arvioinneissa käytetään yhteneviä käsitteitä ja käsitteenmäärittelyjä (Konkola ym. 2021; Pyykkö ym. 2020a; Pyykkö ym. 2020b). Tässä määritellyt käsitteet ovat tutkintojärjestelmä, koulutusala, koulutustarjonta ja koulutustarjonnan kehittäminen, jatkuva oppiminen, osaamislähtöisyys, osaaminen, osaamistavoitteet, linjakkuus, työelämärelevanssi, digitalisaatio, kansainvälisyys ja eri toimijoiden välinen yhteistyö.

Tutkintojärjestelmällä viitataan yliopistoille ja ammattikorkeakouluille myönnettyjen koulutusvastuiden ja toimilupien kautta määrittyvää tutkinto-ohjelmien ja tutkintonimikkeiden muodostamaa kokonaisuutta.

Koulutusallalla tarkoitetaan valtioneuvoston asetuksessa yliopistojen tutkinnoista (VN 794/2004 muutoksineen) ja ammattikorkeakouluissa niiden toimiluvissa (OKM 2021a) mainittua koulutusallaa. Luvussa 2 esitettiin tarkennukset tutkinnoista, jotka sisältyvät tähän arviointiin.

Koulutustarjonnalla tarkoitetaan korkeakoulujärjestelmän tasolla sitä, mitä alan koulutusta tarjotaan missäkin korkeakoulussa. Korkeakoulun tasolla koulutustarjonta tarkoittaa korkeakoulun tarjoamia tutkintoja ja jatkuvan oppimisen muotoja oikeustieteellisellä koulutusallalla. Tutkinto-ohjelmatasoisella koulutustarjonnalla tarkoitetaan tarjolla olevia opintojaksoja ja niiden muodostamien kokonaisuuksien tuottamaa osaamista ja työelämärelevanssia. Jatkuvan oppimisen koulutustarjonnalla tarkoitetaan jatkuvan oppimisen muotoja, joita korkeakoulu tarjoaa. Koulutustarjonnan kehittämisellä tarkoitetaan laajasti menettelyjä, joilla koulutustarjontaa kullakin edellä mainitulla tasolla kehitetään.

Jatkuvalla oppimisella tarkoitetaan koulutusmuotoja, joita korkeakoulussa tarjotaan muille kuin perustutkinto-opiskelijoille. Näitä koulutusmuotoja ovat esimerkiksi avoin ammattikorkeakouluopetus, avoin yliopisto-opetus, täydennyskoulutus ja erikoistumiskoulutukset. Jatkuvan oppimisen keskiössä ovat työvoiman osaamisen kehittämiseen ja päivittämiseen liittyvät tarpeet sekä korkeakoulujen kyky tunnistaa ja reagoida näihin tarpeisiin.

Osaamislähtöisyys tarkoittaa koulutuksen kehittämistä ja toteuttamista opiskelijoiden osaamisen näkökulmasta. Tavoitteena on, että opetus ja arviointi tukevat linjakkaasti opiskelijoiden tietojen ja taitojen karttumista. Käsite ymmärretään vastaavasti kuin osaamisperustaisuus-käsite, jolla

suomeksi yleisesti viitataan englanninkielisiin outcome-based ja competence-based -käsitteisiin. Osaamislähtöisyyteen liittyy myös tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien kansallinen viitekehys, joka jaottelee koulutusjärjestelmään kuuluvat tutkinnot, oppimäärät ja muut laajat osaamiskokonaisuudet niiden edellyttämän osaamisen (osaamistasokuvaukset, descriptors) perusteella kahdeksalle tasolle (ks. VN 93/2017).

Osaamisen käsitettä käytetään, kun viitataan tietoon (knowledge), taitoon (skill), pätevyyteen (competence), asenteisiin (attitude), osaamistavoitteisiin (intended learning outcomes) tai oppimistuloksiin (achieved learning outcomes). Osaamisen käsitettä kuvastaakin tulkintojen moninaisuus.

Osaamistavoitteella tarkoitetaan ilmaisuja, jotka kuvaavat, mitä opiskelija tietää, ymmärtää ja osaa tehdä tietyn oppimisprosessin päätyttyä (EC 2015; ks. myös Huusko & Pyykkö 2021).

Linjakkuudella tarkoitetaan opetuksessa sitä, että opetussisällöt, opetusmenetelmät, osaamisen arviointimenetelmät, opiskeluilmapiiri ja muut oppimisympäristön osa-alueet ovat linjassa osaamistavoitteiden kanssa (esim. Biggs 1996). Opetus- ja arviointimenetelmien tulee tukea osaamistavoitteiden saavuttamista.

Työelämärelevanssilla tarkoitetaan arvioinnissa tarkasteltavien tutkinto-ohjelmien kykyä tarjota opiskelijoille sellaista osaamista, jota he tarvitsevat valmistumisensa jälkeen työelämässä. Työelämärelevanssi muodostuu työelämärelevanssin liittämisestä tutkinto-ohjelmien rakenteisiin, tutkinto-ohjelmien sisältöihin ja niiden kehittämisen prosesseihin (Pyykkö ym. 2020b, 88).

Digitalisaatiossa tietoa ja tietotekniikkaa hyödynnetään toiminnan muuttamiseen tai uuden mahdollistamiseen. Digitalisaatiolla ei ole yksiselitteistä ja vakiintunutta määritelmää. Digitalisaatio tarkoittaa tiedon tallentamista, siirtämistä ja käsittelyä tietokoneiden ymmärtämässä muodossa, mutta käsitteellä viitataan myös laajemmin yhteiskunnalliseen muutosprosessiin, joka on seurausta tieto- ja viestintäteknikan (ICT) kehityksestä (ks. esim. Digivisio 2021). Tässä arvioinnissa digitalisaatiolla tarkoitetaan muun muassa digitaalisia valmiuksia, digitalisaatiota käsitteleviä opetussisältöjä, digitaalisia opetusmenetelmiä ja oppimisympäristöjä, verkko-opetustarjontaa ja digitaalista koulutusyhteistyötä.

Korkeakoulutuksen **kansainvälisyydellä** tarkoitetaan niitä toimia, joilla korkeakoulu pitää yllä toimintansa kansainvälistä relevanssia ja kansainvälisiä yhteyksiä. Kotikansainvälistymisellä tarkoitetaan suunnitelmallista kansainvälisyyden ja kulttuurienvälisyyden sekä monikulttuurisuuden ulottuvuuksien tuomista koulutukseen kotikorkeakoulussa. Se toteutetaan esimerkiksi lisäämällä kansainvälisyyttä vahvistavia osaamistavoitteita, hyödyntämällä opiskelijaryhmän opiskelijoiden kansainvälisiä taustoja tai tarjoamalla mahdollisuuksia virtuaaliseen liikkuvuuteen. (Ks. esim. Weimer ym. 2019.)

Eri toimijoiden välisellä **yhteistyöllä** tarkoitetaan yhteistä toimintaa ja kehittämistä, jota korkeakouluissa ja alan työelämässä tehdään osana oikeustieteen alan koulutustehtävää. Yhteistyön osapuolina voivat toimia esimerkiksi toisen koulutusalan henkilöstö korkeakoulun sisällä, toiset korkeakoulut, niiden yksiköt ja henkilöstö, julkisen ja yksityisen sektorin organisaatiot, tutkimuslaitokset, järjestöt tai kansainväliset julkiset ja yksityiset toimijat.

Arviointiprosessi

4

4.1 Arviointiryhmän nimittäminen ja suunnitteluvaihe

Korkeakoulujen arviointijaosto nimitti kesäkuussa 2020 arviointiryhmän suunnittelemaan ja toteuttamaan oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen arviointia. Ryhmässä oli edustettuna oikeustieteiden edustajia molemmilta korkeakoulusektoreilta. Ryhmän nimeämisessä huomioitiin arviointiosaaminen, toimintaympäristön tuntemus sekä arviointiin osallistuvien yksiköiden² edustavuus ryhmässä. Arviointiryhmässä tapahtui henkilövaihdos yhden jäsenen siirryttyä toisiin tehtäviin. Lisäksi ryhmää täydennettiin yhdellä yliopistosektorin edustajalla joulukuussa 2020.

Arviointiryhmään kuuluivat:

- Professori **Jukka Mähönen**, Oslon ja Helsingin yliopisto (puheenjohtaja)
- Asianajaja **Manne Airaksinen**, Roschier Asianajotoimisto Oy, aiemmin Lapin yliopiston työelämäprofessori
- Yliopistonlehtori, vs. professori **Heini Kainulainen**, Turun yliopisto (16.9.2020 asti)
- Lehtori **Atte Korte**, Karelia-ammattikorkeakoulu
- Oikeustieteen opiskelija **Albert Mattsson**, Åbo Akademi ja Turun yliopisto
- Varajohtaja (opetus), yliopistonlehtori **Sampo Mielityinen**, Itä-Suomen yliopisto (28.9.2020 alkaen)
- Professori **Johanna Niemi**, Turun yliopisto (16.12.2020 alkaen)
- Hovioikeudenneuvos, työelämäprofessori (Itä-Suomen yliopisto) **Mirjami Paso**, Helsingin hovioikeus
- Toimitusjohtaja, asianajaja **Johanna Rantanen**, Dottir Asianajotoimisto Oy (varapuheenjohtaja).

² Arviointiryhmä linjasi ensimmäisessä kokouksessaan 19.8.2020, että siltä osin kuin arviointiryhmän jäsenellä työsuhte tai siihen verrattava yhteys arviointiin osallistuvaan yksikköön, hän ei osallistu kyseisen yksikön arviointivierailuun eikä kyseistä yksikköä koskevan arviointipalautteen eikä suositusten laadintaan.

Karvissa arvioinnista vastasivat hankkeen projektipäällikköinä arviointineuvos **Sirpa Moitus** ja arviointiasiantuntija **Otto Leppänen** (helmikuuhun 2021 asti). Arviointiryhmän työtä tukivat arviointiasiantuntija **Laura Partanen** ja syyskuusta 2021 alkaen arviointiasiantuntija **Mira Huusko**.

Arvioinnin valmisteluvaiheessa ennen arviointiryhmän nimeämistä käytiin arvioinnista lähetekeskustelu korkeakoulujen arviointijaostossa. Lisäksi Karvin projektipäälliköt kuulivat viiden arviointiin osallistuvan yliopiston yksikön, kahdeksan ammattikorkeakoulun tutkinto-ohjelmien sekä opetus- ja kulttuuriministeriön edustajia oikeustieteellisen alan arviointiin liittyvistä odotuksista ja tarpeista. Samassa yhteydessä yliopistoista ja ammattikorkeakouluista nimettiin arvioinnin yhteyshenkilöt, joiden tehtävänä oli huolehtia arvioinnin suunnittelu- ja toteutusvaiheessa hankkeeseen liittyvästä tiedonkulusta ja tiedonkeruusta korkeakoulun sisällä sekä muusta arviointiin liittyvästä käytännön toteutuksesta korkeakoulussa.

Arviointiryhmä piti elo-joulukuun 2020 aikana kahdeksan kokousta ja valmisteli korkeakoulujen arviointijaostolle hyväksyttäväksi hankesuunnitelman (ks. arvioinnin aikataulu liitteessä 2). Hankesuunnitelman valmisteluvaiheessa kuultiin oikeusministeriön ja Tuomioistuinviraston, Lakimiesliiton ja Suomen Asianajajaliiton edustajia. Lisäksi arviointiryhmä kuuli vararehtori Tapio Määttä Itä-Suomen yliopistosta arviointikohteiden rajauksiin liittyvissä kysymyksissä. Kuulemisten yhteydessä Karvi tiedotti korkeakouluja ja muita osapuolia arvioinnin käynnistymisestä.

4.2 Arvioinnin toteutus: menetelmät ja aineistot

Arviointiaineisto kerättiin monimenetelmäisesti kolmessa vaiheessa niin, että seuraava tiedonkeruvaihe täydensi edeltäneissä vaiheissa saatua arviointitietoa.

Ensimmäisessä vaiheessa keskityttiin kokonaiskuvan muodostamiseen koulutustarjonnasta ja koulutustarjonnan kehittämistä. Aineistonkeruun menetelmät olivat:

- Yliopistoille ja ammattikorkeakouluille lähetetty koulutuskartoituskysely, jolla kartoitettiin oikeustieteellisen alan ja oikeusalaan liittyvät tutkinto-ohjelmat eri korkeakoulussa.
- Valmiit palauteaineistot, kuten Kandipalaute-kyselyn ja maistereiden uraseurantakyselyn sekä Opetushallituksen tietopalvelu Vipusen aineistot.
- Oikeustieteellisen alan yliopistollisille yksiköille suunnattu itsearviointikysely sekä kolmelle eri tutkinto-ohjelmaryhmälle suunnatut tutkinto-ohjelmien itsearviointikyselyt arvioinnin pääteemoista.

Toisessa vaiheessa kokonaiskuva ja nykytilan analyysia tarkennettiin arviointivierailuilla, työpajoilla ja sidosryhmähaastatteluilla:

- Arviointiryhmä teki arviointivierailut etäyhteyksin viiden yliopiston oikeustieteen yksiköön keväällä 2021. Arviointivierailujen yhteydessä järjestettiin myös opiskelijatyöpajat.
- Arviointiryhmä järjesti oikeudellisesti painottuneiden tradenomikoulutusten ja alan ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja tarjoavien tutkinto-ohjelmien edustajille työpaikan huhtikuussa 2021 sekä alan AMK- ja YAMK-opiskelijoille erillisen opiskelijatyöpajan toukokuussa 2021.
- Yhdeksän sidosryhmähaastattelua toteutettiin touko-kesäkuussa 2021.

Kolmannessa vaiheessa keskityttiin kehittämiseen: tavoitteena oli yhteisen keskustelun avulla tunnistaa koulutusalan vahvuuksia suhteessa arvioinnin teemoihin sekä muodostaa havaittujen tulosten pohjalta kehittämissuosituksia. Tärkeimpänä menetelmänä kolmannessa vaiheessa oli elokuussa 2021 järjestetty kehittämiswebinaari, johon kutsuttiin arvioinnin tiedonkeruisiin osallistuneiden korkeakoulujen, opiskelijoiden ja korkeakoulujen ulkopuolisen työelämän edustajia. Lisäksi yliopistojen yksiköiden arviointipalautteet (luku 6) ja ammattikorkeakoulujen yhteinen arviointipalautte (luku 7) toimitettiin arvioinnin yhteyshenkilöille asiataarkistusta varten. Myös opetus- ja kulttuuriministeriön edustajalle annettiin mahdollisuus asiataarkistukseen. Arviointiryhmä piti arvioinnin toteutus- ja raportointivaiheessa kymmenen kokousta. Seuraavassa kuvataan tarkemmin eri aineistomuodot ja niiden analysointimenetelmät.

4.2.1 Koulutuskartoituskysely

Lokakuussa 2020 selvitettiin korkeakouluille lähetetyn sähköisen koulutuskartoituskyselyn avulla, mitä oikeustieteellisen alan tai oikeusalaan liittyviä tutkinto-ohjelmia korkeakouluissa tarjottiin. Koulutuskartoituskyselyn tarkoituksena oli selvittää erityisesti ammattikorkeakoulujen oikeudellisten koulutusten tarjontaa ja yliopistojen oikeusalan hallintotieteiden ja kauppatieteiden maisterin tutkinto-ohjelmia, koska näistä tietoa ei ollut saatavilla muulla tavoin. Samalla hallinto- ja kauppatieteiden maisterin tutkinto-ohjelmien edustajia pyydettiin nimeämään arvioinnin yhteyshenkilö. Koulutuskartoituskyselyyn vastasi yhteensä 16 yliopiston ja ammattikorkeakoulun edustajaa. Oikeusalan tutkinto-ohjelmia on kartoituksen mukaan yhteensä 33 kappaletta, joista ammattikorkeakouluissa 10, yliopistoissa 16 ja lisäksi 7 yliopistojen hallintotieteen ja kauppatieteiden ylempiin korkeakoulututkintoon johtavia tutkinto-ohjelmia, joissa pääpaino on oikeustieteen koulutuksessa. Tätä tietoa hyödynnettiin arviointiin osallistuvien tutkinto-ohjelmien määrittelyssä (ks. tarkemmin luku 2).

4.2.2 Valmiit kyselyaineistot

Valmistuneiden näkemyksiä tutkinto-ohjelmien tuottamasta osaamisesta ja työelämärelevanssista selvitettiin kahdella valmiilla kyselyaineistolla: Kandipalautteella ja maistereiden uraseurantakyselyllä (ks. taulukko 7).

TAULUKKO 7. Oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen arvioinnissa käytetyt valmistumisvaiheen tai sen jälkeiset kyselyt

KYSELY	PERUSJOUKKO	VASTAAJA- PROSENTTI JA VASTAAJAMÄÄRÄ	HUOMIOITAVAA
Kandipalaute	Oikeusnotaari- tutkinnon (kandidaatin tutkinnon) suorittaneet vuosina 2018–2020	81,0 % kaikista oikeustieteellisen alan valmistuneista (n = 1 564)	”En pysty arvioimaan”- vastaukset ovat mukana asteikossa.
Maistereiden uraseuranta	Oikeustieteellisen alan ylemmän korkeakoulututkinnon (maisterin tutkinnon) suorittaneet vuodelta 2015 (aineisto vuodelta 2020)	38,6 % kaikista oikeustieteellisen alan valmistuneista (n = 175)	Vastausprosentti on huomattavasti pienempi kuin Kandipalautteessa. Aineistosta on rajattu pois Itä-Suomen yliopisto, koska vastauksia eri kohtiin oli vain 1–4.

Kandipalaute-kyselyssä selvitetään kandidaatiksi valmistuneiden kokemuksia opintojen sujuvuudesta, saadusta tuesta ja opetuksesta, tyytyväisyydestä tutkintoon ja korkeakouluun sekä osaamisen kehittymisestä. Kandipalaute-kyselyn korkean vastausprosentin ansiosta kyselyn tuloksia voidaan analysoida käytännössä kokonaisaineistona. Arvioinnissa on käytetty vastaus-ten keskiarvoja korkeakouluittain luokiteltuna. Kandipalautekyselystä arvioinnissa ovat mukana vuosien 2018–2020 vastaukset.

Maistereiden eli ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden uraseurantakyselystä tässä arvioinnissa käytetään vuonna 2020 toteutetun kyselyn tuloksia. Kyselyn aineisto on kerätty viisi vuotta aiemmin valmistuneilta. Kyselyn vastauksista saadaan tietoa työelämässä olevien oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittaneiden tyytyväisyydestä tutkintoonsa ja näkemyksiä työelämässä tarvittavista taidoista.

Lisäksi arvioinnissa on käytetty Vipusen tietoja oikeustieteen koulutuksiin hakeneista, valittujen ja paikan vastaanottaneiden lukumääristä vuosilta 2018–2020 sekä yliopistojen uusien opiskelijoiden, opiskelijoiden ja tutkintojen lukumääristä vuodelta 2020. Yliopistokoulutuksista mukana ovat myös opetus- ja tutkimushenkilöstön lukumäärät.

4.2.3 Itsearviointikyselyt yksiköille ja tutkinto-ohjelmille

Sähköisiin itsearviointikyselyihin pyydettiin vastaukset joulukuun 2020 ja helmikuun 2021 välillä. Itsearviointikyselyjä oli neljä. Yksiköiden itsearviointikyselyn kohteena olivat viisi arviointiin osallistuvaa yliopiston tiedekuntaa tai yksikköä, jotka tarjoavat oikeustieteen koulutusta. Tutkinto-ohjelmien itsearviointikyselyiden kohteena olivat:

- a) viidessä yliopistossa tarjottavat oikeusnotaarin, oikeustieteiden maisterin, kansainvälisen oikeustieteiden maisterin, Itä-Suomen yliopiston hallintotieteiden maisterin sekä Åbo Akademin rättsnotarie-tutkinto-ohjelmat,
- b) kahdeksassa ammattikorkeakoulussa tarjottavat ammattikorkeakoulututkintoon ja ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavat tutkinto-ohjelmat, joissa on oikeudellinen painotus sekä
- c) HTM- ja KTM-tutkinto-ohjelmat, joissa painotus on juridiikan koulutuksessa.

Näistä viimeiseksi mainittujen tutkinto-ohjelmien itsearviointikysely oli hieman suppeampi kuin kaksi muuta.

Yksiköiden itsearviointikyselyyn vastasi yliopistojen oikeustieteiden koulutusyksiköistä viisi ryhmää. Yksiköiden itsearviointikyselyllä kerättiin tietoa yksikön visiosta, prosesseista ja menettelytavoista sekä vahvuuksista ja kehittämiskohteista. Kohteena olivat osaamislähtöisyys, työelämärelevanssi, jatkuva oppiminen, yhteistyö ja yliopistojen sisäinen ohjaus. Tutkinto-ohjelmien itsearviointikyselyillä kerättiin tietoa tutkinto-ohjelmien osaamislähtöisyydestä, työelämärelevanssista, jatkuvasta oppimisesta ja yhteistyön muodoista. Tutkinto-ohjelmia pyydettiin lisäksi toimittamaan arviointiryhmälle lyhyt kuvaus tutkintorakenteesta sisältäen luettelon opintojaksoista ja opintopisteistä lukuun ottamatta hallinto- ja kauppatieteiden maisterin tutkinto-ohjelmia, joille tätä pyyntöä ei esitetty.

Vastaukset yksiköiden itsearviointikyselyyn ja tutkinto-ohjelmien itsearviointikyselyihin koottiin siten, että jokaiselle arviointiin osallistuvan korkeakoulun yhteyshenkilölle lähetettiin kyselylinkki ja pyydettiin lähettämään se eteenpäin yksikön ja tutkinto-ohjelmien edustajille. Tutkinto-ohjelmien vastaukset pyydettiin erikseen alempaan ja ylempään korkeakoulututkintoon johtavista tutkinto-ohjelmista. Jos korkeakoulussa oli useampi alan tutkinto-ohjelma, vastasi jokainen niistä kyselyyn erikseen. Arvioinnissa olivat mukana myös korkeakoulujen tarjoamat alan kansainväliset tutkinto-ohjelmat. Tieteelliseen jatkotutkintoon johtavat koulutukset eivät ole tässä arvioinnissa mukana. Ohjeistuksessa toivottiin, että vastaukset laadittaisiin ryhmissä, joissa on koko yksikön kehittämistä tai yksittäisten tutkinto-ohjelmien ja niiden kehittämisen hyvin tuntevia henkilöitä. Ryhmään sai kuulua myös opiskelijoiden edustajia. Kyselyihin sai vastata suomeksi, ruotsiksi tai englanniksi.

Tutkinto-ohjelmien itsearviointikyselyjä oli kolme. Oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmia koskevaan itsearviointikyselyyn vastasi 16 tutkinto-ohjelmaa. Tämä luku sisältää myös Itä-Suomen yliopiston julkisoikeuden kandidaatin ja maisterin tutkintoon johtavat tutkinto-ohjelmat sekä kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkintoon johtavat tutkinto-ohjelmat. Hallinto- ja kauppatieteiden maisterin tutkinto-ohjelmille suunnattuun itsearviointikyselyyn vastasi seitsemän tutkinto-ohjelmaa. Ammattikorkeakouluille suunnattuun kyselyyn vastasi kahdeksan oikeudellisesti painottunutta tradenomitutkintoon johtavaa tutkinto-ohjelmaa ja kaksi ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa tutkinto-ohjelmaa. Yhteensä itsearviointikyselyihin vastaukset saatiin 33 tutkinto-ohjelmalta, ja vastausten laadintaan osallistui 274 henkilöstön ja opiskelijoiden edustajaa (ks. taulukko 8).

TAULUKKO 8. Vastausten lukumäärät tutkinto-ohjelmien itsearviointikyselyissä tutkinto-ohjelman tavoitetutkinnoittain (n = 33)

TUTKINTO-OHJELMAN TAVOITTELEMA TUTKINTO	VASTANNEIDEN TUTKINTO-OHJELMIEN LUKUMÄÄRÄ (N)	VASTAAJIEN LUKUMÄÄRÄ RYHMISSÄ (N)
Oikeusnotaarin tutkinto ³ (ON)	6	95
Oikeustieteen maisterin tutkinto ⁴ (OTM)	10	122
Hallintotieteiden maisterin tutkinto (HTM)	2	8
Kauppätieteiden maisterin tutkinto (KTM)	5	12
AMK (tradenomi)	8	28
YAMK (tradenomi)	2	9
Yhteensä	33	274

Arviointiryhmä hyödynsi itsearviointikyselyiden vastauksia arviointivierailujen kysymysten ja arviointiraportin laadinnassa. Määrällisistä kysymyksistä tehtiin frekvenssijakaumat.

4.2.4 Ainejärjestökyselyt

Helmikuussa ennen arviointivierailuja arviointiryhmä toteutti kyselyn yliopistojen viiden yksikön ainejärjestöille. Ainejärjestöjä pyydettiin ottamaan kantaa kysymyksiin, jotka koskivat yliopistojen tarjoamien oikeustieteellisten tutkinto-ohjelmien osaamislähtöisyyttä, työelämärelevanssia, jatkuvaa oppimista sekä muutosten ennakoitavuutta. Vastaukset saatiin kaikilta kahdeksalta ainejärjestöltä: Artikla, Codex, Judica, Justus, Legio, Lex, Pykälä ja Stadga. Arviointiryhmä analysoi ainejärjestöjen vastaukset ja hyödynsi niitä arviointivierailujen yhteydessä ja raportin laadinnassa. Kooste ainejärjestöjen vastauksista on raportin liitteenä 3.

4.2.5 Arviointivierailut yliopistoihin ja opiskelijatyöpajat

Maalis-huhtikuussa 2021 arviointiryhmä toteutti arviointivierailut ja opiskelijatyöpajat Helsingin, Turun, Itä-Suomen ja Lapin yliopistoihin sekä Åbo Akademiin etäyhteyksin. Arviointiryhmä laati arviointivierailuille yhtenäisen rakenteen ja toiveet haastateltavista henkilöistä nimikkeineen (ks. liite 4). Opiskelijatyöpajoihin kutsuttiin opiskelijoita eri vuosikursseilta ja eri tutkinto-ohjelmista

3 Oikeusnotaaritutkintoon johtavien tutkinto-ohjelmien lukumäärä sisältää myös Itä-Suomen yliopiston julkisoikeuteen painottuneen hallintotieteiden kandidaatin tutkintoon johtavan tutkinto-ohjelman edustajien vastauksen (ks. luku 2).

4 Oikeustieteen maisterin tutkintoon johtavien tutkinto-ohjelmien lukumäärä sisältää myös Itä-Suomen yliopiston julkisoikeuteen painottuneen hallintotieteiden maisterin tutkinto-ohjelman, kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkintoon johtavat tutkinto-ohjelmat (HY, ISY, TY) sekä Åbo Akademin valtiotieteiden maisterin tutkinnon (oikeustieteellinen) tutkinto-ohjelmien edustajien vastaukset (ks. luku 2).

sekä soveltuvin osin eri paikkakunnilta. Yliopistojen arvioinnin yhteyshenkilöt vastasivat yhteistyössä ainejärjestöjen kanssa haastateltavien kutsumisesta sekä opiskelijatyöpajaan kutsuttavien opiskelijoiden nimeämisestä.

Arviointivierailua koskevat ohjeet lähetettiin ennakoon osallistujille. Lisäksi opiskelijat saivat arviointiryhmän kysymykset käyttöönsä ennen työpajaa. Henkilökunta kuuli haastattelukysymykset vasta arviointivierailulla. Kullekin arviointivierailulle osallistui kolme arviointiryhmän jäsentä ja kolme Karvin edustajaa. Ryhmän jäsenet eivät osallistuneet vierailuille niihin yksiköihin tai niiden yksiköiden arviointiin, joihin heillä on työsuhde tai muu läheinen yhteys.

Aineisto kerättiin haastattelemalla etäyhteyksin yksiköiden johtoa, opetus-, tutkimus- ja tuki-henkilökuntaa sekä työelämän edustajia. Yhteensä haastatteluihin osallistuneita oli 166 henkilöä. Haastattelujen teemat olivat arviointikysymysten mukaisia. Haastattelujen kesto oli keskimäärin 40–50 minuuttia. Lisäksi arvioinnin kolmesta pääteemasta (osaamislähtöisyys, työelämärelevanssi ja jatkuva oppiminen) järjestettiin vierailun aikana kolme rinnakkaista työpajaa, jotka olivat kestoaltaan 75 minuuttia. Vierailun yhteydessä arviointiryhmä toteutti haastatteluun osallistuneille opettajille opetusta koskevan sähköisen kyselyn. Tähän kyselyyn vastasi 37 opettajaa. Arviointihaastatteluista kirjoitettiin vapaamuotoiset muistiinpanot, mutta keskusteluja ei nauhoitettu.

Yliopisto-opiskelijoiden työpajoihin osallistui yhteensä 76 opiskelijaa. Opiskelijatyöpajojen kielinä olivat suomi, ruotsi ja englanti opiskeltavan tutkinto-ohjelman kielen mukaan. Opiskelijatyöpajoista aineisto kerättiin siten, että opiskelijat kirjoittivat vastauksensa Padlet-alustalle käymänsä keskustelun pohjalta. Opiskelijoille kohdennetut kysymykset koskivat osaamistavoitteiden selkeyttä, opintojen tuottamia työelämävalmiuksia, osaamisen arviointia, harjoittelua, kansainvälisiä valmiuksia sekä opiskelijoiden osallistumismahdollisuuksia ja hyvinvointia. Opiskelijoille esitettiin myös itsenäisesti vastattavia kysymyksiä koskien onnistuneita ja onnistumattomia oppimiskokemuksia. Opiskelijoita ohjeistettiin vastaamaan opiskelemansa tutkinto-ohjelman näkökulmasta. Opiskelijoiden keskusteluja ei nauhoitettu. Käydyt keskustelut niin haastatteluissa kuin työpajoissa olivat luottamuksellisia ja ne raportoitiin siten, että yksittäisiä ihmisiä ei voida tunnistaa.

4.2.6 Työpajat ammattikorkeakoulujen alan tutkinto-ohjelmien edustajille ja opiskelijoille

Huhtikuussa 2021 arviointiryhmä toteutti yhteisen työpajan arviointiin osallistuville kahdeksalle ammattikorkeakoulututkintoon ja kahdelle ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavien tutkinto-ohjelmien edustajille. Työpajaan osallistui kaksi arviointiryhmän jäsentä ja kolme Karvin edustajaa. Aineisto kerättiin haastattelemalla etäyhteyksin tutkinto-ohjelmien vastuuhenkilöitä. Lisäksi työpajaan sisältyi samanlainen rinnakkainen työpaja kuin yliopistovierailuillakin (ks. työpajan ohjelma liitteenä 5). Yhteensä työpajaan osallistui kahdeksan ammattikorkeakoulujen edustajaa.

Toukokuussa järjestettiin yhteinen opiskelijatyöpaja alan AMK- ja YAMK-tutkintoa suorittaville opiskelijoille. Työpajaan osallistui yhteensä 27 opiskelijaa. Aineisto kerättiin niin, että opiskelijat kirjoittivat Padlet-alustalle vastauksensa työpajassa käymänsä keskustelun pohjalta. Ammattikorkeakouluopiskelijoille kohdennetut kysymykset olivat samat kuin yliopisto-opiskelijoille.

4.2.7 Sidosryhmähaastattelut

Sidosryhmähaastattelut toteutettiin touko-kesäkuussa 2021 etäyhteyksin. Haastattelujen tarkoituksena oli saada oikeustieteellisen alan työelämän edustajien näkemyksiä mukaan aineistoon. Haastatteluihin osallistui yhteensä 30 henkilöä ja he edustivat eri oikeusasteita, julkisia ja yksityisiä työnantajia, keskeisiä järjestöjä ja oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen kansallista ohjausta (ks. taulukko 9). Arviointiryhmä kutsui haastateltavia mukaan niin, että alan keskeiset sidosryhmätahot ja työnantajanäkökulmat tulivat edustetuiksi. Yksityisen sektorin työnantajista kutsuun eivät vastanneet vakuutusalan ja suuryritysten edustajat.

TAULUKKO 9. Sidosryhmähaastatteluihin osallistuneet (n = 30)

HAASTATELTU TAHO JA HAASTATTELUN TEEMA	HAASTATELTUJEN LUKUMÄÄRÄ (N)
Oikeusministeriö: oikeudellisesti painottuneen tradenomin tutkintoihin liittyneen työryhmän edustaja	1
Opetus- ja kulttuuriministeriö: oikeustieteellisen alan tutkintojen ja koulutusten kansallinen ohjaus	3
Oikeuslaitos (käräjäoikeudet, hovioikeudet, hallintotuomioistuimet, Tuomioistuinvirasto, Syyttäjälaitos, Markkinaoikeus)	6
Tuomarinkoulutuslautakunta	3
Opetushallitus: kansainvälinen yhteistyö ja ulkomailta suoritettujen tutkintojen hyväksiluku	3
Julkisen sektorin työnantajat (ministeriöt, aluehallintovirastot, verohallinto, kunta-ala, Maahanmuuttovirasto)	6
Yksityisen sektorin työnantajat (asianajotoimistot ja pankkiala)	2
Suomen Lakimiesliitto	3
Suomen Asianajajaliitto ja julkinen oikeusapu	3
Yhteensä	30

Haastattelujen teemoina olivat tutkinto-ohjelmien tuottama osaaminen ja osaamistarpeet työelämän näkökulmasta, tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssi ja työnantajien odotukset sekä jatkuva oppiminen ja alan täydennyskoulutukseen liittyvät odotukset ja tarpeet. Haastatteluista kirjoitettiin muistiinpanot, mutta keskusteluja ei nauhoitettu.

4.2.8 Kehittämiswebinaari

Elokuussa 2021 arviointiryhmä toteutti kehittämiswebinaarin. Tilaisuuden tavoitteena oli kehittävän arvioinnin mukaisesti tarjota arvioinnin kohderyhmille mahdollisuus osallistua johtopäätösten ja kehittämissuosituksen muokkaamiseen ja näin vahvistaa heidän sitoutumistaan arvioinnin tuloksiin. Etäyhteyksin toteutettuun kehittämiswebinaariin ilmoittautui yhteensä 93 henkilöä, joista lähes kaikki olivat paikalla koko kaksituntisen tilaisuuden ajan. Osallistujat edustivat pääasiassa korkeakouluja ja muita arvioinnin keskeisiä sidosryhmiä.

Osallistujille esiteltiin aluksi arviointiryhmän laatimat alustavat arvioinnin johtopäätökset ja suositukset. Osallistujat saivat ilmoittautumisvaiheessa valita itseään eniten kiinnostavan teeman, jota käsittelevään työpajaan he osallistuivat. Teemoittaisissa työpajoissa käytiin vilkas keskustelu alustavista johtopäätöksistä ja kehittämissuosituksista ja arviointiryhmä sai osallistujilta runsaasti palautetta niiden osuvuudesta ja ehdotuksia tarkennuksiksi. Jokaisessa työpajassa kommentit kirjoitettiin muistiin, ja ne käytiin yhteisesti läpi tilaisuuden lopuksi. Arviointiryhmä hyödynsi kehittämiswebinaarissa saatua palautetta arviointiraportin laadinnassa.

Tulokset:
Oikeustieteellisen
alan koulutuksen
kansallinen tila

5

Tässä luvussa esitetään arvioinnin tulokset. Luvussa 5.1 käsitellään oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen tutkintorakenteiden toimivuutta. Luvussa 5.2 analysoidaan arviointiin osallistuvien tutkinto-ohjelmien osaamislähtöisyyttä ja tutkinto-ohjelmissa saavutettavaa osaamista sekä luvussa 5.3 koulutusten työelämärelevanssia. Luvussa 5.4 tarkastellaan alan koulutusten valmiuksia vastata muutoksiin. Luvuissa 5.5–5.7 arvioidaan ruotsinkielisen koulutuksen tarjontaa ja kysyntää, koulutusten kansainvälistymistä ja koulutusten digitalisaatiota. Luvussa 5.8 analysoidaan jatkuvaa oppimista oikeustieteellisellä alalla ja luvussa 5.9 eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Luku 5.10 kokoaa yhteen arviointiryhmän arviot kansallisesta ohjauksesta ja systeemitason toimivuudesta. Jokainen alaluku alkaa keskeisten tulosten tiivistelmällä ja päättyy kehittämissuosituksiin.

Arvioinnin tavoitteiden mukaisesti tarkastelun pääpaino on oikeustieteen tutkinto-ohjelmissa, mutta oikeusalan korkeakoulutuksen kokonaisuutta täydennetään analysoimalla myös oikeudellisesti painottuneita tradenomin tutkinto-ohjelmia sekä hallinto- ja kauppatieteiden maisterin tutkinto-ohjelmia. Tarkempi arviointipalaute oikeudellisesti painottuneille tradenomin tutkinto-ohjelmille esitetään luvussa 7, johon tämä luku myös tukeutuu. Tässä luvussa viitataan tällöin tuossa luvussa esitettyihin tuloksiin.

5.1 Oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen tutkintorakenteiden toimivuus

- Oikeustieteellisen alan kansalliset tutkintorakenteet ovat pääosin toimivia.
- Opintopolut ja siirtymät alemmista korkeakoulututkinnoista ylempiin korkeakoulututkintoihin ja korkeakoulusektorilta toiselle toimivat pääosin hyvin, mutta niissä on osin katkoksia.
- Oikeudellisesti painottunutta tradenomitutkintoa ei tunneta yliopistoissa itsenäisenä oikeustieteellisen alan ammattikorkeakoulututkintona, mikä vaikeuttaa opintopolulla etenemistä.
- Oikeusnotaaritutkinnolla on rajallinen merkitys työmarkkinoilla, vaikka tutkinto on itsenäinen alempi korkeakoulututkinto.
- Kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon työmarkkinakelpoisuus on rajoitettu, koska tutkinto ei tuota lakisääteistä juristin kelpoisuutta sitä edellyttäviin tehtäviin.
- Åbo Akademin oikeusnotaarikoulutukseen valitut eivät saa suoraan oikeutta suorittaa oikeustieteen maisterin tutkintoa yliopiston puuttuvan tutkinnonanto-oikeuden takia, vaan opiskelijat joutuvat hakemaan oikeutta toisista yliopistoista.

Oikeusalaan kuuluvaa koulutusta annetaan useissa yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa (ks. luku 2, taulukot 1–3). Tutkintorakenteen tarkastelun kannalta keskeisiä ovat yliopistojen oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinnot, hallintotieteiden kandidaatin ja hallintotieteiden maisterin sekä valtiotieteiden maisterin ja kauppatieteiden maisterin tutkinnot, joissa oikeusaineet ovat erikoistumisvaihtoehtoina, sekä ammattikorkeakoulujen oikeudellisesti painottuneet ammattikorkeakoulututkinnot ja ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot.

5.1.1 Tutkintorakenteiden toimivuus koulutuspolkujen näkökulmasta

Nykyisessä korkeakoulupolitiikassa korostetaan mahdollisuutta jatkuvaan oppimiseen ja moniväyläiseen etenemiseen koulutuspoluilla. Oikeustieteiden tiedekunnat ja vastaavat yksiköt korostavat vakiintuneesti opiskelijavalinnan merkitystä alalle soveltuvien, lahjakkaiden ja motivoituneiden opiskelijoiden rekrytoimisessa opintoihin ja juristin ammattiin. Tässä arvioinnissa ei oteta kantaa opiskelijavalinnan pääväyliin eli yhteisvalintaan pääsykokeen ja ylioppilasarvosanojen perusteella. Tutkintorakenteen näkökulmasta on oleellista se, että siirtymisen koulutustasolta seuraavalle tulisi olla mahdollista ja riittävän sujuvaa.

Koulutuspolun ydin on oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmissa. Sujuva siirtyminen oikeusnotaaritutkinnosta oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmaan on turvattu yhteisellä opiskelijavalinnalla, jolloin opiskelija saa samalla opinto-oikeuden sekä oikeusnotaarin että oikeustieteen maisterin tutkintoihin. Poikkeuksen tässä muodostaa Åbo Akademin oikeusnotaarin tutkinto, josta siirrytään erillisvalinnan ja erilliskiintiöiden kautta suorittamaan oikeustieteen

maisterin tutkintoa toiseen yliopistoon. Järjestely ei takaa kaikille Åbo Akademiassa oikeusnotaari-tutkinnon suorittaneille jatkopaikkaa, vaikka kiintiöt ovat toistaiseksi olleet useimmiten riittäviä. Opiskelijatyöpajojen mukaan haku ja opiskelijavalinta oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmaan vaikeuttaa opintojen jatkamista sujuvasti oikeusnotaarin tutkinnon suorittamisen jälkeen.

Arviointiaineistojen perusteella yliopistoissa ei juurikaan tunneta oikeudellisesti painottunutta tradenomitutkintoa eikä tutkinnolla ole selkeää asemaa yliopistoon johtavassa koulutuspolussa. Oikeudellisesti painottuneen tradenomitutkinnon asema tuli esiin muun muassa opetus- ja kulttuuriministeriön edustajien haastattelussa, minkä mukaan opiskelijoiden mahdollisuutta edetä ammattikorkeakouluista yliopisto-opintoihin ei ole juurikaan kansallisesti selvitetty. Toisaalta yliopistojen edustajat toivat esiin, että ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilla on mahdollisuus päästä yliopistoon pääsykokeen kautta ja että aiemmat oikeusalan opinnot edesauttavat pääsykokeessa menestymistä. Ammattikorkeakouluissa tehtyjen oikeudellisten opintojen hyväksi lukemisen käytäntöjä ei ole yliopistoissa kehitetty systemaattisesti. Hyvänä käytänteenä voidaan pitää Itä-Suomen yliopiston erillisvalintaa, jossa esimerkiksi rikosseuraamusalan tai poliisin ammattikorkeakoulututkinnolla voi hakea opiskelemaan hallintotieteen maisterin tutkintoa.

5.1.2 Tutkintojen tuottamat työelämäkelpoisuudet

Valmistuneet oikeudellisesti painottuneet tradenomit, ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet ja oikeustieteellisen alan maisterit työllistyvät pääosin hyvin. Oikeustieteen maistereiksi valmistuneet työllistyvät hyvin usein jo opintojensa aikana. Valmistuneista oikeustieteen maistereista on työttöminä vain noin kolme prosenttia (ks. luku 3.2.3). Myös hallintotieteiden ja kauppatieteiden maisterin tutkinnot, joissa painopisteenä on juridiikka, ovat osoittaneet työelämärelevanssinsa. Sen sijaan oikeusnotaaritutkinnon suorittaneille ei ole selkeää roolia työmarkkinoilla, vaikka se on itsenäinen alempi korkeakoulututkinto. Myöskään kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnot eivät asetu osaksi tutkintojärjestelmää, sillä ne eivät anna pätevyyttä juristin tutkintoa edellyttäviin tehtäviin. Toisin kuin ulkomailla suoritettut tutkinnot, ne eivät anna mahdollisuutta täydentää pätevyyttä, vaikka kielitaito antaisi siihen edellytykset.

Hallintotieteiden ja kauppatieteiden maisterin tutkinnot, joissa on mahdollisuus erikoistua oikeustieteellisiin opintoihin, näyttävät löytäneen hyvin paikkansa työmarkkinoilla. Sidosryhmähaastatteluissa nousi esimerkiksi verohallinto, jossa on tarvetta verotukseen ja vero-oikeuteen erikoistuneille työntekijöille. Myös yliopistojen itsearviointikyselyn vastausten mukaan hallintotieteen maisterin tutkinnon suorittaneet työllistyvät hyvin. Itä-Suomen yliopiston opiskelijavalinnassa on kiintiön sisältävä siirtoväylä, jolla yliopistossa toista tutkintoa suorittava voi tietyin kriteerein siirtyä suorittamaan oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkintoja.

5.1.3 Ulkomailla suoritettujen tutkintojen erillisvalinta- ja rinnastamisjärjestelmä

Opetushallituksen Tutkintojen tunnustaminen -yksikön edustajien haastattelun ja heidän toimitamiensa tilastotietojen perusteella suomalaiset opiskelevat oikeustiedettä ulkomailla suhteellisen runsaasti. Rinnastamispäätösten määrää voidaan pitää niin suurena, että ulkomailla opiskelevat muodostavat oikeustieteellisellä alalla käytännössä ”kuudennen tiedekunnan” (vrt. Mäkelä ym. 2018, 16). Tutkintoja on suoritettu eniten Iso-Britanniassa, Virossa, Alankomaissa ja Ruotsissa. Ulkomailla oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkintoja vastaavan tutkinnon suorittanut henkilö voi hakea Opetushallitukselta päätöksen tutkintonsa rinnastamisesta oikeustieteen maisterin tutkintoon. Päätökseen sisältyy yleensä vaatimus täydentävien opintojen suorittamisesta suomalaisessa yliopistossa. Täydentävät opinnot voivat lain mukaan olla enintään 100 opintopisteen laajuiset. Rinnastamispäätös on vuosina 2016–2020 annettu 270 henkilölle, joista 75 prosenttia on Suomen kansalaisia. Yhteensä 64 henkilöä on suorittanut täydentävät opinnot ja saanut lopullisen päätöksen tutkintonsa rinnastamisesta oikeustieteen maisterin tutkintoon.

Erillisvalinta- ja rinnastamisjärjestelmä on ylemmissä korkeakoulututkinnoissa pääosin toimiva. Ulkomailla kandidaatin tutkinnon suorittanut voi hakea suomalaisiin ylemmän korkeakoulututkintoon johtaviin tutkinto-ohjelmiin. Koska Suomessa oikeustieteellisen alan tutkinnon suorittaneella on pääsy ulkomaalaisille työmarkkinoille, suomalaisen koulutuksen kansainvälistä kelpoisuutta voi pitää toimivana. Suomeen hakeutuu töihin ulkomailla oikeustieteellisen koulutuksen suorittaneita, mutta kaikki ulkomailla tutkinnon suorittaneet toki eivät hae tai tarvitse Opetushallituksen rinnastamispäätöstä. Toisaalta kaikki Suomessa oikeustieteellisen alan koulutuksen saaneet, joista erityisesti kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittaneet, eivät jää Suomeen töihin.

TUTKINTORAKENNETTA KOSKEVAT SUOSITUKSET

- Kaikille oikeusnotaarin tutkinnon suorittaneille on taattava sujuva pääsy oikeustieteen maisterin tutkintoon.
- Oikeudellisesti painottunut ammattikorkeakoulututkinto sekä ylempi ammattikorkeakoulututkinto tulee tunnustaa itsenäisinä oikeusalan ammattikorkeakoulututkintoina irrottamalla ne tradenomin tutkinnosta omiksi tutkinnoikseen.
- Oikeudellisesti painottuneiden ammattikorkeakoulututkintojen asema koulutuspoluissa tulee selvittää ja harkita erillisväylää ammattikorkeakoulusta yliopistoon. Ammattikorkeakoulututkinnossa hankittu aiempi osaaminen tulee tunnustaa oikeudellisesti painottuneen tradenomin jatkaessa opintojaan yliopistoissa.
- Kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnot tulee rinnastaa ulkomailla suoritettuihin juristitutkintoihin, joita opiskelijoilla on mahdollisuus täydentää suomalaisen juristipätevyyden saamiseksi edellyttäen, että alemmaa korkeakoulututkintoa ja kielitaitoa koskevat edellytykset täyttyvät.

5.2 Osaamislähtöisyys ja tutkinto-ohjelmissa saavutettava osaaminen

- Osaamislähtöisyys sisältyy oikeusalan koulutuksen opetussuunnitelmatyöhön. Osaamistaavoitteiden saavuttamista seurataan useilla eri keinoilla, kuten valtakunnallisilla palautekyselyillä, opiskelijapalautteella ja sidosryhmäyhteistyöllä.
- Osaamistaavoitteissa korostuvat oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkintojen luonne laaja-alaisina yleisjuristitutkintoina sekä oikeudellisen ongelmanratkaisun ja argumentaation osaaminen.
- Oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmassa on mahdollista erikoistua tiettyyn oikeudenalaan. Muiden oikeudellista osaamista tuottavien tutkinto-ohjelmien (HTM- ja KTM-tutkinnot) osaamistaavoitteissa korostuu erikoistuminen tiettyyn oikeudenalaan.
- Oikeusjärjestyksen sisältöön liittyvät osaamistaavoitteet toteutuvat oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmissa melko hyvin.
- Osaamistaavoitteiden toteutuminen eri opintojaksoilla ja osaamistaavoitteiden viestiminen opiskelijoille vaihtelee. Opiskelijoiden näkemyksen mukaan tavoitteiden asettaminen sekä opetuksen ja oppimisen arviointi eivät toteudu johdonmukaisesti. Opiskelijat kokevat, että aktivoivat ja monimuotoiset opetusmenetelmät parantaisivat osaamistaavoitteiden saavuttamista.
- Oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmien tutkimusperustaisuus ymmärretään opettajan omaan tutkimukseen perustuvan osaamisen välittymisenä opetuksessa.
- Alalla ei ole yhteisiä pedagogisia linjauksia. Korkeakoulupedagogista koulutusta on kuitenkin saatavilla ja opettajat osallistuvat siihen aktiivisesti.

5.2.1 Tutkinto-ohjelmien rakenteet ja osaamistaavoitteet

Oikeustieteellisten tutkinto-ohjelmien osaamistaavoitteet on määritelty varsin yksityiskohtaisesti ja niin, että osaaminen kumuloituu joko alemmasta tutkinto-ohjelmasta maisterin tutkinto-ohjelmaan siirryttäessä tai opintojaksojen keskinäisen ajoituksen kautta. Arviointiaineistojen perusteella tutkinto-ohjelmien osaamistaavoitteet ja sisällölliset painotukset ilmentävät tasapainon hakemista yleistutkinnon ja erikoistumisen välillä. Sekä oikeustieteellisten tiedekuntien ja vastaavien yksiköiden itsearviointeissa että sidosryhmäpalautteessa korostettiin juristitutkinnon luonnetta laaja-alaisena, oikeusjärjestyksen eri osa-alueet sekä oikeudellisen ajattelun valmiudet kattavana yleistutkintona. Sidosryhmähaastatteluissa jopa varoiteltiin ylierikoistumisen vaaroista ja nähtiin huolenaiheena yleisten oppien ja kokonaisuuksien hallinnan heikentyminen.

Tutkinto-ohjelmien rakenteissa oikeusjärjestyksen sisältöjen laajaa hallintaa korostavat osaamistaavoitteet painoutuivat erityisesti oikeusnotaarivaiheeseen. Tämä ilmenee pakollisten aineopinnot suuren määränä, vaikka eri tiedekuntien tutkintorakenteissa oli jonkin verran eroja (ks. taulukko 10).

TAULUKKO 10. Oikeusnotaarin tutkinto-ohjelman rakenteet yksiköiden toimittamien tutkintorakennekuvausten mukaan lukuvuotena 2020–2021

OIKEUSNOTAARIN TUTKINTO-OHJELMAN RAKENNE	HY	TY	LY	ISY	ÅÅ
Yleisopinnot	14	12	5	20	21
Pakolliset aineopinnot	135	109	115	119	105
Opinnäytetyö ja seminaarit	6	15	15	20	14
Kieli- ja viestintäopinnot	10	24	15	21	20
Valinnaiset opinnot	10	20	30	-	20
Harjoittelu, pakollinen	5	-	-	-	-
Yhteensä	180	180	180	180	180

Oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmissa opetustarjonta on laaja-alaista ja valinnaisuutta on paljon (ks. taulukko 11). Maisteritason opiskelija voi valita erilaisia opintopolkua yleisosaamisen vahvistamisesta syvempään erikoistumiseen. Arviointiaineiston perusteella ei ollut selvää, millaisilla perusteilla opiskelijat tekevät valintoja tai miten opintojen ohjaus tässä vaiheessa toimii.

TAULUKKO 11. Oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmien rakenteet yksiköiden toimittamien tutkintorakennekuvausten mukaan lukuvuonna 2020–2021

OIKEUSTIETEEN MAISTERIN TUTKINTO-OHJELMAN RAKENNE	HY	TY	LY	ISY
Pakolliset tai syventävät aineopinnot	-	24	25	30
Teoriaopinnot	10	-	-	10
Valinnaiset opinnot	40	30	29	35
Kieli- ja viestintäopinnot	5	6	6	5
Työelämäjakso, pakollinen	5	-	-	-
Syventävät opinnot ml. gradu	60	60	60	40
Yhteensä	120	120	120	120

Yksiköiden itsearviointikyselyiden ja arviointihaastatteluiden mukaan oikeusjärjestyksen sisältöä koskevien osaamistavoitteiden ohella tutkinto-ohjelmissa korostuu oikeudellisen argumentaation ja ongelmanratkaisun osaaminen. Argumentaatiotaidoissa sekä kirjallisen että suullisen argumentaation taitoihin on kiinnitetty enenevässä määrin huomiota. Tutkinto-ohjelmien tavoitteisiin sisältyy myös lukuisia yleisiä työelämävalmiuksia, kuten ryhmätyö-, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja (ks. luku 5.3.4).

Tutkinto-ohjelmien osaamistavoitteiden yksityiskohtaisuudessa ja ilmaisutavoissa on eroja yksiköiden välillä. Oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmien perustavoitteet hahmotetaan koulutusyksiköissä varsin yhdenmukaisesti yleisjuristitutkinnon hengessä. Oikeudenalojen yleisten oppien, käsitteiden ja periaatteiden osaaminen on tarkoitus saavuttaa oikeusnotaarin tutkinnossa. Oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmien osaamistavoitteissa korostuu oikeudellisen argumentoinnin ja tutkimustaitojen osaaminen.

Sidosryhmähaastatteluissa tuli esiin eroja oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmien osaamistavoitteiden painotuksissa. Tuomioistuimien edustajat korostivat rikos- ja prosessioikeuden perusasioiden hyvää osaamista. Osa sidosryhmistä puolestaan toi esiin erilaisten kulttuuritaustojen sekä laajemman yhteiskunnallisen ymmärtämisen tärkeyttä. Myös ekologisyyteen ja kestävään kehitykseen liittyvät osaamistavoitteet mainittiin haastatteluissa. Painotuserot liittyvät siis osin oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmien aineellisoikeudellisiin sisältöihin, osin niiden työelämärelevanssiin.

HTK-, HTM-, KTM- ja VTM-tutkinto-ohjelmien osaamistavoitteissa korostuu mahdollisuus erikoistua oikeustieteen erityisalaille ja liikejuridiikan eri osa-alueiselle, kuten vero-oikeuteen, sopimus- ja työoikeuteen sekä yhtiö- ja rahoitusoikeuteen tai julkisoikeuteen ja julkisjohtamiseen. Näiden tutkinto-ohjelmien vahvuutena on monialaisuus.

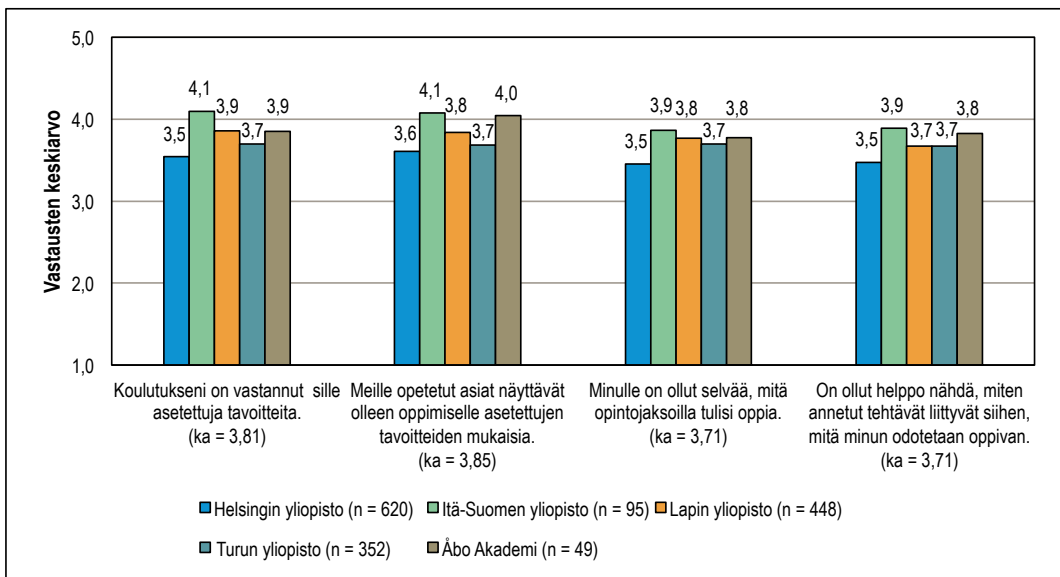
Ammattikorkeakoulujen oikeudellisesti painottuneissa tradenomin tutkintoon johtavissa tutkinto-ohjelmissa liiketaloutta on 40–95 opintopistettä ja varsinaisia oikeusaineita 50–63 opintopistettä. Opinnäytteen ja TKI-toiminnan osuus on 15–29 opintopistettä. (Ks. taulukko 12.) Osalla ammattikorkeakoulujen tutkinto-ohjelmista ei ole erikseen kieliopintoja ja opiskeluvalmiuksia sisältäviä moduuleita, vaan ne ovat osa liiketalouden opintoja, kuten Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun tutkinto-ohjelmassa.

TAULUKKO 12. Ammattikorkeakoulujen oikeudellisesti painottuneet tradenomin (AMK) -tutkintoon johtavien tutkinto-ohjelmien rakenteet ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmien mukaan lukuvuonna 2020–2021

OPINTOSISÄLLÖT	JAMK	LAB	LAUREA	OAMK	SAMK	TAMK	VAMK	XAMK
Opiskeluvalmiudet	24	20	5	5	16	32	24	-
Kieliopinnot	6	12	10	9	6	10	-	-
Liiketalous	72	66	90	86	43	40	62	95
Oikeusaineet	63	52	60	50	60	53	55	60
Valinnaiset opinnot	0–15	15	-	15	40	25	10	10
Harjoittelu	30	30	30	30	30	30	30	30
Opinnäyte ja TKI	15	15	15	15	15	20	29	15
Yhteensä	210	210	210	210	210	210	210	210

Ammattikorkeakouluissa tarjotaan kaksi oikeudelliseen alaan painottuvaa YAMK-tutkintoa. Satakunnan ammattikorkeakoulun johtamisen ja palveluliiketoiminnan koulutuksessa opiskelija voi suuntautua oikeudelliseen osaamiseen. Laurea-ammattikorkeakoulun oikeudellisen erityisosaamisen ja oikeusmuotoilun opinnoissa osaamistavoitteiden painotuksena ovat oikeusmuotoilu ja ajankohtaiset oikeudelliset ilmiöt yhteiskunnan ja talouden näkökulmasta. Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot muodostuvat pakollisista ydinopinnoista (30 op), täydentävistä opinnoista (30 op) ja opinnäytetyöstä (30 op).

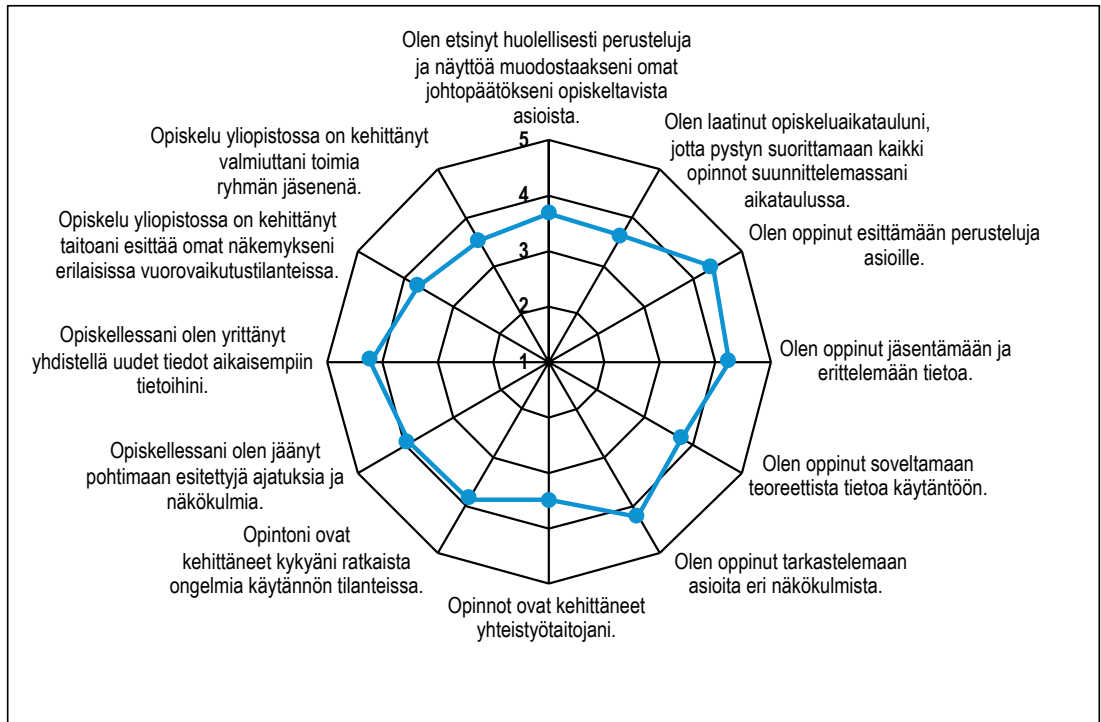
Tutkinto-ohjelmien osaamislähtöisyyden toteutumista voidaan arvioida valtakunnallisen Kandipalautteen ja maistereiden uraseurantakyselyn sekä sidosryhmähaastatteluiden avulla. Kandipalautteessa kysyttiin kandidaatiksi valmistuneiden (n = 1 418, vuosilta 2018–2020) kantaa tutkinto-ohjelmien osaamislähtöisyyteen (ks. kuvio 4).

KUVIO 4. Tutkintokoulutuksen tavoitteet ja niiden oppiminen oikeusnotaarin tutkinto-ohjelmissa, Kandipalaute vuosilta 2018–2020 (n = 1 564), asteikko: 5 = samaa mieltä, 4 = osittain samaa mieltä, 3 = osittain eri mieltä, 2 = eri mieltä, 1 = en pysty arvioimaan

Kandipalautteen vastauksissa yliopistojen välinen vaihtelu oli vähäistä, ja väittämien keskiarvot olivat välillä 3,5–4,1. Oikeusnotaarien mukaan oikeustieteellinen koulutus on vastannut varsin hyvin sille asetettuja tavoitteita ja opetetut asiat ovat olleet oppimiselle asetettujen tavoitteiden mukaisia. Vastaajille on ollut selvää, mitä opintojaksoilla tulisi oppia ja miten oppimistehtävät liittyvät siihen, mitä oppimiselta odotetaan. Vaikka tulokset ovat varsin hyviä, kaikissa väittämissä on myös parantamisen varaa.

Kandipalautteessa kysyttiin myös valmistuneiden arvioita oikeusnotaarin tutkinnon tuottamista osaamisista (ks. kuvio 5). Vastaukset kertovat välillisesti oikeudellisen ajattelun valmiuksien hyvästä omaksumisesta: valmistuneet kokivat oppineensa opintojen aikana varsin hyvin esittämään perusteluja eri asioille (ka = 4,4), tarkastelemaan asioita eri näkökulmista (ka = 4,2), yhdistelemään uusia tietoja aikaisempiin tietoihin (ka = 4,2) sekä jäsentelemään ja erittelemään tietoa (ka = 4,2).

KUVIO 5. Tutkinto-ohjelmissa saavutetut yleiset valmiudet oikeusnotaarin koulutuksessa, Kandipalaute 2018–2020 (n = 1 564), asteikko: 5 = samaa mieltä, 4 = osittain samaa mieltä, 3 = osittain eri mieltä, 2 = eri mieltä, 1 = en pysty arvioimaan

Myös valtakunnallisen maistereiden uraseurantakyselyn väittämät kertovat osaamislähtöisyyden toteutumisesta koulutuksessa. Vuoden 2020 kyselyssä viisi vuotta aiemmin valmistuneet oikeustieteen maisterit arvioivat yliopisto-opiskelun kehittäneen tiettyjä valmiuksia taulukon 13 mukaisesti. Lainsäädännön tuntemus, teoreettinen osaaminen, analyyttisen ja systemaattisen ajattelun taidot sekä tiedonhankinta- ja ongelmanratkaisutaidot olivat kehittyneet opinnoissa varsin hyvin. Käytännön osaamisen kehittyminen yliopisto-opinnoissa puolestaan nähtiin heikommaksi. Tämä tulos on samansuuntainen opetuksen pedagogisia ratkaisuja koskevien arviointiraportin havaintojen kanssa. Aineistoa tarkastellaan luvussa 5.3.4 tarkemmin työelämärelevanssin näkökulmasta.

TAULUKKO 13. Tietojen ja taitojen kehittyminen yliopisto-opintojen aikana. Oikeustieteen maisterien vastaukset uraseurantakyselyssä vuonna 2020 (n = 175), asteikko: 1 = ei lainkaan, 2 = vain vähän, 3 = jonkin verran, 4 = melko paljon, 5 = paljon, 6 = erittäin paljon

TIETOJEN JA TAITOJEN KEHITTYMINEN YLIOPISTO- OPINTOJEN AIKANA	VASTAUSTEN KESKIARVO
lainsäädännön tuntemus	5,3
opinnoista saatu teoreettinen osaaminen	4,8
opinnoista saatu käytännön osaaminen	2,5
analyttiset, systemaattisen ajattelun taidot	4,5
tiedonhankintataidot	4,6
ongelmanratkaisutaidot	3,9

Sidosryhmähaastatteluissa valmistuvien oikeustieteen maisterien yleiset edellytykset oikeudellisiin työtehtäviin nähtiin melko myönteisesti. Yleisiin työelämätaitoihin (ks. luku 5.3.4) liittyy kehittämistarpeita, mutta pääsääntöisesti työnantajat kokivat, että koulutus antaa valmistuneille hyvät valmiudet oikeudelliseen ajatteluun ja kulloisenkin juristityön vaatimaan oppimiseen. Haastatteluiden mukaan työnantajilla on eri painotuksia käytännön taitojen suhteen: osa korosti, että yliopistokoulutuksen tulisi antaa nykyistä parempia valmiuksia esimerkiksi oikeuden soveltamiseen ja ratkaisujen tekemiseen, kun taas osa painotti, että käytännön taidot opitaan kussakin työssä, ja yliopiston roolina on ennemminkin yleisten oppien ja oikeusjärjestyksen yleiskuvan opettaminen.

5.2.2 Koulutuksen kehittämisen prosessit

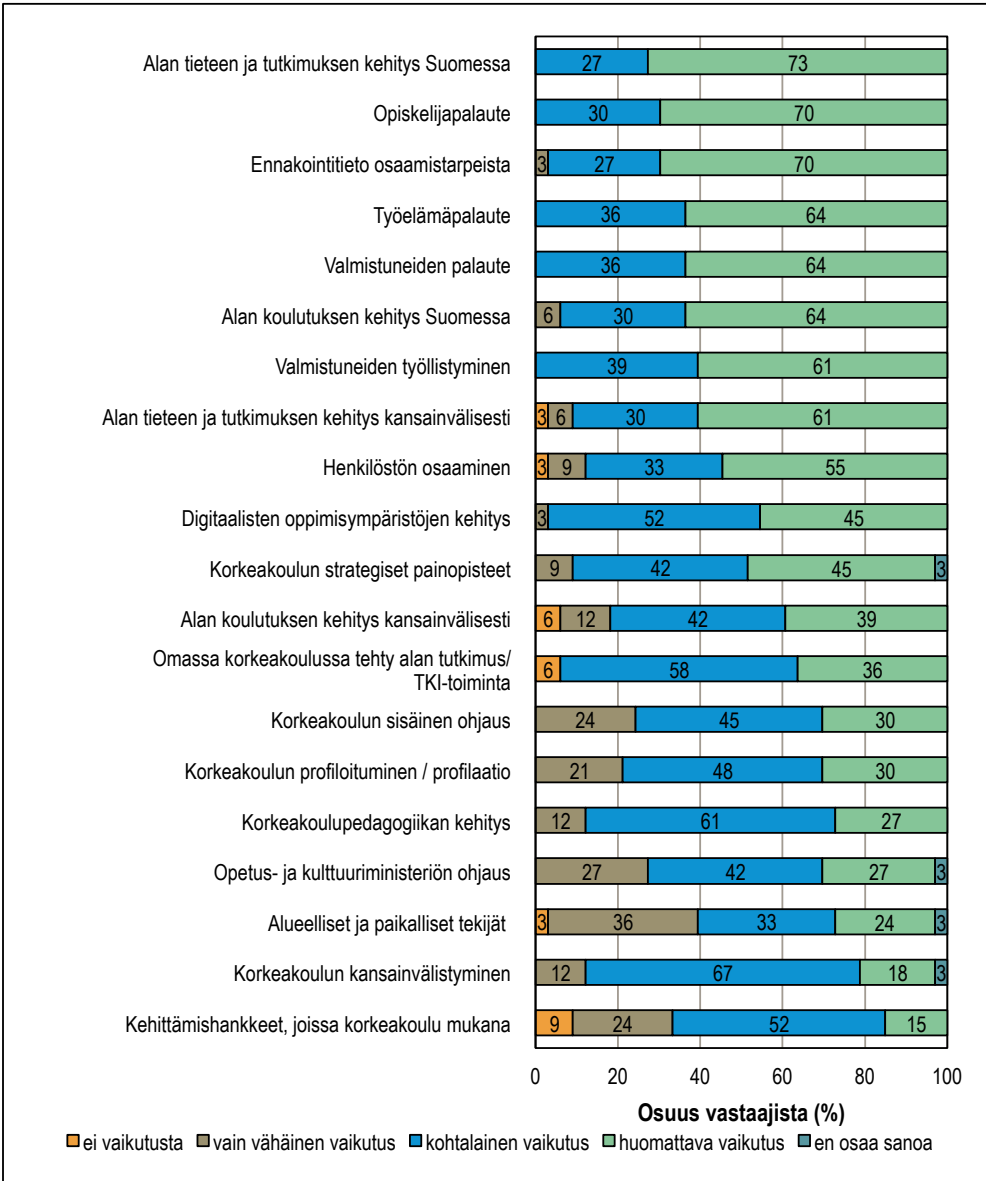
Tutkinto-ohjelmien itsearviointikyselyiden vastausten ja arviointivierailujen mukaan korkeakoulujen opetussuunnitelmatyössä määritellään ja arvioidaan tutkinto-ohjelmien osaamistavoitteita ja näiden merkitystä yksittäisillä opintojaksoilla. Osaamistavoitteiden johdonmukaiseen esittämiseen on kiinnitetty eri korkeakouluissa huomiota. Osaamistavoitteiden konkretisoinnissa opintokokonaisuuksissa ja opintojaksoissa esiintyy kuitenkin vaihtelua. Sekä opettajien että opiskelijoiden näkemyksissä tuli esiin, että osaamistavoitteiden viestintää opiskelijoille sekä opetuksen toteuttamistavan ja arvioinnin yhteyttä tavoitteisiin tulee edelleen kehittää.

Opetushenkilöstö osallistuu useimmissa yksiköissä opetussuunnitelmaprosessin eri vaiheisiin. Myös erityisesti ainejärjestöissä toimivat opiskelijat osallistuvat aktiivisesti opetussuunnitelmatyöhön. Useilla arviointivierailuilla korostettiin yksikön kehittämismyönteisen ilmapiirin merkitystä opetussuunnitelmaprosessin tukena.

Osaamistavoitteiden kehittämisessä on otettu huomioon monipuolisesti eri palautteita. Erityisesti sidosryhmäpalaute, kuten ammatillisten järjestöjen toteuttamat seurannat sekä useiden yksiköiden neuvottelukunnat, ovat antaneet virikkeitä opetussuunnitelmien kehittämiseen. Myös opiske-

lijapalaute sekä valmistuneiden uraseuranta ovat keskeisiä. Lisäksi opettajien henkilökohtaisten työelämäyhteyksien merkitys korostui arviointivierailuilla.

Arviointiryhmä halusi selvittää, mitkä sisäiset ja ulkoiset tekijät ohjaavat tutkinto-ohjelmien kehittämistä. Tutkinto-ohjelmien edustajilta kysyttiin, kuinka suuri painoarvo kuviossa 6 esitetyillä tekijöillä on, kun seuraavan kerran tutkinnon osaamistavoitteita ja sisältöjä uudistetaan.

KUVIO 6. Eri tekijöiden painoarvo ON- ja OTM-, HTM- ja KTM- sekä AMK- ja YAMK-tutkinto-ohjelmien osaamistavoitteiden ja sisältöjen uudistamisessa tutkinto-ohjelmien itsearviointikyselyiden vastausten mukaan (n = 33)

Kun tutkinto-ohjelmissa uudistetaan seuraavan kerran osaamistavoitteita ja sisältöjä, eniten merkitystä tutkinto-ohjelmien itsearviointikyselyn vastausten mukaan on alan tieteen ja tutkimuksen kehityksellä Suomessa, opiskelijapalautteella sekä ennakoititiedolla osaamistarpeista. Vähiten tutkinto-ohjelmien osaamistavoitteiden ja sisältöjen uudistamisessa tulevat tutkinto-ohjelmien itsearviointikyselyiden vastausten mukaan vaikuttamaan kehittämishankkeet, joissa korkeakoulu on mukana, korkeakoulun kansainvälistyminen sekä alueelliset ja paikalliset tekijät.

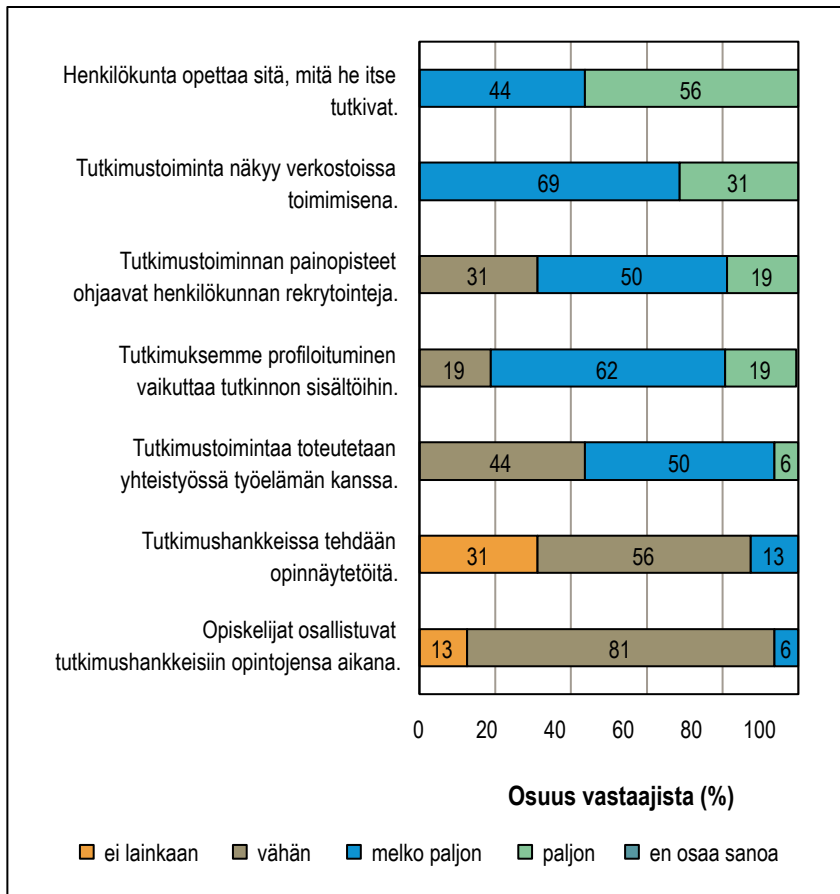
Eri tekijöiden painoarvon järjestys poikkesi yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkinto-ohjelmien välillä. Oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkintoon johtavissa tutkinto-ohjelmissa korostuivat alan koulutuksen kehitys Suomessa, alan tieteen ja tutkimuksen kehitys Suomessa ja kansainvälisesti sekä opiskelijapalaute. Yliopistojen hallinto- ja kauppätieteiden maistereiden tutkintoihin johtavissa tutkinto-ohjelmissa korostuivat alan tieteen ja tutkimuksen kehitys Suomessa ja kansainvälisesti, työelämäpalaute sekä ennakoititieto osaamistarpeista. Ammattikorkeakoulujen alan tutkinto-ohjelmien kehittämisessä vaikuttivat eniten työelämäpalaute, valmistuneiden palaute, valmistuneiden työllistyminen, digitaalisten oppimisympäristöjen kehitys, ennakoititieto osaamistarpeista sekä korkeakoulun strategiset painopisteet. Kaikkiaan itsearvioinnin vastaukset ilmentävät sitoutumista osaamislähtöiseen ja tutkimusperustaiseen opetukseen.

Helsingin yliopistossa on yliopistotasolla sitouduttu konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen. Sen käytännön toteutus on kuitenkin pitkälti jätetty tiedekuntien ja opettajien harkintaan. Helsingin yliopiston oikeusnotaarin tutkinto-ohjelmassa linjausta toteutetaan integroimalla ryhmätyöt kaikkeen opetukseen. Muiden yliopistojen oikeustieteellisillä yksiköillä ei ole koulutusalan yhteistä pedagogisten toimintatapojen linjausta. Myöskään yksiköiden tutkinto-ohjelmien opetussuunnitelmissa ei ole määritelty täsmällisesti koulutuksen pedagogista toimintamallia, vaan yksiköt luottavat opettajien harkintaan ja antavat autonomiaan vedoten tilaa opettajien erilaisille opetus- ja arviointikäytännöille sekä pedagogiselle kehittämiselle. Muissakin yksiköissä on tunnistettavissa tiettyjä opetuksen toteutusta yhtenäistäviä käytäntöjä, kuten erikoistumisopintojen (Turun yliopisto), oikeusnotaarin poolien rakenne (Lapin yliopisto) ja tietoinen pyrkimys seminaarimuotoiseen opiskeluun jo oikeusnotaaritutkinnossa (Itä-Suomen yliopisto). Tällaiset käytännöt tekevät tutkinnoista selkeästi hahmottuvia opiskelijoille, vaikka ne eivät ole täsmällisiä pedagogisia linjauksia.

5.2.3 Tutkinto-ohjelmien tutkimusperustaisuus ja monialaisuus

Yliopistojen oikeustieteiden yksiköiden itsearviointikyselyn vastauksissa ja haastatteluissa korostettiin opetuksen tutkimusperustaisuutta, joka pääsääntöisesti määriteltiin siten, että opetus perustuu opettajien omaan tutkimukseen. Arvioissa ei nähty ristiriitaa laaja-alaisen osaamisen tukemisen ja tutkimusperustaisuuden välillä.

Oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkintoihin johtavien tutkinto-ohjelmien itsearviointikyselyn vastausten mukaan tutkimustoiminta vaikutti tutkinto-ohjelmaan (ks. kuvio 7) eniten niin, että henkilökunta opetti itse tutkimaansa aihetta. Tutkimustoiminta näkyi myös verkostoissa toimimisena.

KUVIO 7. Tutkimuksen vaikutus tutkinto-ohjelmaan oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkintoon johtavien tutkinto-ohjelmien itsearviointikyselyn vastausten mukaan (n = 16)

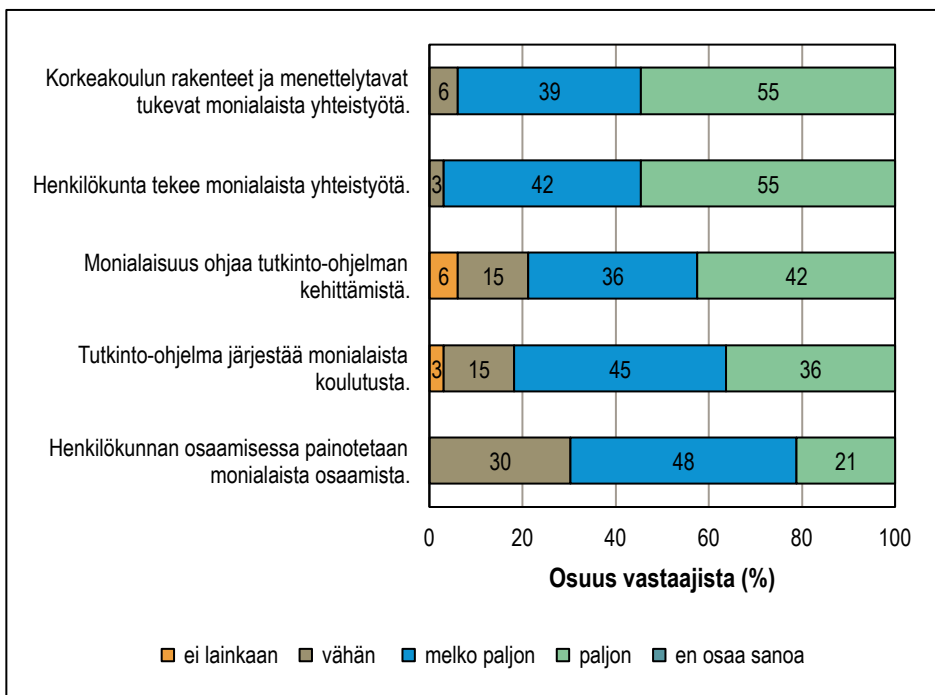
Kaikki oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmien edustajat kokivat, että tärkein tutkimuksen vaikuttamisen muoto tutkinto-ohjelmaan on, että henkilökunta opettaa sitä, mitä itse tutkii, ja että tutkimusta tehdään verkostoissa paljon tai melko paljon. Enemmistö vastaajista (81 %) arvioi, että yksikön tutkimuksen profiloituminen vaikuttaa tutkinnon sisältöihin, ja 69 prosenttia arvioi, että tutkimustoiminnan painopisteet ohjaavat henkilökunnan rekrytointeja paljon tai melko paljon. Tutkinto-ohjelmien itsearviointikyselyn vastausten mukaan opiskelijat eivät juurikaan osallistu tutkimushankkeisiin opintojensa aikana.

Yksikköhaastattelujen mukaan tutkimusperustaisuuden merkitys näkyi maisteritason tutkinto-ohjelmissa siten, että opettajien tutkimusalat korostuivat opintojaksojen tarjonnassa. Opin-
näytetöiden tekeminen tutkimushankkeissa oli kuitenkin harvinaista. Kehittämiswebinaarissa tämä herätti erisuuntaisia näkemyksiä: opinnäytetöiden nykyistä vahvempi yhteys opettajien tutkimukseen ja hankkeisiin nähtiin helposti toteutettavana ja perusteltuna ajatuksena. Toisaalta

opinnäytetyön tekeminen tutkimushankkeessa nähtiin liiallisena erikoistumisena. Opinnäytetöiden ohjauksen periaatteista, käytännöistä ja läpinäkyvyydestä olisi tarpeen käydä nykyistä laajempaa keskustelua.

Ammattikorkeakoulujen oikeudellisesti painottuneiden tradenomin tutkinto-ohjelmien edustajista 60 prosenttia arvioi, että tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta (TKI) näkyy verkostoissa toimimisena. Vain 40 prosenttia ammattikorkeakoulujen tutkinto-ohjelmien edustajista arvioi, että henkilökunta opettaa sitä, mitä itse tutkii. Ero yliopistojen oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmien edustajien vastauksiin oli selvä.

Tutkinto-ohjelmien itsearviointikyselyiden vastausten mukaan monialaisuus vaikuttaa oikeustieteellisen alan tutkinto-ohjelmien sisältöihin ja järjestämiseen (ks. kuvio 8). Kuviossa 8 ovat mukana ON- ja OTM-, HTM- ja KTM sekä AMK- ja YAMK-tutkinto-ohjelmien vastaajien näkemykset.

KUVIO 8. Monialaisuuden näkyminen ON- ja OTM-, HTM- ja KTM sekä AMK- ja YAMK-tutkinto-ohjelmien sisällöissä ja järjestämisessä tutkinto-ohjelmien itsearviointikyselyiden vastausten mukaan (n = 33)

Yli puolet vastaajista koki monialaisuuden vaikuttavan tutkinto-ohjelmaan paljon tai melko paljon kaikkien eri väittämien kohdalla. Lähes kaikki eli 97 prosenttia vastaajista arvioi, että henkilökunta tekee monialaista yhteistyötä ja 94 prosenttia vastaajista koki, että korkeakoulun rakenteet ja menettelytavat tukevat monialaista yhteistyötä paljon tai melko paljon.

Kaikki oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkintoon johtavien tutkinto-ohjelmien itsearviointikyselyn vastaajat kokivat, että henkilökunta tekee monialaista yhteistyötä paljon tai melko paljon. Lähes kaikki (94 %) oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmien vastaajista toi esille, että korkeakoulun rakenteet ja menetelmät tukevat monialaista yhteistyötä. Vastaajista 81 prosenttia arvioi, että tutkinto-ohjelma järjestää monialaista yhteistyötä paljon tai melko paljon. Vastausten mukaan monialainen yhteistyö ja monialainen osaaminen on siis hyvin laajaa eri tutkinto-ohjelmissa.

Arviointivierailuilla kerrottiin, että monialaisuus voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että opiskelijoita kannustetaan sisällyttämään tutkintoon valinnaisina opintoina esimerkiksi kauppatieteitä, oikeuspsykologiaa tai yhteiskuntatieteitä. Kansainväliset maisteriohjelmat toteuttavat monialaisuutta yhteistyössä muun muassa yhteiskuntatieteiden ja ympäristötieteiden kanssa.

5.2.4 Henkilökunnan pedagoginen osaaminen, työmäärä ja näkemykset opetuksesta

Oikeustieteen opettajille on tarjolla korkeakoulupedagogista koulutusta ja pedagogista tukea, ja monet opettajat ovat osallistuneet korkeakoulupedagogiseen koulutukseen. Arviointiaineiston perusteella pedagogisen koulutuksen saatavuus kuitenkin vaihtelee eri yliopistoissa eikä pedagogiseen koulutukseen osallistumista seurata systemaattisesti. Lisäksi opetus- ja tutkimushenkilöstön suuri työmäärä asettaa haasteita pedagogisen koulutukseen osallistumiselle. Sama havainto koskee myös ammattikorkeakoulujen oikeudellisten tutkintojen opettajia.

Arviointiaineistoon kuuluvassa kyselyssä moni opettaja toivoi tulevaisuudessa lisää yliopistopedagogista koulutusta ja tukea opettajille. Myös opiskelijoiden näkemykset oppimista edistävistä ja estävistä tekijöistä (luku 5.2.6) korostavat opettajan pedagogisen osaamisen merkitystä hyvälle opetukselle ja oppimiselle. Aineiston perusteella ei ole mahdollista arvioida pedagogisen koulutuksen merkitystä uralla etenemiselle.

Oikeusnotaarin tutkinto-ohjelmat koostuvat valtaosin pakollisista opintojaksoista, joiden opetus toteutetaan tyypillisesti 150–250 opiskelijan opetusryhmissä. Maisteritason tutkinto-ohjelmissa pienryhmäopetus ja eri tavoin toteutetut seminaarimuotoiset opintojaksot ovat yleisiä. Tätä asetelmaa ei ole kaikissa yksiköissä nimenomaisesti pohdittu.

Arviointiaineiston mukaan oikeusnotaarin tutkinto-ohjelmien suuret opetusryhmät ovat haaste pedagogiikan kehittämiselle. Niin opiskelijat kuin monet opettajatkin arvostavat monimuotoista ja vuorovaikutteista opetusta. Tämän toteuttaminen suurissa ryhmissä ja nykyisellä henkilöstömäärällä koetaan kuitenkin vaikeaksi (ks. taulukko 14).

TAULUKKO 14. Oikeustieteellisen alan opiskelija-opettajasuhdeluvut vuosina 2018–2020 (Vipunen 2021). Opiskelijoista ovat mukana perustutkinto-opiskelijat

OPISKELIJA-OPETTAJASUHDELUKU	2018	2019	2020
Helsingin yliopisto	18,77	21,01	19,02
Itä-Suomen yliopisto	14,87	14,24	15,09
Lapin yliopisto	19,06	23,18	25,68
Turun yliopisto	15,72	17,58	20,00
Åbo Akademi	7,15	6,64	10,20
Keskiarvo	15,11	16,53	18,00
Kaikkien alojen keskiarvo	9,89	10,03	10,25

Arviointivierailuilla tuli esiin, että pienryhmäopetuksen ja muun aktivoivan opetuksen lisääminen pakollisille opintojaksoille asettaa opettajat koetukselle. Osa yksiköistä on rekrytoinut pidemmälle edenneitä opiskelijoita opetusavustajiksi. Opetusresurssien määrän ohella tilanne asettaa suuria vaatimuksia opetuksen johtamiselle ja resurssien kohdentamiselle. Yksiköiden haastattelussa eräs haastateltava totesi:

Meillä [oikeustieteellisellä alalla] on kuitenkin tosi pienet resurssit ja klinikkaopetus puuttuu kokonaan, sitä on muualla Euroopassa paljon. Halutaan vain ylläpitää mainetta, että me tehdään halvalla. (Yliopiston yksikkövierailu)

Arviointivierailujen yhteydessä viiden yliopiston oikeustieteellisen yksikön opettajia pyydettiin kertomaan opetuksen onnistumiseen vaikuttavista tekijöistä ja onnistumisista kertovista asioista (ks. taulukko 15).

TAULUKKO 15. Opetuksen onnistumiseen vaikuttaneet tekijät sekä onnistumisesta kertovat asiat yliopisto-opettajien mukaan (n = 37)

OPETUKSEN ONNISTUMISEEN VAIKUTTANEET TEKIJÄT	MAININTOJEN MÄÄRÄ (n)	OPETUKSEN ONNISTUMISESTA KERTOVAT ASIAT	MAININTOJEN MÄÄRÄ (n)
Opetuksen hyvä suunnittelu ja huolella harkittu toteutustapa	13	Opiskelijapalaute ja opiskelijoiden kiitokset	25
Opiskelijoita aktivoivat työtavat ja keskustelut opettajien ja opiskelijoiden kesken	7	Opiskelijoiden tehtävien ja lopputöiden laadun parantuminen	8
Opetettavan sisällön yhteiskunnallisen relevanssin osoittaminen ja käytännön esimerkit	7	Osaamistavoitteiden saavuttaminen	5
Hyvän oppimislapiirin luominen	4	Opiskelijoiden kiinnostuminen ja innostuminen opiskeltavaan asiaan	3
Hyvä opiskelijoiden ohjaus ja tuki	3	Opiskelijoiden palaaminen ryhmiin ja suosittelut muille opiskelijoille	2
Osaamistavoitteiden avaaminen opiskelijoille	3		

Yliopisto-opettajien vastauksissa opetuksen onnistumiseen vaikuttavina tekijöinä mainittiin useimmiten opetuksen suunnittelu ja huolella harkittu toteutustapa, opiskelijoita aktivoivat työtavat ja keskustelut opettajien ja opiskelijoiden kesken opintojakson aikana sekä opetettavan sisällön yhteiskunnallisen vastaavuuden osoittaminen ja käytännön esimerkit opiskelijoille. Onnistuneessa opetuksessa opettajat kertoivat kehittäneensä opetustaan ja hyödyntäneensä palautteita sekä vertaiskeskustelua opetuksessaan:

Uudistin opettamani jakson toteutustavan kokonaan. Uudistus oli onnistunut, sillä uusi rakenne (sis. suoritustavat, materiaalit jne.) oli sekä opiskelijoiden mielestä erittäin toimiva ja myös minulle opettajana aiempaa huomattavasti miellyttävämpi. Tiedän, että onnistuin, sillä palaute oli erinomaista ja itselle kurssi sujui kevyesti. Onnistumiseen vaikutti paljon yliopistopedagogiikan kurssi, jota suoritin samaan aikaan. (Opetusta koskeva kysely opettajille)

Opettajat mainitsivat, että opetettavan sisällön yhteiskunnallisen vastaavuuden osoittaminen ja käytännön työelämään liittyvät esimerkit ovat edistäneet opetuksen onnistumista. Sama asia tuli esiin myös opiskelijoiden hyvää oppimista koskevissa vastauksissa.

Opettajat kokivat onnistuneensa opetuksessaan silloin, kun he saivat myönteistä opiskelijapalautetta sekä kiitosta opiskelijoilta. Opiskelijoiden kirjallisten tehtävien, kuten esseiden, harjoitustöiden ja opinnäytteiden, tason parantuminen sekä opiskelijoiden osaamistavoitteiden saavuttaminen kertoi opettajille onnistumisesta työssään. Opiskelijoiden motivaation ja kiinnostuksen herääminen saivat myös mainintoja. Opettajilta kysyttiin myös opetuksen epäonnistumiseen liittyvistä tekijöistä sekä tulevaisuudessa korjattavista asioista (k. taulukko 16).

TAULUKKO 16. Opettajien kokemuksia opetuksen epäonnistumiseen vaikuttaneista tekijöistä sekä tulevaisuudessa korjattavista asioista (n = 37)

OPETUKSEN EPÄONNISTUMISEEN VAIKUTTANEET TEKIJÄT	MAININTOJEN MÄÄRÄ (n)	TULEVAISUUDESSA KORJATTAVAT ASIAT	MAININTOJEN MÄÄRÄ (n)
Etäopetukseen liittyvät haasteet	13	Lähiopetukseen palaaminen	7
Isojen opiskelijamäärien opettaminen yhdellä opintojaksolla heterogeeniselle joukolle	5	Parempi opintojakson mitoitus ja aikataulutus	7
Opiskelijoiden heikko motivaatio	4	Opiskelijoita aktivoivat menetelmät ja rohkaiseminen	6
Puutteet opiskelijoiden osaamisen lähtötasossa	3	Enemmän yliopistopedagogista koulutusta ja tukea opettajille	5
Opiskelijoiden kielteinen käytös	3	Parempi tuki ja valmistautuminen etäopetukseen	5

Opettajat mainitsivat useimmiten onnistumattomiksi opetuskokemuksista etäopetukseen liittyvät haasteet, joihin yhdistyi hankaluus aktivoida opiskelijoita keskusteluun. Opettajat uskoivat näiden haasteiden ratkeavan lähiopetukseen palatessa. Osa opettajista toi esiin myös opintojaksot, joilla on paljon opiskelijoita, ja pohti, että tenttien sijaan niissä kannattaisi miettiä myös muita vaihtoehtoisia suoritustapoja. Yksi opettaja totesi:

On tärkeää pyrkiä läpinäkyvyyteen, etupainotteiseen viestintään ja tarkkaan aikataulutukseen. Paras palaute monissa massaopetuksissa on se, ettei tule palautetta, ts. kun kaikki ovat löytäneet tehtävät ja ymmärtäneet ohjeet. (Opetusta koskeva kysely opettajille)

Muita yksittäisiä syitä opettajan onnistumattomiin opetuskokemuksiin olivat esimerkiksi opintojaksojen liian korkea vaatimustaso ja puutteet opiskelijoiden lähtötason osaamisessa tai motivaatiossa.

Opettajien mainitsemia ratkaisukeinoja olivat aiempaa parempi opintojakson mitoitus ja aika-
tauluttaminen sekä opiskelijoita aktivoivat menetelmät ja rohkaiseminen. Muutamat opettajat
nostivat esiin yliopistopedagogisen koulutuksen sekä tuen tarpeen etäopetuksen toteutukseen.

*Kuten aloittavalle opettajalle on tyypillistä, pakkasin ensimmäisinä tohtorikoulutusvuosinani
luennot täyteen tavaraa niin, että ne eivät varmasti tukeneet opiskelijoiden oppimista. Kokemuksen
kartuttua ja yliopistopedagogisten opintojen myötä tällaisia virheitä ei enää itselleni tapahdu. Voisi
olla kuitenkin hyvä, että jonkinlaista pedagogista valmennusta tarjottaisiin jo hyvin varhaisessa
vaiheessa. (Opetusta koskeva kysely opettajille)*

5.2.5 Opetus-, ohjaus- ja arviointikäytännöt

Opiskelijatyöpajojen vastausten mukaan opintojaksojen osaamistavoitteiden toteutumisessa on melko suurta vaihtelua kunkin koulutusyksikön sisällä. Sekä opettajien että opiskelijoiden vastauksissa tuli esiin, että opetuksen ja arvioinnin yhteyttä tavoitteisiin tulee edelleen kehittää. Opetus- ja arviointikäytäntöjen linjakkuus osaamistavoitteiden kanssa onkin alan yhteinen kehittämiskohde. Sekä opiskelijat että opettajat kokivat, että aktivoivat, vuorovaikutteiset sekä opiskelijan oppimisen ohjausta ja palautetta sisältävät opetusmenetelmät edistivät oppimista. Toisaalta menetelmien käytännön toteutukseen kohdistui myös kritiikkiä, joka osittain liittyi korona-aikaan. Osa opiskelijoiden kritiikistä liittyi ryhmätöiden toteutukseen, liian suuriin opetusryhmiin ja vähäiseen osaamisen kehittymisestä saatuun palautteeseen.

Suuret opiskelijamäärät suhteessa opettajien määrään asettavat haasteita osaamistavoitteiden toteutumiselle erityisesti oikeusnotaaritutkinnossa: oikeusjärjestyksen sisällöllinen hallinta syntyy laajojen pakollisten aineellisoikeudellisten opintojen myötä, mutta oikeudellisen argumentaation ja oikeudellisen ajattelun taitojen sekä yleisten työelämävalmiuksien oppiminen edellyttää systemaattista kokonaisuuksien suunnittelua ja opintojaksojen pedagogisia valintoja. Kyse on opintojaksojen painotusten systemaattisesta valinnasta tutkinnon eri osissa.

Opiskelijoiden tuen ja ohjauksen järjestämisessä oli suurta vaihtelua. Eräät yksiköt olivat järjestäneet opiskelijoiden opinto-ohjauksen pääosin hallintohenkilökunnan tehtäväksi, toiset painottivat opetushenkilökunnan panosta. Ohjausta on vahvistettu esimerkiksi nimetyillä opettajatuutoreilla, systemaattisella opintopiiritoiminnalla ja muulla vertaisohjauksella sekä opetusavustajien käyttämisellä ohjauksen tukena. Kandipalautteen tulosten mukaan ohjaus ja palaute ovat selkeitä kehittämiskohteita (ks. taulukko 17).

TAULUKKO 17. Oikeusnotaarien arvioita saadun palautteen ja ohjauksen laadusta ja riittävydestä, Kandipalaute vuosilta 2018–2020 (n = 1 564), asteikko: 5 = samaa mieltä, 4 = osittain samaa mieltä, 3 = osittain eri mieltä, 2 = eri mieltä, 1 = en pysty arvioimaan

PALAUTTEEN JA OHJAUKSEN LAATU JA RIITTÄVYYS	HY	ISY	LY	TY	ÄÄ	ERI YLIOPISTOJEN VASTAUSTEN KESKIARVO
Olen saanut riittävästi palautetta oppimisestani.	2,7	3,5	3,0	2,9	2,9	3,0
Saamani palaute on auttanut minua kehittämään opiskelutapojani.	2,8	3,6	3,1	3,1	3,0	3,1
Tarjolla on ollut riittävästi ohjausta opintojen suunnitteluun.	3,0	3,6	3,1	3,7	2,8	3,2

Yliopistojen oikeustieteelliset yksiköt käyttävät osaamisen arvioinnissa pääsääntöisesti asteikkoa 1–5. Arviointi voi olla myös asteikolla hyväksytty – hylätty. Osaamisen arviointikäytännöt saivat opiskelijatyöpajoissa ja ainejärjestöjen kommentteissa runsaasti kritiikkiä. Opiskelijat kokivat, että arviointi ei ole yhdenmukaista eri opintojaksojen eikä eri yliopistojen välillä. Lisäksi opiskelijat toivoivat enemmän yksilöllistä palautetta tenteistä, oppimistehtävistä ja laajemmin osaamisestaan. Tentejä kritisoitiin siitä, etteivät ne mittaa osaamisen syvyyttä. Toisaalta myös opiskelijoiden hyvinä pitämissä tenteille vaihtoehtoisissa suoritustavoissa, kuten oppimispäiväkirjoissa, esseissä ja ryhmätöissä, nähtiin ongelmia osaamisen arvioinnin yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Arvioinnin läpinäkyvyys, yhdenmukaisuus ja opiskelijoiden osallistaminen arviointiin ovatkin alan yhteisiä kehittämiskohteita. Opintomenestyksen rooli yhtenä tuomioistuinharjoittelun valintakriteerinä korostaa arvioinnin yhdenmukaisuuden tärkeyttä opiskelijoiden silmissä. Taulukkoon 18 on koottu arviointiryhmän järjestämissä opiskelijatyöpajojen arvioita osaamisen arviointimenetelmien toimivuudesta.

TAULUKKO 18. Opiskelijoiden arvioita osaamisen seuranta- ja arviointimenetelmien toimivuudesta opiskelijatyöpajoissa (n = 76)

OSAAMISEN SEURANTA- JA ARVIOINTIMENETELMISSÄ TOIMI HYVIN	OSAAMISEN SEURANTA- JA ARVIOINTIMENETELMISSÄ PITÄISI KEHITTÄÄ
• Seminaaritöistä, notaaritutkielmasta ja gradusta saa palautetta ryhmäläisiltä ja professorilta. Enemmän palautetta saa erikseen aktiivisesti pyytämällä. • Jos opintojaksolla on erilaisia suoritusvaihtoehtoja, opiskelija voi valita itselleen sopivimman tavan oppia ja saada palautetta. • Tentamina (både på Moodle och i sal), essäer & inlärningsdagböcker.	• Suurimmassa osassa oikeustieteen perusteita käytössä on tenttiarviointi, joka ei juurikaan kerro osaamisen tasosta. • Saamme harvoin henkilökohtaista palautetta tentistä tai palautetta tenttiarvioinnista tai omasta suorituksesta. • Palaute on opettajasta kiinni ja taso vaihtelevaa.

5.2.6 Oppimista edistävät ja ehkäisevät tekijät opiskelijakyselyiden perusteella

Arviointivierailujen yhteydessä oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin, kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin sekä Itä-Suomen yliopiston hallintotieteiden maisterin tutkinto-ohjelmien opiskelijoilta kysyttiin oppimista edistäviä ja ehkäiseviä tekijöitä. Opiskelijat vastasivat itsenäisesti sähköiseen lomakkeeseen. Opiskelijat mainitsivat vastauksissaan useita oppimista edistäviä tekijöitä (ks. taulukko 19).

TAULUKKO 19. Oppimista edistäviä tekijöitä oikeustieteen yliopisto-opiskelijoiden mukaan (n = 76)

OPPIMISTA EDISTÄVIÄ TEKIJÖITÄ	MAININTOJEN MÄÄRÄ (n)
Monimuotoinen ja monimenetelmäinen opetus	21
Oppimista tukevat tehtävät ja harjoitukset	20
Opettajan ja luennoitsijan substanssi- ja pedagoginen osaaminen	18
Opetussisältöjen ja teemojen yhteiskunnallinen relevanssi, käytännönläheisyys ja opitun sovellettavuus	18
Mahdollisuus joustaviin suoritustapoihin	8
Vuorovaikutteisuus ja vertaiskeskustelut	8
Opintojakson osaamistavoitteiden selkeys	6
Oma kiinnostus opetettavaa aihetta kohtaan	6
Sopiva, riittävän pieni ryhmäkoko	6
Palautteen saaminen oppimisesta ja oppimispäiväkirjat	6
Toimivat ja osuvat arviointimenetelmät	3

Opiskelijat mainitsivat useimmiten monimenetelmällisen opetuksen, oppimista tukevat harjoitukset, opettajan osaamisen sekä opetussisältöjen käytännönläheisyyden. Opettajan substanssiosaaminen ja innostus opettamaansa aiheeseen välittyivät opiskelijoille ja edistivät oppimista. Lisäksi moni opiskelija arvioi, että oppimista edisti opitun aineksen käytännönläheisyys ja sovellettavuus.

Innovatiiviset uudet opetusratkaisut ja tehtävät, joissa vaaditaan soveltamista ja omaa ajattelua ovat parhaiten oppimista lisääviä. Oikeustapausharjoitukset ja erilaiset analyysit ovat tästä hyviä esimerkkejä. Myös perhe- ja jäämistöoikeuden kurssilla tehdyt asiakirjaharjoitukset (testamentti, edunvalvontavaltuutus, avioehto jne.) ovat oikeasti opettavaista käytännön juridiikkaa. (Opiskelijatyöpajat)

Samoilta opiskelijoilta kysyttiin oppimista ehkäiseviä tekijöitä (ks. taulukko 20).

TAULUKKO 20. Oppimista ehkäiseviä tekijöitä ON-, OTM-, KVOTM- ja ISY:n HTM-opiskelijoiden mukaan (n = 76)

OPPIMISTA EHKÄISEVIÄ TEKIJÖITÄ	MAININTOJEN MÄÄRÄ (n)
Ei-osallistavat opetusmenetelmät ja luentokeskeisyys	28
Suoritustapojen epälinjakkuus ja tenttikeskeisyys	19
Luennoitsijan puutteelliset pedagogiset taidot ja vähäinen motivaatio opettamiseen	12
Huonosti ohjeistetut ryhmätehtävät	7
Ulkoluvun korostuminen ja pintaoppiminen vain tenttiä varten	7
Puutteet oppimista koskevassa palautteessa	7
Työelämärelevanssin ja käytännönläheisyyden puuttuminen	7
Abstraktit tai epäselvät osaamistavoitteet	6
Opintojakson epäonnistunut mitoitus ja suuri työmäärä suhteessa opintopisteisiin	5
Vuorovaikutuksen puute ja yksin puurtaminen	5
Luennoitsijan puutteellinen ruotsin kielen taito tai ruotsinkielisen opetusmateriaalin puuttuminen	4
Tehtävät, jotka eivät tue oppimista	4
Tekniset ongelmat opetuksen toteutuksessa	4

Oppimista ehkäiseviä tekijöitä oli opiskelijoiden mukaan paljon. Kolme eniten mainintoja saanutta tekijää olivat ei-osallistavat opetusmenetelmät jaluentokeskeisyys, suoritustapojen epälinjakkuus ja tenttikeskeisyys sekä luennoitsijan vajavaiset pedagogiset taidot ja vähäinen motivaatio opettamiseen. Mainintoja saivat myös huonosti ohjeistetut ryhmätehtävät, ulkoluvun korostuminen ja pintaoppiminen vain tenttiä varten, puutteet oppimista koskevassa palautteessa sekä työelämärelevanssin ja käytännönläheisyyden puuttuminen.

Arviointiryhmä toteutti myös ammattikorkeakoulujen oikeudellisesti painottuneiden tradenomin tutkintoon johtavien tutkinto-ohjelmien opiskelijoille opiskelijatyöpajan. Työpajan yhteydessä oikeudellisesti painottuneilta tradenomi (AMK ja YAMK) -opiskelijoilta kysyttiin oppimista edistäviä ja ehkäiseviä tekijöitä (ks. taulukko 21).

TAULUKKO 21. Oppimista edistävät tekijät oikeudellisesti painottuneiden tradenomi (AMK ja YAMK) -opiskelijoiden mukaan (n = 27)

OPPIMISTA EDISTÄVÄT TEKIJÄT	MAININTOJEN MÄÄRÄ (n)
Opettajan ja luennoitsijan substanssi- ja pedagoginen osaaminen	9
Opetussisältöjen ja teemojen yhteiskunnallinen relevanssi, käytännönläheisyys ja opitun sovellettavuus	8
Ryhmässä vertaisoppiminen toisilta opiskelijoilta	7
Monimuotoinen ja monimenetelmäinen opetus	6
Oppimista tukevat tehtävät ja harjoitukset opintojaksoilla	5
Toimivat ja osuvat arviointimenetelmät	4
Oma kiinnostus opetettavaa aihetta kohtaan	3

Alan AMK- ja YAMK-opiskelijat mainitsivat oppimista edistävinä tekijöinä opettajan ja luennoitsijan substanssi- ja pedagogisen osaamisen, opetussisältöjen yhteiskunnallisen relevanssin, käytännönläheisyyden ja opitun sovellettavuuden sekä ryhmässä vertaisoppimisen toisilta opiskelijoilta. Opiskelijoiden vastauksissa korostuivat myös opettajan luoma opiskeluilmapiiri, opettajan antama tuki sekä opettajan kiinnostus opettamaansa aihetta ja opiskelijoiden näkemyksiä kohtaan. Opiskelijoiden mukaan oppimista edisti myös opetussisällön läheinen yhteys työelämässä kohdattaviin kysymyksiin. AMK- ja YAMK-tutkinto-ohjelmien opiskelijat korostivat myös ryhmätöiden osuutta ja toisilta opiskelijoilta oppimista.

Oikeustradenomiopintojeni aikana pidin erityisesti pari- tai ryhmätyöskentelystä. Tehtävänä oli yleensä ratkaista jokin oikeudellinen ongelma. Eri lähestymiskulmia ongelmaan pystyi pallotelemaan yhdessä ryhmän kanssa ja opittua teorial tietoa pääsi soveltamaan käytännössä. Vertaisoppiminen oli myös tärkeässä roolissa. Ryhmätehtävät opettivat taitoja ratkaista oikeudellisia ongelmia, joita kohtaa myös työelämässä. (Opiskelijatyöpaja)

Samoilta opiskelijoilta kysyttiin oppimista ehkäiseviä tekijöitä (ks. taulukko 22).

TAULUKKO 22. Oppimista ehkäisevät tekijät oikeudellisesti painottuneiden tradenomi (AMK ja YAMK) -opiskelijoiden mukaan (n = 27)

OPPIMISTA EHKÄISEVÄT TEKIJÄT	MAININTOJEN MÄÄRÄ (n)
Epäselvät ryhmätyön tai oppimistehtävän tehtäväksi annet	7
Itsenäiset verkko-opinnot ilman tukea tai johdantoa	5
Puutteet oppimista tai oppimistehtävää koskevassa palautteessa	3
Opintojen rakenteisiin liittyvät haasteet etenemiselle	3
Opintojakson teoriapohjan epäselkeys tai määrittelemättömyys	2

Useimmiten opiskelijat mainitsivat oppimista ehkäisevinä tekijöinä epäselvät ryhmätyön tai oppimistehtävän tehtäväksi annet, itsenäiset verkko-opinnot ilman tukea, yhteistä aloitusta tai mahdollisuutta kysyä sekä puutteet osaamista koskevassa palautteessa. YAMK-opiskelijat kommentoivat tutkintorakenteita oppimista ehkäisevinä tekijöinä, sillä oikeudellisen opintopolun aloittaminen onnistui vain tietyssä kohtaa opintovuotta ja ensimmäisen vuoden opintomäärä koettiin liian suurena työssäkäyvälle opiskelijalle.

OSAAMISLÄHTÖISYYTTÄ KOSKEVAT SUOSITUKSET

- Oikeustieteellisen alan opetusresursseja tulee lisätä ja opettaja-opiskelija-suhdelukua parantaa määrällisesti siten, että vuorovaikutteista ja aktivoivaa opetusta sekä opiskelijoiden ohjausta ja osaamista koskevaa palautetta voidaan lisätä.
- Pedagogista johtamista tulee kehittää niin, että tutkinto-ohjelmien toimintatavat ovat mahdollisimman linjakkaita ja opettajat saavat tarvitsemansa tuen osaamisensa kehittämiseen ja opetuksen toteutukseen.
- Osaamistavoitteiden, opetusmenetelmien ja osaamisen arvioinnin linjakkuuden kehittämiseksi tulee laatia yhteisiä arviointikriteereitä, jakaa hyviä käytäntöjä eri korkeakoulujen välillä sekä tukea opettajien pedagogisen osaamisen kehittymistä.
- Opiskelijoiden palautteen antamiselle ja ohjaukselle tulee kehittää yhteisiä ohjeistuksia.
- Alan koulutusyksiköiden yhteistyönä tulee kehittää oikeudellisen argumentaation ja yleisten työelämätaitojen integrointia substanssiopetukseen.
- Opetuksen ja tutkimuksen välisiä yhteyksiä tulee tehdä näkyvämmiksi opiskelijoille esimerkiksi kannustamalla opiskelijoita tekemään opinnäytetöitä tutkimushankkeisiin liittyvistä aiheista. Opinnäytetöiden ohjaamisen periaatteista, käytännöistä ja läpinäkyvyydestä tulee käydä alan yhteistä keskustelua.

5.3 Koulutusten työelämärelevanssi

- Oikeustieteen alan tutkinnot vastaavat työelämän tarpeita, sillä valmistuneet työllistyvät hyvin. Ainoastaan kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssi oli opiskelijoiden ja sidosryhmien käsityksen mukaan vaillinainen.
- Työelämärelevanssin käsitteestä ei vallitse alalla yksimielisyyttä. Opetusyksiköissä työelämärelevanssi samaistettiin usein osaamistavoitteisiin ja opiskelijat rinnastivat sen käsityötaitoon.
- Tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssia seurataan useimmiten uraseurantakyselyillä, mutta muutoin seuranta jäi helposti yksittäisten opettajien aktiivisuuden ja työelämäyhteyksien varaan.
- Opiskelijat tekevät runsaasti harjoitteluja. Harjoittelujen seuranta ja korkeakoulujen yhteistyö harjoittelupaikkojen kanssa ei kuitenkaan ole systemaattista.
- Tutkinto-opiskelu kehittää yleisiä työelämävalmiuksia, mutta eri aineistoissa mainittiin myös runsaasti kehitettävää osaamisessa. Näitä olivat yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot, innovatiivisuus, projektinhallintataidot sekä liiketoiminnan ja yhteiskunnan laajempi ymmärtäminen.

5.3.1 Työelämärelevanssin käsite

Työelämärelevanssi ja osaamistavoitteet nivoutuivat arviointiaineistossa yhteen. Sekä yksikkö- että sidosryhmähaastatteluissa keskeisenä työelämärelevanssin piirteenä nousi esiin juristikoulutuksen luonne laaja-alaisena yleistutkintona:

Opinnoissa tulisi painottaa opiskelijoille, että juridiikasta tulee hankkia hyvä perusosaaminen. (Sidosryhmähaastattelu, tuomioistuin)

Tarvitaan hyviä yleisjuristeja, joilla on asenne ja oppimisasenne kohdallaan. (Sidosryhmähaastattelu, ministeriö)

Yleiset opit – tarkoittaa opetukselle, että vähemmän detaljeja ja enemmän isompien kokonaisuuksien opettamista. Opetuksessa tulee korostaa yleisiä oppeja, mikä asettaa vaatimuksia opetuksen laadulle. Uhkakuvana näen ylierikoistumisen vaaran ja siiloutumisen. Erikoistuminen toimii jossain määrin. Yhteiskunnan ymmärtäminen – juridiikka on yhteiskunnallista insinööritaitoa. Juristit luovat yhteiskunnalle pelisäännöt. (Sidosryhmähaastattelu, asianajaja, liikejuridiikan toimisto)

Yliopistojen oikeustieteelliset yksiköt pitivät itsearviointikyselyiden vastausten ja haastattelujen perusteella tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssia lähtökohtaisesti itsestään selvänä. Yksiköt eivät tee työelämärelevanssin suhteen paljoakaan harkittuja valintoja eivätkä seuraa systemaattisesti työelämän tarpeiden kehittymistä. Yliopistojen yksikköhaastatteluissa tuli niin ikään esiin

alan professioluonne. Painotuseroja esiintyi sen suhteen, korostettiinkö työelämärelevanssin osalta substanssiorientaatiota vai yleisiä oppeja sekä oikeudellisen ajattelun ja argumentoinnin taitoja. Sidosryhmillä oli vahvoja odotuksia niin substanssiosaamisen kuin esimerkiksi yleisten työelämätaitojen suhteen.

Työelämärelevanssi liitettiin vahvasti myös työllistymiseen. Juristien työllistymistä arvioitiin eri tavoin. Sidosryhmähaastattelussa Lakimiesliitto ilmaisi huolensa siitä, että sen rekistereissä oli 400–500 työnhakijaa. Muissa sidosryhmähaastatteluissa viitattiin hyvään työllisyystilanteeseen:

Jos katsoo HY:n ylläpitämää töissä.fi palvelua, sen mukaan juristeista on työttöminä vain 1–2 %. Jossain on onnistuttu hyvin, kun työllistyvät. Oikeustieteissä moni työllistyy yrityksiin, mutta osa myös itsensä työllistäjiä. Koulutus on siis onnistunut hyvin. (Sidosryhmähaastattelu, opetus- ja kulttuuriministeriö)

Kauppätieteen ja hallintotieteen maisterin tutkinnot, joissa pääaineena tai erikoistumisalana on juridiikka, ovat itsearviointikyselyiden vastausten perusteella osoittaneet työelämärelevanssinsa. Itsearviointikyselyn vastausten mukaan hallintotieteistä valmistuneiden nimikkeitä ovat muun muassa tarkastaja, verosihteeri, asiakas- tai rahoitusneuvoja. Kauppätieteiden maisterit työskentelevät muun muassa verotuksen tai rahoituksen parissa, konsultteina tai controllereita. Tutkinnot työllistävät opintosuunnan erikoistumisalalle:

Opiskelijat työllistyvät nimenomaan koulutusta vastaaviin tehtäviin, ja moni jo opintojen varhaisessa vaiheessa. (KTM-tutkinto-ohjelman itsearviointikysely)

Entistä enemmän valmistuneita on sijoittunut myös yksityisellä puolella ja järjestösektorille. (HTM-tutkinto-ohjelman itsearviointikysely)

Kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkintojen asema työmarkkinoilla sai arviointiaineistossa osakseen kriittisiä arvioita. Itsearviointikyselyn vastausten mukaan valmistuneiden nimikkeitä ovat muun muassa konsultti, asiantuntija tai suunnittelija. Opiskelijat kertoivat kansainvälisten maisteriohjelmien haasteena muun muassa uraohjauksen puutteet.

I believe there is a huge gap between the (...) program at the university and the job market. If Finland is to benefit from international talents receiving higher degrees in Finland, there should be active recruitment between the university and industry. Most of the career services at the department of law are oriented to entry-level Finnish speaking OTM students. This is a very different group from (...) students, who tend to be older, more experienced and do not have Finnish language skills. (Opiskelijatyöpaja)

Oikeudellisesti painottuneiden tradenomin tutkintoon johtavien tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssia ja valmistuneiden työllisyyttä erityisesti julkisella sektorilla pidettiin sidosryhmähaastatteluissa erinomaisena. Valmistuneiden nimekkeinä olivat muun muassa kääntäjäsihteeri,

perintäsihteeri, haastemies, oikeusapusihteeri, vakuutusneuvoja tai asianajosihteeri. YAMK-tutkinnon suorittaneet työskentelivät muun muassa ylitarkastajana, projektipäällikköinä tai erilaisissa kehittämistehtävissä.

Olemme tyytyväisiä oikeustradenomikoulutukseen, saavat hyvin työpaikan. (Sidosryhmähaastattelu, oikeusministeriö)

Oikeustradenomeista huutava pula, hyviä ihmisiä meille kansliapuolelle. Koulutusmäärät meidän näkövinkkelistä pieniä. Emme palkkakilpailussa pärjää hyvin. Kutsumme jopa koulun penkiltä. (Sidosryhmähaastattelu, tuomioistuin)

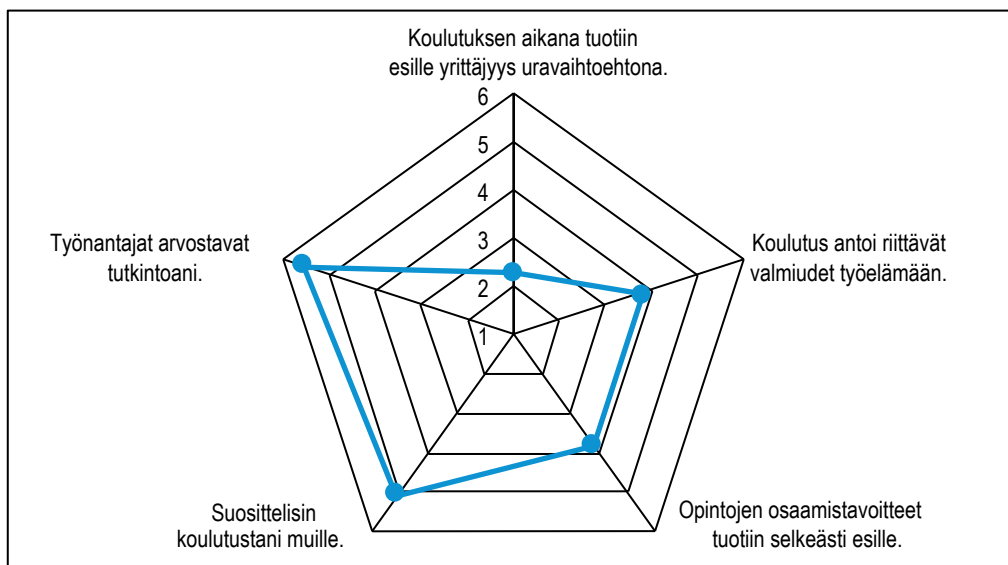
Laajalti työelämässä oikeustradenomitutkinnon työelämärelevanssia ei tunneta. (Sidosryhmähaastattelu, opetus- ja kulttuuriministeriö)

Työelämärelevanssia koskevissa arviointihaastatteluissa tuotiin ensisijaisesti esiin substanssi-osaaminen ja työllistyminen. Yleisistä työelämätaidoista käytiin myös keskustelua, mutta niitä ei ensisijaisesti liitetty työelämärelevanssin käsitteeseen. Arviointiryhmä kehottaakin yksiköitä käymään periaatteellista keskustelua siitä, miten ne ymmärtävät työelämärelevanssin ja voisiko sen määrittelemistä laajentaa opiskelijoiden nykyistä monimuotoisemman osaamisen turvaamiseksi.

5.3.2 Työelämärelevanssin seuranta

Yliopistojen tutkinto-ohjelmien itsearviointikyselyiden vastausten perusteella tutkinto-ohjelmissa pyritään varmistamaan työelämärelevanssia erityisesti yhteistyöllä sidosryhmien kanssa. Samalla tiedekunnat ja muut oikeustieteen yksiköt pysyvät ajan tasalla ammatillisten vaatimusten kehityksessä. Sidosryhmäyhteydet voivat järjestyä esimerkiksi neuvottelukunnissa, opiskelijoiden työssäkäynnin ja harjoittelujen kautta sekä ulkopuolisten järjestämien käytännön opintojaksojen avulla. Opetushenkilökunta on verkostoitunutta ja toimii erilaisissa työelämäyhteyksissä, minkä koetaan haastattelujen mukaan tukevan työelämärelevanssia.

Keskeinen työelämärelevanssin seurantaväline on uraseurantakysely viiden vuoden kuluttua valmistumisesta. Maistereiden uraseurantakyselyn mukaan (n = 177) valmistuneet olivat tyytyväisiä oikeustieteen tutkinto-ohjelmiin (ks. kuvio 9).

KUVIO 9. Oikeustieteen maistereiden tyytyväisyys tutkintoonsa, maistereiden uraseuranta -kysely vuodelta 2020 (n = 177), asteikko: 1 = täysin eri mieltä, 2 = eri mieltä, 3 = osittain eri mieltä, 4 = osittain samaa mieltä, 5 = samaa mieltä, 6 = täysin samaa mieltä

Oikeustieteen maisteriksi valmistuneet kokivat, että työnantajat arvostavat heidän tutkintoaan ja suosittelisivat koulutustaan muille. Näiden molempien väittämien keskiarvot olivat yli viiden. Maisteriksi valmistuneet kokivat, että vähiten väittämistä koulutuksen aikana tuotiin esille yrittäjyyttä uravaihtoehtona.

Koska uraseuranta toteutetaan viiden vuoden kuluttua valmistumisesta, sen kautta ei saada palautetta hiljattain toteutettujen uudistusten vaikutuksista. Arviointivierailuilla kerrottiin, että tiedekunnat ja muut yksiköt seuraavat myös omilla kyselyillä ja haastatteluilla opiskelijoiden sijoittumista työelämään sekä tutkinto-ohjelmien työelämävastavuutta. Arviointiryhmä kehottaakin tiedekuntia seuraamaan opiskelijoiden asiantuntijuuden ja valmiuksien kehittymistä tutkinto-ohjelman aikana systemaattisesti sekä olemaan aktiivisesti yhteydessä muun muassa alumneihin ajantasaisen työelämätiedon saamiseksi.

5.3.3 Sidosryhmien yleisiä työelämätaitoja koskevat odotukset

Sidosryhmähaastatteluissa tuli esiin, että työnantajilla on runsaasti odotuksia valmistuvien oikeusalan ammattilaisten osaamisen suhteen. Laaja-alaisuuden lisäksi korostettiin oikeudellisen ajattelun valmiuksia, kuten taitoa tunnistaa oikeudellisia ongelmia ja paikantaa ne osana oikeusjärjestelmää sekä tiedonhaun, soveltamisen, ongelmanratkaisun ja kirjoittamisen taitoja. Tuomioistuineläytöksen edustajat korostivat muun muassa prosessiperiaatteiden, näytön arvioinnin ja todistajanpsykologian merkitystä. Vaikka sidosryhmät katsoivat, että näitä taitoja opittiin opintojen

aikana pääosin hyvin, esimerkiksi juuri prosessiosaamista toivottiin tutkintoon enemmän. Myös kestävään kehitykseen ja kasvuun liittyviä näkökohtia toivottiin eräissä sidosryhmähaastatteluissa.

Alan substanssiosaamisen ohella sidosryhmät toivat esiin monenlaisia odotuksia yleisten, alalla tarvittavien työelämätaitojen suhteen. Tältä osin sidosryhmien arviot olivat selvästi kriittisiä. Esimerkiksi Lakimiesliiton haastattelussa todettiin:

Heikkoina kohtina: suullisen viestinnän valmiudet ja viestintävalmiudet ruotsiksi. Samoin yrittäjävalmiudet, neuvottelutaidot (miten asiakkaan kanssa neuvottelu hoidetaan) sekä projektinhallintataidot. Työelämätietous – mitä palkkaa saa jne. Lisäksi eettisen toiminnan valmiudet. (Sidosryhmäkuuleminen, Lakimiesliitto)

Sidosryhmien edustajat kaipasivat oikeustieteen opintoihin enemmän vuorovaikutustaitoja, kuten kirjallista ja suullista ilmaisua, sekä ryhmätyö- ja neuvottelutaitoja. Myös vaikeiden tilanteiden selvittäminen tuotiin esiin tarpeellisenä työelämätaitona. Työssä kohdataan usein eri kulttuurien edustajia ja eri kulttuureista tulevien kunnioittavaan kohtaamiseen pitäisi saada opinnoissa myös valmiuksia.

Suullinen esiintyminen. Notaarivaiheen yksi pakollinen kurssi ei riitä ollenkaan. (Sidosryhmähaastattelu, syyttäjälaitos)

Neuvottelu- ja yhteistyötaidot, opintoja tehdään yhdessä yksilötyön sijaan. Meillä ei ole yksilösuorituksia. (Sidosryhmähaastattelu, yrityselämän edustaja)

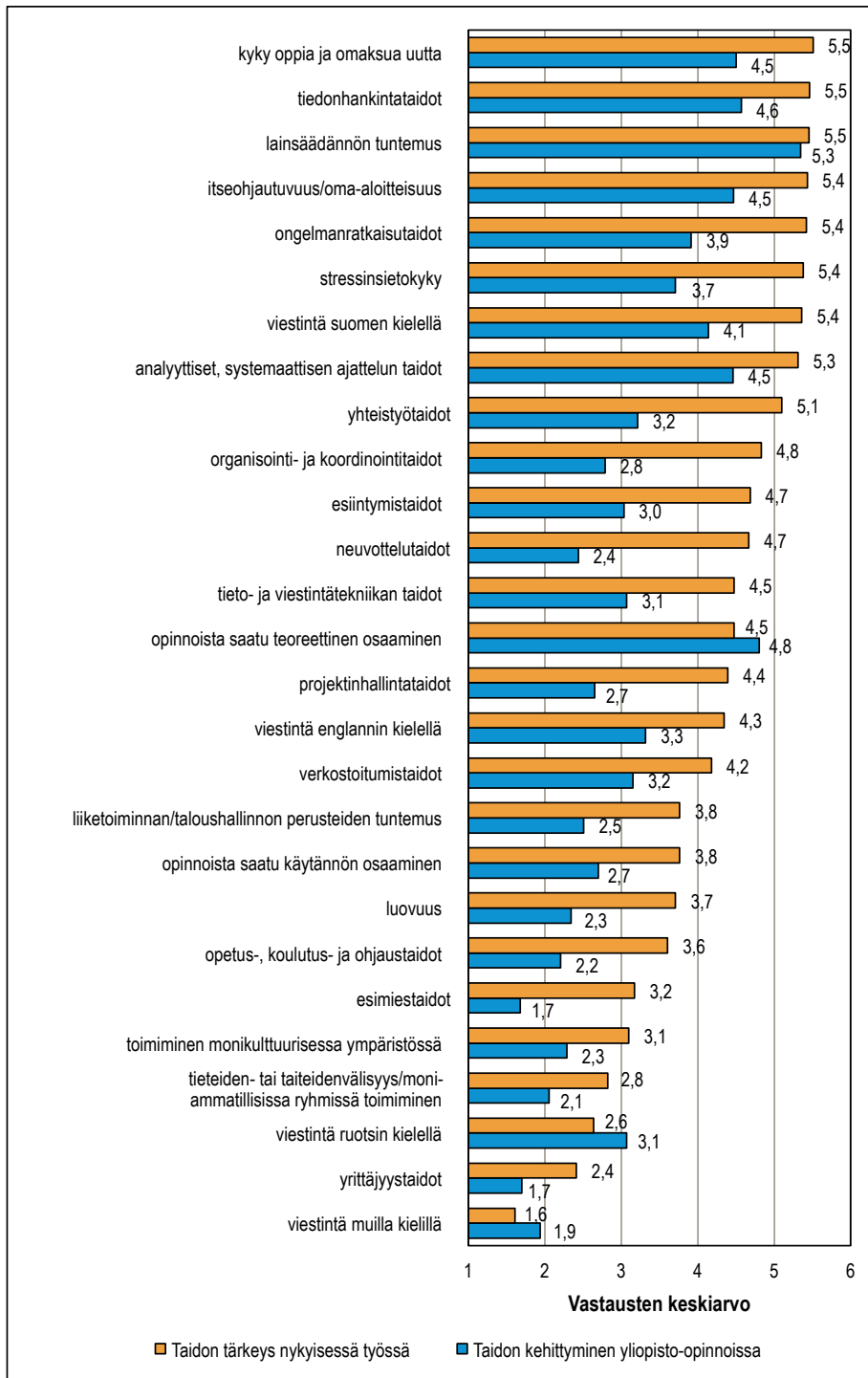
Meillä tulkit paikalla, mutta kulttuuristen lähtökohtien ymmärtäminen keskeistä. (Sidosryhmähaastattelu, tuomioistuineläinlaitos)

Sidosryhmähaastattelujen perusteella työelämällä on runsaasti odotuksia oikeusosalta valmistuvien osaamisesta, mihin nykyiset koulutukset eivät täysin vastaa. Työelämän muutokset haastavat koulutuksia kehittämään läpäisyperiaatteella monipuolisia työelämätaitoja ja erityisesti vuorovaikutustaitojen osaamista.

5.3.4 Valmistuneiden ja opiskelijoiden näkemys yleisistä työelämätaidoista

Maistereiden uraseurannan ja opiskelijoiden mukaan oikeustieteiden alalta valmistuneet kokevat hallitsevansa tiedonhaun, ongelmanratkaisun, digitaaliset taidot ja tiedon omaksumisen. Arviointiaineisto osoitti kuitenkin myös puutteita yleisten työelämävalmiuksien osaamisesta.

Maistereille suunnatussa uraseurantakyselyssä kysyttiin vuonna 2020 viisi vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen, kuinka tärkeitä eri tiedot ja taidot ovat vastaajan nykyisessä työssä sekä sitä, miten valmistuneet kokivat yliopisto-opiskelun kehittäneen yleisiä työelämävalmiuksia (ks. kuvio 10). Tässä tarkastellaan vastaajia, jotka olivat valmistuneet vuonna 2015 oikeustieteen alalta.

KUVIO 10. Viisi vuotta sitten valmistuneiden oikeustieteen maistereiden arvio tietojen ja taitojen merkityksestä nykyisessä työssä sekä niiden kehittämisestä yliopisto-opintojen aikana, Maistereiden uraseurantakysely 2020 (n = 175), asteikko: 1 = ei lainkaan, 2 = vain vähän, 3 = jonkin verran, 4 = melko paljon, 5 = paljon, 6 = erittäin paljon

Kyselyyn vastanneet oikeustieteen maisterit (n = 175) näkivät työssään hyvin tärkeiksi (keskiarvo vähintään 5,0) seuraavat valmiudet: kyky oppia ja omaksua uutta, tiedonhankintataidot, lainsäädännön tuntemus, itseohjautuvuus ja oma-aloitteisuus, ongelmanratkaisutaidot, stressinsietokyky, viestintä suomen kielellä, analyttiset, systemaattisen ajattelun taidot sekä yhteistyötaidot. Vähiten tärkeinä taitoina nykyisen työn kannalta pidettiin viestintää muilla kielillä kuin suomeksi tai englanniksi, yrittäjäyystaitoja sekä tieteiden- ja taiteidenvälisyyttä sekä moniammatillisissa ryhmissä toimimista.

Oikeustieteen maistereiden mukaan yliopisto-opinnoissa parhaiten olivat kehittyneet lainsäädännön tuntemus, opinnoista saatu teoreettinen osaaminen ja tiedonhankintataidot. Vähiten maisterit kokivat oppineensa yliopisto-opintojen aikana esimiestaitoja, yrittäjäyystaitoa, tieteiden- ja taiteidenvälisyyttä ja moniammatillisissa ryhmissä toimimista sekä viestintää muilla kielillä kuin suomeksi ja englanniksi. Yliopisto-opinnoista saatujen yleisten valmiuksien sekä työssä tarvittavan osaamisen välillä oli paikoin isoja eroja. Neuvottelutaitoja, organisointi- ja koordinoitaitaitoja, esiintymistaitoja ja yhteistyötaitoja koettiin tarvittavan työssä merkittävästä enemmän kuin mihin yliopisto-opinnot antoivat niihin valmiuksia. Tämä tuki myös sidosryhmähaastatteluiden perusteella saatua käsitystä tilanteesta.

Opiskelijatyöpajoihin osallistuneet kokivat saaneensa opinnoissaan runsaasti työelämässä tarvittavia substanssitaitoja ja valmiuksia, kuten hyvän teoreettisen tietopohjan ja perustaidot oikeudenaloista, ymmärryksen oikeusjärjestelmästä ja suomalaista oikeuskulttuurista sekä oikeudellisesta ajattelusta. Opiskelijat kokivat opintojensa kehittäneen myös monipuolisesti tiedonhakutaitoja, laajojen aineistojen omaksumista ja ajanhallintataitoja. Samoin tiimityöskentelytaidot olivat kehittyneet eri opintojaksoilla ja eri kokoonpanoissa tehtävissä ryhmätöissä. Opintojen edellyttämä itsenäinen työskentely oli kehittänyt itseohjautuvuutta. Lisäksi opiskelijat mainitsivat opintojen kehittäneen viestintä-, kirjoittamis-, esiintymis- ja argumentointitaitoja. Kansainvälisten maisteriohjelmien opiskelijat kokivat saaneensa opinnoissaan hyvän kansainvälisen ja EU-oikeuden tietopohjan ja kulttuurienväliset taidot.

Opiskelijatyöpajojen perusteella opiskelijoille ei ollut aina selvää, miten yleiset työelämävalmiudet näkyvät opinto-ohjelmassa ja mitä odotuksia työnantajilla on heidän osaamiselleen (ks. taulukko 23). Opiskelijat eivät pitäneet tutkinto-ohjelmien tuottamia työelämävalmiuksia yhtä hyvinä kuin tiedekuntien edustajat niitä pitivät. Sekä opiskelijapalautteissa että yksiköiden haastatteluissa nostettiin toistuvasti esiin, ettei työelämärelevanttia osaamista saavuteta pelkästään suurille opiskelijamäärille suunnatussa opetuksessa.

TAULUKKO 23. Opiskelijoiden näkemyksiä opinnoissa saaduista työelämätaidoista ja valmiuksista opiskelijatyöpajoihin osallistuneiden mukaan (n = 76)

OPINNOISSA SAADUissa TYÖELÄMÄTAIDOISSA TOIMI HYVIN	OPINNOISSA SAADUissa TYÖELÄMÄTAIDOISSA VOISI KEHITTÄÄ
• Laaja teoreettinen peruspohja oikeusaloista. • Hyvät tiedonhakuvalmiudet ja suurten tietomäärien haltuun ottamisen. • Vuorovaikutustaidot ja perustelu- ja argumentaatiotaidot sekä kirjallisesti että suullisesti. • Hyvä englannin kielen taito työelämään.	• Käytännönläheisyyttä tulee saada jokaisella opintojaksolla. • Tasapaino pitäisi löytyä akateemisuuden ja työelämärelevanssin välillä. • Kestävän kehityksen valmiuksia lisää. • Osaamisen jatkuvan kehittymisen ja ajan tasalla pysymisen valmiuksia pitäisi saada lisää.

5.3.5 Työelämätaidot opetussuunnitelmissa

Yliopistojen koulutusyksiköiden arviointivierailuilla ilmeni, että yksiköiden rajalliset opettajamäärät suhteessa suuriin opiskelijamääriin luovat haasteita työelämätaidojen opetuksen kehittämiseksi. Myös sidosryhmähaastatteluiden mukaan opiskelijamäärät ovat yksiköissä liian suuria esimerkiksi suullisten valmiuksien mielekkääseen harjoitteluun.

Arviointivierailuilla nousi esiin yleisten työelämätaidojen kehittämistä ja arviointia koskevien seurantajärjestelmien ja työkalujen puute. Yleisten työelämätaidojen sisällyttäminen opetukseen on monessa opetusyksikössä vähäistä ja riippuu yksittäisten opettajien ja muun opetushenkilökunnan aloitteellisuudesta. Samalla korostetaan laajan substanssiosaamisen tärkeyttä.

Esiintymistaitoa on vaikea opettaa isossa tiedekunnassa, vaatisi pienemmät ryhmät, että olisi turvallista harjoitella. Opiskelijamäärät ovat liian isot tämän harjoittelemiseen. (Sidosryhmäkuuleminen, Lakimiesliitto)

Usea koulutusyksikkö on aloittanut kehittämisen yleisten taitojen integroimiseksi substanssiopetukseen myös suurten opiskelijamäärien opintojaksoilla. Opintojaksoilla, joissa on paljon opiskelijoita, on lisätty ryhmätöitä, vaihtoehtoisia suoritusmuotoja, kirjallisia töitä ja osaamistavoitteisiin on integroitu yleisiä työelämätaitoja. Arviointiryhmän käsityksen mukaan pedagogiset uudistukset kehittävät samalla myös oikeudellista ajattelua ja tukevat substanssiosaamista. Arviointiryhmä pitää tätä kehittämistyötä ansiokkaana. Tällainen kehitystyö ei voi jäädä kuitenkaan yksittäisten opettajien aloitteellisuuden varaan. Arviointiryhmä kannustaa opetusyksiköjä tukemaan ja ohjaamaan opetushenkilökuntaa yleisten työelämätaidojen opettamiseen sekä luomaan prosesseja työelämätarpeiden seurantaan ja ennakointiin sekä osallistumaan suurten opiskelijamäärien opintojaksoihin keskittyviin korkeakoulupedagogisiin koulutuksiin.

5.3.6 Harjoitteluiden merkitys tutkinto-ohjelmissa

Yliopistojen oikeustieteiden yksiköt pitävät harjoittelua tärkeänä tutkinto-ohjelmien osaamis- lähtöisyyden ja työelämärelevanssin kannalta. Yksiköt tarjoavat lähes poikkeuksetta opiskelijoille mahdollisuuden harjoitteluun sekä tukea käytännön järjestelyissä. Helsingin yliopiston oikeus- notaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmissa harjoittelu on pakollista. Oikeudellisesti painottuneille tradenomin tutkinto-ohjelmille on ominaista laaja 30 opintopisteen laajuinen har- joittelu. YAMK-tutkintoon ei sisälly harjoittelua, sillä opiskelijat ovat pääsääntöisesti jo työelämässä.

Arviointivierailuilla tuli esiin, että yksikön sijainti voi asettaa haasteita harjoittelupaikkojen löy- tymiselle. Yksiköt ovat kuitenkin pohtineet aktiivisesti uusia harjoittelun toteuttamismahdolli- suuksia. Korona-aikana saatujen kokemusten perusteella etäharjoittelu voi olla tulevaisuudessa mahdollista myös ulkomailla. Harjoittelusetelit ja voucherit voivat monipuolistaa harjoittelua.

Sidosryhmähaastattelujen perusteella valtionhallinto tarjoaa runsaasti harjoittelupaikkoja. Yksityi- sellä sektorilla ja joissakin virastoissa ei tehdä juurikaan eroa harjoittelu- ja kesätyöpaikkojen välillä.

Verohallinnossa harjoittelijat palkataan samalla kuin kesätyöntekijät. (Sidosryhmähaastattelu, valtionhallinto)

TEM ja sen alaiset virastot ottavat paljon harjoittelijoita. Moni opiskelija ei tiedä valtiolle.fi -pal- velua, mainostakaa nyt ihmeessä tätä. Emme ole edellyttäneet harjoittelutukea, sillä olen ymmär- tänyt, että se on hyvin randomia, kuka saa ja kuka ei. (Sidosryhmähaastattelu, valtionhallinto)

Oikeustieteen opiskelijoista on suuri osa töissä opintojen aikana ja koulutusta vastaavassa tehtä- vissä (68 %). Nekin, jotka eivät tee töitä, hakevat (43 %). (Sidosryhmähaastattelu, Lakimiesliitto)

Monessa virastossa harjoittelu nähtiin tärkeänä rekrytointiväylänä. Ammattikorkeakoulujen oikeudellisesti painottuneiden tradenomiopiskelijoiden harjoittelupaikat ovat usein virastoissa, jotka myös työllistävät valmiita oikeudellisesti painottuneita tradenomeja.

AMK harjoitteluyhteistyöstä: Jokainen virasto hoitaa itse (Tuomioistuinvirasto, Ulosottovirasto). (Syyttäjävirasto, oikeusministeriö)

Syyttäjälaitoksessa urapolku avautuu siten, että korkeakouluharjoittelu on avain pääsyyn laitok- seen. (Sidosryhmähaastattelu, syyttäjälaitos)

Itsearviointikyselyn yhteydessä oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmien edustajilta (n = 16) kysyttiin, ovatko harjoittelupaikkojen ohjausvalmiudet ja muu osaaminen tutkinto-ohjelmien vaatimusten mukaisia. Puolet vastaajista kertoi, että harjoittelupaikkojen oh- jausvalmiudet ja muu osaaminen olivat tutkinto-ohjelman vaatimusten mukaista. Vastaajista 19 prosenttia arvioi, että harjoittelupaikkojen ohjausvalmiudet ja muu osaaminen eivät olleet tutkinto- ohjelman vaatimusten mukaisia, ja 31 prosenttia vastaajista ei osannut ottaa kantaa kysymykseen.

Arviointiryhmän järjestämissä työpajoissa oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmien opiskelijoita pyydettiin pohtimaan, mikä harjoittelussa toimi hyvin ja mikä huonosti (ks. taulukko 24).

TAULUKKO 24. Oikeustieteen opiskelijoiden työpajoissa esitettyjä käsityksiä, miten harjoittelu tukee osaamisen kehittymistä (n = 76)

HARJOITTELUISSA TOIMI HYVIN	HARJOITTELUISSA TOIMI HUONOSTI
Harjoittelu toimi hyvänä käytännön taitojen sekä uuden oppimisen harjoittelupaikkana ja harjoittelu tutustutti työn arkeen.	Kaikki eivät pääse harjoitteluun. Ilman harjoittelutukea on mahdotonta päästä julkiselle sektorille harjoitteluun. Harjoittelupaikkoja on eri alueilla vaihtelevasti.
Tiedekunta auttoi harjoittelupaikan etsimisessä ja tarjoaa harjoittelutuen kaikille.	Kaikilla ei ole mahdollista saada tukea harjoitteluun tiedekunnalta ja tukiseteleiden arpominen ei tuntunut kannustavalta.
Harjoittelut ovat yleensä palkallisia.	Harjoittelusta ei ole paljon tietoa saatavilla aiemman vaiheen opiskelijoille. Harjoittelumahdollisuuksista tulisi tiedottaa enemmän.
Harjoittelussa oppii, että juridiikka ei toimi tyhjiössä, vaan vakiintuneet toimintatavat määrittävät paljon.	Suurin osa tiedekunnan tarjoamasta harjoitteluohjauksesta ja -avusta suuntautuu oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmien opiskelijoille, mutta ei niinkään muille.
Osa-aikainen harjoittelu toimii hyvin ja on mahdollista tehdä harjoittelu kesätyön yhteydessä.	Harjoittelussa tehtyt työtehtävät olivat kaukana tulevista juristin työtehtävistä.
Valtiolla tehtyt harjoittelut opettavat erityisen paljon.	Harjoitteluille ei ole yhteneviä kriteereitä, ja työharjoitteluksi voi laittaa erilaisia kokonaisuuksia, kuten tuutoroinnin. Harjoittelun osaamistavoitteet voivat jäädä kaukaisiksi.
Harjoittelussa oppii erilaisia työelämätaitoja, yhteistyö-, verkosto- ja sosiaalisia taitoja ja muita taitoja, joita ei voi oppia kirjoista.	Valtiolla tehtyjen harjoittelujen palkkaus heikkoa.
Tuomioistuinharjoittelu, joka suoritetaan prosessioikeuden opintojakson yhteydessä, opetti erityisen paljon.	Harjoitteluun pääseminen edellyttää hyviä arvosanoja ja aikaisempaa kokemusta.
	Harjoitteluun liittyvät oppimistehtävät tuntuvat turhilta.
	Harjoittelupaikkoja on vaikea saada, jos ei osaa suomea.

Opiskelijatyöpajat antavat harjoitteluista ristiriitaisen ja epäyhtenäisen kuvan. Moni oli tyytyväinen harjoitteluun ja koki sen tukeneen oppimista. Toisaalta osa opiskelijoista koki, että harjoitteluun liittyneet työtehtävät eivät aina vastanneet tarkoitustaan. Harjoitteluun pääsemisen kriteereitä ei myöskään koettu läpinäkyviksi ja oikeudenmukaisiksi.

Oikeudellisesti painottuneiden tradenomien tutkinto-ohjelmien laaja 30 opintopisteen laajuinen harjoittelu on integroitu kiinteäksi osaksi tutkinto-ohjelmaa. Aineistossa ei tullut esiin kritiikkiä sitä kohtaan. Sen sijaan arviointiryhmä suosittelee, että ammattikorkeakoulut tiivistäisivät yhteistyötään harjoittelupaikkojen koordinoinnin ja yhtenäisen ohjeistuksen suhteen.

Yliopistoissa harjoittelu voi jäädä irralliseksi suhteessa muuhun opiskeluun. Harjoittelusta tulee kirjoittaa raportti, mutta arviointiryhmälle syntyi käsitys, ettei harjoitteluraporteista saatavaa palautetta ole kaikissa yksiköissä seurattu systemaattisesti. Opiskelijatyöpajassa tulikin kritiikkiä harjoitteluun liittyviä oppimistehtäviä kohtaan. Yksiköiden henkilökunnan vuorovaikutus harjoittelupaikkojen kanssa on satunnaista, eikä harjoittelupaikoille anneta ohjeistusta opiskelijoiden ohjauksesta.

TYÖELÄMÄRELEVANSSIA KOSKEVAT SUOSITUKSET

- Alalla tulee keskustella työelämärelevanssin asemasta ja sisällöstä opetussuunnitelmissa sekä osaamistavoitteissa.
- Yleisiä työelämävalmiuksia tulee integroida opetussuunnitelmatyössä systemaattisesti jokaiselle opintojaksolle ja ne tulee ottaa huomioon opetus-, arviointi- ja palautekäytännöissä.
- Kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon kelpoisuutta työmarkkinoilla tulee parantaa.
- Opettajia tulee tukea yleisten valmiuksien opettamisessa, ohjaamisessa ja niiden arvioinnin kehittämisessä.
- Harjoittelu tulee integroida tiiviimmin opetussisältöihin. Harjoittelupaikoille tulee laatia ohjeistus opiskelijan ohjaamisesta ja työajan käytöstä. Harjoitteluraportteja tulee systemaattisesti hyödyntää tutkinto-ohjelman työelämärelevanssin seurannassa.

5.4 Alan koulutusten valmiudet vastata muutoksiin

- Opetuksen painottuminen juridiikan yleisiin oppeihin ja oikeudelliseen yleissivistykseen tukee opiskelijoiden valmiuksia toimia monenlaisissa työtehtävissä.
- Opiskelijat saavat koulutuksesta hyvät valmiudet oppia uutta ja toimia itseohjautuvasti. Stressinhallintakyky ja luovuus kehittyvät heikommin. Opiskeluhyvinvointi vaikuttaa opiskelijoiden muutosvalmiuteen.
- Henkilöstön suuri työmäärä ja kiire heikentävät heidän mahdollisuuksiaan ennakoida muutoksia ja vahvistaa muutosvalmiutta ja resilienssiä.
- Yksiköiden yhteiskunnallisen ennakointitiedon käytön systemaattisuus vaihtelee.

Oikeustieteellisten koulutusten muutosvalmiutta arvioidaan kolmesta näkökulmasta (ks. liite 1):

- Millaisilla menettelyillä koulutukset seuraavat työelämän ja yhteiskunnan muutostrendejä ja miten muutokset näkyvät oikeustieteen alan koulutuksissa?
- Miten opiskelijoiden kasvua omaa osaamistaan jatkuvasti kehittäviksi juristeiksi tuetaan opintojen aikana?
- Millaisia valmiuksia ja menettelytapoja yksiköillä on vastata muutostilanteisiin? Miten henkilökuntaa ja opiskelijoita tuetaan muutostilanteissa?

Sidosryhmäyhteistyö tukee yksiköiden kykyä ottaa koulutuksen sisältöihin ja toimintatapoihin ketterästi vaikutteita yhteiskunnasta. Koulutusyksiköillä on erilaisia tapoja sidosryhmäyhteistyöhön niin pitkäkestoisessa opetussuunnitelmatyössä kuin opintojaksojen opetusyhteistyössä. Oikeustieteellinen koulutus ymmärretään laajasti käytännönläheisenä professiokoulutuksena, mikä tukee tiivistä yhteistyötä ulkoisten sidosryhmien kanssa. Opettajien autonomiaa kunnioittava toimintakulttuuri on linjassa tämän tavoitteen kanssa. Sidosryhmäyhteistyön ja sidosryhmiltä saadun palautteen hyödyntämisen systemaattisuus kuitenkin vaihtelee eri yksiköissä. Opetussuunnitelmatyössä käytetään erilaista ennakointitietoa, mutta yksiköiden olisi hyvä vahvistaa yhteiskunnallisen ennakointitiedon merkitystä toimintansa kehittämisessä.

Työelämä muuttuu nopeasti; yksi ominaisuus esim. resilienssi; korkeakoulututkinnon tuottamat yleiset taidot nousevat esille. (Sidosryhmähaastattelu, OKM)

Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan Legal Tech Lab on esimerkki hankkeesta, joka tukee oikeustieteen opetuksen ja tutkimuksen muutosvalmiutta lisäämällä ymmärrystä työelämän ja yhteiskunnan digitalisaatiosta ja sen vaikutuksesta oikeuteen ja juristiprofessioon. Legal Tech Lab on Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan oikeuden digitalisaatioon ja oikeusteknologiaan keskittynyt projekti.

Arviointiaineistojen ja -vierailuiden mukaan opiskelijoiden saaman yksilöllisen palautteen ja ohjauksen määrä on suhteellisen alhainen ja vaihteleva. Osaamisen kehittymisestä saatavaa palautetta olisi syytä kehittää myös opiskelijoiden itsearviointitaitojen vahvistamiseksi: oman osaamisen tunnistaminen ja sanoittaminen edellyttävät usein tuekseen opettajan antamaa palautetta. Toisaalta arviointiaineistosta ilmenee, että yksiköiden pedagogiikka on varsin monipuolista ja sisältää myös onnistuneita itse- ja vertaisarvioinnin muotoja. Nämä tukevat opiskelijoiden jatkuvan oppimisen valmiuksia. Opiskelijoiden itse- ja vertaisarvioinnin käytäntöjä on hyvä jatkossa vahvistaa.

Valtakunnallinen uraseurantakysely sisälsi muutaman väitteen, joiden perusteella on mahdollista arvioida opiskelijoiden jatkuvan oppimisen taitoja sekä yleisempää muutosvalmiutta (ks. taulukko 25).

TAULUKKO 25. Viisi vuotta sitten valmistuneiden oikeustieteen maistereiden arvio muutosvalmiuteen liittyvien tietojen ja taitojen merkityksestä nykyisessä työssä sekä niiden kehittymisestä yliopisto-opintojen aikana, Maistereiden uraseurantakysely vuodelta 2020 (n = 175), asteikko: 1 = ei lainkaan, 2 = vain vähän, 3 = jonkin verran, 4 = melko paljon, 5 = paljon, 6 = erittäin paljon

MUUTOSVALMIUTEEN LIITTYVIÄ YLEISIÄ VALMIUKSIA	KUINKA TÄRKEITÄ TIEDOT JA TAITOT OVAT NYKYISESSÄ TYÖSSÄSI (1–6)?	MITEN YLIOPISTO-OPISKELU KEHITTI KYSEISIÄ VALMIUKSIA (1–6)?
kyky oppia ja omaksua uutta	5,5	4,5
luovuus	3,7	2,4
stressinsietokyky	5,4	3,7
itseohjautuvuus ja oma-aloitteisuus	5,4	4,5

Uraseurantakyselyn vastausten mukaan oikeustieteen opinnot ovat kehittäneet hyvin opiskelijoiden kykyä oppia ja omaksua uutta sekä itseohjautuvuutta. Arviointiaineistosta ilmenevä tutkintojen painotus yleisiin oppeihin sekä yleisjuridiikkaan voidaan nähdä uuden oppimisen arvokkaana edellytyksenä: niiden hallinta tukee muuttuvien työtehtävien edellyttämän osaamisen hankkimista.

Stressinhallintakyvyn ja erityisesti luovuuden kehittyminen on muita osa-alueita heikompaa. Luovuuden merkitys juristin valmiutena nousi esiin myös sidosryhmähaastatteluissa. Kyky uudenlaisten toimintamallien kehittämiseen ja kokeiluun on yksi osa yksilön muutosvalmiutta, ja koulutuksen pedagogisilla ratkaisuilla tätä voitaisiin tukea.

’...tarvitaan virkamiestä, joka kokeilee uutta.’ (Sidosryhmähaastattelu, valtion virasto)

Opiskelijoiden valmiuksia muutoksiin on heikentänyt myös korona-aika sekä yleiset suorituspainheet: ”opiskelijoiden suorituspainheet, kilpailu ja se, että pitää esittää, että kaikki on hyvin” (yliopisto-opiskelijoiden työpaja). Opiskelijat kokivat, että kovat arvosana- ja suorituspainheet sekä kilpailu tulevista työpaikoista ja auskultointipaikoista heikentävät heidän hyvinvointiaan sekä luovat stressaavaa opiskeluilmapiiriä. Korona-aikana lisäksi yksinäisyyden kokemukset, sosiaalisten verkostojen ja tapaamisten puute, joustamattomat opiskelutavat ja osaamisen arviointitavat sekä integroimattomuus koulutusyksikköön ovat lisänneet pahoinvointia ja stressiä. Varsinkin ensimmäisen vuoden opiskelijat ovat olleet yksinäisiä. Ratkaisuksi opiskelijat esittivät nykyistä joustavampia opiskelu- ja suoritustapoja, vuorovaikutteisempia etäluentoja, henkilökunnan digitaalisten taitojen parantamista ja etäopinnoissa tukemista sekä sitä, että edes jotakuta henkilökunnasta kiinnostaisi, mitä opiskelijoille kuuluu ja miten he voivat.

Osa sidosryhmistä otti esiin yleisiä työelämässä pärjäämisen taitoja. Työ on usein kuormittavaa, ja työmäärän ja stressin hallitseminen on tärkeää:

Työelämässä pärjääminen, työmäärän, rajojen hallitseminen, perhe-elämän ja työn yhteensovittaminen. Meillä asianaajoalalla projektityyppistä, ihmiset väsyvät. [Keskeinen työelämätaito on] itsensä säästäminen työelämässä. (Sidosryhmähaastattelu, asianaajaja)

Arviointiaineiston perusteella on vaikea päätellä yleisemmin yksiköiden muutosvalmiuden tasoa. Teemasta on mahdollista tehdä päätelmiä sen perusteella, kuinka koronapandemian vaatima siirtymä etätyöhön ja etäopetukseen onnistui. Tältä osin arviointiaineistosta nousee kolme keskeistä havaintoa:

- Yksiköt ja niiden henkilökunta kykenivät pääsääntöisesti varsin sujuvaan siirtymään.
- Opettajien väliset toimintatapojen erot olivat suuria. Nämä erot kertovat todennäköisesti useista asioista, kuten aiemman koulutuksen ja osaamisen eroista, työnkuvien ja elämäntilanteiden eroista sekä muutokseen liittyvien asenteiden ja odotusten eroista.
- Niin opettajat kuin opiskelijatkin saivat siirtymään tukea, mutta tuki koettiin osin riittämättömäksi.

Korkeakoulujen yleisenä haasteena on, kuinka henkilöstöä ja opiskelijoita voidaan valmistaa mahdollisiin tuleviin muutoksiin henkilöstökoulutuksen ja ohjauksen avulla. Opettajien ja tutkijoiden kynnys osallistua muutosvalmiutta kehittävään koulutukseen tai työnohjaukseen voi olla korkea. Autonominen toimintakulttuuri korostaa yksilöiden välisiä eroja. Koulutusyksiköissä ja korkeakouluissa on syytä hakea tähän ratkaisuja.

MUUTOSVALMIUKSIA KOSKEVAT SUOSITUKSET

- Koulutusyksiköiden tulee vahvistaa yhteiskunnallisen ennakointitiedon merkitystä toimintansa kehittämisessä.
- Opiskelijoiden stressin hallintaa ja luovuutta vahvistavia ohjaus-, opetus- ja arviointikäytäntöjä tulee kehittää yhteistyössä korkeakoulujen tukipalveluiden kanssa.
- Henkilökunnan mahdollisuuksia osallistua muutosvalmiutta vahvistavaan koulutukseen ja ohjaukseen tulee lisätä.
- Yksiköiden tulisi edelleen kehittää valmiuksiaan hyödyntää digitaalisia apuvälineitä ja ratkaisuja opetuksessaan sekä ymmärrystään digitalisaation vaikutuksista yhteiskuntaan ja työelämään, mitä voidaan pitää olennaisena muutoksiin varautumisessa.

5.5 Ruotsinkielinen koulutus

- Helsingin yliopiston ja Åbo Akademin tavoitteena on tuottaa kokonaan ruotsinkielinen oikeusnotaarin tutkinto. Tätä tavoitetta ei ole saavutettu. Ruotsinkielisten oppimateriaalien vähäisyys vaikeuttaa peruskoulutuksen ja jatkuvan oppimisen toteuttamista.
- Koulutusyksiköiden keskinäinen yhteistyö ruotsinkielisen ja kaksikielisen koulutuksen järjestämisessä on kehittämisvaiheessa.
- Ruotsin kieltä erinomaisesti osaaville juristeille ja oikeusalan tradenomeille on tarvetta työmarkkinoilla ja erityisesti syyttäjälaitoksessa. Myös kaksikielisten alueiden tuomioistuimissa on työvoimapulaa.
- Liikejuridiikan alalla englanti on monelta osin korvannut ruotsin työkielenä pohjoismaisessa yhteistyössä.
- Työelämä ei tunnista Helsingin yliopiston kaksikielisestä oikeusnotaariohjelmasta valmistuneiden juristien ruotsin kielen valmiuksia.
- Helsingin yliopiston ruotsinkielinen oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelma ja Åbo Akademin rättsnotarie-tutkinto-ohjelma ovat ruotsinkielisiä, mutta käytännössä ne ovat kaksikielisiä.

5.5.1 Ruotsinkielisen koulutuksen kansallinen ohjaus

Ruotsinkielisestä yliopistokoulutuksesta säädetään yliopistolaissa (VN 558/2009), jonka 11 §:n mukaan oikeustieteellistä koulutusta antavista yliopistoista Helsingin yliopiston opetus- ja tutkintokielet ovat suomi ja ruotsi ja Åbo Akademin ruotsi. Yliopisto voi lisäksi päättää muun kuin opetus- ja tutkintokielenä käyttämisestä opetus- ja tutkintokielenä ja opintosuorituksissa. Yliopistolain 12 §:n mukaan muun muassa Åbo Akademi ja Helsingin yliopisto vastaavat siitä,

että ruotsin kieltä taitavia henkilöitä koulutetaan riittävä määrä maan tarpeisiin. Helsingin yliopistossa on yliopistolakiin perustuen muitakin ruotsinkielisiä tehtäviä.

Koulutusvastuujaon mukaan Helsingin yliopisto antaa ruotsin kielellä oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkintoihin johtavaa koulutusta ja Åbo Akademi oikeusnotaarin tutkintoon johtavaa koulutusta. Åbo Akademi antaa oikeustieteen alan ruotsinkielistä koulutusta myös valtiotieteiden kandidaatin ja maisterin tutkinto-ohjelmissa. Ammattikorkeakouluista annetun lain (VN 932/2014, 8 §) mukaan ammattikorkeakoulun toimiluvassa määrätään ammattikorkeakoulun opetus- ja tutkintokieleksi suomi tai ruotsi. Oikeudellisesti painottuneiden tradenomikoulutusta antavien ammattikorkeakoulujen opetus- ja tutkintokieli on suomi.

OKM:n sidosryhmähaastattelun mukaan ruotsinkielisen koulutuksen varmistaminen tapahtuu ennen kaikkea koulutusvastuujaon kautta. OKM:n tähänastisen näkemyksen mukaan resursien tehokkaan käytön näkökulmasta voisi olla järkevää ennemminkin keskittää kuin hajauttaa ruotsinkielistä koulutusvastuuta. Koulutusyksiköiden näkemykset asiasta poikkesivat toisistaan jyrkästi. Ruotsinkielisen koulutuksen koulutuspolkujen tulee kuitenkin olla toimivia ja siirtymien vaiheesta toiseen sujuvia. Myös virkamiesten kielitaitovaatimus sisältyy kansalliseen ohjaukseen. Käytännössä kaikki korkeakouluopiskelijat suorittavat toisen kotimaisen kielen osaamistasolla tyydyttävä (B1) tai hyvä (B2), eli niin sanotun virkamiesruotsin.

5.5.2 Ruotsinkielisen ja kaksikielisen koulutuksen asema tutkintorakenteissa

Ruotsinkielisiä tutkinto-ohjelmia ovat Åbo Akademin oikeusnotaarin (rättsnotarie) tutkinto-ohjelma sekä Helsingin yliopiston oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin (juris magister) tutkinto-ohjelmat. Ruotsinkieliset tutkinto-ohjelmat eivät arviointiaineistojen perusteella sisällön puolesta poikkea suomenkielisistä tutkinto-ohjelmista. Kysymys ei kuitenkaan ole täysin ruotsinkielisistä tutkinto-ohjelmista, sillä osa opintojaksoista on tarjolla vain suomeksi ja niihin osallistutaan yhdessä suomenkielisten opiskelijoiden kanssa. Opiskelijat toivoivat, että opiskelu suomenkielisillä opintojaksoilla voisi olla opiskelijan oma valinta eikä puuttuvan ruotsinkielisen tarjonnan sanelemaa. Sidosryhmähaastatteluissa koulutuksen kaksikielisyyttä pidettiin sekä puutteena että etuna.

Helsingin yliopisto on kehittänyt kaksikielistä oikeusnotaarin tutkintoa ensin Vaasan yksikössä ja 2010-luvun alusta myös Helsingissä. Vaasan yksikössä kaksikielisyys tarkoittaa sitä, että suomen- ja ruotsinkieliset opiskelijat seuraavat samaa opetusta, joka annetaan suunnilleen puoliksi suomeksi ja ruotsiksi. Opiskelijatyöpajan perusteella kielet eivät ole kuitenkaan tasavertaisessa asemassa. Helsingissä kaksikielistä oikeusnotaarin tutkintoa suorittavat suomenkieliset opiskelijat myös osallistuvat ruotsinkieliseen opetukseen. Tutkintotodistukseen tulee merkintä kaksikielisestä tutkinnosta, jos opiskelija on suorittanut vähintään kolmasosan oikeusnotaarin tutkinnon opintosuorituksista ruotsiksi.

Tiedekunta on vahvistanut kaksikielisten juristien koulutusta systemaattisesti viimeisten vuosien aikana ja tämä kehitystyö tulee jatkumaan prioriteettikohteena. (Yksikön itsearviointikysely, Helsingin yliopisto)

Det finns en klar fördel med att studera på svenska och få en tvåspråkig utbildning. Finns även goda möjligheter att studera på engelska. Integreringen av engelska kurser och möjligheterna att avlägga en tvåspråkig examen gör att studerande står ut på arbetsmarknaden. (Opiskelijatyöpaja)

Åbo Akademin oikeusnotaarin tutkinnon asema tutkintorakenteessa poikkeaa muista oikeusnotaarin tutkinnoista siten, että siihen ei liity mahdollisuutta jatkaa suoraan oikeustieteen maisterin tutkintoon, vaan tutkinnon suorittaneet hakevat erillisvalinnan kautta oikeuden suorittaa oikeustieteen maisterin tutkinto muissa yliopistoissa. Heille on erilliset kiintiöt Helsingin, Lapin ja Turun yliopistoissa. Kiintiöt ovat toistaiseksi olleet useimmiten riittävän suuria, mutta hakuaikataulu ja epävarmuus jatkosta ovat opiskelijoiden mukaan aiheuttaneet huomattavaa stressiä rättsnotarie-opiskelijoille. Arviointiryhmä kannustaa tiedekuntia sujuvoittamaan hakumenettelyä sekä poistamaan arvosanoihin perustuvat hakukriteerit kielitaitokriteereitä lukuun ottamatta.

5.5.3 Ruotsinkielisen ja kaksikielisen juristitutkinnon osaamistavoitteet

Ruotsinkielisen juristikoulutuksen lähtökohta on perinteisesti ollut äidinkielen tasoinen ruotsin kielen taito. Tällä tavoin muotoiltu osaamistavoite tuli esiin myös sidosryhmähaastatteluissa. Äidinkielen tasoista osaamista ei kuitenkaan edellytetä ruotsinkielisen juristikoulutuksen opiskelijavalinnassa, vaan kielitaidon voi osoittaa usealla eri tavalla. Ruotsinkielisyyden käsitteen pohdintaa tuli esiin yhdessä sidosryhmähaastattelussa:

Mitä tarkoittaa ruotsinkielisyys – tätä pohdimme, että mikä on tavoiteltavaa ja riittävää? (Sidosryhmähaastattelu, opetus- ja kulttuuriministeriö)

Sidosryhmähaastatteluissa ilmeni myös, että eräiden virkojen kielitaitovaatimukset ja kriteerit niiden täyttämiseksi voivat tuntua kaksikielisille opiskelijoille yllätyksellisinä ja epä johdonmukaisina. Ongelman ydin kiteytettiin yhdessä sidosryhmähaastattelussa:

Jos opiskelija on vaihtanut ruotsinkielisestä tutkintokoulutuksesta suomenkieliseen, voi syntyä tilanne, että henkilöltä puuttuu kielikelpoisuus suomenkielisiin sekä ruotsinkielisiin virkoihin. (Sidosryhmähaastattelu, tuomarinkoulutuslautakunta)

Kun keskustelu ruotsinkielisestä ja kaksikielisestä juristikoulutuksesta on keskittynyt oikeusnotaarin tutkintoon, ruotsinkielisen oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelman toteutukseen liittyvät kysymykset ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Ruotsinkieliset opiskelijat saavat laatia pro gradu -tutkielman ja muita opinnäytetöitä ruotsin kielellä ja osassa pro gradu -ryhmissä ohjaukselta on myös mahdollista saada ruotsin kielellä. Arviointiprosessissa ei tarkemmin selvitetty, miten oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelman opintojaksot jakautuvat ruotsin-, suomen- ja englanninkielisiin. Arviointiryhmä kehottaakin yksikköjä tarkastelemaan opintojaksoja myös tosiallisen opintokielen mukaan.

Helsingin yliopiston kaksikielisen oikeusnotaarin koulutuksen ruotsin kielen osaamistavoitteena on C1-tason kielitaito eli taitavan kielitaidon perustaso.

...mahdollisuus suorittaa notaarintutkinto kaksikielisesti. Tällöin vähintään 1/3 opinnoista on suoritettu suomeksi, 1/3 ruotsiksi, 1/3 jommallakummalla kielellä tai osittain englanniksi. Viime vuosina ruotsinkielisen opetustarjonnan laajentamiseen on kiinnitetty erityistä huomiota. (Yksikön itsearviointikysely, Helsingin yliopisto)

Arviointiprosessissa ei selvitetty sitä, miten esimerkiksi suullisen kielitaidon saavuttamista seurataan opintojen aikana. Sidosryhmähaastattelussa kannustettiin ruotsin kielen käyttämiseen:

Rohkeutta ja valmiutta käyttää ruotsin kielen taitoa. (Sidosryhmähaastattelu, tuomioistuin)

Opetusmenetelmien ja oppimateriaalien tulisi tukea myös kielitaitotavoitteen saavuttamista. Haastatteluissa ja tutkintorakenteissa tuli esiin, että Suomen oikeudesta on suhteellisen vähän ruotsinkielisiä oppikirjoja.

Ruotsin kielen erilainen asema eri korkeakouluissa tulee esiin siinä, että opiskelijoilla oli täysin vastakkaisia käsityksiä asiasta (ks. taulukko 26). Opiskelijoiden näkemyksissä korostuvat yliopistojen väliset erot suhteessa ruotsin kieleen ja sen käyttämiseen.

TAULUKKO 26. Opiskelijatyöpajoissa ilmaistuja käsityksiä työskentelystä ruotsin kielellä (n = 76)

VAHVUUKSIA	KEHITETTÄVÄÄ
Ruotsinkielistä opetusta on tarjolla runsaasti ja se on laadukasta.	Kynnys käyttää ruotsin kieltä on korkea. Kieliopinnot eivät anna riittäviä valmiuksia työskennellä ruotsiksi.
Opiskelijoiden mahdollista suorittaa kaksikielinen tutkinto (suomi-ruotsi).	Ruotsin kielen käyttämiseen ei kannusteta eikä kielelliseen uravalmiuteen.
Pienryhmätehtävien purkutilanteet ovat kaksikielisiä.	Ruotsia ei käytetä opinnoissa lainkaan.
Avancerad juristsvenska on tarpeellinen, mutta vapaaehtoinen opintojakso.	(Pakko)ruotsin opintojakso on raskas ja työläs suoritettava eikä se anna valmiuksia toimia työelämässä ruotsiksi.

Arviointiryhmän käsityksen mukaan tärkeä keino ruotsinkielisen ja kaksikielisen koulutuksen turvaamiseen on tiivistää tutkinto-ohjelmia tarjoavien yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyötä. Arviointiryhmä katsoo, että tämä on tarpeellista riippumatta siitä, myönnetäänkö Åbo Akademille oikeustieteen maisterin tutkinnon koulutusvastuu, mihin kysymykseen arviointiryhmä ei ota kantaa.

Korkeakoulujen tulisi enenevässä määrin tarjota ruotsinkielisiä opintojaksoja myös muiden korkeakoulujen opiskelijoille ja ottaa tavoitteeksi, että keskeisiä oikeudenaloja voisi opiskella ruotsinkielisillä tai kaksikielisillä opintojaksoilla. Ruotsinkielisiä opintojaksoja tulisi toteuttaa korkeakoulujen välisenä yhteistyönä, ja korkeakoulujen yhteisiä ruotsinkielisiä opetustehtäviä olisi syytä perustaa. Samalla korkeakoulujen tulisi yhteistyössä hankkia, tuottaa ja kääntää oppimateriaaleja ruotsiksi ja käyttää monipuolisesti saatavilla olevia ruotsinkielisiä aineistoja, jotta oppimateriaalin puute ei nousisi esteeksi ruotsinkielisen koulutuksen kehittämiseksi.

5.5.4 Ruotsinkielisen ja kaksikielisen tutkinnon työelämärelevanssi

Arviointiaineistojen viesti oli yhdensuuntainen sen suhteen, että ruotsinkielisiä juristeja, muita alan ammattilaisia ja oikeusalan tradenomeja tarvitaan työelämässä ja että ruotsinkielisen juristin on välttämätöntä osata myös suomea (vrt. myös Kuosa 2020; Grönqvist 2013; Landqvist ym. 2016). Ruotsia äidinkielenäänkin puhuvien opiskelijoiden suomen kieli on opiskelijoiden mukaan erinomainen. Sidosryhmähaastattelujen perusteella ruotsinkielinen koulutus on toistaiseksi riittävää asianajotoimistojen tarpeisiin, mutta syyttäjälaitoksessa ja rannikkoseudun tuomioistuimissa oltiin huolestuneita ruotsin kielen taitoisten juristien saatavuudesta.

Suomenkielisten juristien ruotsin kielen kielitaitovaatimuksia (‘virkamiesruotsi’) ei arviointiaineistossa asetettu kyseenlaiseksi, mutta sitä ei pidetty riittävänä niille opiskelijoille, jotka haluavat kehittää enemmän ruotsin kielen taitoaan. Tämä tuotiin ilmi myös OKM:n sidosryhmähaastattelussa:

Virkamiesruotsilla ei pitkälle pötki. (Sidosryhmähaastattelu, opetus- ja kulttuuriministeriö)

Pääsääntöisesti suomenkielisissä yksiköissä pidettiin ruotsin kielen opetustarjontaa riittävänä. Sidosryhmien haastatteluissa tuli esiin, että kaksikielistä koulutusta ei tunneta työelämässä kovin hyvin.

Kaksikielinen oikeudellisesti painottunut tradenomikoulutus on keskitetty Vaasan ammatti-korkeakouluun, johon otetaan kiintiö opiskelijoita ruotsinkielisestä Yrkeshögskolan Noviasta ammattikorkeakoulujen välisen sopimuksen perusteella. Oikeudellisesti painottuneiden tradenomikoulutusten yksikköhaastatteluissa kävi ilmi, että ruotsin kielen osuutta tutkinnoissa on vähennetty, jotta tilaa on saatu muille kielille. Tätä on pidetty ongelmana. Sidosryhmähaastattelujen perusteella ruotsinkielisistä oikeudellisesti painottuneista tradenomeista on alkanut esiintyä alueellista työvoimapulaa.

5.5.5 Ruotsinkielinen jatkuva oppiminen

Ruotsinkielisestä jatkuvan oppimisen tarjonnasta vastaavat Helsingin yliopiston Avoin yliopisto sekä Åbo Akademin Elinikäisen oppimisen keskus (Centret för livslångt lärande), jolla on myös laajin ruotsinkielisen jatkuvan oppimisen tarjonta. Sidosryhmähaastatteluiden mukaan ruotsinkieliselle täydennyskoulutukselle olisi suuri tarve, mutta tarjontaa pidetään heikkona, mikä koettiin varsinkin tuomioistuinlaitoksessa ongelmaksi.

Ruotsinkielinen koulutus on ongelma tuomarinkoulutuslautakunnassa (...) Ruotsinkielisen koulutuksen vähäisyys ja puutteet ovat jatkuva keskustelun aihe. Ruotsinkielisellä puolella on muitakin kuin tuomareita, esim. kansliahenkilökunta. Tässä olisi hyvä kehittää eri toimijoiden yhteistyökuvioita. Tämä keskustelu avannut silmiä siitä, että olemme kukin omissa kuplassa, voisimme lisätä ideoita. (Yksikön arviointivierailu)

Arviointivierailuilla ruotsinkielisen täydennyskoulutuksen haasteeksi esitettiin ruotsinkielisen opetusmateriaalin puute. Jatkuvan oppimisen kehittämisen kannalta avainasemassa on yksiköiden välinen yhteistyö, jonka myös yksiköt itse ovat arvioineet kehityskohteeksi. Yhteistyötä tulisiikin lisätä yksiköiden välillä, jotta päällekkäisyyksiltä välttyttäisiin ja yksiköt voisivat jatkuvan oppimisen tarjonnassa täydentää toistensa tarjontaa. Myös suomenkielisten yksiköiden ruotsin kieltä osaavat opettajat voisivat opettaa ruotsinkielisessä opetustarjonnassa.

RUOTSINKIELISTÄ KOULUTUSTA KOSKEVAT SUOSITUKSET

- Yhteistyön lisääminen yksiköiden välillä on välttämätöntä ruotsinkielisen ja kaksikielisen koulutuksen ja jatkuvan oppimisen tarjonnan turvaamiseksi. Myös ruotsinkielisten oppimateriaalien riittävä tuottaminen ja saatavuus edellyttävät yhteistyötä.
- Ruotsinkielisen ja kaksikielisen oikeustieteellisen tutkintokoulutuksen kehittämiseksi tulee perustaa kansallinen koordinaatioryhmä.
- Yliopistojen yhteistyöllä tulee varmistaa Åbo Akademin oikeusnotaarin tutkinnosta sujuva ja ilman katkoksia tapahtuva jatkaminen ruotsinkieliseen, suomenkieliseen tai kaksikieliseen oikeustieteen maisterin tutkintoon.
- Tarve sekä ruotsinkieliseen että kaksikieliseen oikeustieteen maisterin tutkintoon tunnustetaan ja tutkintojen asemaa vahvistetaan osana tutkintojärjestelmää.
- Kotimaisten kielten osaamisen taitotasojen määrittelyssä tulee siirtyä eurooppalaisiin kielten taitotasojen mukaisiin määrittelyihin.

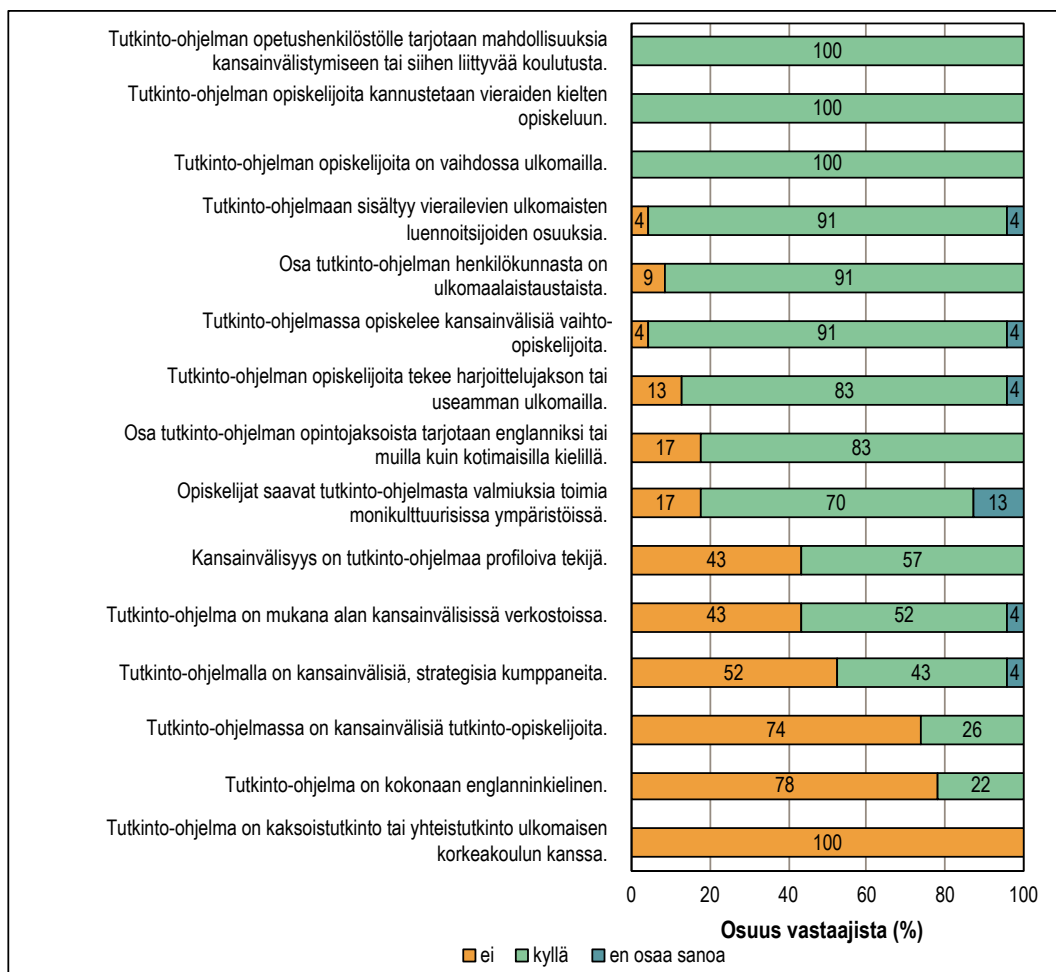
5.6 Kansainvälisyys

- Kansainvälisyys on otettu osaamistavoitteissa huomioon ja alan tutkinto-ohjelmiin sisältyy lukuisia kansainvälisyyttä edistäviä piirteitä.
- Kansainvälinen opiskelijavaihto on suhteellisen yleistä alan opiskelijoiden keskuudessa.
- Englanninkielisten opintojaksojen tarjontaa on oikeusnotaarin tutkinto-ohjelmissa jonkin verran ja oikeustieteen maistereiden tutkinto-ohjelmissa runsaasti.
- Kansainväliset ja kotimaiset opiskelijat osallistuvat usein samoille opintojaksoille.

Korkeakoulujen kansainvälistyminen on edennyt monin tavoin viimeisten 20 vuoden aikana. Keskeiset kansainvälistymisen muodot voidaan jakaa kansainväliseen yhteistyöhön ja liikkuvuuteen sekä toisaalta kotikansainvälistymiseen. Jaottelu on keinotekoinen, sillä monelta osin nämä ulottuvuudet menevät päällekkäin.

Yksiköiden itsearviointikyselyiden vastausten mukaan kansainvälistyminen ymmärretään kattavana kirjona erilaisia mahdollisuuksia, kuten kansainvälinen opettaja- ja opiskelijavaihto, kielten opiskelu, englanninkielisten opintojaksojen tarjonta, kansainväliset oikeustapauskilpailut, ulkomaisten opettajien rekrytointi ja kansainväliset maisteriohjelmat. Tutkinto-ohjelmien ja henkilökunnan kansainvälisyydestä kysyttiin tutkinto-ohjelman kannalta oleellisia kansainvälistymisen muotoja (ks. kuvio 11). Kuviossa 11 ovat mukana ON- ja OTM- sekä HTM- ja KTM-tutkinto-ohjelmien itsearviointikyselyiden vastaukset.

Yliopistojen tutkinto-ohjelmien itsearviointikyselyiden vastausten mukaan tutkinto-ohjelmien oleellimmat kansainvälistymisen muodot olivat opetushenkilökunnalle tarjotut mahdollisuudet kansainvälistymiseen ja siihen liittyvä koulutus, opiskelijoiden kannustaminen vieraiden kielten opiskeluun sekä tutkinto-ohjelmien opiskelijoiden vaihdot ulkomailla (ks. kuvio 11). 91 prosenttia tutkinto-ohjelmien vastaajista arvioi, että tutkinto-ohjelmaan sisältyy vierailevien ulkomaisten luennoitsijoiden osuuksia, osa tutkinto-ohjelman henkilökunnasta on ulkomaalaistaustaisia ja tutkinto-ohjelmissa opiskelee kansainvälisiä vaihto-opiskelijoita. Tutkinto-ohjelmien edustajat pitivät vähiten oleellisina luetelluista kansainvälistymisen muodoista sitä, että oma tutkinto-ohjelma olisi yhteis- tai kaksoistutkinto ulkomaisen korkeakoulun kanssa. Kansainvälisten tutkinto-opiskelijoita piti oleellisina tutkinto-ohjelman kansainvälistymisen kannalta vain 26 prosenttia vastaajista.

KUVIO 11. ON- ja OTM-, HTM- ja KTM-tutkinto-ohjelmien kannalta oleelliset kansainvälistymisen muodot itsearviointikyselyiden vastausten mukaan (n = 23)

Oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmien edustajien (n = 16) näkemykset olivat hyvin samansuuntaisia koko aineiston kanssa. Samoin hallintotieteiden ja kauppatieteiden maisterin tutkinto-ohjelmien edustajien vastaukset (n = 7) olivat yhteneväisiä keskenään sekä koko vastaajajoukon kanssa. Kaikkien näiden tutkinto-ohjelmien vastaajat kokivat, että opiskelijat saavat tutkinto-ohjelmasta valmiuksia toimia monikulttuurisissa ympäristöissä, opiskelijoita kannustetaan vieraiden kielten opiskeluun sekä tutkinto-ohjelmassa opiskelee kansainvälisiä vaihto-opiskelijoita. Eroja oli sen suhteen, että hallintotieteiden ja kauppatieteiden maisterin tutkinto-ohjelmien edustajien mukaan tutkinto-ohjelma ei ole kokonaan englanninkielinen, tutkinto-ohjelma ei ole kaksois- tai yhteistutkinto eikä tutkinto-ohjelmassa ole kansainvälisiä tutkinto-opiskelijoita. Lisäksi hallintotieteiden ja kauppatieteiden maisterin tutkinto-ohjelmissa oli vähemmän kansainvälisistä verkostoitumista ja kansainvälisiä strategisia kumppaneita kuin oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmissa.

Itsearviointikyselyiden vastausten mukaan tutkinto-ohjelmien osaamistavoitteisiin sisältyy useimmiten kyky toimia kansainvälisissä tehtävissä ja yhteyksissä, mutta oikeusnotaaritutkinnoissa tämä näkyi muita vähemmän. Muista yksiköistä poiketen Åbo Akademi korosti tavoitteissaan kansainvälistymistä Pohjoismaiden suuntaan.

Tärkeä kansainvälistymisen muoto ovat kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmat (KVOTM ja VTM), joita on tarjolla tai ainakin suunnitteilla arviointiin kuuluvissa yliopistoissa. Yksiköiden itsearviointikyselyiden vastausten mukaan yhteis- tai kaksoistutkintoja ulkomaisten korkeakoulujen kanssa ei arviointiaineistoon sisällynyt muissa kuin Itä-Suomen yliopistossa ja Åbo Akademiassa. Vaikka kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkintoja on järjestetty usean vuosikymmenen ajan, ne etsivät yhä paikkaansa. Sidosryhmähaastatteluiden mukaan niiden työelämärelevanssi osoittautui ongelmalliseksi, vaikka myös kysyntää näille tutkinnoille esiintyi. Tutkintorakenteen näkökulmasta keskeinen ongelma on, että kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkintoa suorittamaan hyväksytty opiskelija ei voi tällä perusteella hakea ulkomaisen alemman tutkinnon rinnastamista suomalaiseseen oikeusnotaarin tutkintoon, vaikka tutkinnon taso ja sisältö vastaisivatkin suomalaista tutkintoa ja kielitaito tekisi täydentävien opintojen suorittamisen mahdolliseksi.

Kansainvälistymistä tukevia kieliopintoja on tarjolla oikeusalan tutkinnoissa sekä pakollisina että valinnaisina opintoina (vrt. luku 5.2.1, taulukot 10 ja 11). Opiskelijatyöpajassa tuli kuitenkin esiin, että muiden kielten kuin ruotsin ja englannin opetusta, kuten juridisen saksan ja ranskan opintojaksoja, kaivattaisiin lisää.

Yliopistojen oikeustieteen opintojaksotarjontaan sisältyy englanninkielisiä jaksoja. Alempiin korkeakoulututkintoihin sisältyy myös opintojaksoja, joilla opetus on englanniksi. Pakollisissa opinnoissa näitä voivat olla EU-oikeus, kansainvälinen oikeus tai immateriaalioikeus. Tutkinto-ohjelmien itsearviointikyselyiden vastausten mukaan osassa yliopistoja opettajia kannustetaan sisällyttämään oppimateriaaleihin myös muuta kuin suomenkielistä aineistoa. Ammattikorkeakoulujen alan opintojaksotarjontaan sisältyy myös englanninkielisiä opintojaksoja, mutta vähemmän kuin yliopistojen tarjonnassa.

Oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmissa opiskelija voi valita englanninkielisiä opintojaksoja useilta eri oikeudenaloilta ja opintojaksot ovat usein yhteisiä kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelman opiskelijoiden ja vaihto-opiskelijoiden kanssa. Erityisinä kansainvälistymisen erikoistumisopintoina voidaan mainita Kiinan ja Venäjän oikeutta koskevat opintojaksot ja kansainvälistyminen sivuaineena yhdessä yliopistossa. Suomenkielisillä opiskelijoilla on mahdollisuus valita myös ruotsinkielisiä opintojaksoja kahdessa yliopistossa sekä oikeusnotaarin että oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmiin.

Kansainvälinen vaihto osana opintoja on alalla yleistä. Yksiköiden itsearviointikyselyn vastausten mukaan tietyiltä vuosikursseilta vaihdossa käy enimmillään lähes puolet opiskelijoista. Korkeakouluihin tulee runsaasti myös kansainvälisiä oikeustieteen vaihto-opiskelijoita, jotka opiskelevat pääosin samoilla opintojaksoilla suomalaisten opiskelijoiden kanssa. Myös kansainväliseen opettajavaihtoon on mahdollisuuksia.

Opiskelijatyöpajojen mukaan opiskelijat saavat tutkinto-ohjelmistaan valmiuksia työskennellä kansainvälisessä ympäristössä (ks. taulukko 27).

TAULUKKO 27. Tutkinto-ohjelmien tuottamat valmiudet työskennellä tulevaisuudessa kansainvälisessä ympäristössä opiskelijatyöpajojen mukaan (n = 76)

VAHVUUKSIA KANSAINVÄLISEN TYÖSKENTELYN VALMIUKSISSA	HEIKKOUKSIA KANSAINVÄLISEN TYÖSKENTELYN VALMIUKSISSA
Kansainvälisillä opiskelijoilla on hyvä suomalaisen ja pohjoismaalaisen kulttuurin tuntemus.	Kansainvälisestä oikeuden merkitystä käsitellään vain vähän. Opintojen pääpaino on kansallisessa oikeudessa.
Suomalaisessa korkeakoulutuksessa oppii taitoja, joista on hyötyä jatkossa missä päin maailmaa tahansa, kuten itseohjautuvuutta ja oma-aloitteisuutta.	Tutkinto-ohjelma ei kannusta opiskelijoita kansainväliselle uralle tai vaihtoehtoisesti se kannustaa vain kansainväliselle uralle.
Kielten opetuksen taso on korkealla. Laaja valikoima kieliä mahdollistaa kansainväliin tehtäviin hakeutumisen.	Opinnoissa tartutaan kansainvälisiin prosesseihin liian vähän. Opetus on vain common law -oikeuskulttuurin oppimista.
Tutkinto-ohjelmissa oppii tehokasta viestintää vieraalla kielellä.	Opintojaksoilla ei keskustella, vaikka keskustelutaito usein korostuukin kansainvälisissä ympäristöissä.
Vaihtoon lähtemiseen ja kansainväliseen harjoitteluun kannustetaan, lähteminen on helppoa ja vaihto-opintotarjonta on laajaa. Vaihdon hyväksilukemiset toimivat hyvin.	Kansainvälisyysvalmiuksien kasvattaminen ja kieliopintojen valitseminen ovat opiskelijan omalla vastuulla.
Eurooppaoikeuden opintojakso antaa kattavat taidot toimia osana kansainvälistä ympäristöä. EU:n näkökulma tulee esiin jokaisella opintojaksolla.	Kielitaito ei ennätä kehittyä yksittäisillä pakollisilla opintojaksoilla.
Osan opinnoista voi ottaa kansainvälisistä ohjelmista. Aihe usein myös kansainvälinen.	Legal German tai French -opintojaksoja ei ole yliopistossa tarjolla lainkaan.
Englanninkielisen terminologian oppii opintomateriaaleista ja lähdekirjallisuudesta. Englanninkielisiä opintojaksoja on tarjolla runsaasti.	Mahdollisuudesta lähteä kansainväliseen vaihtoon tai harjoitteluun ei tiedoteta tarpeeksi.
	Vaihto-opiskelijat pitäisi paremmin integroida muuhun toimintaan.

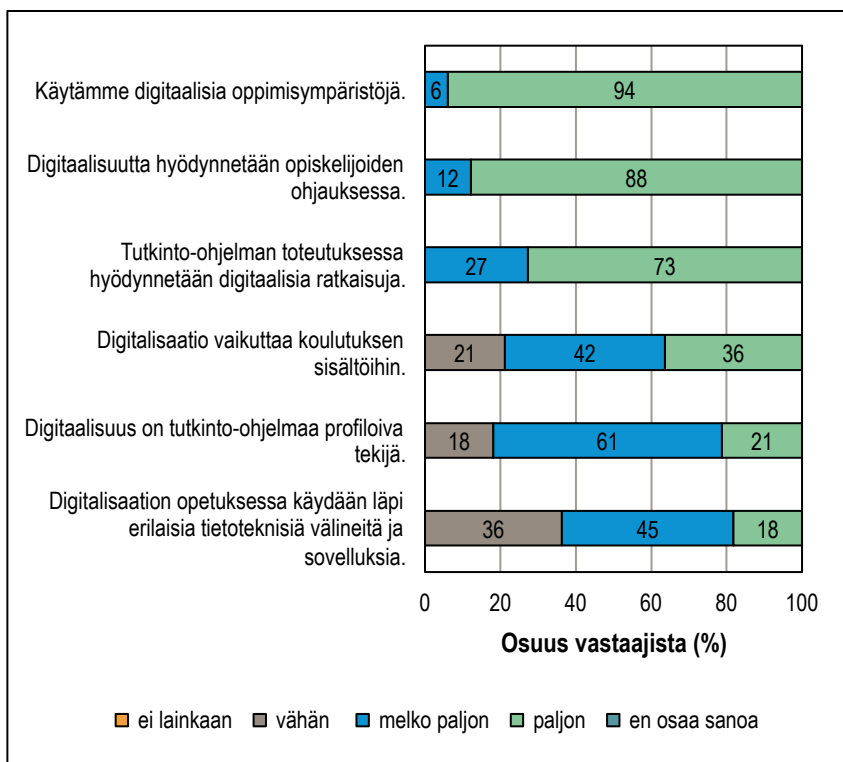
KANSAINVÄLISYYTTÄ KOSKEVAT SUOSITUKSET

- Kansainvälisten yhteis- tai kaksoistutkinto-ohjelmien määrää alalla tulee nostaa, mutta samalla huolehtia, että ne takaavat pätevyyden juristin töihin Suomessa.
- Harvemmin valittujen kielten, kuten saksan, ranskan ja venäjän, opetustarjontaa tulee lisätä ja tarjota nykyistä enemmän juridiseen käsitteistöön painottuvia kielten opintojaksoja.
- Kansainvälistä opettajavaihtoa tulee hyödyntää nykyistä laajemmin.
- Jokaisessa tutkinto-ohjelmassa tulee varmistaa kansainvälisyysosaamisen kehittyminen opiskelijoille sekä mahdollistaa kansainvälinen liikkuvuusjakso osana opintoja.

5.7 Digitalisaatio

- Eri tutkinto-ohjelmissa käytetään paljon digitaalisia oppimisympäristöjä. Digitalisuutta ja digitaalisia ratkaisuja hyödynnetään opiskelijoiden ohjauksessa ja tutkinto-ohjelmien toteutuksessa.
- Digitaalisten välineiden käytössä opetuksessa ja verkko-opetuksen käytännöissä on opettajista riippuvaista vaihtelua.
- Opettajien saama tuki digitaalisten välineiden ja sovellusten käyttöön vaihtelee.
- Valmistuneiden digitaaliset taidot ovat hyvällä tasolla. Toisaalta digitalisaatio ei tämän päivän juristityössä ole edennyt normaalia toimistotyötä pidemmälle.

Tutkinto-ohjelmien edustajia pyydettiin kyselyssä arvioimaan, miten digitaalisuus on huomioitu tutkinto-ohjelman sisällöissä ja järjestämisessä. Itsearviointikyselyjen vastausten perusteella digitaalisuus vaikutti oikeustieteellisen alan tutkinto-ohjelmien toteutukseen kaikissa tutkinto-ohjelmissa (ks. kuvio 12). Kuviossa 12 ovat mukana ON- ja OTM-, HTM- ja KTM- sekä AMK- ja YAMK-tutkinto-ohjelmien itsearviointikyselyn vastaukset.

KUVIO 12. Digitaalisuus ON- ja OTM-, HTM- ja KTM sekä AMK- ja YAMK-tutkinto-ohjelmien sisällöissä ja järjestämisessä tutkinto-ohjelmien itsearviointikyselyn vastausten mukaan (n = 33)

Kaikkien vastaajien mukaan tutkinto-ohjelmissa käytetään digitaalisia oppimisympäristöjä, digitaalisuutta hyödynnetään opiskelijoiden ohjauksessa ja tutkinto-ohjelman toteutuksessa hyödynnetään digitaalisia ratkaisuja paljon tai melko paljon. Enemmistö vastaajista arvioi, että digitaalisuus on tutkinto-ohjelmaa paljon tai melko paljon profiloiva tekijä (82 %), digitalisaatio vaikuttaa koulutuksen sisältöihin (78 %) ja digitalisaation opetuksessa käydään läpi erilaisia tietoteknisiä välineitä ja sovelluksia (63 %). Oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmien edustajien näkemykset poikkesivat koko aineistosta siten, että kaikkiin väittämiin vastattiin vielä useammin 'paljon' tai 'melko paljon'. Korkeisiin prosenttiosuuksiin voi vaikuttaa korona-ajan pakottamana otettu digiloikka.

Arviointivierailuilla ilmeni, että monilla korkeakouluilla oli jo ennen korona-aikaa laajasti käytössä digitaalisia oppimisympäristöjä, verkko- ja monimuoto-opetusta sekä verkkokirjoja. Pandemian aiheuttaman siirtymän verkko-opetukseen ja etäopiskeluun oli koettu onnistuneen pääsääntöisesti hyvin. Moni opettaja oli saanut pandemia-aikana kokemuksia ja lisää rohkeutta verkko- ja monimuoto-opetukseen sekä digitaalisten työvälineiden käyttöön.

Opiskelijoiden mukaan verkko-opetuksen käytännöissä ja digitaalisten työvälineiden käytössä on ollut myös epäjohtamukaisuutta ja perusteetonta vaihtelua. Digitaalisten alustojen moninaisuus koettiin paikoin häiritseväksi ja opetusta oli jonkin verran myös peruttu etäopetuksen koettujen hankaluuksien vuoksi. Opettajien valmiudet ja heidän saamansa tuki verkko-opetukseen vaihtelivat. Tämän vaihtelun pienentämiseen tulee kiinnittää korkeakouluissa jatkossa huomiota.

Myös verkko- ja monimuoto-opetuksen tulee olla pedagogisesti linjakasta, ja yksikön toimintatapojen tulee olla opiskelijoille selkeitä. Arviointiryhmä kannustaa yksiköitä kehittämään yhteisiä ohjeistuksia verkko- ja monimuoto-opetukseen sekä opettajien ja opiskelijoiden digitaalisia tukipalveluita. Digivisio 2030 -hankkeen myötä korkeakouluissa tulee todennäköisesti olemaan tarjolla keskitettyä tukea ja ohjausta tähän työhön (Digivisio 2021).

Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan projekti *Legal Tech Lab* tutkii oikeuden digitalisaatiota ja oikeusteknologiaa. Vuonna 2018 Legal Tech Lab järjesti kyselytutkimuksen selvittääkseen, miten nykypäivän juristit hyödyntävät teknologiaa työssään. Kyselytutkimuksen perusteella juristityön digitalisaatio ei tämän päivän käytännön juristityössä ole edennyt kovinkaan pitkälle, vaikka suurin osa juristeista on siirtynyt käyttämään yleisesti toimistokäytössä olevia työkaluja ja palveluita, jotka eivät pääsääntöisesti kuitenkaan ole erityisesti juristeille suunnattuja. (Konttinen ym. 2021.)

Koulutusyksiköt ovat tuoneet digitalisaatiota eri tavoin osaksi opintojen sisältöjä. Digitalisaation ja oikeuden suhteisiin liittyviä opintojaksoja on runsaasti. Alaltaan laajempina esimerkkeinä ovat Helsingin yliopistosta Legal Tech Labin toiminta, Turun yliopistosta Oikeus ja tekoäly -opintokokonaisuus sekä Law and Information Society -maisteriohjelma sekä Lapin yliopistosta oikeusinformatiikan instituutti.

Opiskelijoiden näkemysten mukaan digitalisaation osuus opintosisällöissä ja digitalisaatioon liittyvien osaamisten kehittyminen tutkinto-ohjelmissa vaihtelivat melko paljon. Osassa yksiköitä opiskelijat tunnistivat digitalisaatioon vahvasti liittyviä opintokokonaisuuksia tai -jaksoja, kun taas osassa digitalisaation merkitys oli muita niukempaa ja hajanaisempaa. Yksiköiden pitääkin varmistaa ja vahvistaa opetustaan teknologian ja digitalisaation tarjoamista mahdollisuuksista sekä erityisesti näiden pitkäaikaisvaikutuksista yhteiskuntaan ja työelämään. Monitieteinen yhteistyö muiden alojen kanssa lisää mahdollisuuksia tarjota opiskelijoille ymmärrystä digitalisaation vaikutuksista.

Sidosryhmähaastatteluiden mukaan yksiköiden välinen yhteistyö verkko-opetuksessa vahvistaisi opiskelijoiden mahdollisuuksia rakentaa tutkintonsa eri yksiköiden tarjoamista opinnoista. Digitaalisten työkalujen avulla voidaan kansainvälistä yhteistyötä rikastuttaa ja laajentaa, mitä yksiköissä on toistaiseksi hyödynnetty vain vähän. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan opetuksen verkkototeutus oli synnyttänyt yhteistyötä esimerkiksi Cambridgen yliopiston kanssa.

Sidosryhmähaastatteluissa valmistuvien juristien digitaalisia taitoja pidettiin hyvinä eikä tyypillisten juristitöiden koettu olevan digitaalisten taitojen näkökulmasta erityisen vaativia. Toisaalta sidosryhmien edustajat kokivat, että digitalisoituminen voi luoda uusia haasteita ja osaamis-

tarpeita esimerkiksi tekoälyn ja automatisoidun päätöksenteon kehittyessä. Jonkin verran on myös tarvetta analytiikkaosaamiselle ja yleisemmin valmiudelle uusien sovellusten aktiiviseen käyttöönottoon.

Nuorilla rekryillä valmiudet sähköisiin ympäristöihin. (Sidosryhmähaastattelu, tuomioistuin)

Yksinkertaisimmat päätökset voidaan [jatkossa] automatisoida, joten juridisia taitoja tarvitaan siihen, että pystytään laatimaan säännöt, joilla yksinkertaisimmat tapaukset erotellaan syvempää harkintaa vaativista tapauksista ja sitten niiden ratkaisemiseen. (Sidosryhmähaastattelut)

DIGITALISAATIOTA KOSKEVAT SUOSITUKSET

- Koulutusyksiköiden tulee tehdä yhteisiä ohjeita verkko- ja monimuoto-opetuksen roolista eri koulutuksissa.
- Korkeakouluissa tulee tukea entistä paremmin ja systemaattisemmin henkilöstön ja opiskelijoiden digitaalisia valmiuksia sekä digitalisaation mukanaan tuomien muutosten ymmärtämistä.
- Koulutusyksiköiden tulee tunnistaa ja vahvistaa digitalisaation merkitystä koulutuksen sisällöissä ja toimintatavoissa. Monitieteinen yhteistyö muiden alojen kanssa lisää mahdollisuuksia tarjota opiskelijoille ymmärrystä digitalisaation pitkän aikavälin vaikutuksista.
- Verkko-opetusta ja opetussisältöjen ja -materiaalien jakamista tulee kehittää korkeakoulujen välisenä yhteistyönä tutkintokoulutuksissa ja jatkuvassa oppimisessa.

5.8 Yhteistyö koulutusalaalla

- Yliopistoilla on oikeustieteen alalla yhteisiä kansallisia yhteistyön muotoja, kuten valintakoe yhteistyö, sekä joidenkin yliopistojen välisiä koulutusyhteistyön muotoja, kuten Turun yliopiston ja Åbo Akademin välinen yhteistyö oikeusnotaarin ja rättsnotarien tutkinto-ohjelmissa.
- Ammattikorkeakoulujen keskinäinen yhteistyö oikeudellisesti painottuneissa tradenomi-koulutuksissa on ollut vähäistä sen jälkeen, kun oikeusministeriö on vetäytynyt koulutuskoordinaatiosta.
- Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välinen yhteistyö on oikeusalalla vähäistä.
- Yliopistot ja ammattikorkeakoulut tekevät koulutusten suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa monimuotoista yhteistyötä sidosryhmien kanssa. Sidosryhmäyhteistyön systemaattisuus ja tavat ovat kuitenkin vaihtelevia.
- Yliopistoilla on tiivistä yhteistyötä sidosryhmiensä kanssa erityisesti jatkuvan oppimisen toteutuksessa.

5.8.1 Yhteistyö korkeakoulujen välillä

Yliopistojen koulutusyksiköiden opettajat osallistuvat tiiviisti oikeustieteen kansallisiin verkostoihin. Lisäksi yksiköiden johdolla on säännöllisiä tapaamisia, joissa käsitellään myös opetusta sekä laajemmin koulutuksen ajankohtaisia kysymyksiä. Yliopistoilla on myös laajemmän opetusyhteistyön muotoja, kuten Turun yliopiston ja Åbo Akademin yhteistyö oikeusnotaarikoulutuksissa, Helsingin yliopiston Vaasan yksikön yhteistyö alueen muiden korkeakoulujen kanssa sekä Itä-Suomen yliopiston ja Vaasan yliopiston yhteistyö julkishallinnon koulutuksessa. Oikeustieteessä on toteutettu kansallinen yhteisvalinta oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin koulutuksiin.

Alan opettajat tekevät erilaista korkeakoulujen välistä yhteistyötä yksittäisten opintojaksojen tai laajempienkin kokonaisuuksien toteutuksessa, kuten immateriaalioikeuden opetusta tarjoavassa kuuden yliopiston yhteisessä IPR University Center -erillislaitoksessa. Yksiköillä on myös muutamia yhteistyösopimuksia ja ristiinopiskelun toteutuksia. Jatkuvan oppimisen alueella yliopistoilla on jonkin verran alan yhteistyötä.

Alan koulutusta tarjoavien yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välinen koulutusyhteistyö on varsin vähäistä. Muun muassa Itä-Suomen yliopisto on kehittänyt hallintotieteiden maisterin koulutukseen valintaväyliä eri alojen ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneille. Lisäksi on muita rajattuja opetusyhteistyön suunnitelmia. Arviointiaineiston perusteella korkeakoulusektoreiden välisestä yhteistyöstä voisi lisätä jatkuvassa oppimisessä sekä pedagogiikan kehittämisessä.

Monipuolisten ja eritasoisten yhteistyömuotojen rinnalla jokainen koulutusyksikkö toteuttaa oman opetussuunnitelmatyönsä itsenäisesti ja pääosa oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin koulutusten sisällöistä toteutetaan kussakin yksikössä. Tämä näkyy myös koulutusten

rakennetta ja sisältöä koskevinä eroina sekä siinä, että alalla ei ole yhteisiä osaamistavoitteita. Erot ilmentävät yksiköiden autonomista pedagogista ja sisällöllistä lähestymistapaa sekä omaa tutkimusprofiilia.

Koulutusyhteistyössä voitaisiin tehdä nykyistä enemmän, mutta siitä ei ole yksiköissä ja niiden välillä käyty suunnitelmallista keskustelua. Digitalisaatio avaa uusia mahdollisuuksia järjestää yhteisiä opintojaksoja sellaisilla erikoistumisaloilla, joiden asiantuntemusta löytyy vain osasta yliopistoja, kuten verkkoluentoja jakamalla. Tällainen yhteistyö edellyttää ristiinopiskelun hallinnollisten esteiden purkamista sekä tekijänoikeus- ja palkkiokysymysten ratkaisemista. Koulutusyksiköiden tulee keskustella yhdessä yhteistyön tavoitteista, laajentamisesta ja syventämisestä sekä käytännön kysymysten ratkaisemisesta. Yksittäisten opettajien välinen ja eri tiimien yhteistyö antaa hyvän pohjan kansalliselle suunnittelulle ja toteutukselle.

Yksiköiden väliselle yhteistyölle olisi erityinen tilaus jatkuvassa oppimisessa kaikkien yksiköiden kamppaillessa samojen ongelmien kanssa. Yhteistyötä olisi mahdollista kehittää koulutustarjonnan suunnittelussa ja toteutuksessa niin, että yksiköillä olisi yhteinen jatkuvan oppimisen koordinoinnista vastaava työntekijä. Voidaan myös kysyä, onko kaikkien oikeustieteellisten yksikköjen tarpeen järjestää samanlaisia tieteellisiin jatkotutkintoihin kuuluvia opintojaksoja vai voisivatko ne olla yksiköiden yhteisiä.

Ammattikorkeakoulujen keskinäistä ja ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välistä yhteistyötä käsitellään tarkemmin luvussa 7. Luvussa 7 nousee esille myös tarve vahvistaa ruotsinkielistä oikeudellisesti painottunutta tradenomikoulutusta ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen yhteistyöllä.

5.8.2 Yhteistyö sidosryhmien kanssa

Arviointiaineiston perusteella alan koulutusyksiköillä on monipuolista yhteistyötä myös muiden sidosryhmien kuin toisten korkeakoulujen kanssa. Keskeisiä muita sidosryhmiä ovat juristeja merkittävästi työllistävät tahot, kuten tuomioistuinlaitos, muu julkinen sektori, asianajotoimistot sekä yritykset ja yksityinen sektori. Sidosryhmäyhteistyön muotoja ovat neuvottelukuntatoiminta, sidosryhmien toteuttama opetussuunnitelmien arviointi, työelämäprofessorit, opettajien omien sidosryhmäyhteyksien hyödyntäminen opetuksen kehittämisessä, käytännön opintojaksojen järjestäminen, harjoittelupaikat ja vierailuluennot.

Arviointiaineiston perusteella sidosryhmäyhteistyön organisointi ja systemaattisuus vaihtelivat korkeakoulujen välillä ja tiedekuntien sisällä. Vahvin yhteistyön osa-alue oli sidosryhmien näkemysten hyödyntäminen opetussuunnitelmien kehittämisessä. Lisäksi yksiköillä oli monipuolista täydennyskoulutusyhteistyötä sidosryhmien kanssa. Paikoin yhteistyö oli vahvasti riippuvaista yksittäisten opettajien tuntemista ihmisistä ja verkostoista sekä kiinnostuksesta yhteistyötä kohtaan. Myös työelämäprofessorien rooli vaihteli sekä tiedekuntien sisällä että niiden välillä.

Edellä kuvattu sidosryhmäyhteistyö voidaan jakaa neljään osa-alueeseen: opetuksen sisältö, opetuksen toteutus, harjoittelupaikat ja työllistyminen sekä muu yhteistyö. Opetuksen sisällössä edellä mainittu opetussuunnitelmatyö on keskeistä. Opetuksen sisältöä koskevan yhteistyön

muotona voidaan pitää opiskelijoiden opintojen aikaista harjoittelua ja työntekoa, joiden kautta yksittäiset opettajat ja tiedekunnat saavat tietoa käytännön työelämän vaatimuksista. Opetuksen sisällöstä keskustellaan myös tiedekuntien neuvottelukunnissa ja esimerkiksi yritysvierailuilla.

Opetuksen toteutusta koskeva yhteistyö tapahtuu usein käytäntöön painottuneiden opintojaksojen avulla, mutta myös vierailuluentoja järjestetään. Helsingin yliopistossa tämä näkyy erityisesti laajana käytäntöön painottuneiden opintojaksojen tarjontana. Digitalisaatio mahdollistaisi käytäntöön painottuneiden opintojaksojen tai vierailuluennon monistamisen kattamaan useita tiedekuntia, mikä voisi samalla tasoittaa eri tiedekuntien ja yksiköiden erilaisia lähtökohtia. Sidosryhmien on helpompi järjestää vierailuluentoja kuin laajoja käytännön opintojaksoja. Tiedekunnat järjestävät ja välittävät myös harjoittelupaikkoja opiskelijoille. Tämä merkittävä yhteistyön muoto on erityisen tärkeä opiskelijoille.

Muusta yhteistyöstä voidaan ottaa esille jatkuva oppiminen, josta esimerkkejä ovat Itä-Suomen yliopiston järjestämä hallintotuomarikoulutus sekä Helsingin yliopiston ja Helsingin hovioikeuspiirin monivuotinen yliopistollinen laatuhanke. Myös yliopistojen ulkoisen varainhankinnan muodot voidaan lukea muuhun yhteistyöhön.

Monet yhteistyön muodot kattavat samanaikaisesti useita yhteistyön osa-alueita. Esimerkiksi työelämäprofessorit voivat edistää tiedekuntien toimintaa eri osa-alueilla. Tiedekuntien tulisi laajentaa tietyn tahon kanssa tehtävää yhteistyötä kattamaan useampia osa-alueita. Sidosryhmät ovat usein motivoituneita yhteistyöhön korkeakoulujen kanssa. Sidosryhmät eivät useinkaan tavoittele yhteistyöllä välitöntä hyötyä, mutta yhteistyö voi tukea esimerkiksi sidosryhmäorganisaation tulevia rekrytointejä. Ongelmana saattaa olla tiedekunnan puutteellinen organisoituminen yhteistyöhön, jolloin arviointiryhmän käsityksen mukaan yhteistyö ei ole systemaattista ja se voidaan sidosryhmien puolelta kokea yksipuolisena ja hajanaisena. Tiedekunnat toimivat kuitenkin aktiivisessa vuorovaikutuksessa ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

YHTEISTYÖTÄ KOSKEVAT SUOSITUKSET

- Yksiköiden tulee käydä yhteistä keskustelua koulutusyhteistyön systemaattisesta kehittämisestä ja organisoida yhteistyötä selkeämmin.
- Korkeakoulujen ja sidosryhmien yhteistyötä koulutuksen työelämärelevanssin ja jatkuvan oppimisen kehittämiseksi on vahvistettava.
- Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välisen laajemman koulutusyhteistyön mahdollisuuksia tulee arvioida erityisesti pedagogisessa kehittämisessä ja jatkuvassa oppimisessa.
- Korkeakoulujen ja sidosryhmien välisen yhteistyön tulee olla molemminpuolista ja hyvin organisoitua.

5.9 Jatkuva oppiminen oikeustieteellisellä alalla

- Oikeustieteellisellä alalla on paljon kysyntää eripituisille jatkuvan oppimisen koulutuksille sekä alan sisällä että muilla toimijoilla, jotka tarvitsevat työssään juridista osaamista. Oikeustieteellisellä alalla on muihin aloihin verrattuna poikkeuksellisen paljon jatkuvan oppimisen tarjontaa. Korkeakoulujen lisäksi kentällä on lukuisia muita tahoja, jotka tarjoavat alan jatko- ja täydennyskoulutusta.
- Jatkuva oppiminen ymmärretään yksiköissä sellaiseksi koulutustarjonnaksi, joka ei kuulu tutkintokoulutukseen. Jatkuvan oppimisen tarjontaa järjestetään yksiköissä tavanomaisimmin avoimen yliopiston tai avoimen ammattikorkeakoulun tarjontana tai täydennyskoulutuksena. Lisäksi yksiköt tarjoavat erillisopintoja ja korkeakoulujen yhteistyönä toteutettavia opintokokonaisuuksia.
- Yksiköt hyödyntävät opetuksessa ja koulutustarjonnan kehittämisessä työelämäverkostojaan. Jatkuvan oppimisen opetuksessa tarjontaa leimaa kuitenkin suunnittelu, toteutuksen ja arvioinnin epäsystemaattisuus.
- Yksiköt tunnistavat hyvin jatkuvaan oppimiseen liittyviä kehittämiskohteita, mutta jatkuvan oppimisen koulutuksen suunnittelu ja toteuttaminen sekä koulutuksen markkinointi voivat jäädä yksittäisten opettajien vastuulle.
- Yksiköt pitävät tärkeänä tavoitteena sitä, että perustutkinto-opiskelijat sosiaalistetaan opintojen alusta saakka jatkuvan oppimisen ajatukseen. Opiskelijoiden mukaan tämä viesti ei kuitenkaan saavuta heitä riittävästi.

5.9.1 Jatkuvan oppimisen nykytila yksiköissä

Jatkuva oppiminen ymmärretään korkeakouluissa pääsääntöisesti tutkintokoulutukseen kuulumattomaksi koulutustarjonnaksi. Ainoastaan Itä-Suomen yliopisto on määritellyt jatkuvan oppimisen sisältävän kaiken sen opetustarjonnan, joka auttaa kehittämään juridista osaamista ja yksiköllisiä opintopolkuja tutkinto-opiskelun ja työuran eri vaiheissa.

Jatkuvaan oppimiseen tarjonta järjestetään yksiköissä tavanomaisimmin avoimen yliopiston tai avoimen ammattikorkeakoulun tarjontana tai täydennyskoulutuksena. Näiden lisäksi yksiköt tarjoavat erillisopintoja ja korkeakoulujen yhteistyönä toteutettavia opintokokonaisuuksia. Tärkeinä jatkuvaan oppimiseen liittyvinä kokonaisuuksina pidettiin myös lukioyhteistyötä ja Studia generalia -luentosarjoja. Esimerkkejä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen jatkuvan oppimisen tarjonnasta ja kohderyhmistä on taulukossa 28.

TAULUKKO 28. Esimerkkejä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen jatkuvan oppimisen tarjonnasta ja kohderyhmistä tutkinto-ohjelmien itsearviointikyselyiden vastausten mukaan (n = 33)

ESIMERKKEJÄ YLIOPISTOJEN JATKUVAN OPPIMISEN TARJONNASTA	ESIMERKKEJÄ KOHDERYHMISTÄ
Avoin yliopisto-opetus	Työelämässä olevat muiden alojen ammattilaiset, vasta omaa alaansa etsivät tai tavoitteellisesti avoimen väylän kautta tiedekuntaan tutkinto-opiskelijaksi tähtäävät.
Täydennyskoulutus	Oikeudenalojen päivät, joissa käsitellään uusinta tutkimusta ko. oikeudenalalta, kuten hallinto-oikeuspäivä ja vero-oikeuspäivä, sekä Helsingin hovioikeuden kanssa yhteistyössä toteutettu yliopistopainotteinen laatuhanke. Perustutkinto-opetukseen yhdistetyt täydennyskoulutustilaisuudet: opiskelijoille pidettäviä luentoja tarjotaan jo työelämässä oleville juristeille ja muiden alojen ammattilaisille. Ammatillista täydennyskoulutusta asianajajille yhteistyössä Suomen Asianajajaliiton kanssa. Euroopan aluekehitysrahaston hankkeissa täydennyskoulutusta järjestetään esimerkiksi sosiaalityöntekijöille oikeudellisesta näkökulmasta.
Räätälöidyt tilauskoulutukset	Koulutusohjelmia eri yhteistyökumppaneiden, kuten viranomaisten, yhteisöjen ja yritysten, tarpeisiin. Tilauskoulutuksia käräjä- ja hovioikeuksille ja asianajajille esimerkiksi tuomitsemistoimintaan liittyen.
Erillisopinnot	Muiden alojen ammattilaiset, jotka haluavat juridista osaamista tai esimerkiksi ulkomailla oikeustieteiden maisterin tutkintoa vastaavan koulutuksen suorittaneet, jotka ovat hakeneet Opetushallituksen rinnastuspäätöstä ja suorittavat sitä varten täydentäviä opintoja.
Lukioyhteistyö ja MOOCit	Oikeustieteellisiä opintoja suunnittelevat opiskelijat. Rikosoikeuden MOOC (massive open online course) oikeustieteistä kiinnostuneille sekä suunnitteilla MOOC oikeustieteeseen tutustumiseen, jonka voi suorittaa toisen asteen opintojen ohella.
Osallistuminen Studia generalia -luentosarjojen toteuttamiseen ja muut yleisötilaisuudet	Laaja yleisö ja laaja yhteiskunnallinen sivistystyö.

ESIMERKKEJÄ AMMATTI-KORKEAKOULUJEN JATKUVAN OPPIMISEN TARJONNASTA	ESIMERKKEJÄ KOHDERYHMISTÄ
Avoim ammattikorkeakouluopetus ja polkuopinnot	Opintojaksot kenelle tahansa tarjolla avoimessa ammattikorkeakoulussa, kuten yhtiöoikeus, liiketoiminnan juridiset ja taloudelliset lähtökohdat sekä rikos- ja prosessioikeus. Avoimen ammattikorkeakoulun opiskelijat, joilla polkuopintojen kautta mahdollisuus hakeutua tutkinto-opiskelijaksi ja juridiikan suuntautumiseen.
Räätälöidyt tilauskoulutukset ja monimuotokoulutukset	Työelämän tarpeiden mukaan räätälöidyt koulutukset, kuten Kiinteistönvälityksen osaaaja -koulutus. Oikeusmuotoilun koulutusta valtionhallinnon, eläkeyhtiöiden ja ammattiliittojen henkilöstölle.

Oikeustieteellisen alan jatkuvan oppimisen koulutustarjonnassa on yksiköiden välisiä eroja sen suhteen, onko koulutustarjontaa integroitu tiedekunnan tarjoamiin tutkintokoulutuksiin. Integrointi tarkoittaa tässä yhteydessä sitä, että avoimen yliopiston opiskelijat osallistuvat samaan opetukseen ja suorittavat opintojakson samalla tavoin kuin tutkinto-opiskelijat. Helsingin yliopistossa jatkuvan oppimisen eri koulutusmuotoja ei ole integroitu tiedekunnan tarjoamiin tutkintokoulutuksiin muutamaa MOOCia (massive open online course) lukuun ottamatta. Itä-Suomen yliopistossa ja Lapin yliopistossa puolestaan avoimen yliopiston koulutustarjonta on integroitu tutkintokoulutukseen.

Yksiköt hyödyntävät jatkuvan oppimisen eri muotojen ja koulutustarjonnan kehittämisessä työelämäverkostojaan. Sidosryhmähaastatteluissa tuli toistuvasti esiin toive nykyistä systemaattisemman ja koordinoitumman yhteistyön kehittämisestä. Erityisesti pitkäkestoisista täydennyskoulutusohjelmista saatuja kokemuksia pidettiin hyvinä. Sidosryhmät toivoivat myös koulutusyhteistyön kehittämistä tieteellisen jatkotutkintojen muodossa. Ammatillisen oikeustieteen lisensiaatin tutkinnon lakkauttamista pidettiin menetyksenä sekä vuoropuhelun että juristikunnan yleissivistyksen ja ammattitaidon kehittämisen kannalta.

Vaikka jatkuvan oppimisen tarjontaa on kehitetty, niin jatkuvan oppimisen suunnittelua, toteutusta ja arviointia leimaa epäsystemaattisuus. Yksikköjen jatkuvan oppimisen tarjonnasta ei pääsääntöisesti hahmotu pitkäkestoisia tavoitteita tai koulutuksellisia kokonaisuuksia. Keskeisenä jatkuvan oppimisen kehittämisen esteenä ovat yksiköiden mukaan resurssit, joita ei nykyisellään voida allokoida tutkimuksen ja perustutkintokoulutuksen lisäksi laajemmin jatkuvaan oppimiseen. Resursointi jää useassa yksikössä yksittäisen opettajan oman henkilökohtaisen työaikasuunnitelman varaan ja osallistuminen jatkuvan oppimisen opetukseen on vapaaehtoista.

Aineiston perusteella usealta yksiköltä puuttuvat linjaukset siitä, miten jatkuvan oppimisen tarjonnan opetusvastuut jakautuvat henkilöstön kesken ja miten paljon ne työllistävät. Myös se, mitä aihealueita jatkuvan oppimisen koulutustarjontaan sisällytetään, vaikuttaa olevan useammassa yksikössä opettajalähtöistä. Arviointiryhmä korostaa, että jatkuvan oppimisen koulutustarjonnan ei tule olla yksittäisen opettajan vastuulla eikä koulutustarjonnan kiinni siitä, kuka asiantuntijoista on kiinnostunut jatkuvan oppimisen tarjonnasta ja sen kehittämisestä.

5.9.2 Jatkuvan oppimisen kehittämissuunnat

Sidosryhmähaastattelujen mukaan yliopistojen tehtävänä on huolehtia siitä, että juristien ammattikunnan osaaminen pysyy ajantasaisena ja että peruskoulutuksessa jäävät osaamistarpeet tulevat paikatuiksi. Tavoitteisiin vastaaminen edellyttäisi sitä, että jatkuvan oppimisen koulutustarjonta olisi jokaisessa yksikössä vastuutettu tietyllä henkilölle tai työryhmälle. Nämä tahot voisivat toimia erään haastattelun sanoin myös koulutusten tarjoajien välillä eräänlaisina ”välittäjäsoluina”. Sidosryhmähaastatteluissa nousi toistuvasti esiin, että käytännön yhteistyötä edistäisi ja helpottaisi, jos jatkuvan oppimisen koulutuskokonaisuus olisi tietyn, nimetyn henkilön vastuulla.

Itsearviointikyselyssä viiden yliopiston oikeustieteelliseltä yksiköltä ja kahdeksalta arviointiin osallistuvalla ammattikorkeakoululta sekä juridisesti painottuneilla hallintotieteiden ja kauppatieteiden maisterin tutkinto-ohjelmien edustajilta kysyttiin arvioita oikeustieteellisen alan jatkuvan oppimisen vahvuuksista ja kehittämiskohteista (ks. taulukot 29 ja 30). Korkeakoulut tunnistivat paljon jatkuvan oppimisen haasteita, joista suurimmat liittyvät koulutustarjonnan pitkäkestoiseen suunnitteluun ja systemaattiseen kehittämiseen.

TAULUKKO 29. Oikeustieteellisen alan jatkuvan oppimisen vahvuuksia ja kehittämiskohteita ON ja OTM-tutkinnoissa itsearviointikyselyiden vastausten mukaan (n = 16)

JATKUVAN OPPIMISEN VAHVUUKSIA VIIDEN YLIOPISTON OIKEUSTIETEELLISESSÄ YKSIKÖSSÄ	JATKUVAN OPPIMISEN KEHITTÄMISKOhteITA VIIDEN YLIOPISTON OIKEUSTIETEELLISESSÄ YKSIKÖSSÄ
• Jatkuvan oppimisen henkilökunta on osaavaa ja opetus on hyvätasoista. • Jatkuvan oppimisen tarjonta on tutkimusperustaista ja ajanmukaista. • Alalla on pitkä kokemus ja vahvat rutiinit täydennyskoulutusten ja pitkäkestoisten kokonaisuuksien järjestämisessä. • Alalla on toimivaa yhteistyötä avoimen yliopiston kanssa tai jatkuvan oppimisen opetustarjontaa, josta vastaa yksikön oma opetushenkilöstö. • Alalla on läheiset yhteydet käytännön toimijoihin, kuten opintojaksojen suunnittelu ja toteuttaminen yhdessä Asianajajaliiton kanssa.	• Jatkuvan oppimisen kokonaisuus tulee ajatella uudelleen. • Jatkuvan oppimisen opintojen suoritustapoja ja opiskelijoiden ohjausta tulee kehittää. • Digitaalisia oppimisympäristöjä tulee hyödyntää enemmän jatkuvan oppimisen tarjonnassa. • Työelämän ja erityisesti yritysten tarpeita jatkuvalle oppimiselle tulee selvittää nykyistä systemaattisemmin. • Ruotsinkielisen jatkuvan oppimisen tarjontaa tulee kehittää. • Laajoja opiskelumoduuleja tulee tarjota esimerkiksi erillisopintoina. • Lukiolaisille suunnattuja kursseja ja lukioyhteistyötä tulee kehittää nykyistä enemmän.

TAULUKKO 30. Oikeustieteellisen alan jatkuvan oppimisen kehittämiskohteita AMK, HTM- ja KTM-tutkinnoissa itsearviointikyselyiden vastausten mukaan (n = 17)

JATKUVAN OPPIMISEN KEHITTÄMISKOhteita KAHDEKSASSA AMMATTIKORKEAKOULUSSA	JATKUVAN OPPIMISEN KEHITTÄMISKOhteita JURIDISESTI PAINOTTUNEISSA HALLINTOTIETEIDEN JA KAUPPATIETEIDEN MAISTERIN TUTKINTO-OHJELMISSA
• Avoimen ammattikorkeakoulun tarjontaa tulee kehittää työelämäpalautteen perusteella. • Taloushallinnon ja juridiikan opintojen tulee yhdistää korkeakouludiplomiopinnoissa. • Oikeusmuotoilun räätälöityä tilauskoulutusta tulee lisätä. • YAMK-tutkintoa tulisi tarjota yhtenä jatkuvan oppimisen muotona. • Digitaalisten palveluita tulisi kehittää edelleen osana jatkuvaa oppimista. • Korkeakouluysteistyötä ja avoimen ammattikorkeakoulun toimintaa tulee edelleen kehittää.	• Jatkuva oppiminen tulee huomioida opetus suunnitelmatyön yhteydessä muun muassa lisäämällä monimuoto-opetusta. • Avoimen yliopiston tarjontaa ja opintomoduuleita tulee kehittää. • Verkkopohjaista opetusta tulee lisätä. • Täydennyskoulutuskysyntää tulee selvittää systemaattisesti.

Vaikka ”maailmassa ei voi kaikkea synkronoida”, kuten eräs haastateltava totesi, arviointiaineiston perusteella yliopistoilta odotetaan jatkuvassa oppimisessa selvästi nykyistä koordinoitumpaa vas-
tuuta juristikunnan täydennyskoulutuksesta. Yliopiston koulutusvastuuta pidetään myös takeena
siitä, että koulutus perustuu tutkimukseen ja että koulutuksen selkärangan muodostavat oikeuden
yleiset opit. Arviointiaineiston perusteella tarvetta on erilaisille jatkuvan oppimisen tarjonnalle:
yhden päivän täsmäkoulutuksille, pienille osaamiskokonaisuuksille (micro-credentials) ja räätä-
löidyille täydennyskoulutuksille. Sidosryhmien näkökulmasta kiinnostavaa jatkuvan oppimisen
tarjontaa ovat myös tieteelliset jatkotutkinnot ja muu pitkäkestoinen koulutustarjonta.

Lisäksi pitkäkestoinen erikoistumiskoulutus (30–60 op) voisi parhaassa tapauksessa olla vaihtoehto
kokonaisen tutkinnon suorittamiselle. Sidosryhmähaastatteluissa mainittiin esimerkkinä erikois-
tumiskoulutuksista Åbo Akademin oikeuspsykologikoulutus. Haastatteluissa ilmeni, että tarvetta
voisi olla esimerkiksi oikeuslingvistiikan erikoistumiskoulutukselle. Sidosryhmähaastatteluiden
mukaan yliopistot ovat olleet erikoistumiskoulutuksen järjestämisessä selvästi passiivisempia
kuin ammattikorkeakoulut (ks. Opintopolku 2021). Yliopistoja ja ammattikorkeakouluja kannus-
tetaankin harkitsemaan erikoistumiskoulutusten lisäämistä osana jatkuvan oppimisen tarjontaa.

Etätarjonta ja yksiköiden välinen yhteistyö voisivat olla osaratkaisuja resurssiongelmaan. Pääl-
lekkäistä jatkuvan oppimisen tarjontaa ei kannata tarjota eri puolilla Suomea. Esimerkiksi Turun
yliopiston oikeustieteellisessä tiedekunnassa on tavoitteena jatkuvan oppimisen opetussisältöjen
kehittäminen webinaariopetuksen ja digitaalisten keskustelufoorumien avulla.

Jos yksiköt tekisivät jatkuvassa oppimisessa suunnitelmallista yhteistyötä, olisi mahdollista
keskustella siitä, missä kukin yksikkö on vahva toimija ja kuinka koulutustarjonta saataisiin
kokonaisuudessaan kattavaksi ja koulutuksellisilta tavoitteiltaan nykyistä kunnianhimoisem-

maksi. Tällä tavoin oikeustieteellinen ala voisi näyttää suuntaa kansallisen jatkuvan oppimisen uudistuksen toteutuksessa (OKM 2021c) ja vastauksena eurooppalaisiin pyrkimyksiin uudistaa aikuiskoulutusta (Euroopan neuvosto 2011).

JATKUVAA OPPIMISTA KOSKEVAT SUOSITUKSET

- Yksiköissä tulee keskustella siitä, olisiko jatkuva oppiminen tarpeen ymmärtää nykyistä laajemmin, sekä pohtia, miten jatkuvan oppimisen tarjonnalla halutaan profiloitua.
- Koulutusyksiköitä kehoitetaan rakentamaan yhteistyönä eri oikeudenalojen erikoistumiskoulutuksia, joihin voisi sisältyä opintojaksoja eri yksiköistä.
- Jatkuvan oppimisen koulutustarjonnan suunnittelu, toteutus ja arviointi tulee systematisoida ja vastuuttaa.
- Jatkuvaan oppimiseen liittyvää yhteistyötä tulee tiivistää korkeakoulujen välillä ja työelämän edustajien kanssa.

5.10 Kansallinen ohjaus ja systeemitason toimivuus

- Järjestelmätasolla oikeustieteellisen alan korkeakoulutus on pääosin toimivaa.
- Oikeusalan koulutuksen kehittäminen on suurelta osin samansuuntaisia kansallisen ohjauksen kanssa.
- Hyvän läpivirtauksen ja työllistymisen perusteella oikeustieteelliset koulutukset täyttävät yleensä hyvin opetus- ja kulttuuriministeriön rahoitusmallin kriteerit.
- Suhtautuminen koulutusvastuiden laajentamiseen jakaa vastaajien mielipiteitä.
- Koulutus täyttää työelämän tarpeet, vaikka alueellisia ja alakohtaisia ongelmia on jo ilmennyt erityisesti ruotsinkielisten juristien ja oikeudellisesti painottuneiden tradenomien saavuudessa.
- Opiskelijamäärien kasvaminen on herättänyt huolen koulutuksen laadusta ja osaamistavoitteiden saavuttamisesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön keskeiset ohjauskeinot ovat korkeakoulujen ja ministeriön väliset nelivuotiskausiksi solmittavat sopimukset, korkeakoulujen rahoitusmallit, opetus- ja kulttuuriministeriön hankerahoitus ja strategiapohjainen rahoitus, informaatio-ohjaus ja koulutusvastuusääntely (ks. luku 3.1.2). Lisäksi korkeakouluilla on omia sisäisiä ohjauskeinoja, kuten sisäinen rahanjakomalli. Arviointiryhmän havaintojen mukaan kansallinen ja korkeakoulujen sisäinen strateginen ohjaus ovat vaikuttaneet paljon koulutuksen kehittämiseen. Toisaalta yksiköiden itsearviointien ja arviointivierailujen perusteella suhtautuminen kumpaankin ohjauksen muotoon vaihteli suuresti korkeakouluittain.

Keskeinen valtakunnallinen ohjauskeino on koulutusvastuiden määrittäminen. Olennainen niitä koskeva muutos oli oikeusnotaarin ja oikeustieteiden maisterin tutkintojen koulutusvastuun antaminen hallintotieteiden kandidaatin ja maisterin tutkintojen koulutusvastuiden ohella Itä-Suomen yliopistolle vuonna 2013. Åbo Akademin pyrkimys laajentaa koulutusvastuutaan oikeusnotaarin tutkinnon lisäksi oikeustieteiden maisterin tutkintoon on tähän asti vastustettu tarpeella keskittää ruotsinkielistä oikeustieteen alan koulutusta Helsingin yliopistoon. Arviointiryhmä ei ota kantaa Åbo Akademin koulutusvastuun muuttamiseen. Arviointiryhmä kehottaa kuitenkin yksiköjä keskinäiseen yhteistyöhön siten, että juristien ruotsinkielisyyttä tuetaan myös oikeustieteen maisterin opinnoissa. Osa arvioinnissa kuulluista yksiköistä ja sidosryhmistä suhtautui kielteisesti oikeustieteellisen alan koulutusvastuiden kasvattamiseen, osa myönteisesti.

Toinen merkittävä ohjauskeino on korkeakoulujen rahoitusmalli. Opetus- ja kulttuuriministeriön yliopistojen tai ammattikorkeakoulujen rahoitusmalli ei noussut arviointiaineiston perusteella määrääväksi tekijäksi alan koulutuksen sisällön kannalta. Kaikki korkeakoulut eivät sisäisessä rahanjaossaan noudata opetus- ja kulttuuriministeriön rahanjakomallia. Hyvän läpivirtauksen ja työllistymisen perusteella oikeustieteelliset koulutukset täyttivät yleensä hyvin opetus- ja kulttuuriministeriön rahoitusmallin kriteerit.

Kansallinen ohjaus koskee osittain myös opiskelijamääriä. Opetus- ja kulttuuriministeriö on antanut lisärahoitusta aloituspaikkojen lisäämisen kertaluontoisesti vuosina 2020 ja 2021–2024. Valtioneuvoston koulutuspoliittisen selonteon (VN 2021) mukaan jatkossakin on tarvetta lisätä aloituspaikkoja hakupainealoille. Arviointihaastatteluissa yksiköt toivat esiin huolensa siitä, että jo nyt oikeustieteellisten yksiköiden opiskelijamäärät ovat suuria ja opettaja-opiskelija-suhdelukua pitäisi parantaa (ks. luku 5.2.4). Opiskelijamäärien kasvun koettiin vaikeuttavan pedagogiikan kehittämistä ja erityisesti yleisten valmiuksien opettamista. Varsinkin oikeusnotaarin tutkinto-ohjelmien laadullista kehittämistä pidettiin vaikeana, jos opiskelijamäärät kasvavat edelleen.

Yksiköiden itsearviointikyselyn mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulujen ohjauksella oli selvästi vähemmän vaikutusta osaamistavoitteiden ja sisältöjen uudistamisessa kuin muilla tekijöillä, kuten tutkimuksella tai opiskelijapalautteella. Opetus- ja kulttuuriministeriön ohjauksen merkitystä opetussuunnitelmatyössä piti vähäisenä tai kohtalaisena 69 prosenttia yksiköiden edustajista, samoin korkeakoulun profilaation tai sisäisen ohjauksen merkitystä (ks. luku 5.2.2, kuvio 6). Arviointivierailuilla yliopistoihin sekä ammattijärjestöjen kuulemisessa tuli esiin, että osa kuultavista suhtautui sekä opetus- ja kulttuuriministeriön että oman yliopiston ohjaukseen kielteisesti.

Konkreettisia esimerkkejä opetus- ja kulttuuriministeriön muun ohjauksen vaikutuksesta ovat kaksiportaisen tutkintorakenteen omaksuminen, opiskelijavalinnan kehittäminen, avoimen väylän kehittäminen ja laajentaminen, panostaminen kansainvälisiin maisteriohjelmiin sekä korkeakoulupedagogiikan monipuolistuminen. Valtioneuvoston Koulutuspoliittisen selonteon (VN 2021) mukaan opiskelijavalinnan kehittämistä jatketaan ja tarpeettoman pitkiä koulutuspolkuja tulee sujuvoittaa. Valtioneuvoston koulutuspoliittiseen selontekoon sisältyy ehdotuksia, jotka ovat linjassa oikeusallalla käynnissä olevien kehittämistoimien kanssa, kuten opetussuunnittelun ja pedagogiikan kehittäminen siten, että opiskelijoiden yleisten valmiuksien oppimista tuetaan. Yleisten valmiuksien ensisijaisuus korostui erityisesti sidosryhmähaastatteluissa. Lisäksi Kou-

lutuspoliittisessa selonteossa peräänkuulutettiin avoimen yliopiston pitkän tähtäimen vision laatimista, avoimen digitaalisen tarjonnan lisäämistä sekä saatavuussuunnitelmien laatimista aliedustettujen ryhmien tukemiseksi. (VN 2021.)

Valtioneuvoston koulutuspoliittisessa selonteossa (VN 2021) ehdotetaan ulkomaalaisten opiskelijoiden määrän kolminkertaistamista. Oikeusalan kansainväliset maisteriohjelmat on käynnistetty vastauksina yliopistojen strategiaan linjauksiin. Arviointiprosessissa tuli esiin alan kansainvälisten maisteriohjelmien kyseenalainen vetovoima työmarkkinoilla. Tilannetta voitaisiin helpottaa avaamalla kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittaneiden pätevytyminen suomalaisiksi juristeiksi, mikäli opiskelijoiden kielitaito ja pohjakoulutus sen sallivat.

Oikeudellisesti painottuneiden tradenomien tutkinnon kohdalla oikeusministeriön kansallisella ohjauksella oli merkittävä rooli tutkinto-ohjelmien käynnistämisessä 2000-luvun alkupuolella. Oikeusministeriön vetäytyttyä tästä roolista ammattikorkeakoulut ovat kehittäneet tutkintoja itsenäisesti. Arviointiaineiston mukaan valtakunnalliseen koordinaatioon on edelleen tarvetta. Arviointiryhmä suosittelee ammattikorkeakouluille oikeudellisten ammattikorkeakoulututkintojen yhteistyöelimen perustamista ja oikeudellisesti painottuneiden tradenomitutkintojen profiilin vahvistamista oikeusalan tutkintoina irrottamalla ne tradenomin tutkinnosta omiksi tutkinnoikseen (ks. luku 7). Arviointiryhmän suositukset oikeudellisesti painottuneen tradenomitutkinnon tunnistamisesta tukevat koulutuspolkujen sujuvoittamista (ks. luku 5.1).

KANSALLISTA OHJAUSTA JA SYSTEEMITASON TOIMIVUUTTA KOSKEVAT SUOSITUKSET

- Opetus- ja kulttuuriministeriön ohjausta ei tule syventää oikeustieteen koulutuksissa.
- Opetuksen johtamista tulee kehittää siten, että opetusresurssia kohdennetaan riittävästi oikeusnotaarin tutkinto-ohjelmaan, jossa opiskelijamäärät ovat suuria.
- Kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon kelpoisuutta työmarkkinoilla tulee parantaa.
- Ammattikorkeakoulujen on tarpeen perustaa yhteistyöelin ja selkiyttää oikeudellisten AMK- ja YAMK-tutkintojen profiilia oikeusalan tutkintoina irrottamalla ne tradenomin tutkinnosta omiksi tutkinnoikseen.
- Alalla tulee laajemmin keskustella aliedustettujen ryhmien pääsemismahdollisuuksien parantamisesta alan koulutuksiin sekä alan opiskelijoiden taustan monimuotoistamisesta.

Yliopistojen arviointi- palautteet

6

Tässä luvussa annetaan arviointipalautetta arviointiin osallistuneille viiden yliopiston oikeustieteelliselle tiedekunnalle ja yksikölle.

6.1 Helsingin yliopisto: Oikeustieteellinen tiedekunta

6.1.1 Taustatietoa yksiköstä

- Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan tutkinto-ohjelmat⁵ ovat oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkintoon johtavat tutkinto-ohjelmat sekä kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkintoon johtavat tutkinto-ohjelmat, joissa tutkinto-ohjelmien nimet ovat Master's Degree Programme in International Business Law (IBL) sekä vuonna 2020 aloittanut Master's Degree Programme in Global Governance Law (GGL).
- Vuosittain aloituspaikkoja on noin 250 oikeusnotaaritutkintoon johtavaan tutkinto-ohjelmaan, josta voi jatkaa oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmaan suoraan ilman erillistä valintamenettelyä. Vuonna 2021 aloituspaikkoja oli 252 oikeusnotaarin tutkintoon johtavaan tutkinto-ohjelmaan. Vakiintuneesti kaksi kolmasosaa opiskelijoista on ollut naisia. Oikeustieteen maisterin tutkintoa opiskelemaan otetaan lisäksi erillisvalinnalla 30 opiskelijaa vuodessa. Kansainvälisten maisteriohjelmien aloituspaikkoja oli kumpaankin 30.
- Vuoden 2020 lopussa tiedekunnan opetus- ja tutkimushenkilökunnan kokonaismäärä oli 96 henkilöä. Henkilökunta jakautui portaittain⁶ seuraavasti: I porras: 29, II porras: 12, III porras: 23 ja IV porras: 32. Muu opetus- ja tutkimushenkilöstö: 2. Tuntiopettajia oli noin 90, mutta luvussa on mukana sellaisia, jotka ovat opettaneet koko opintojakson, sekä niitä, jotka ovat opettaneet joitakin yksittäisiä luentoja osana tiettyä opintojaksoa.

5 Helsingin yliopistossa tutkinto-ohjelmista käytetään nimitystä koulutusohjelmat.

6 Portailta viitataan tässä Vipusen (2021) henkilöstöluokitteluun:
I porras: Tutkija, tutkijakoulutettava, nuorempi tutkija, projektitutkija.
II porras: Yliopisto-opettaja, tutkijatohtori, vanhempi tutkija (post-doc -vaihe).
III porras: Apulaisprofessori, yliopistonlehtori, yo-tutkija, akatemiatutkija.
IV porras: Professori, tutkimusprofessori, tutkimusjohtaja.

6.1.2 Osaamislähtöisyys ja tiedekunnan tarjoamien tutkinto-ohjelmien tuottama osaaminen

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta on vahvasti sitoutunut tutkimusperustaiseen opetukseen, joka ymmärretään niin, että opettajat ovat myös tutkijoita ja käyttävät omaa tutkimustaan opetuksessa erityisesti maisteritutkintoon johtavassa tutkinto-ohjelmassa ja esimerkinomaisesti oikeusnotaarikoulutuksessa. Osaamistavoitteissa korostui oikeusjärjestyksen laaja-alainen tunteminen ja juristin taitojen kehittyminen. Maisterin tutkintoon johtavissa tutkinto-ohjelmissa korostuivat tutkimustaidot ja mahdollisuudet syventää osaamista tietyllä osa-alueella.

Helsingin yliopiston Iso pyörä -uudistus vuosina 2016–2017 vaikutti tiedekunnan pedagogiseen suuntautumiseen siten, että tiedekunta sitoutui konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen ja aktivoiviin, ongelmalähtöisiin opetusmenetelmiin. Uudistuksen yhteydessä työelämäpalautteen perusteella uudistettiin oikeusnotaaritutkinnon tutkinto-ohjelmaan opetussuunnitelma niin, että ryhmätyö-, vuorovaikutus- ja ongelmaratkaisutaitojen oppiminen integroitiin aineopintoihin.

Opetuksen johtamisjärjestelmä on rakennettu tutkinnoittain, lukukausittain ja opintojaksoittain siten, että jokaisella tasolla on vastuuhenkilö. Osaamistavoitteiden, opetusmenetelmien ja arvioinnin linjakkuutta seurataan opetussuunnitelmatyössä sekä lukukausittain muun muassa vastuuhenkilöiden kokouksissa. Opiskelijoiden edustajat osallistuvat opetussuunnitelmatyöhön. Opetussuunnitelmatyössä otetaan huomioon eri palaute- ja seurantarjestelmien tuloksia. Opettajien ja opiskelijoiden mukaan osaamistavoitteiden viestintä opiskelijoille ja eri opetusmenetelmien monipuolinen toteuttaminen ovat uudistuksen jälkeen vielä vakiinnuttamisvaiheessa. Opiskelijoiden perusteella yksilöllisen palautteen vähäinen määrä opiskelijoille koetaan ongelmaksi.

Iso pyörä -uudistus painottui oikeusnotaarin tutkinto-ohjelmaan, sillä oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmien kehittäminen tapahtui juuri ennen uudistusta. Kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmat ovat varsin uusia. Oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelma antaa opiskelijalle mahdollisuuden keskittyä tiettyyn oikeudenalaan, jolloin yksittäisen opiskelijan valinnat ja eteneminen eivät välttämättä seuraa loogista opintopolkua. Opiskelijoiden valintoja voivat ohjata oman mielenkiinnon sijasta myös opintojen sovittaminen työssä käymiseen tai kilpailu suosituille opintojaksoille pääsemisestä.

Helsingin yliopistossa tarjotaan henkilökunnalle runsaasti yliopistopedagogista koulutusta. Useimmat tiedekunnan opettajat ovat suorittaneet pedagogisia opintoja ja osa varsin laajaltikin. Opettajien haastatteluissa tuli esiin, että Iso pyörä -uudistuksen yhteydessä olisi voinut olla vielä enemmän tukea ryhmäopiskelun ohjaamisen.

Kansainväliset maisteritutkinnot on luotu osittain Helsingin yliopiston strategian vaikutuksesta, osin tiedekunnan opettajien kiinnostuksen mukaan. Maisteritason kursseille osallistuu sekä oikeustieteen maisterin että kansainvälisten ohjelmien opiskelijoita. Maisteritasolla monialaisuutta tukee se, että opiskelijat voivat sisällyttää tutkintoon laajasti muiden tiedekuntien opintoja. Esimerkiksi yritysjuridiikan ja kestävän kehityksen opinnoissa tähän myös ohjataan.

Korona-aikana tehty digiloikka on johtanut esimerkiksi Moodle-tenttien yhtenäistämiseen ja MOOCien kehittämiseen. Digitalisaation hyödyntäminen tulee jatkumaan poikkeusajan jälkeenkin, mutta keskustelu esimerkiksi ulkomaisten luennoitsijoiden käyttämisestä tai kansallisesta yhteistyöstä etäopetuksessa on vasta alkuvaiheessa.

Tiedekunta on kehittänyt kaksikielistä koulutusta ensin Vaasassa ja viimeisen kymmenen vuoden aikana myös Helsingissä. Kaksikielisyyden tavoite vaikuttaa kunnianhimoiselta ruotsinkielisten opettajien ja oppimateriaalin määrään suhteutettuna.

Yhteenveto: Tutkinto-ohjelmien osaamislähtöisyys

VAHVUUDET	KEHITTÄMISSUOSITUKSET
Opetuksen johtamisjärjestelmää on kehitetty siten, että osaamislähtöisyys otetaan huomioon.	Oikeusnotaarikoulutuksen opetussuunnitelmauudistuksen käytännön toteutuminen tulee varmistaa ja uudistus vakiinnuttaa.
Pienryhmäopetus on integroitu oikeusnotaarin tutkinto-ohjelmaan.	Oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelman rakennetta tulee kehittää osaamislähtöisesti.
Opetus on tutkimusperustaista, mutta myös tutkinto-ohjelman laaja-alaisuutta korostetaan.	Osaamistavoitteet tulee viestiä opiskelijoille selkeästi sekä opiskelijoiden osaamisen arvioinnin ja palautteen tulee olla linjakasta osaamistavoitteiden kanssa.
Tiedekunnassa panostetaan kaksikieliseen koulutukseen.	Ruotsinkielisen ja kaksikielisen koulutuksen osaamistavoitteita tulee arvioida ja niiden täyttyminen varmistaa.
Opetusavustajien käyttö tukee opettajia opetuksen toteutuksessa.	Digitaalisuuden suomaa kansainvälisiä ulottuvuuksia tulee hyödyntää monipuolisesti opetuksessa.

6.1.3 Tiedekunnan tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssi

Arviointivierailun mukaan Helsingin yliopiston oikeustieteellisessä tiedekunnassa oikeustiedettä pidetään professioalana ja jokainen opintokokonaisuus nähdään osana työelämärelevanssia. Tutkinto-ohjelmaa ei siten nähdä käytännön työelämästä ja harjoittelusta erillisenä saarekkeena eikä työelämärelevanssia tutkinto-ohjelman päälle liimattuna lisänä. Tutkinnon luonnetta eri oikeudenalat kattavana yleisjuristitutkintona pidetään keskeisenä osana työelämärelevanssia.

Opetuksen työelämärelevanssi pyritään varmistamaan osana yleistä opetuksen suunnitteluprosessia. Tiedekunnassa arvostetaan kumppanuuksia sidosryhmien kanssa, ja niitä pidetään keskeisenä osana työelämärelevanssia. Tiedekunnan edustajien mukaan monipuoliset käytännön opintojaksot tukevat opetuksen ja käytännön taitojen yhdistämistä, kuten syyttäjätönnön käytännön opintojakso

ja kuluttajaoikeus käytännössä -opintojakso. Tiedekunnan opiskelijat työllistyvät usein jo opiskeluaikana. Henkilökunnan haastatteluiden mukaan opettajat saavat opiskelijoiden kautta tietoa oikeustieteen eri alojen kehityksestä ja työelämän kannalta relevanteista kysymyksistä. Toisaalta laajamittainen työssäkäynti opintojen aikana asettaa myös haasteita opetuksen järjestämiselle. Käytännön opintojaksojen ja harjoittelun lisäksi tiedekunnassa on korostettu esiintymis- ja argumentaatiotaitoja osana yleisiä työelämävalmiuksia.

Valmistuneiden oikeustieteiden maistereiden sijoittumistietojen seuranta on kattavaa. Tutkinnon professioluonteen takia juristien sijoittumista varsinaisten juristitehtävien ulkopuolelle ei priorisoitu haastatteluissa eli tutkinnon kilpailukykyä esimerkiksi suhteessa kauppatieteellisiin tutkintoihin ei pidetty merkityksellisenä. IBL- ja GGL-tutkintojen työelämärelevanssiin liittyy haasteita, sillä erityisesti suomen kieltä osaamattomien maistereiden työllistymisen kerrottiin olevan vaikeaa.

Oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmiin sisältyy pakollinen viiden opintopisteen laajuinen harjoittelu, jonka voi suorittaa eri tavoin. Huomattava osa opiskelijoista hyödyntää kansainvälistä opiskelijavaihtoa. Oikeusnotaarin tutkinto-ohjelman muututtua kurssimaiseksi kansainvälistä vaihtoa suositellaan oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmaan. Tiedekunnan kansainvälistymistä tukee myös se, että englanninkieliset maisteritason opintojaksot ovat yhteisiä kaikille tutkinto-opiskelijoille.

Yhteenveto: tiedekunnan tarjoamien tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssi

VAHVUUDET	KEHITTÄMISSUOSITUKSET
Työelämärelevanssi nähdään keskeisenä osana tutkinto-ohjelmaa ja päinvastoin.	IBL- ja GGL-tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssi tulee varmistaa.
Tiedekunnalla on monipuoliset yhteydet sidosryhmiin Helsingissä ja Vaasassa.	Opiskelijoille tarjotut sidosryhmien järjestämät käytännön opintojaksot tulee hallinnoida systemaattisesti.
Tarjolla on monipuolisesti käytännön opintojaksoja.	Tiedekunnan edustajien tulee keskustella sidosryhmien kanssa siitä, miten opiskelu ja työssäkäynti tukevat parhaiten toisiaan.

6.1.4 Jatkuva oppiminen

Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan jatkuvan oppimisen tarjonta on Suomen mittakaavassa laajaa. Jatkuvan oppimisen visiona tiedekunnassa on lisätä jatkuvaa oppimista toiselta asteelta alkaen juristien täydennyskoulutukseen asti. Tärkeä rooli on avoimen yliopiston opinnoilla oikeustieteestä kiinnostuneille. Avoimen yliopiston kautta tarjotaan opintoja niille, jotka suunnittelevat hakevansa tiedekuntaan avoimen väylän kautta ja niille, jotka tarvitsevat osaamista

jollain tietyllä oikeudenalalla. Täydennyskoulutuksena toteutetut hallintopäivä ja veropäivä ovat osoittautuneet suosituiksi. Myös pidempiä täydennyskoulutusjaksoja järjestetään. Viime aikoina tiedekunta on panostanut lukioyhteistyöhön osana jatkuvaa oppimista.

Helsingin yliopiston oikeustieteellisellä tiedekunnalla ja avoimella yliopistolla ei ole jatkuvan oppimisen opetusta ruotsin kielellä. Jatkuvan oppimisen työpajassa kävi ilmi, että ruotsinkieliselle täydennyskoulutukselle olisi tarvetta. Kehittääkseen ruotsinkielisen jatkuvan oppimisen tarjontaa Helsingin yliopisto korosti arviointihaastatteluissa yhteistyön merkitystä erityisesti Åbo Akademian kanssa.

Avoimen yliopiston opiskelijat eivät osallistu samoille luennoille ja seminaareihin perustutkinto-opiskelijoiden kanssa, sillä avoimen yliopiston opetus järjestetään erikseen. Iso pyörä -opintouudistuksen jälkeen avoimen yliopiston opintojaksojen laatiminen identtiseksi perustutkintokoulutuksen opintojaksojen kanssa on tullut aiempaa vaikeammaksi. MOOCit ovat vaikuttaneet tiedekunnan omien opintojaksojen jaksottamiseen siten, että esimerkiksi rikosoikeuden MOOC avoimena yliopisto-opintoina suoritettuna opintojaksona korvaa osan rikosoikeuden opintojaksoa. Koska avoin yliopisto toimii opiskelijavalinnan väylänä, avoimen yliopiston tarjoamien opintojaksojen suhdetta perustutkinnon opintojaksoihin tulee pitää esillä kehittämistyössä. Tämä voi tarkoittaa perustutkintokoulutuksen opintojaksojen uudenlaista jaottelua tai avoimen yliopiston pedagogiikan kehittämistä siten, että avoimessa yliopistossa voidaan saavuttaa samat osaamistavoitteet kuin perustutkinto-ohjelmissa.

Jatkuvan oppimisen eri muotojen kehittämistyössä tiedekunta hyödyntää vahvoja työelämäverkostojaan. Arviointihaastatteluiden mukaan työelämäyhteydet ja täydennyskoulutukseen osallistuminen ovat riippuvaisia yksittäisten opettajien aktiivisuudesta. Haastatteluissa nousi esille jatkuvan oppimisen eri muodoille suunnattujen resurssien vähäisyys. Jatkuvan oppimisen työpajassa resurssiongelmaan ehdotettiin osaratkaisuksi nykyisten resurssien käytön tehostamista panostamalla yliopistojen väliseen yhteistyöhön. Jatkuvan oppimisen toiminnan tulisi olla nykyistä systemaattisempaa ja vastuun siitä enemmän tiedekunnassa.

Yhteenveto: jatkuva oppiminen

VAHVUUDET	KEHITTÄMISSUOSITUKSET
Jatkuvan oppimisen opintojaksoja on kehitetty avoimen yliopiston tarjontaan.	Tutkintokoulutuksen opintojaksojen tarjoaminen avoimessa yliopistossa on vaikeutunut opintouudistuksen jälkeen, mihin tulisi kiinnittää huomiota.
Jatkuvan oppimisen tarjonnalla on vahvat kytkennät työelämään.	Ruotsinkielisen täydennyskoulutuksen tarjontaa on tarpeen lisätä yhteistyössä Åbo Akademian kanssa.
Tiedekunnan opettajat ovat kysyttyjä jatkuvan oppimisen kouluttajia.	Valtakunnallista, tiedekuntien välistä yhteistyötä tulee kehittää myös täydennyskoulutuksessa.

6.1.5 Yhteenveto ja johtopäätökset

Suurimpana tiedekuntana Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta on vetovoimainen sekä opiskelijoille että henkilökunnalle. Tiedekunnassa on viimeisen vuosikymmenen aikana kehitetty kunnianhimoisesti opetusmenetelmiä ja opetuksen johtamista. Ruotsin- ja kaksikielisen opetuksen kehittämisessä on otettu merkittäviä edistysaskelia. Täydennyskoulutuksessa tiedekunnan opettajat hyödyntävät erinomaisia yhteyksiään sidosryhmiin.

Tiedekunnalla on myös kehittämishaasteita. Pedagogiikan uudistaminen on haasteellista ja uusien opetusmuotojen vakiinnuttaminen edellyttää osaamistavoitteiden ja opetuksen linjakkuuden varmistamista. Jatkuva oppiminen on jäänyt yksittäisten opettajien aktiivisuuden varaan ja tiedekunnan strategian ja vastuiden määrittelyyn tulee kiinnittää huomiota. Tiedekunnalla on erityinen vastuu valtakunnallisen yhteistyön eteenpäin viemisestä myös täydennyskoulutuksessa.

6.2 Itä-Suomen yliopisto: Oikeustieteiden laitos

6.2.1 Taustatietoa yksiköstä

- Itä-Suomen yliopiston oikeustieteiden laitoksen tutkinto-ohjelmat ovat oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmat, joiden tutkinnonanto-oikeuden laitos sai vuonna 2013. Lisäksi laitoksella voi opiskella hallintotieteiden kandidaatin ja maisterin tutkinto-ohjelmia, joissa pääaineena on eurooppaoikeus, finanssioikeus, hallinto-oikeus, hyvinvointioikeus, lainsäädäntötutkimus, rikos- ja prosessioikeus ja rikollisuuden tutkimus, siviilioikeus tai ympäristöoikeus. Lisäksi järjestetään maisteriohjelma Master's Degree Programme in Environmental Policy and Law, jonka tavoitetutkinto on kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon tai oikeustieteen maisterin tutkinto, mikäli opiskelija on suorittanut oikeusnotaarin tutkinnon. Näiden lisäksi laitoksella järjestetään Joint Nordic Master Programme in Environmental Law (NOMPEL), jonka tavoitetutkinto on kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinto tai oikeustieteen maisterin tutkinto, mikäli opiskelija on suorittanut oikeusnotaarin tutkinnon. NOMPEL-ohjelma ei ole mukana tässä arvioinnissa, sillä ohjelmaa koordinoi Uppsalan yliopisto, ja ohjelma arvioidaan Uppsalan käytäntöjen mukaan.
- Vuonna 2021 oli 101 aloituspaikkaa oikeusnotaaritutkintoon johtavaan tutkinto-ohjelmaan, josta voi jatkaa oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmaan suoraan ilman erillistä valintamenettelyä. HTK/HTM-tutkinto-ohjelmaan opiskelemaan otettiin 139 opiskelijaa, ja lisäksi suoraan HTM-tutkinto-ohjelmaan otettiin 17 opiskelijaa. MDP in Environmental Policy and Law -ohjelmassa oli 20 aloituspaikkaa. The Joint Nordic Master programme in Environmental Law -ohjelmassa oli 25 aloituspaikkaa.
- Vuoden 2020 lopussa laitoksen opetus- ja tutkimushenkilökunnan kokonaismäärä oli 101. Henkilökunta jakautui portaittain seuraavasti: I porras: 20, II porras: 33, III porras: 21 ja IV porras: 27. Lisäksi muu tukihenkilöstö (opetus- ja tutkimusavustajat): 11. Tuntiopettajat: 43 henkilöä.

6.2.2 Osaamislähtöisyys ja laitoksen tarjoamien tutkinto-ohjelmien tuottama osaaminen

Itä-Suomen yliopiston oikeustieteiden laitoksen tutkinto-ohjelmien osaamistavoitteissa korostuu monialaisuus. Oikeustieteen maisterin sekä hallintotieteiden maisterin tutkinto-ohjelmien tutkimusperustaisuus näkyy laitoksen painoalojen mukaisessa opintojaksojen tarjonnassa. Opetuksen toteuttamista tuetaan kumuloituvan oppimisen käsitteellä ja johtoteemoilla, jotka ovat oikeudellinen ajattelu ja argumentaatio, yleiset opit, perus- ja ihmisoikeudet, oikeuden kansainvälistyminen ja eurooppalaistuminen sekä oikeuden rooli yhteiskunnassa. Nämä johtoteemat otetaan huomioon opetussuunnitelmatyössä läpäisyperiaatteella.

Opetussuunnitelmatyössä hyödynnetään runsaasti valtakunnallisia seurantakyselyjä, työelämäpalautetta, omia erillisselvityksiä sekä ainejärjestöjen aktiivista osallistumista. Toisaalta opiskelijatyöpajan perusteella opiskelijoille ei ollut aina selvää, miten palaute otetaan huomioon.

Avoimen yliopisto-opetuksen laajentaminen ja integrointi tutkintokoulutukseen on ollut laitoksen strateginen valinta. Avoimen yliopiston opinnot olivat maksuttomia keväällä 2020. Kevään 2020 opintojen maksuttomuus sekä avoimen väylän avaaminen oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmiin on lisännyt avoimen yliopiston opiskelijoiden määrää. Opiskelijoiden eritaustaisuutta lisäävät vapaa sivuaineoikeus sekä kansainvälisten ja täydennyskoulutuksen opiskelijoiden integrointi opintojaksoille.

Laitoksen tutkinto-ohjelmien vahvuus on Itä-Suomen yliopiston vapaa sivuaineoikeus, joka mahdollistaa monitieteiset opintokokonaisuudet. Opiskelijoiden mukaan oikeustieteen opintoihin voi yhdistää muun muassa kauppatiedettä ja psykologiaa yksittäisinä kursseina tai sivuainekokonaisuuksina. Erityisesti oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmissä näkyy koulutuksen siiloutuneisuus, sillä tutkinto-ohjelmissä on vain vähän oikeudenalat ylittäviä opintojaksoja.

Pedagogiikassa luotetaan opettajien omiin valintoihin. Haastatteluissa tuli esiin etenkin nuorempien opettajien innostus pedagogiseen kehittämiseen. Opettajia tuetaan opetussuunnitelmatyössä eri tavoin, joista esimerkkeinä laitoksen opetuksen kehittämisyksikkö OSKU, pedagogiikkaan erikoistuneen varajohtajan nimittäminen, oikeustieteen pedagogiikka -opintojakso (2 op) ja opettajien opintopiirit. Lisäksi yliopisto tarjoaa opettajille yliopistopedagogista koulutusta. Tavoitteena on opiskelijälähtöisyys, jota ilmentävät muun muassa vaihtoehtoiset suoritustavat.

Vuorovaikutustaitojen opetusta on yritetty lisätä työelämäpalautteen perusteella, mutta arviointihaastatteluiden mukaan taitojen opettaminen opintojaksoilla, joissa on paljon opiskelijoita, koettiin vaikeana. Suuret opiskelijamäärät ja opiskelijoiden erilaiset taustat koettiin haastavina opetuksen toteuttamista. Opiskelijoiden mukaan arvosanakäytäntöjen koettiin vaihtelevan sekä opintojaksoilla että erilaisissa suoritusmuodoissa. Etäopetusta on käytetty laajasti jo ennen koronapandemiaa, mikä on edistänyt joustavaa ja opiskelijälähtöistä opiskelua myös kesäisin.

Laitoksella painotetaan opiskelijoiden ohjauksen merkitystä. Avoimen yliopiston opiskelijoille ei ole laadittu opintopolkuja, eivätkä he aina hakeudu lähtötasoaan vastaaville opintojaksoille. Kansainvälinen ympäristöoikeuden tutkinto-ohjelma ja vuotuinen UEF-UNEP Kansainvälisen

ympäristöoikeuden ja diplomatian täydennyskoulutus ovat esimerkkejä kansainvälistymisen tuomisesta osaksi koulutusta. Opiskelijat kokivat ongelmana tutkinto-ohjelmaan sisältyvien kieliopintojen sekä valinnaisten kielten tarjonnan vähäisen määrän.

Yhteenveto: tutkinto-ohjelmien osaamislähtöisyys

VAHVUUDET	KEHITTÄMISSUOSITUKSET
Laitoksen tarjoamissa tutkinto-ohjelmissa korostuu monialaisuus.	Avoimen yliopiston opiskelijamäärän kasvun vaikutuksia pitäisi arvioida oikeusnotaarikoulutuksen osaamistavoitteiden näkökulmasta.
Laitoksella on kehitetty opiskelijälähtöisiä opiskelutapoja ja ohjausta.	Arvioinnin linjakkuutta ja tasapuolisuutta tulee kehittää eri opintojaksojen ja erilaisten suoritustapojen välillä.
Laitoksella on kehittämismyönteinen ilmapiiri ja opetus suunnitelmapirosessi.	Yleisten työelämävalmiuksien opettaminen tulee integroida opintojaksoihin.
Johtoteemat on systemaattisesti integroitu osaamislähtöisyyteen.	Oikeusnotaarin tutkinto-ohjelmien tutkimusperusteisuuteen tulee kiinnittää huomiota.
Laitoksella on käytössä kumuloituvan oppimisen käsite.	Kieliopintojen määrää tulee lisätä tutkinnoissa sekä mahdollisuuksia kansainvälistymiseen.

6.2.3 Laitoksen tarjoamien tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssi

Itä-Suomen yliopiston oikeustieteiden laitoksella ei ole selkeää työelämärelevanssin määritelmää. Silti työelämärelevanssi korostui arviointihaastatteluissa opintosuunnitelmaprosessia ohjaavana teemana. Työelämärelevanssi koettiin haastatteluissa instrumentalistisena, sillä henkilökunta samaisti työelämärelevanssin työllistymiseen.

HTK- ja HTM-tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssin kehittäminen on systemaattista, ja HTK- ja HTM-tutkinto-ohjelmien opiskelijoille on laadittu opintopolkuja eri sektoreilla työskentelyä varten. Opiskelijoiden mukaan yksikkö ei kuitenkaan viesti riittävästi HTK- ja HTM-tutkinto-ohjelmista valmistuneiden uramahdollisuuksista.

Laitoksella on yleisiä työelämävalmiusopintojaksoja, kuten juristin viestintä- ja vuorovaikutustaidot sekä Contract Negotiations -opintojaksot. Opiskelijoiden mukaan tällaisia opintojaksoja voisi olla enemmän. Opiskelijoiden mukaan opintojaksojen kuvauksia tulisi kehittää edelleen ja lisätä niihin tietoja siitä, miten kyseinen opintojakso edistää opiskelijoiden työelämätaitoja ja -relevanssia.

Harjoittelulla kotimaassa ja ulkomailla on merkittävä osa erityisesti HTK- ja HTM-tutkinto-ohjelmissa. Myös oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmiin voi sisällyttää 13 opintopistettä harjoittelua. Opiskelijoiden harjoitteluraportteja hyödynnetään systemaattisesti tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssin kehittämisessä. Oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmien opiskelijoiden harjoittelua vaikeuttaa kuitenkin harjoittelupaikkojen riittämättömyys yksikön toiminta-alueella. Intern-järjestelmiä asianajotoimistojen kanssa ei ole.

Laitoksen opettajilla on paljon työelämäyhteyksiä, joita he käyttävät työelämärelevanssin kehittämisessä. Laitoksella käytetään osa-aikaisia, työelämässä olevia opettajia koulutuksen kehittämisessä ja toteuttamisessa. Toisaalta erityisesti oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmissa laitoksen ja työnantajien välinen viestintä on epäsystemaattista ja se kanavoituu lähinnä opiskelijajärjestöjen kautta. Ainejärjestöillä on merkittävä rooli työelämäyhteistyössä. Yksiköstä puuttuu neuvottelukunta, joka yhdistää yksikön ja sen sidosryhmät. Arviointiryhmä suosittelee tällaisen neuvottelukunnan perustamista.

Kansainvälisissä tutkinto-ohjelmissa panostetaan kansainvälisiin valmiuksiin, kuten kansainväliseen liikejuridiikkaan. Perustutkinto-opiskelijat toivovat nykyistä vahvempaa kansainvälisyyttä ja monipuolisempaa kielten tarjontaa, kuten saksan ja ranskan kielen opetusta. Myöskään englannin ja ruotsin kurseja ei opiskelijoiden mukaan ole riittävästi.

Haastattelujen perusteella kehittämiskohteita ovat yleiset työelämävalmiudet substanssiosaamisen rinnalla, kuten jatkuvan oppimisen, tiedonhankinnan ja tiedonhallinnan taidot sekä ryhmätyö- ja viestintätaidot. Tutkinto-ohjelmissa on korostettava oikeudellisen ajattelun kehittämiseen tähtäävää opetusta.

Yhteenveto: laitoksen tarjoamien tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssi

VAHVUUDET	KEHITTÄMISSUOSITUKSET
Opintopolkuajattelua on kehitetty HTK- ja HTM-tutkinto-ohjelmissa.	Työelämärelevanssin käsitettä ja sen merkitystä tulee pohtia opetussuunnitelmatyössä.
Harjoitteluja seurataan aktiivisesti muun muassa harjoitteluraporttien avulla.	Työelämäyhteyksiä tulee vahvistaa kokonaisvaltaisesti ja systemaattisesti, mitä neuvottelukunnan perustaminen voisi tukea.
Palautetta kerätään ja hyväksikäytetään systemaattisesti ja laitoksella on aktiivista yhteistyötä ainejärjestöjen kanssa.	Niin kotimaassa kuin ulkomailla tehtävää harjoittelua tulee kehittää systemaattisesti.

6.2.4 Jatkuva oppiminen

Itä-Suomen yliopiston visiona on olla Suomen vahvin jatkuvan oppimisen toimija. Jatkuvaan oppimiseen panostaminen on laitosta ja sen eri tutkinto-ohjelmia profiloiva tekijä.

Oikeustieteiden laitoksella ajatellaan jatkuvan oppimisen sisältävän opetustarjontaa, joka auttaa kehittämään juridista osaamista työuran eri vaiheissa. Tavoitteena on mahdollistaa tutkinto-tavoitteista opiskelua avoimen väyliä kehittämällä. Tämän lisäksi oikeustieteiden laitos haluaa olla aktiivinen toimija täydennyskoulutusmarkkinoilla. Työelämän edustajien haastatteluiden mukaan laitosta pidetään joustavana täydennyskoulutuksen tarjoajana. Toisaalta työelämätahot peräänkuuluttivat nykyistä systemaattisempaa ja koordinoituneempaa yhteistyötä laitoksen kanssa. Erityisesti nykyistä pitkäkestoisempien täydennyskoulutusohjelmien järjestämistä pidettiin toimivina, kuten ministeriöiden kanssa järjestettävää lainvalmistelukoulutusta.

Avoimen yliopiston koulutustarjonta on kokonaisuudessaan integroitu tutkintokoulutusten kanssa. Oikeustieteiden laitoksen opetustarjonta on kokonaisuudessaan tarjolla avoimen yliopiston opiskelijoille tutkintoon saakka. Täydennyskoulutusta integroidaan tutkintokoulutukseen opiskelijoiden ja työelämässä olevien henkilöiden kanssakäymisen edistämiseksi. Jatkuvan oppimisen integrointi tutkintokoulutukseen on Suomen mittakaavalla poikkeuksellisen syvällistä. Avoimen yliopiston opiskelijat ovat lähes yhdenvertaisessa asemassa tutkinto-opiskelijoiden kanssa. Avoimen yliopiston opiskelijoiden integroiminen tutkintokoulutukseen on kasvattanut laitoksen suosiota hakukohteena, mikä näkyy opintojaksojen opiskelijamäärien huomattavana kasvuna.

Avoimen väylän suuren opiskelijamäärän hallinnointi ja järjestäminen niin, että opetuksen laatu ei heikkene, on jatkuvassa oppimisessa laitoksen suurin haaste. Laitos on itsekin tunnistanut tämän kehittämiskohteen ja pyrkii ohjauksella ja opintopolkujen laatimisella ohjaamaan avoimen yliopiston opiskelijat tasoaan vastaaville opintojaksoille. Laitoksella toimii myös opiskelijoita opetusavustajina. Haastatteluiden mukaan opintojaksoille osallistuvien opiskelijoiden suuri määrä ja heterogeenisyys heikentävät opiskelijoiden osaamistasojen erojen tunnistamista sekä niiden huomioimista arvioinnissa ja opintojen ohjauksessa.

Yhteenveto: jatkuva oppiminen

VAHVUUDET	KEHITTÄMISSUOSITUKSET
Itä-Suomen yliopistolla on visiona olla Suomen paras avoimen kouluttaja.	Avoimen yliopiston opiskelijamäärien kasvun vaikutusta tulee arvioida pitkällä aikavälillä opettaja- ja opiskelijakyselyin.
Laitoksella on ketteryyttä vastata muuttuviin jatkuvan oppimisen tarpeisiin.	Opiskelijoiden eritaustaisuudesta aiheutuvia osaamiseroja tulee tunnistaa esimerkiksi ohjauksen keinoin ja lähtötasojen testauksella sekä huomioida ne opetuksessa.
Jatkuvan oppimisen integrointi tutkinto-ohjelmakoulutuksiin on syvällistä.	Laitoksen tulee kehittää työelämätahojen kanssa monipuolista yhteistyötä.

6.2.5 Yhteenveto ja johtopäätökset

Itä-Suomen yliopiston oikeustieteellisen alan koulutus on monialaista ja tarjotut tutkinto-ohjelmat monipuolisia. Jokaisella tutkinto-ohjelmalla on oma profiilinsa. Tutkinto-ohjelmien suunnittelu on systemaattista. Laitoksella vallitsee kehittämismyönteinen ilmapiiri. Palautteen kerääminen on systemaattista ja opintosuoritusten arviointi on linjassa osaamistavoitteiden ja opetuksen toteutuksen kanssa. Arviointiryhmä suosittelee opintopolkuajattelun kehittämistä edelleen.

Tutkinto-ohjelmien tutkimusperusteisuus vaihtelee. Arviointiryhmä suosittelee erityisesti oikeusnotaarin tutkinto-ohjelman tutkimusperusteisuuden systemaattista arviointia ja toteuttamista. Arviointiryhmä suosittelee myös koulutuksen kansainvälistymisen edelleen edistämistä. Lisäksi arviointiryhmä suosittelee työelämärelevanssin merkityksen nykyistä syvällisempää pohtimista opetussuunnittelussa ja työelämäyhteyksien ottamista laitoksen omaan hallintaan sekä sidosryhmäyhteistyön systemaattista kehittämistä ja neuvottelukunnan perustamista.

Itä-Suomen yliopistolla on selkeä visio olla ”Suomen paras avoimen kouluttaja”. Laitos vastaa ketterästi muuttuviin jatkuvan oppimisen tarpeisiin. Arviointiryhmä näkee haasteena opiskelijamäärien kasvun ja suosittelee sen vaikutusten arviointia pitkällä aikavälillä erityisesti opiskelijoiden eritaustaisuudesta aiheutuvien osaamiserojen tunnistamiseksi ja huomioimiseksi opetuksessa.

6.3 Lapin yliopisto: Oikeustieteiden tiedekunta

6.3.1 Taustatietoa yksiköstä

- Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunnan tutkinto-ohjelmat ovat oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkintoon johtavat tutkinto-ohjelmat.
- Vuonna 2021 aloituspaikkoja oli 184 oikeusnotaaritutkintoon johtavaan tutkinto-ohjelmaan, josta voi jatkaa oikeustieteen maisterin tutkintoon johtavaan tutkinto-ohjelmaan ilman erillistä valintamenettelyä. Lisäksi oikeustieteen maisterin tutkintoon johtavaan tutkinto-ohjelmaan oli 19 aloituspaikkaa erillishakuna.
- Vuoden 2020 lopussa tiedekunnan opetus- ja tutkimushenkilökunnan kokonaismäärä oli 44. Henkilökunta jakautui portaittain seuraavasti: I porras: 12, II porras: 7, III porras: 10 ja IV porras: 15. Tuntiopettajien määrää ei ole tilastoitu.

6.3.2 Osaamislähtöisyys ja tiedekunnan tarjoamien tutkinto-ohjelmien tuottama osaaminen

Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunnan tutkinto-ohjelmien selkeä rakenne on vahvuus osaamislähtöisyyden näkökulmasta. Oikeusnotaaritutkintoon johtavan tutkinto-ohjelman opintojen poolirakenne tukee kumuloituvaa oppimista, tiettyyn oikeudenalaan kerrallaan kohdistuvan monipuolisen oppimisprosessin rakentamista sekä poolin opetukseen osallistuvien opettajien kehittämistyötä. Arviointiaineistojen perusteella näitä mahdollisuuksia on myös hyödynnetty muun muassa pienryhmäopetuksessa.

Tiedekunnan yhteisöllisyys on sen vahvuus. Henkilökunnan ja opiskelijoiden haastatteluiden mukaan tiedonkulku tiedekunnassa on nopeaa ja toimintakulttuuri epähierarkkinen. Opettajien on mahdollista keskustella opetuksen kehittämisestä vaivattomasti niin keskenään kuin tiedekunnan johdon ja opiskelijoiden kanssa. Opiskelijat kokevat johdon opiskelijaystävälliseksi ja epämuodolliset keskustelut toiminnan kehittämisestä ovat mahdollisia. Suunnittelutoimikunnalla on oma mielekäs osansa opetuksen suunnittelussa. Tiedekunta on tehnyt yhteisöllisyyttä tukevan linjauksen, jonka mukaan oikeusnotaaritutkintoon kuuluvat opinnot suoritetaan kampuksella ja oikeustieteen maisterin tutkintoon johtavan tutkinto-ohjelman voi suorittaa huomattavalta osin etäopiskeluna, mikä tukee työllistymistä jo opintojen aikana.

Tiedekunnan tutkinto-ohjelmien profili on arviointiaineistojen mukaan lainopillinen ja kiinnostuu korostuneesti juristien työhön ja ammatillisiin ydinvalmiuksiin. Tässä voidaan tunnistaa niin vahvuuksia kuin kehittämistarpeitakin. Käytännönläheisyys koetaan yksikössä koulutuksen vahvuutena ja monet opiskelijat arvostavat sitä. Henkilökunnan ja opiskelijoiden haastatteluissa nousi kuitenkin esiin arvioita, että opiskelijoiden teoreettiset ja tieteelliset valmiudet eivät kehity tarpeeksi. Niin sanottujen oikeuden yleistieteiden asema koettiin osin liian heikoksi. Arviointiryhmä kannustaa tiedekuntaa käymään avointa keskustelua tutkinto-ohjelmien painotuksista ja opetuksen tutkimusperustaisuudesta sekä niiden kehittämistarpeista. Arviointiaineiston perusteella opiskelijat odottavat tiedekunnalta valmiutta nykyistä rohkeampiin kehitysaskeliin.

Opetuksen ja arvioinnin linjakkuutta osaamistavoitteiden kanssa on hyvä kehittää edelleen. Osaamislähtöisyyden vahvistaminen on tunnistettu kehittämiskohteeksi myös tiedekunnan itsearvioinnissa. Henkilökunnan ja opiskelijoiden haastatteluiden mukaan osaamislähtöisyyden toteutuminen vaihtelee. Tämä koskee sekä osaamistavoitteiden muotoilua ja viestintää että opintojaksojen opetus- ja arviointikäytäntöjä. Erityisesti yleisten valmiuksien oppimista, opiskelijoiden saamaa palautetta ja ohjausta on hyvä vahvistaa. Tiedekunnan tutkinto-ohjelmien läpileikkaavat periaatteet tunnetaan arviointiaineiston mukaan vaihtelevasti.

Myös opetuksen kehittämisen vuorovaikutteisuus ja avoimuus opiskelijoille ovat tiedekunnan kehittämiskohteina. Tiedekunnalla on tähän yhteisöllisen toimintakulttuurinsa ansiosta hyvät valmiudet. Suunnitelmissa on muun muassa palautejärjestelmän kehittäminen ja sen osana vastapalautteen antaminen opiskelijoille. Paikoin opiskelijoille vaikuttaa jäävän epäselväksi, miten palaute otetaan huomioon. Autonominen, opintojaksojen vastuuopettajien harkintaa korostava toimintakulttuuri korostaa tätä ilmiötä.

Yhteenveto: tutkinto-ohjelmien osaamislähtöisyys

VAHVUUDET	KEHITTÄMISSUOSITUKSET
Tutkinto-ohjelmilla on selkeä osaamisprofili ja rakenne, joka tukee kumuloituvaa oppimista.	Tutkinto-ohjelmien teoreettista ja tieteellistä profilia sekä opetuksen tutkimusperustaisuutta tulee vahvistaa.
Tiedekunnan yhteisöllinen toimintakulttuuri tukee opetusta ja sen kehittämistä.	Opetuksen toteutuksen ja arvioinnin linjakkuutta osaamistavoitteiden kanssa tulee vahvistaa.
Opiskelun on linjattu selkeästi tapahtuvan oikeusnotaarivaiheessa pääosin kampuksella, kun taas oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelma sisältää laajat etäopiskelumahdollisuudet.	Opetusta tulee kehittää vuorovaikutteisesti ja avoimesti.
Pienryhmäopetukselle ja -opiskelulle on luotu rakenteita.	Opiskelijapalautteen hyödyntämistä ja siitä viestimistä opiskelijoille tulee vahvistaa.

6.3.3 Tiedekunnan tarjoamien tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssi

Se, miten tiedekunta määrittelee tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssin ja mitä sisällöissä ja suoritettavissa tutkinnoissa tavoitellaan, jää epäselväksi. Työelämärelevanssi määriteltiin tiedekunnan henkilökunnan haastatteluissa tavanomaisimmin opintojen itsestään selväksi praktiseksi ulottuvuudeksi, eräänlaiseksi käsityötaidoksi. Opiskeltava tutkinto määriteltiin niin sanotuksi virkatutkinnoksi. Tällä valinnalla on yhteys opiskelijoiden tekemiin havaintoihin tutkinto-ohjelman luonteesta. Opiskelijahaastatteluiden mukaan oikeustieteen luonne tulkintatieteenä ja oikeuteen liittyvät epävarmuudet jäävät tiedekunnan opetussisällöissä sivuun.

Tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssin turvaamisessa painotettiin työelämäprofessorien ja ulkopuolisten tuntiopettajien roolia opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Tiedekunnan vahvuutena työelämärelevanssin kannalta on, että tiedekunta on panostanut työelämäprofessuureihin ja heidän osaamisensa reaktiiviseen hyödyntämiseen myös ajankohtaisilla oikeudenaloilla, kuten Law and Tech.

Toisena tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssin kannalta merkittävänä vahvuutena on, että lähes kaikki opiskelijat suorittavat harjoittelun. Yksikössä oli harkinnassa myös niin sanotun voucherin käyttöönotto, joka mahdollistaisi harjoittelutuen jakamisen suoraan opiskelijoille ja harjoittelupaikkojen monipuolistamisen. Myös kansainvälisten harjoittelumahdollisuuksien lisäämistä ja etäharjoitteluiden hyödyntämistä oli alustavasti pohdittu.

Tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssin kehittäminen on ollut tiedekunnassa vähäistä ja henkilösidonnaista. Työelämän muutostarpeita seurataan työelämäprofessorien kautta tulevan tiedon avulla. Tiedekunnassa ei kuitenkaan ole varsinaista seurantajärjestelmää tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssin arviointiin.

Työelämärelevanssin kehittämiskohteita ovat työelämärelevanssin luonteen pohtiminen tutkinto-ohjelmissa ja yksittäisten opintojaksojen sisällöissä, osaamistavoitteiden sanoittaminen opetussuunnitelmassa ja opetuksessa sekä työelämärelevanssin systemaattinen suunnittelu ja seuranta. Tiedekunta tunnisti työelämärelevanssin suunnittelun ja seurannan kehittämiskohdeksi. Tiedekunnan tavoitteena onkin työelämärelevanssin kehittäminen yhdessä henkilökunnan, työelämäprofessoreiden ja sidosryhmien kanssa sekä kokonaisuuden hahmottaminen ja suunnitteleminen.

Yhteenveto: tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssi

VAHVUUDET	KEHITTÄMISSUOSITUKSET
Harjoittelumahdollisuuksia tarjotaan laajasti.	Tiedekunnassa tulee käydä periaatteellinen keskustelu työelämärelevanssista.
Tiedekunnassa on panostettu työelämäprofessoreihin.	Yleiset työelämätaidot tulee tunnistaa oleellisena osa-alueena opetussuunnittelussa ja osaamistavoitteiden laadinnassa.
Oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelman rakenne ja toteutustapa tukevat työn ja opiskelun yhteensovittamista.	Tiedekuntaan tulee kehittää suunnittelu- ja seurantajärjestelmä, joka huomioi systemaattisesti tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssin.

6.3.4 Jatkuva oppiminen

Lapin yliopisto määrittelee jatkuvan oppimisen koulutusmuotoina, joita yliopistot tarjoavat osaamisen kehittämiseksi yksilön opintopolun ja työuran eri vaiheissa. Lapin yliopisto jakaa jatkuvan oppimisen kolmeen osa-alueeseen: avoin yliopisto-opetus, täydennyskoulutus ja korkeakoulujen välinen liikkuvuus ja siinä erilliset opiskeluoikeudet.

Yliopiston jatkuvan oppimisen tavoite ja jatkuvan oppimisen toimintamalli olivat vierailuajan kohtana keväällä 2021 vielä kehitteillä. Tiedekunnan alustavissa suunnitelmissa on keskittyä alumnien täydennyskoulutukseen. Tällä hetkellä jatkuva oppiminen ymmärretään tiedekunnassa ensisijaisesti juristien täydennyskoulutuksena. Täydennyskoulutuksen järjestämiseen on tiedekunnassa vakiintuneet yhteistyömuodot tuomioistuinlaitoksen ja Suomen Asianajajaliiton kanssa. Täydennyskoulutus ei kuitenkaan perustu sisällölliseen selkeään visioon ja strategiaan, vaan eräänlaiseen tilaaja-tuottajamalliin, jossa tuomioistuinlaitoksesta ja Asianajajaliitosta tilataan niiden tarpeita palvelevia täydennyskoulutuskursseja.

Tiedekunnan avoimen yliopiston tarjonta on integroitu tutkinto-ohjelmiin. Tiedekunnassa on halua kehittää avoimen yliopiston opintojaksoja niin, että ne palvelevat perustutkinto-opiskelijoiden rekrytointia ja toisaalta alumnien ja muiden alojen asiantuntijoiden jatkuvan oppimisen tarpeita. Avoimen väylän avaaminen lisää painetta avoimen yliopiston tarjonnan lisäämiseen.

Muu jatkuva oppinen on mielletty ensisijaisesti laajemmiksi sekä juristeille että muille ammattiryhmille suunnatuiksi opintokokonaisuuksiksi. Tiedekunta pilotoi kahta monitieteistä Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoittamaa erikoistumiskoulutuskokonaisuutta. Sosiaalityön ja hyvinvointioikeuden erikoistumiskoulutukset on suunnattu juristeille ja muille asiantuntijoille jatkuvan oppimisen koulutuksena sekä Lapin yliopiston perustutkinto-opiskelijoille. Lohkoketjuosaamisen erikoistumiskoulutus on suunnattu Oulun, Vaasan ja Lapin yliopistojen sekä Kajaanin ammattikorkeakoulun tutkinto-opiskelijoille ja aikuisopiskelijoille sekä yrityksille täydennyskoulutuksena. Kotimainen opiskelijaliikkuvuus on toistaiseksi keskittynyt yhteistyöhön Oulun yliopiston kanssa JOO-sopimuksella.

Jatkuvan oppimisen kehittämisen tärkeimpänä esteenä nähdään tiedekunnassa resurssit, joita ei voida suunnata tutkimuksen ja perustutkintokoulutuksen lisäksi laajemmin jatkuvaan oppimiseen. Resurssointi jatkuvaan oppimiseen jää yksittäisen opettajan oman henkilökohtaisen työaika-suunnitelman varaan. Osallistuminen jatkuvaan oppimiseen, kuten täydennyskoulutukseen ja avoimen yliopiston opetuksen järjestämiseen, on vapaaehtoista ja henkilökohtaisten resurssien varassa. Työelämäprofessorien ja käytännön oikeuselämästä tulevien tuntiopettajien rooli jatkuvassa oppimisessa ei näyttäydä ratkaisevana.

Yhteenveto: jatkuva oppiminen

VAHVUUDET	KEHITTÄMISSUOSITUKSET
Tiedekunnalla on täydennyskoulutusyhteistyötä tuomioistuineläytöksen ja Suomen Asianajaliiton kanssa.	Avoimen yliopiston tarjoamaa koulutusta tulee kehittää selkeäksi osaksi nimenomaan jatkuvan oppimisen tarjontaa.
Tiedekunnassa on kehitetty erikoistumiskoulutuksia yhdessä muiden toimijoiden kanssa.	Erikoistumiskoulutuksia tulee kehittää nykyistä systemaattisemmin.
Avoimen väylä on integroitu tutkinto-opetukseen.	Jatkuvalle oppimiselle tulee laatia oma strategiansa.

6.3.5 Yhteenveto ja johtopäätökset

Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunta on tehokas ja yhteisöllinen perinteisen yleisjuristitutkinnon toteuttaja, joka panostaa oikeusnotaarin tutkinto-ohjelman lähiopetukseen. Oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelma suuntaa puolestaan vahvaan hybridi- ja etäopetukseen. Poolirakenne tarjoaa hyvän perustan linjakkaiden opintokokonaisuuksien kehittämiseksi. Tiedekunta on panostanut myös systemaattiseen pienryhmäopiskeluun. Tiedekunnan täydennyskoulutuksella on pitkät käytäntöihin perustuvat perinteet.

Tiedekunnan koulutuksen käytännönläheisyys on vahvuus, vaikka tutkinto-ohjelmien teoreettista ja tieteellistä sisältöä kannattaa vahvistaa sekä tehdä näkyväksi opiskelijoille. Opetus- ja arviointikäytäntöjen linjakkuus vaihtelee. Tutkinto-opetuksen sisältöjen ja jatkuvan oppimisen tarjonnan sekä toimintatapojen suunnittelu perustuu vahvasti opettajien autonomiaan. Tämän tyyppinen ote voi korostaa asioiden teknistä järjestelyä pohditun ja tulevaisuuden toimintaympäristöjen muutokset tunnistavan vision sijaan. Myös muutosaskeleet voivat jäädä varovaisiksi. Opetuksen kehittäminen on vahvasti riippuvaista opettajan omista näkemyksistä. Arviointiryhmä kannustaa tiedekuntaa pohtimaan koulutuksensa toimintatapoja ja sisältöjä kokonaisuudessaan nykyistä systemaattisemmin hyödyntäen esimerkiksi työelämäprofessorien osaamista.

6.4 Turun yliopisto: Oikeustieteellinen tiedekunta

6.4.1 Taustatietoa yksiköstä

- Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan tutkinto-ohjelmat ovat oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmat. Lisäksi tiedekunnassa voi opiskella kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon, jossa tutkinto-ohjelmanä on Master's Degree Programme in Law and Information Society.
- Vuonna 2021 aloituspaikkoja oli 155 oikeusnotaaritutkintoon johtavaan tutkinto-ohjelmaan, josta voi jatkaa oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmaan ilman erillistä valintamenettelyä. Oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmassa on aloituspaikkoja 35 opiskelijalle, mutta vuonna 2021 paikan vastaanotti 27 hakijaa. Kansainvälisen tutkinto-ohjelman aloituspaikkoja ei ollut vuonna 2021.
- Vuoden 2020 lopussa tiedekunnan opetus- ja tutkimushenkilökunnan kokonaismäärä oli 50. Henkilökunta jakautui tasoittain seuraavasti: I taso: 20, II taso: 10, III taso: 8, IV taso: 12 ja 1 tuntiopettaja.

6.4.2 Osaamislähtöisyys ja tiedekunnan tarjoamien tutkinto-ohjelmien tuottama osaaminen

Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan vahvuuksia ovat systemaattinen, sidosryhmäpalautetta osuvasti hyödyntävä opetussuunnitelmatyö ja osaamistavoitteiden määrittely. Osaamistavoitteet on jäsennelty tietoon, taitoon ja vuorovaikutukseen ja henkilökunta tuntee tämän jäsennyksen. Erikoistumisjaksojen ja syventävien opintojen yhteiset osaamistavoitteet tukevat oppimisen kumuloituvuutta ja tutkinto-ohjelmien eheyttä. Tiedekunnan toteuttama osaamistavoitekarttoitus on hyvä tapa varmistaa tutkinto-ohjelmien tavoitteiden toteutuminen opintojaksoilla. Ainejärjestö kokee pääsevänsä osallistumaan monipuolisesti opetuksen kehittämiseen ja arvostaa tiedekunnassa osaamistavoitteiden eteen tehtyä työtä. Opintojaksojen tavoitteet ovat selkeästi opiskelijoiden saatavilla ja opiskelijat kokevat saavansa koulutuksesta vahvat perustiedot oikeusjärjestyksestä.

Myös kokeiluun ja opetuksen kehittämiseen kannustava toimintakulttuuri on tiedekunnan vahvuus. Itsearviointikyselyn vastauksesta välittyi monipuolinen ote opetuksen kehittämiseen. Henkilökunnan haastatteluissa tuli esiin muun muassa yliopistopedagogisten opintojen mahdollisuus, johdon kannustava ote kokeiluihin ja tiedekunnan peruskoulutustoimikunnalta saatava tuki opintojaksojen kehittämiseen. Tiedekunnassa on käytetty innovatiivisia koulutuksen kehittämisen tapoja, kuten osaamistavoitekartoitusta ja ulkoisten sidosryhmien toteuttama opetussuunnitelman arviointi. Opettajat kokevat hallinnon tukevan opetusta ja sen kehittämistä. Haastatteluiden perusteella henkilökunta kokee olevansa osallinen yhteisessä opetuksen kehittämisessä.

Tiedekunta on itsearviointikyselyn vastauksessaan korostanut opettajien asiantuntemuksen, motivaation ja kunnianhimon merkitystä osaamislähtöisyydelle sekä akateemisen sivistyksen tärkeyttä tutkinnoissa. Opettajahaastatteluiden mukaan opettajat näkevät tutkimuksen ja opetuksen yhteyden tärkeänä ja näkevät sille myös toteutumismahdollisuuksia.

Vaikka tiedekunnassa tehdään systemaattista opetuksen kehittämistyötä, arviointivierailulla henkilöstöltä ja opiskelijoilta tuli esiin näkemys, että tiedekunnan tutkinto-ohjelmien sisällölliset painotukset sekä opetuksen ja arvioinnin toimintatavat ansaitsevat nykyistä laajempaa uudelleenarviointia. Tämä liittyy sekä osaamislähtöisyyden että koulutuksen työelämärelevanssin vahvistamiseen. Arviointiryhmä kannustaa tiedekuntaa avoimeen keskusteluun tutkinto-ohjelmien sisällöllisistä ja pedagogista painotuksista.

Arvioinnin linjakkuus ja yhdenmukaisuus on tiedekunnan itsensäkin tunnistama kehityskohde. Ainejärjestöpalautteen ja opiskelijahaastatteluiden perusteella opiskelijat kokevat, että vaatimustasot vaihtelevat ja että arvosana ei aina vastaa osaamista. Opintojen alkuvaiheessa tentti on pääasiallinen osaamisen arviointimenetelmä, minkä opiskelijat kokevat epätarkoituksenmukaiseksi soveltamistaidon oppimisen näkökulmasta. Käytettävissä olevan aineiston perusteella ei ole mahdollista tarkemmin arvioida ongelman laajuutta eikä sitä, miltä osin kyse on arviointikriteerien vaihtelusta ja miltä osin pikemminkin kriteerien nykyistä selkeämmän viestinnän tarpeesta. Opiskelijat odottavat nykyistä monipuolisempaa ja osaamista osuvammin mittaavampia arviointimenetelmiä sekä laajempaa palautetta osaamisestaan. Opiskelijoiden mukaan pedagogiset ratkaisut eivät ota kylliksi huomioon opiskelijoiden välisiä eroja ja erityistarpeita.

Opiskelijoille on hyvä vahvistaa myös opetuksen kehittämisen prosessien läpinäkyvyyttä. Itsearviointikyselyn vastausten, ainejärjestöpalautteen ja opiskelijahaastatteluiden mukaan tiedekunnassa kerätään monipuolisesti palautetta. Opiskelijoilla oli kuitenkin epätietoisuutta siitä, kuinka palautetta käsitellään ja mitä sen perusteella on tehty. Opiskelijoilla ja ainejärjestöissä on näkemys, että osaan ongelmista ei syystä tai toisesta ole tiedekunnassa tartuttu.

Arviointivierailulla opiskelijat kokivat tiedekunnan opetuksen käytännöt, kuten laajojen opintojaksojen limittäisyyden ja lähekkäin olevat tentit, kuormitusta lisääviksi. Osin opiskelijoiden kokemaa kuormitusta selittyi ulkoisilla tekijöillä, kuten tuomioistuinharjoittelun valintakriteereillä. Tiedekunnan on kuitenkin hyvä käydä opiskelijoiden kanssa säännöllistä keskustelua pedagogisten käytäntöjen vaikutuksesta opiskelijoiden hyvinvointiin.

Yhteenveto: tutkinto-ohjelmien osaamislähtöisyys

VAHVUUDET	KEHITTÄMISSUOSITUKSET
Opiskelijat ja sidosryhmät ovat monipuolisesti mukana systemaattisessa opetussuunnitelmatyössä.	Tiedekunnan tutkinto-ohjelmien painotuksia ja pedagogisia käytäntöjä tulee kehittää avoimella arvioinnilla ja keskustelulla.
Tiedekunnassa on aktiivisesti selkeytetty osaamistavoitteita ja vahvistettu niiden hyödyntämistä opetuksessa.	Opetuksen kehittämistä sekä palautteiden tulkintaa ja hyödyntämistä tulee tehdä näkyvämmäksi opiskelijoille.
Tiedekunnan toimintakulttuuri tukee opetuksen kehittämistä.	Arvioinnin linjakkuutta ja yhdenmukaisuutta tulee vahvistaa.
Koulutuksen kehittämistä ohjaavat selkeät arvovalinnat, kuten akateemisen sivistyksen korostus.	Pedagogisten ratkaisujen vaikutusta opiskelijoiden hyvinvointiin ja erilaisten opiskelijoiden yhdenvertaista kohtelua tulee arvioida yhdessä opiskelijoiden kanssa.

6.4.3 Tiedekunnan tarjoamien tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssi

Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan vahvuuksia ovat panostukset opetushenkilökunnan substanssiosaamiseen ja tiedekunnan opetuksen keskittyminen niin sanottuihin pysyviin juristin perustaitoihin. Arviointiaineistossa korostuu tiedekunnan näkemys roolistaan sivistysteiden oikeusvaltion rakentajien kouluttajana, jonka tärkein tehtävä on juridisten yleisten oppien ja akateemisen sivistyksen opettaminen. Arviointiaineistossa korostui tiedekunnan halu painottaa oikeudellisen ajattelun merkitystä juristin tärkeimpänä työelämätaidona.

Tiedekunnan vahvuuksia ovat opiskelijoiden hyvä työllistyminen ja sijoittautuminen työelämään sekä tiedekunnan opiskelijoille tarjoama tuki opiskelijaharjoitteluun ja -vaihtoon. Tiedekunnassa seurataan aktiivisesti opiskelijoidensa työllistymistä ja kerätään palautetta työelämään sijoittumisesta. Arviointiaineiston perusteella tiedekunta kehittää aktiivisesti yhteistyötä työelämän kanssa muun muassa lisäämällä mahdollisuuksia sisällyttää harjoittelujaksoja osaksi opintoja ja tekemällä systemaattista opetusyhteistyötä sidosryhmien kanssa. Opiskelijoilta kiitosta saivat erityisesti opintojaksot, joita tiedekunta järjestää yhteistyössä työnantajatahojen kanssa.

Tiedekunnan kehittämiskohteita ovat yleisten valmiuksien ja vuorovaikutusosaamisen omaksumista hyvin tukevat pedagogiset ratkaisut. Kyse on esimerkiksi suullisen argumentoinnin, tiedeellisen kirjoittamisen, oikeudellisten ongelmien ratkaisutaitojen sekä johtamis-, neuvottelu- ja viestintätaitojen vahvistumisesta. Tiedekunta on nimennyt osan näistä alueista kehityskohteikseen myös itse itsearviointikyselyn vastauksessaan. Henkilökunnan haastattelujen perusteella näiden tavoitteiden toteutuminen varsinkin oikeusnotaarin tutkintoon johtavassa tutkinto-ohjelmassa vaatii lisää yhteistä keskustelua, koordinointia sekä opetus- ja arviointimenetelmien kehittämistä. Arviointivierailulla haastatellut opiskelijat kaipaivat lisää käytäntöön painottuvaa opetusta erityisesti notaarivaiheessa. Opiskelijat myös kokivat, että erilaisten yleisten valmiuksien opettaminen vaihtelee huomattavasti eri opintojaksoilla.

Opiskelijoiden näkemykset yleisten työelämävalmiuksien opetuksesta eivät vastaa tiedekunnan henkilökunnan näkemyksiä. Arviointiaineiston mukaan tiedekunnassa on tarvetta nykyistä selkeämmälle viestinnälle siitä, miten työelämän tarpeet ja juristin työelämätaidot tiedekunnassa ymmärretään. Opiskelijoille tulisi avata nykyistä selkeämmin muun muassa sitä, millä opetus- sällöillä ja -menetelmillä opiskelijoiden oikeudellisen ajattelun taitoja kehitetään. Arviointiryhmä kannustaa tiedekuntaa entistä systemaattisempaan opetushenkilökunnan ohjaukseen yleisten työelämätaitojen opettamisessa sekä luomaan prosesseja tulevaisuuden työelämätarpeiden ennakointiin.

Yhteenveto: tiedekunnan tarjoamien tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssi

VAHVUUDET	KEHITTÄMISSUOSITUKSET
Tiedekunnassa on vahva visio tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssista.	Taitoihin ja vuorovaikutukseen liittyvien yleisten valmiuksien osaamistavoitteiden toteutumista tulee vahvistaa.
Tiedekunnassa korostetaan oikeudelliseen ajatteluun liittyviä taitoja.	Tutkinto-ohjelmien ja opintojaksojen työelämärelevanssia tulee viestiä ja avata opiskelijoille.
Tiedekunnassa on vahva pyrkimys systemaattiseen sidosryhmäyhteistyöhön.	Työelämän tarpeita tulee ennakoida nykyistä paremmin.

6.4.4 Jatkuva oppiminen

Tiedekunnassa määritellään jatkuvan oppimisen koulutustarjontaan kuuluvaksi kaikki se koulutus, joka ei kuulu tutkinto-opetukseen. Tiedekunnan vahvuutena ovat jatkuvan oppimisen perinteiset alueet, kuten avoin yliopisto-opetus ja täydennyskoulutus. Tiedekunnan itsearviointikyselyn vastauksen ja arviointivierailun perusteella jatkuvan oppimisen perusidea on samansuuntainen tutkintokoulutuksen tavoitteiden kanssa. Tiedekunnan pyrkimyksenä on osallistua mahdollisimman laajasti yhteiskunnalliseen sivistystyöhön monitieteisyyttä painottaen. Tästä osoituksena ovat muun ohessa lukioyhteistyö, erillisopintokokonaisuudet ja eri ikäisille tarkoitettut Studia generalia -sarjat. Työelämäopintoja tuottaa kaksi monitieteistä akatemiaa. Tiedekunnan vahvuutena on vahva tahto kehittää opetussisältöjä webinaariopetuksen ja digitaalisten keskustelufoorumien avulla.

Toisaalta jatkuvan oppimisen tarjontaa leimaa sirpalemaisuus eikä siitä toistaiseksi hahmotu pitkäkestoisia opetustarpeita tai koulutuksellisia kokonaisuuksia. Näin ollen kehityskohteena on koulutustarjonnan yleinen haltuunotto, sillä opetustarjonnan ja jatkuvan oppimisen johtaminen, organisoiminen ja seuranta edellyttäisivät nykyistä systemaattisempaa otetta. Samalla olisi hyvä arvioida, missä tiedekunta haluaa olla vahva toimija suhteessa muihin täydennyskoulutusta tarjoaviin tahoihin.

Jatkuvan oppimisen koulutustarjontaan liittyvät työtehtävät sisällytetään henkilökunnan työsuunnitelmiin, mutta jatkuvan oppimisen opetuksen ja siihen liittyvän työn jakautuminen henkilöstön kesken vaativat selkiyttämistä. Jatkuvan oppimisen koulutustarjontaan sisällytettävien aihealueiden valinta tapahtuu opettajalähtöisesti. Pohdinnan arvoista on, onko jatkuva oppiminen ymmärretty turhan kapeasti, kun tutkintoon johtava koulutus on rajattu kategorisesti sen ulkopuolelle. Tiedekunnassa on kuitenkin hiljattain perustettu työryhmä kehittämään jatkuvaa oppimista, mikä lupaa edellä mainituille kehittämiskohteille hyvää.

Yhteenveto: jatkuva oppiminen

VAHVUUDET	KEHITTÄMISSUOSITUKSET
Jatkuvan oppimisen koulutustarjonnan sivistyksellinen ja monitieteinen perusidea on ajateltu ja se on samansuuntainen tutkintokoulutuksen tavoitteiden kanssa.	Jatkuvan oppimisen koulutustarjontaa tulee suunnitella systemaattisesti nykyistä pidemmälle suhteessa muihin jatkuvan oppimisen koulutuksen tarjoajiin ja suhteessa oman tiedekunnan koulutusprofiiliin ja asiantuntijuuteen.
Jatkuva oppiminen on ymmärretty eri ikäluokille tarjottavana koulutuksellisena kaarena.	Tiedekuntaa kannustetaan haastamaan jatkuvan oppimisen sisällöllisiä rajoituksia.
Tiedekunta on käynnistänyt useita toimia jatkuvan oppimisen koulutustarjonnan haltuun ottamiseksi.	Jatkuvan oppimisen opetuksen jakautumisen periaatteet henkilökunnan kesken tulee selkeyttää.

6.4.5 Yhteenveto ja johtopäätökset

Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta toteuttaa tutkimukseen perustuvaa juristikoulutusta, jonka ytimessä on akateemisen sivistyksen ihanne sekä systemaattinen osaamistavoitteiden tunnistaminen. Opetussuunnitelmatyö on monipuolista ja tiedekunnan ilmapiiri tukee opetuksen kehittämistä. Oppimista tukevan pedagogiikan, linjakkaan ja yhdenvertaisen arvioinnin sekä tutkinto-ohjelmien perusratkaisujen pohdinnan eteen tulee edelleen tehdä töitä.

Tiedekunnassa tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssi ymmärretään varsin modernisti ja laajasti. Työelämärelevanssin eri ulottuvuuksien konkretisoiminen opiskelijoille edellyttäisi kuitenkin nykyistä selkeämpää viestintää. Jatkuvassa oppimisessa tiedekunta on jo tehnyt konkreettisia toimia koulutustarjonnan haltuun ottamiseksi. Tiedekunnan perustutkintokoulutuksen systemaattista otetta kaivataan myös jatkuvan oppimisen koulutustarjonnan toteuttamiseen. Sen myötä on mahdollista arvioida myös strategian mukaista henkilöstöressurssien kohdentamista.

6.5 Åbo Akademi: Fakulteten för samhällsvetenskaper och ekonomi, de rättsvetenskapliga utbildningarna

6.5.1 Bakgrundsuppgifter om enheten

- Det rättsvetenskapliga examensprogrammet vid Åbo Akademis fakultet för samhällsvetenskaper och ekonomi är rättsnotarie. Utbildningslinjen för rättsnotarie (RN) är delvis förbunden med Åbo universitets juridiska fakultet. Övriga kandidatexamina är Utbildningslinje för samhällsvetenskaper för Politics kandidat PK, med huvudämnet folkrätt, privaträtt eller offentlig rätt samt Utbildningslinje⁷ för ekonomi för Ekonomie kandidat, EK med huvudämnet handelsrätt. Vid fakulteten kan man också studera politics magisterexamen vid linjen Utbildningslinje⁸ för samhällsvetenskaper, där huvudämnena är Politics magister med inriktning privaträtt, Politics magister med inriktning offentlig rätt och Politics magister med inriktning folkrätt. Till politics magisterexamen hör dessutom Politics magister för Magisterprogram i utrikeshandel och kommersiell juridik (UKJ) med inriktning privaträtt, Magisterprogram i utrikeshandel och kommersiell juridik (UKJ) med inriktning offentlig rätt och Master's Degree Programme in International Law and Human Rights (ILHR).
- År 2021, rättsnotarie 24, ILHR 20 platser, UKJ 8 platser och PK, Samhällsvetenskaper Åbo 70 nybörjarplatser, dessa fördelas sedan på 8 huvudämnena, varav 3 är rättsvetenskapliga.
- I slutet av 2020 var det totala antalet undervisnings- och forskningspersonal vid institutionen 16. Personalen fördelades enligt följande: Steg I: 6, steg II: 6, steg III: 0 och steg IV: 4. Timlärare: 1.

6.5.2 Kompetensinriktning och den kompetens som enhetens examensprogram ger

Vid Åbo Akademi har utbildningen inom det juridiska området långa traditioner som en del av universitetets samhällsvetenskapliga utbildning. Den är en viktig del av examensprogrammen inom ekonomi och statsvetenskap samt som ett självständigt kandidatprogram (RN). Utbildningen stöder universitetets profilområden Havet och Minoritetsforskningen.

Enligt utvärderingsmaterialet och intervjuerna har de examensprogram som Åbo Akademi erbjuder tydliga profiler: den svenskspråkiga utbildningslinjen för rättsnotarie och i stor utsträckning även svenskspråkiga UKJ-magisterprogrammet är det juridiska utbildningsområdets yrkesexamina, medan den internationella ILHR-magisterprogrammet profilerar sig mer som en icke-yrkesexamen som betonar internationalisering, tvärvetenskaplighet och universitetets allmänna strategiska intressen. ILHR-magisterprogrammet fungerar som plattform för kontinuerligt lärande också för till exempel personer som avlagt juris magisterexamen i Finland.

⁷ Upphör 31.7.2025.

⁸ Detta utbildningsalternativ kommer att upphöra 31.7.2024.

På basis av intervjuerna riktas stor press mot rättsnotarieexamen. Enligt intervjuerna med studerande har de press att avlägga examen inom utsatt tid, vilken i praktiken är kortare än i övriga kandidatexamina. Orsaken till detta är att enheten saknar utexamineringsrätt för juris magisterexamen. För att rättsnotariestuderande ska kunna söka sig till andra universitet för att avlägga juris magisterexamen (i praktiken Åbo universitet och Helsingfors universitet) måste de avlägga rättsnotarieexamen på 2,5 år. Den planerade längden på rättsnotarieexamen vid andra universitet och Åbo Akademi's övriga kandidatexamina är tre år. De studerande utsätts dessutom för vitsordspress på grund av separata antagningar till juris magisterstudier. Den faktiska tidsbegränsningen begränsar bland annat möjligheterna att åka på internationellt studerandeutbyte. Utvärderingsgruppen rekommenderar att ansökningstiden från rättsnotarieexamen till andra universitets juris magisterexamina bör senareläggas och göras smidigare så att rättsnotariestuderande kan utnyttja hela sitt tredje studieår så långt som möjligt.

Enligt intervjuer på enheten är en utmaning för RN-kandidatprogrammet att jämma ut kompetenser för lärande hos studerande med olika bakgrund. Från och med hösten 2021 har enheten för avsikt att ordna en introduktionskurs för nya studerande för att jämma ut skillnaderna i utgångsnivån hos de studerande. Utvärderingsgruppen understöder denna utvecklingsåtgärd.

På basis av utvärderingsmaterialet och intervjuerna är RN-kandidatprogrammets styrka dess tvåspråkighet; undervisning erbjuds både på finska och svenska. Dessutom kan man av utvärderingsmaterialet och intervjuerna dra slutsatsen att undervisningen i examensprogrammet grundar sig på starkt universitetspedagogiskt tänkande.

Fastän tydliga kompetensmål har fastställts för enskilda kurser inom RN-kandidatprogrammet, på basis av intervjuer med studerande omfattar detta inte examensprogrammet som helhet. Utgående från studeranderesponsen, utvärderingsmaterialet och intervjuerna drar utvärderingsgruppen slutsatsen att både RN-kandidatprogrammets och UKJ-magisterprogrammets profil som yrkesexamen leder till att innehållet och bedömningsmetoderna är konservativa och att undervisningsinnehållet är mosaikartat. Enligt enheten beror detta på att studerande bör avlägga rättsnotarieexamen på 2,5 år och är bundna av Åbo universitets schema. Eftersom en del av studieperioderna studeras vid Åbo universitet är kompatibiliteten i studierna och samarbetet mellan Åbo Akademi och Åbo universitet starkt. Enheterna har dock inte identifierat tvåspråkigheten som en styrka i examensprogrammet.

Utvärderingsgruppen rekommenderar att RN-kandidatprogrammet och UKJ-magisterprogrammets systematiska forskningsgrund kunde förtydligas och synliggöras bättre i kompetensmålen. Kopplingen mellan kompetensmålen, undervisningsmetoderna och utvärderingen av lärandet borde utvecklas så att det blir mer konsekvent och den borde tydligare kommuniceras till de studerande. Ledningen av läroplansarbetet borde förtydligas och utvecklas i sin helhet.

Sammandrag: examensprogrammets kompetensinriktning

STYRKOR	UTVECKLINGSREKOMMENDATIONER
RN-kandidatprogrammets styrka är dess starka tvåspråkighet.	RN-kandidatprogrammet bör göras mer forskningsbaserat.
Undervisningen vid enheten är mångsidig i förhållande till de tillgängliga resurserna.	RN-kandidatprogrammets läroplansprocess och dess ledning bör förtydligas och utvecklas.
ILHR-magisterprogrammet är forskningsbaserat och internationellt.	Studerandena ska systematiskt informeras om kompetensmålen.

6.5.3 Arbetslivsrelevansen hos de examensprogram som enheten erbjuder

Enhetens styrkor är dess långa traditioner och dess kompetens inom forskning och undervisning i internationell rätt och mänskliga rättigheter samt etablerade samarbetsnätverk och samarbetsformer med arbetslivet som relaterar till detta. I utvärderingsmaterialet framkom enhetens vilja att utnyttja sina alumn nätverk och satsa på nationellt och internationellt samarbete med intressentgrupper och andra enheter inom juridiken. Tvärvetenskaplighet i undervisningsinnehållen är ett strategiskt fokusområde vid enheten. Studerandenas möjligheter att kombinera branschövergripande kompetens med sitt examensprogram är goda och erbjuder studerandena möjligheten att skraddarsy mångsidiga kompetensprofiler.

Enhetens styrkor är också studerandenas goda sysselsättning, placering i arbetslivet samt kontinuerlig uppföljning av arbetslivet. Enheten följer aktivt upp sina studerandes sysselsättning genom enkäter och samlar in respons om deras placering i arbetslivet. ILHR-magisterprogrammet har en stark arbetslivsrelevans och har en tydlig profil.

Enheten bör dock stärka systematiken och praxis för att utveckla och följa upp arbetslivsrelevansen inom undervisningen och examensprogrammen. Enligt studerandena är den undervisning i praktiska färdigheter som enheten erbjuder begränsad, och de vill ha mer undervisning i färdigheter i att uppträda och kommunicera samt praktiska möjligheter att öva på detta. Uppföljningen och prognostiseringen av förändringsbehoven i arbetslivet genomförs i huvudsak genom undervisningspersonalens personliga kontaktnätverk. På basis av personalintervjuerna är ett utvecklingsområde vid enheten att mer systematiskt utnyttja alumn nätverken i utvecklingen av undervisningsinnehållet.

Därutöver är digitalisering av undervisningen och utnyttjande av digitala plattformar i undervisningen ett utvecklingsområde vid enheten. Enligt intervjuerna med studerandena och personalen har övergången till digital undervisning under coronaåren upplevts som en utmaning.

Sammandrag: arbetslivsrelevansen hos de examensprogram som enheten erbjuder

STYRKOR	UTVECKLINGSREKOMMENDATIONER
Enheden har långa traditioner och kompetens inom forskning och undervisning i internationell rätt och mänskliga rättigheter, samt etablerade samarbetsnätverk och samarbetsformer med arbetslivet som relaterar till detta.	Systematiken och verktygen för att följa upp och utveckla undervisningens och examensprogrammets arbetslivsrelevans bör utvecklas.
Undervisningsinnehållet är tvärvetenskapligt och studerandena har möjlighet att kombinera branschövergripande kompetens med sitt examensprogram.	Studerandenas praktikmöjligheter bör ökas.
De utexaminerade sysselsätts och placeras väl i arbetslivet. Vid enheten används kontinuerlig uppföljning av arbetslivet.	Digitalisering borde användas mer effektivt i undervisningen.

6.5.4 Kontinuerligt lärande

Centret för livslångt lärande (CLL) har det övergripande ansvaret för Åbo Akademis utbud av kontinuerligt lärande. Ett verksamhetsområde som lyder under CLL är det Öppna universitetet vid Åbo Akademi (ÖpU). Via ÖpU erbjuds under pågående läsår (2021–2022) 9 universitetskurser i juridik. Det totala antalet kursversioner är 13, d.v.s. enstaka kurser erbjuds i flera versioner under läsåret.

CLL:s långsiktiga målsättning är att mångsidigt tillgodose samhällets behov av kontinuerligt lärande och skapa beredskap för hållbar utveckling. ÖpU-kurserna riktas till alla som är intresserade av universitetsstudier, utan krav på inskrivning vid universitet.

Den centrala frågan i utvecklingen av Åbo Akademis rättsvetenskapliga undervisning och verksamhet gäller avsaknaden av rätten att ge utbildning som leder till juris magisterexamen, vilket också påverkar det kontinuerliga lärandet. Rätten att ordna magisterexamina skulle möjliggöra en mer omfattande och relevant verksamhet även när det gäller att ordna utbudet av kontinuerligt lärande, såsom att ordna fortbildning för personer som avlagt studier utomlands.

Ur enhetens synvinkel fungerar CCL bra och erbjuder kontinuerligt lärande på ett sätt som är relevant för arbetslivet. Kurserna har gott om deltagare. Samarbetet med det Öppna universitetet fungerar bra. Digitaliseringen ses som en resurs och rättsnotariestuderandenas ÖpU-led fungerar bra.

Å andra sidan är CCL en fristående aktör som beställer utbildning av enheten. Enheten har inte nödvändigtvis någon heltäckande bild av efterfrågan på kurser och responsen som samlats in, även om kurserna följer Åbo Akademis normala feedbackförfaranden. Slutsatser om efterfrågan

kan dras av antalet anmälda och antalet personer som slutfört kursen. Enhetens möjligheter att påverka utbudet av kontinuerligt lärande är begränsade. Likaså är lärarnas undervisningsuppgifter inom kontinuerligt lärande frivilliga och avskilda från den egna arbetsbeskrivningen.

Inom området för kontinuerligt lärande har ILHR-utbudet visat sig vara arbetslivsrelevant, och den nya öppningen Animal law (Anilex) eftersträvar en kundkrets även utanför Finland. Åbo Akademi strävar efter att rikta utbudet av kontinuerligt lärande till nya målgrupper utöver de inhemska och svenskspråkiga. En enskild utmaning som lyftes fram under utvärderingsbesöket var fastställandet av arvoden för inhemska och i synnerhet utländska föreläsare.

Sammanfattning: kontinuerligt lärande

STYRKOR	UTVECKLINGSREKOMMENDATIONER
IHLR-linjen har starka resurser och en ställning som en del av det kontinuerliga lärandet.	Splittringen i det kontinuerliga lärandet bör minskas och utbudet utvecklas så det blir ännu mer systematiskt.
Verksamheten inom Centret för livslångt lärande (CLL) är på god nivå.	ÅÅ borde ta en större roll i kontinuerligt lärande på svenska med målgruppen jurister och andra yrkesverksamma som behöver juridisk kunnskap.
ÖpU-leden har en etablerad ställning i antagningen av studerande till rättsnotarieexamen.	Det öppna universitetets verksamhet kunde föras närmare enhetens examensutbildning.

6.5.5 Sammanfattning och slutsatser

Åbo Akademis rättsvetenskapliga examensprogram har en lång tradition och egna profiler. Av Politices magisterexamina är ILHR-magisterprogrammet ett tvärvetenskapligt forskningsbaserat examensprogram för kontinuerligt lärande, UKJ-magisterprogrammet är en arbetslivsinriktat politics magisterexamen i affärsjuridik, och RN-kandidatprogrammet en kandidatexamen som förbereder för juris magisterexamen, vars styrka är samarbetet med Åbo universitet.

Studerandenas sysselsättning ligger på en god nivå. ILHR-magisterprogrammet är en bra modell för en examen för kontinuerligt lärande som kan avläggas till exempel efter juris magisterexamen.

Det finns skäl att vidareutveckla rättsnotarieexamens tydliga profil och göra examensprogrammet mer forskningsbaserat. RN-kandidatprogrammet är dels tvåspråkigt. Att identifiera tvåspråkigheten som examenprogrammets styrka kunde skapa en god grund för ett ökat samarbete med andra rättsvetenskapliga enheter både inom rättsnotarieexamen och när utbudet av kontinuerligt lärande utvidgas.

Arviointipalautte
ammatti-
korkeakoulujen
oikeudellisille
tutkinnoille

Tässä luvussa annetaan yhteinen arviointipalaute arviointiin osallistuneille kahdeksalle ammattikorkeakoulun oikeudellisesti painottuneelle tradenomin tutkinto-ohjelmalle ja kahdelle ylemmälle ammattikorkeakoulututkintoon johtavalle tutkinto-ohjelmalle.

7.1 Taustatietoa ammattikorkeakoulujen oikeudellisesti painottuneista tutkinto-ohjelmista

Oikeudellisesti painottuneeseen ammattikorkeakoulututkintoon johtava koulutus käynnistyi vuonna 2004 oikeusministeriön aloitteesta, koska silloisen koulutusjärjestelmän ei katsottu tarjoavan oikeuslaitoksen henkilöstölle sopivaa koulutusta. Koulutus järjestetään osana liiketalouden tradenomin tutkinto-ohjelmia ja siksi koulutuksesta käytettiin aiemmin laajasti nimitystä ”oikeustradenomikoulutus”. Ammattikorkeakoulututkintoon johtavien tutkinto-ohjelmien rakenteet ja sisällöt perustuvat oikeusministeriön kanssa laadittuihin valtakunnallisiin linjauksiin, joita ammattikorkeakoulut sovelsivat itsenäisesti. Ministeriön kanssa laaditussa tradenomitutkinto-ohjelmien rakenteessa juridisia opintoja on yhteensä 60 opintopistettä, joista 30 on yksityisoikeutta ja 30 julkisoikeutta. Lisäksi opintoihin sisältyy 15 opintopisteen laajuinen juridinen opinnäytetyö ja 15 opintopisteen laajuinen harjoittelu. (Oikeusministeriö 2005.)

Yhteisten linjanvetojen jälkeen ammattikorkeakoulut ovat tehneet itsenäisiä ratkaisuja oikeusalan tradenomikoulutuksen toteutustavasta eivätkä kaikki ammattikorkeakoulut enää noudata oikeusministeriön mietinnössä tehtyjä linjauksia. Myöskään tutkintonimike ”oikeustradenomi” ei ole enää kaikilla ammattikorkeakouluilla käytössä. Tästä syystä tässä raportissa käytetään käsitettä oikeudellisesti painottuneet tradenomitutkinnot.

Oikeudellisesti painottuneiden tradenomitutkintoon johtavien tutkinto-ohjelmien organisoinnit vaihtelevat eri ammattikorkeakouluissa. Käytännössä opiskelijat suorittavat ensin tietyn määrän liiketalouden perusopintoja, joiden jälkeen alkavat varsinaiset juridiset opinnot. Tampereen ammattikorkeakoulussa ja Vaasan ammattikorkeakoulussa opiskelijat valitsevat oikeushallinnon suuntautumisvaihtoehdon. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa opiskelijat voivat valita julkishallinnon ja juridiikan erikoistumisalan ja LAB-ammattikorkeakoulussa juridiikan erikoistumisvaihtoehdon. Jyväskylän ammattikorkeakoulussa, Laurea-ammattikorkeakoulussa ja Satakunnan ammattikorkeakoulussa käytetään koulutuksesta nimitystä oikeustradenomikoulutus. Oulun ammattikorkeakoulussa opinnot on organisoitu oikeudellisen osaamisen osaamispoluksi.

Oikeusalaan painottuneet ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot (YAMK) on organisoitu samankaltaisesti kuin ammattikorkeakoulututkinnot. Laurea-ammattikorkeakoulussa opiskelu tapahtuu oikeudellisen erityisosaamisen ja oikeusmuotoilun tutkinto-ohjelmassa. Satakunnan ammattikorkeakoulussa liiketalouden ylemmässä ammattikorkeakoulututkinnossa on oikeudellinen suuntautumisvaihtoehto.

Ammattikorkeakoulujen oikeudellisen alan tutkinto-ohjelmien itsearviointikyselyiden vastauksiin perustuvassa taulukossa 31 on kuvattu ammattikorkeakoulujen oikeudellisesti painottuneet tutkinto-ohjelmat ja niiden aloituspaikat.

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa, LAB-ammattikorkeakoulussa, Laurea-ammattikorkeakoulussa, Tampereen ammattikorkeakoulussa ja Vaasan ammattikorkeakoulussa otetaan uusia opiskelijoita sisään vuosittain, kun taas Jyväskylän ammattikorkeakoulussa koulutukseen sisäänotto on neljän vuoden välein. Satakunnan ammattikorkeakoulussa opiskelijoita otetaan sisään kaksi kertaa vuodessa. Joissakin ammattikorkeakouluissa, kuten Karelia-ammattikorkeakoulussa, on aiemmin ollut oikeusalan koulutusta, mutta koulutus on lakkautettu. Jyväskylän ammattikorkeakoulussa, LAB-ammattikorkeakoulussa ja Oulun ammattikorkeakoulussa koulutus on ollut välillä lakkautettuna, mutta koulutus on aloitettu uudelleen. Ammattikorkeakoulujen tutkinto-ohjelmien edustajat perustelivat itsearviointivastauksissaan koulutusten lakkauttamista tai väli-vuosia sisäänotoissa alueellisen kysynnän vähäisyydellä tai oikeushallinnon harjoittelupaikkojen vähäisellä määrällä.

Sidosryhmähaastatteluiden perusteella oikeudellisesti painottuneista tradenomeista on pulaa työmarkkinoilla. Tämä on havaittu myös ammattikorkeakouluissa ja lakkautettuja koulutuksia on aloitettu uudelleen. Arviointiryhmän tekemän koulutuskartoituskyselyn ja itsearviointikyselyn perusteella ammattikorkeakoulut tekevät ratkaisuja lähtökohtaisesti oman alueensa tarpeen mukaan, mutta valtakunnallinen koordinaatio aloituspaikkojen määrästä ja tarpeesta puuttuu.

TAULUKKO 31. Ammattikorkeakoulujen oikeudellisesti painottuneet tradenomitutkinnot ja niiden aloituspaikat

AMMATTIKORKEAKOULU	TUTKINTONIMIKE (AMK)	ALOITUSPAIKAT, SYKSY 2021
Jyväskylän ammattikorkeakoulu	Tradenomi (AMK), liiketalous, oikeudellinen osaaminen	30 opiskelijaa, seuraava sisäänotto vuonna 2023
Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu	Tradenomi (AMK), liiketalous, julkishallinto ja juridiikka	25 opiskelijaa
LAB-ammattikorkeakoulu	Tradenomi (AMK), liiketalous, juridiikka	35 opiskelijaa
Laurea-ammattikorkeakoulu	Tradenomi (AMK), liiketalous, oikeudellinen osaaminen	30 opiskelijaa
Oulun ammattikorkeakoulu	Tradenomi (AMK), liiketalous, oikeudellinen osaaminen	Seuraava sisäänotto vuosina 2022–2023
Satakunnan ammattikorkeakoulu	Tradenomi (AMK), liiketalous, oikeudellinen osaaminen	30 opiskelijaa
Tampereen ammattikorkeakoulu	Tradenomi (AMK), liiketalous, juridiikka	30 opiskelijaa
Vaasan ammattikorkeakoulu	Tradenomi (AMK), liiketalous, oikeudellinen osaaminen	20 opiskelijaa
AMMATTIKORKEAKOULU	TUTKINTONIMIKE JA TUTKINTO-OHJELMAT (YAMK)	ALOITUSPAIKAT, SYKSY 2021
Laurea-ammattikorkeakoulu	Tradenomi (YAMK), liiketalous, oikeudellinen erityisosaaminen ja oikeusmuotoilu	32 opiskelijaa
Satakunnan ammattikorkeakoulu	Tradenomi (YAMK), liiketalous, oikeudellinen suuntautumisvaihtoehto, johtaminen ja palveluliiketoiminta	noin 15 opiskelijaa

7.2 Osaamislähtöisyys ja tutkinto-ohjelmien tuottama osaaminen

Tutkinto-ohjelmien vastuupettajille järjestetyn työpajan mukaan ammattikorkeakoulujen edustajilla on varsin yhtenäinen käsitys oikeusalan tradenomikoulutuksen oikeustieteellisen osan osaamistavoitteista. Osaamistavoitteet perustuvat oikeudellisen ja liiketaloudellisen osaamisen yhdistämiseen. Opiskelijat suorittavat perusopinnot muun muassa liiketoiminnasta ja yrittäjyydestä sekä täydentävät liiketalouden osaamista juridisilla ammattiopinnoilla. Juridisten opintojen laajuus eri ammattikorkeakouluissa vaihtelee ammattikorkeakoulututkinnoissa

50–63 opintopisteen välillä (ks. tutkintorakenteiden vertailutaulukko luvussa 5.2.1, taulukko 12). Tutkinto-ohjelmien haasteena on, että ne eivät profiloidu korkeakoulujärjestelmässä itsenäisenä oikeusalan tutkintona. Tästä syystä arviointiryhmä ehdottaa, että oikeudellisesti painottuneet AMK- ja YAMK-tutkinnot irrotetaan tradenomin tutkinnosta omiksi tutkinnoikseen ja annetaan niille oma tutkintonimike. Tällöin tutkinto-ohjelmissa olisi nykyistä enemmän juridiikkaa ja vähemmän liiketalouden yleisiä opintoja.

Tällä hetkellä oikeusalan tradenomikoulutuksille on vakiintunut suhteellisen yhdenmukainen yleisprofiili. Erot liittyvät henkilökunnan työpajan perusteella tutkintokoulutuksissa lähinnä työelämärelevanssiin, digitalisaatioon ja kansainvälistymisen painotuksiin heijastaen myös ammattikorkeakoulujen strategisia valintoja. Useassa tutkinto-ohjelmassa pedagogisena lähtökohdiana korostuu opiskelijan aktiivinen rooli oman osaamisensa kehittäjänä, vaikkakin käytännön pedagogiset ratkaisut vaihtelevat esimerkiksi sen suhteen, miten ongelmalähtöistä oppimista tai käänteistä opetusta sovelletaan. Työpajan perusteella opetussuunnitelmien uudistamisessa tutkinto-ohjelmien edustajien tiivis yhteistyö työelämän kanssa on auttanut kohdentamaan koulutusta ajankohtaisiin teemoihin, kuten tietosuojaan ja tiedonhakutaitoihin. Koulutusten osaamislähtöisyyttä voisi edelleen vahvistaa osallistamalla opiskelijoita enemmän opetussuunnitelmatyöhön. Henkilökunnan työpajan mukaan työelämässä olevat monimuoto-opiskelijat tuottavat myös tietoa työelämän osaamistarpeista.

Yhtenä vahvana alueena osaamistavoitteissa korostuu digitalisaatio. Vahvimmillaan digitalisaatio ilmenee opetuksen järjestämisenä kokonaan tai osittain digitaalisesti ja digitaalisina oppimateriaaleina. Satakunnan ammattikorkeakoulu tarjoaa kokonaan etänä suoritettavia tutkintoja. Digitaalisuus ilmenee myös koulutuksen sisällöissä, kuten LAB-ammattikorkeakoulussa ja Satakunnan ammattikorkeassa immateriaalioikeuksien, tietoturvan ja tietosuojan opetuksessa. Laurea-ammattikorkeakoulun YAMK-tutkinnossa digitalisaatio ilmenee digitaalisen palvelumuotoilun koulutuksena. Myös Satakunnan ammattikorkeakoulun YAMK-tutkintoon sisältyy digitalisaatioon liittyviä opintoja. Henkilökunnan työpajan perusteella tutkinto-ohjelmien edustajat katsoivat digitaalisten taitojen kehittyvän jotenkin automaattisesti opiskelun ohessa, kun opiskelu tapahtuu ainakin osittain verkossa. Arviointiryhmä suosittelee, että opiskelijat saisivat korkeakouluilta nykyistä aktiivisempaa ja järjestelmällistä tukea digitaalisten valmiuksien kehittymiseen.

Henkilökunnan työpajan mukaan tutkinto-ohjelmissa arvioidaan opiskelijoiden osaamista monipuolisesti. Opintojaksojen kehittämisessä hyödynnetään opintojaksopalautetta, harjoitteluraportteja ja oppimispäiväkirjoja. Työpajassa ilmeni kehittämiskohteena, miten osaamistavoitteiden toteutumista arvioidaan ja varmistetaan digitaalisesti toteutetuissa opintojaksoissa. Keskeinen kehittämiskohde on myös verkossa toteutetun opinnäytetyöprosessin ohjaus. Jyväskylän ammattikorkeakoulun kehittämä opinnäytetyön prosessi ja verkkosivut ovat esimerkkejä hyvistä käytänteistä, joiden avulla voidaan tunnistaa tukea tarvitsevat opiskelijat ja tehostaa opinnäyteprosesseja.

Ammattikorkeakoulujen edustajat tekevät keskinäistä yhteistyötä tarjoamalla opintojaksoja suoritettavaksi valtakunnallisen CampusOnlinen kautta. Ammattikorkeakouluissa on myös pohdittu mahdollisuutta laatia yhteistä oppimateriaalia. Laurea-ammattikorkeakoulu ja Helsingin yliopisto

ja Itä-Suomen yliopisto sekä Tampereen ammattikorkeakoulu, Tampereen yliopisto ja Jyväskylän ammattikorkeakoulu ovat luoneet ristiinopiskelumahdollisuuksia ja yhteistä opintotarjontaa yliopistojen oikeustieteen koulutusten kanssa. Kokonaisuutena ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen yhteistyö on kuitenkin ollut vähäistä.

Henkilökunnan työpajassa ilmeni, että ruotsinkielisistä oikeudellisesti painottuneista tradenomeista on pulaa esimerkiksi Itä-Uudellamaalla. Vaasan ammattikorkeakoulu tekee yhteistyötä ruotsinkielisessä koulutuksessa Yrkeshögskolan Novian kanssa niin, että Novian opiskelijoilla on mahdollisuus opiskella oikeusalan tradenomin opintoja kaksikielisesti Vaasan ammattikorkeakoulussa. Suuntautumisvaihtoehdon opetuskieli on suomi, mutta luennoilla puhutaan suomea ja ruotsia ja tentit voi tehdä omalla äidinkielellään. Oikeusalan tradenomitutkintoon sisältyy ruotsin kielen opintoja. Lisäksi joissakin ammattikorkeakouluissa on myös juridisen ruotsin kieliopintoja. Keskeistä on varmistaa, että kaksikielistä ammattikorkeakoulujen tutkinto-ohjelmatarjontaa on riittävästi saatavilla työelämän tarpeisiin.

Usean tradenomitutkintoon johtavan tutkinto-ohjelman yhtenä painopisteenä on kansainvälisyys, mikä näkyy tutkinto-ohjelmissa englannin kielen opintojen lisäämisellä. Englanninkielisiä kursseja on integroitu myös osaksi muita opintoja. Tärkeinä kansainvälistymisen muotoina ovat ollut myös kansainvälinen opiskelija- ja opettajavaihto, harjoitteluyhteistyö Suomen ulkomaan edustustojen kanssa sekä yritysten kanssa tehtävä harjoitteluyhteistyö yrityksiin Ruotsiin, Saksaan ja Venäjälle. Venäjän kielen osaaminen on tunnistettu tärkeäksi erityisesti tuomioistuinlaitoksessa työskenteleville oikeusalan tradenomeille.

Sisällöllisesti kansainvälistyminen ilmenee Venäjä-oikeuden, kansainvälisen oikeuden ja Eurooppaoikeuden merkityksen korostumisena osana juridisia opintoja. Kehittämiskohteeksi ammattikorkeakouluissa on tunnistettu kieliopintojen integrointi substanssiopetukseen ja kansainvälistyminen osana osaamistavoitteiden kuvaamista. Arviointiryhmä suosittelee, että tutkinto-ohjelmissa varmistetaan riittävä kansainvälisyysosaaminen ja monipuolinen kielten opetuksen tarjonta kaikille opiskelijoille.

Yhteenveto: tutkinto-ohjelmien osaamislähtöisyys

VAHVUUDET	KEHITTÄMISSUOSITUKSET
Tutkinto-ohjelmissa tunnistetaan hyvin oikeusalan osaamistarpeet.	Oikeudellisesti painottuneen tradenomikoulutuksen rakenne tulee uudistaa niin, että oikeudellisten sisältöjen osuus tutkinto-ohjelmassa vahvistuu ja liiketalouden sisältöjen osuus vähenee.
Digitalisaatio toteutuu tutkinto-ohjelmissa monipuolisesti digitaalisilla sisällöillä ja toteutustavoilla.	Opiskelijoille tulee olla riittävästi tarjolla kansainvälisyysosaamista vahvistavaa koulutusta ja monipuolista kielten opetusta.
Opetusta toteutetaan monipuolisin ja opiskelijaa aktivoivin opetusmenetelmin.	Ruotsinkielistä oikeudellisesti painottunutta tradenomikoulutusta tulee olla riittävästi tarjolla työelämän tarpeisiin.

7.3 Työelämärelevanssi

Tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssin huomioiminen on selkeä ammattikorkeakoulututkintojen vahvuus. Ammattikorkeakouluissa työelämärelevanssi ymmärretään korkeakouluopetuksen kyvyksi vastata työelämän tarpeisiin. Ammattikorkeakouluissa työelämärelevanssia varmistetaan jatkuvalla vuoropuhelulla työelämän edustajien kanssa. Työelämäyhteistyö vaikuttaa muun muassa opetussuunnitelmien ja oppimateriaalien kehittämiseen. Henkilökunnan työpajassa ilmeni, että tällä hetkellä ajankohtaisia työelämäteemoja ovat muun muassa digitalisaatioon ja tietosuojaan liittyvä sääntely.

Tutkinto-ohjelmien itsearviointikyselyn vastausten mukaan alalla on yksimielisyys siitä, että opiskelijoiden tärkeimpiä yleisiä työelämävalmiuksia ovat tiedonhankintataidot, ongelmanratkaisu- ja analysointitaidot ja digitaaliset taidot. Tiedonhankintataidot ja ongelmanratkaisu- ja analysointitaidot kehittyvät tutkinto-ohjelmissa muun muassa kirjallisten oppimistehtävien avulla, joihin opiskelijoiden tulee löytää luotettavat lähteet ja viitattava niihin asianmukaisella tavalla.

Lähes kaikki ammattikorkeakoulut pitivät tärkeimpinä yleisinä työelämävalmiuksina äidinkiellellä tapahtuvaa viestintää ja kykyä uuden oppimiseen. Viestinnän harjoittelua painotetaan lähes kaikissa opinnoissa esimerkiksi erilaisten kirjallisten harjoitusten ja oppimistehtävien kautta. Uuden oppimisen kykyä harjoitellaan eri opintojaksoilla, ja sitä tuetaan ohjaamalla itsenäiseen tiedonhankintaan. Opiskelijatyöpajan osallistujat pitivät tärkeimpänä työelämävalmiutena erilaisen ammatillisen osaamisen saavuttamista, kuten käsitteiden ja oikeusperiaatteiden hallintaa, asioiden perustelemista, oikeuslähteiden käyttöä ja opitun teorian soveltamista. Opiskelijat pitivät tärkeinä taitoina myös ryhmätyöskentely- ja yhteistyötaitoja sekä tiedonhankintataitoja.

Harjoittelu on keskeinen osa tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssia ja pakollinen osa opintoja. Ammattikorkeakoulututkintoihin sisältyvä harjoittelu voidaan suorittaa kokonaan oikeudellisissa tehtävissä tai osittain liiketalouden alan tehtävissä ja osittain oikeudellisissa tehtävissä. Oikeusministeriön oikeustradenomikoulutustyöryhmässä sovittu harjoittelun laajuus on 15 opintopistettä, mutta ammattikorkeakoulujen oikeusalan tradenomitutkintoihin sisältyvän harjoittelun laajuus on nykyisin 30 opintopistettä. Ammattikorkeakoulujen edustajien mukaan harjoittelu on yksi osa työelämäyhteistyötä ja tärkeä osa opiskelijoiden ammatillista kasvua. Harjoittelulla on tärkeä merkitys myös opiskelijoiden työllistymiselle.

Toisin kuin aiemmin, jolloin harjoittelupaikat jaettiin koordinoitusti oikeusministeriön työryhmässä, nyt valtionhallinnossa jokainen virasto (Tuomioistuinvirasto, Ulosottovirasto, Valtakunnansyyttäjävirasto, oikeusministeriö) järjestää itse harjoittelupaikat. Sidosryhmähaastatteluissa harjoitteluiden heikkoutena pidettiin siihen liittyvän koordinaation puuttumista.

Nykyään harjoittelu hajallaan, helpompaa oli aiemmin, kun oli yksi taho, joka koordinoi. Nyt neljä eri taho. (Sidosryhmähaastattelu)

Opiskelijatyöpajassa opiskelijat arvostivat harjoittelua mahdollisuutena kehittää ja syventää osaamistaan käytännönläheisissä tehtävissä. Opiskelijoista ehdottivat korkeakoulun ja työharjoittelupaikan välisen yhteistyön tiivistämistä. Korkeakoululta toivottiin myös enemmän tukea harjoittelupaikan etsimiseen. Tältä osin opiskelijatyöpajan tulokset tukevat sidosryhmähaastatteluissa esiinnousseita kehitysehdotuksia.

Oppilaitokselta toivoisi enemmän tukea harjoittelupaikan löytämiseen. Yritystä on kyllä ollut, mutta selkeää linjaa ei ole, vaan paikkoja ilmoitellaan siellä täällä. (Opiskelijatyöpaja)

Arviointiryhmä suosittelee, että ammattikorkeakoulut ottavat yhteisen vastuun harjoitteluyhteistyön toteuttamisesta ja harjoittelupaikkojen koordinoinnista sekä luovat yhtenäiset harjoitteluun liittyvät käytännöt harjoittelupaikkojen ilmoittamiseen ja hakemiseen. Yhteistyöhön on tärkeää ottaa mukaan eri virastot ja harjoittelupaikkoja tarjoavat työnantajat.

Ammattikorkeakoulujen opettajat seuraavat työelämän ja yhteiskunnan muutoksia olemalla tiiviissä yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa työelämän edustajien kanssa. Työelämän muutosten seuraaminen ei ole kuitenkaan systemaattista ja tuettua, vaan se jää opettajien oman kiinnostuksen varaan. Arviointiryhmä pitää tärkeänä, että ammattikorkeakoulut mahdollistavat opettajien ammattitaidon ylläpitämisen riittävillä resursseilla. Lisäksi ammattikorkeakouluissa tulee käynnistää systemaattinen alumninyhteistyö oikeusalan koulutuksista valmistuneiden kanssa.

Sidosryhmähaastattelujen perusteella oikeudellisesti painottunut ammattikorkeakoulujen koulutustarjonta palvelee julkisen sektorin lisäksi laajasti myös yksityissektorin työnantajia, kuten pankkeja ja vakuutusyhtiöitä. Oikeudellisesti painottuneita ammattikorkeakoulututkintoja suoritaneita pidettiin tärkeänä voimavarana, mutta koulutusmäärää pidettiin vähäisenä suhteessa tarvittavaan työvoiman määrään. Eräässä sidosryhmähaastattelussa oikeudellisesti painottuneen ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita kuvailtiin näin:

Oikeustradenomit ovat meille kullannarvoista työvoimaa, sillä olemme onnistuneet rekrytoimaan käräjäsihteerejä. Moni tulee harjoittelijoina taloon, sitten jäävät määräaikaisiksi käräjäsihteereiksi. Saavat jopa alle vuoden kokemuksella vakinaisen viran. Oikeustradenomit ovat hyviä ja taitavia. (Sidosryhmähaastattelut, tuomioistuin)

Sidosryhmähaastattelujen perusteella oikeusalan tradenomien urakehitysmahdollisuudet ovat rajalliset, minkä vuoksi jatko-opintomahdollisuuksien kehittäminen olisi tärkeää. Heikot urakehitysmahdollisuudet saattavat vaikuttaa siihen, etteivät oikeusalan tradenomit laajamittaisesti hakeudu töihin yksityiselle sektorille. Arviointiryhmä suosittelee, että ammattikorkeakouluissa ryhdytään yhteistyössä yliopistojen kanssa vielä nykyistä laajemmin kehittämään tradenomien jatko-opintomahdollisuuksia.

Yhteenveto: tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssi

VAHVUUDET	KEHITTÄMISSUOSITUKSET
Ammattikorkeakoulujen oikeusalan tutkinto-ohjelmilla on vahva työelämärelevanssi.	Harjoitteluun liittyvää yhteistyötä tulee vahvistaa.
Laaja harjoittelu edistää opiskelijan työelämävalmiuksien kehittymistä ja työllistymismahdollisuuksia.	Opettajien mahdollisuudet ammattitaidon ylläpitoon tulee turvata.
Oikeusministeriön koordinoima oikeustradenomityöryhmä on luonut hyvän pohjan nykyisten koulutusten työelämärelevanssille, sillä työryhmässä on sovittu harjoittelun suorittamisesta oikeudellisissa tehtävissä.	Tradenomien oikeustieteiden jatko-opintomahdollisuuksia tulee kehittää yhteistyössä yliopistojen kanssa sekä kehittää valintaväyliä yliopistoon. Yliopistoissa tulee tunnustaa ammattikorkeakoulussa hankittu aiempi osaaminen.

7.4 Jatkuva oppiminen

Ammattikorkeakoulujen oikeudellisesti painottuneen jatkuvan oppimisen tarjoajista keskeisin on avoin ammattikorkeakoulu, jonka kautta tarjolla ovat monessa ammattikorkeakoulussa samat opintojaksosisällöt kuin tutkinto-ohjelmissa. Myös mahdollisuus edetä polkuopintojen kautta tutkinto-opintoihin on keskeinen osa jatkuvan oppimisen tarjontaa. Samoin kaksi YAMK-tutkinto-ohjelmaa voidaan nähdä osana jatkuvaa oppimista. Selkeää määritelmää tai visiota jatkuvalla oppimiselle työpajan osallistujat eivät esittäneet.

Jatkuvan oppimisen kehittäminen vaatisi ammattikorkeakoulujen mukaan brändityötä, sillä ammattikorkeakoulujen oikeusalan koulutustarjontaa ei tunneta tällä hetkellä riittävästi. Ammattikorkeakoulujen alan jatkuvan oppimisen tarjonnalta puuttuu systemaattinen selvitys tarpeista sekä riittävät taloudelliset resurssit.

Arviointiryhmän näkemyksen mukaan ammattikorkeakoulujen jatkuva oppiminen ja siihen liittyvä tarjonta on oikeuslalla vielä jäsentymätöntä. Työpajassa tutkinto-ohjelmien vastuuopettajat tunnistivat kehittämiskohteina täydennys- ja tilauskoulutukset yrityksille ja avoimen ammattikorkeakoulun tarjonnan markkinoinnin julkishallinnon toimijoille. Lisäksi ammattikorkeakouluissa voitaisiin kehittää räätälöityjä osaamiskokonaisuuksia, joiden suunnittelussa olisi mahdollista hyödyntää työelämäyhteistyötä.

Yhteenveto: jatkuva oppiminen

VAHVUUDET	KEHITTÄMISSUOSITUKSET
Avoimissa ammattikorkeakouluissa on laajasti tarjolla oikeudellisesti painottuneita opintojaksoja jatkuvan oppimisen tarjontana.	Oikeusalaa koskevalle jatkuvan oppimisen tarjonnalle tulee kehittää ammattikorkeakoulujen yhteinen strategia ja visio.
Oikeusalalla tarjotaan kaksi YAMK-tutkinto-ohjelmaa.	Jatkuvaan oppimiseen liittyvää yhteistyötä tulee tiivistää korkeakoulujen välillä ja työelämän edustajien kanssa.
Ammattikorkeakouluilla on valmiuksia räätälöityjen oikeudellisesti painottuneiden täydennyskoulutusten järjestämiseen.	Jatkuvan oppimisen resursointia pitää parantaa ammattikorkeakouluissa.

7.5 Yhteenveto ja johtopäätökset

Oikeudellisesti painottuneiden tradenomien oikeudellista osaamista arvostetaan ja heille on kysyntää työmarkkinoilla. Oikeudellisesti painottunut tradenomikoulutus ei kuitenkaan profiloitu riittävän selkeästi oikeusalan koulutuksena, joka tunnettaisiin myös yliopistoissa. Arviointiryhmä suosittelee, että oikeudelliset AMK- ja YAMK-tutkinnot irrotetaan tradenomin tutkinnosta omaksi tutkinnokseen ja annetaan niille oma tutkintonimike. Tutkinto-ohjelmissa pitäisi painottaa nykyistä enemmän juridiikkaa ja vähemmän liiketalouden opintoja. Ammattikorkeakouluja kannustetaan luomaan oikeusalan tutkintokoulutuksen ja jatkuvan oppimisen visio, strategia sekä näiden toimeenpano-ohjelma. Vision ja strategian toteuttamisella ammattikorkeakouluissa voitaisiin luoda oikeusalan koulutukselle selkeä ja tunnettu brändi.

Arviointiryhmä suosittelee ammattikorkeakouluille oikeudellisten koulutusten yhteistyöelimen perustamista. Tutkintorakenteen päivittämisen lisäksi työryhmässä voitaisiin kehittää sidosryhmätoimintaa, harjoitteluyhteistyötä ja yhteistä jatkuvan oppimisen tarjontaa. Ammattikorkeakouluissa työryhmän työtä voitaisiin koordinoita kiertävällä järjestyksellä.

Arviointiryhmä suosittelee ammattikorkeakouluille myös yhteistyön lisäämistä yliopistojen oikeustieteen koulutusten kanssa. Yhteistyön osa-alueita voisivat olla keskustelu ammattikorkeakoulututkinnon ja ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden monipuolisemmista jatkoväylistä yliopisto-opintoihin sekä ammattikorkeakouluopinnoissa hankitun osaamisen tunnistamisesta ja tunnustamisesta. Yhtenä yhteistyön osa-alueena voisi olla myös ruotsin kielen aseman vahvistaminen tutkinto-ohjelmissa. Digitalisaatiota on mahdollista hyödyntää nykyistä tehokkaammin ammattikorkeakoulujen opetusyhteistyössä, yhteisten opintojaksojen suunnittelussa ja toteuttamisessa lähiopetuksen merkitystä unohtamatta.

Arvioinnin luotettavuus

8

Tässä luvussa tarkastellaan arvioinnin luotettavuutta arviointiprojektin eri vaiheissa ja eri aineistoissa. Arvioinnin luotettavuudessa tarkastellaan, miten kukin vaihe ja arvioinnissa tehdyt ratkaisut edistivät tai heikensivät arvioinnin luotettavuutta. Tarkastelu kohdistuu myös siihen, olivatko kerätyt aineistot tarkoituksenmukaisia arviointikysymysten kannalta.

Arvioinnin valmistelu käynnistyi arviointiin osallistuvien yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen edustajien kuulemisilla. Kuulemisten yhteydessä osallistujilla oli mahdollisuus kommentoida arvioinnin tavoitteita, arviointiteemoja, aikataulua sekä arviointiryhmän kokoonpanoa. Kuulemiset onnistuivat hyvin ja ne vahvistivat yksiköiden sitoutumista arviointiin ja tukivat Karvin edustajia arvioinnin valmistelussa. Samalla yksiköt nimesivät arvioinnin yhteyshenkilöt, joilla oli keskeinen rooli arvioinnin käytännön toteutuksen onnistumisessa.

Karvissa päädyttiin kuulemisten pohjalta nimeämään oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen arviointiin kotimainen arviointiryhmä. Kotimainen arviointiryhmä koottiin niin, että ryhmässä oli monipuolista alan korkeakoulutuksen ja työelämän asiantuntemusta. Kotimaisen ryhmän etuna oli toimintaympäristön hyvä tuntemus ja kehittämissuositusten osuvuus, mutta haasteena läheinen side arviointikohteisiin. Tämä jäävyiksiin liittyvä haaste ratkaistiin noudattamalla periaatetta, jonka mukaan arviointiryhmän jäsen ei osallistunut sen yksikön arviointivierailuun tai arviointipalautteen laadintaan, johon hänellä on työsuhde tai muu vastaava kytkös. Kansainvälisen arviointiryhmän etuna olisi ollut yksiköistä riippumaton ja ulkopuolinen näkökulma, mutta haasteena suomalaisen korkeakoulu- ja oikeusjärjestelmien puutteellinen tuntemus. Jatkossa harkinnan arvoista voisi olla yhteisen meta-arvioinnin toteuttaminen Karvissa tehdyistä koulutusala-arvioinneista.

Arvioinnin suunnitteluvaiheessa ja osana hankesuunnitelman laadintaa Karvin virkamiehet ja arviointiryhmä kuuluivat laajasti eri sidosryhmien edustajia. Eri osapuolilta saatiin vahvistus siihen, että arvioinnin pääteemat ovat osuvia. Lisäksi arviointiryhmä pystyi tarkentamaan arvioinnin osakysymyksiä kuulemisten pohjalta. Arviointiryhmä päätyi siihen, että arvioinnin pääkohteeksi valittiin yliopistojen oikeustieteelliset yksiköt ja tutkinto-ohjelmat, mutta koulutuskartoituskyselyn ja kuulemisten perusteella tarkasteluun otettiin mukaan myös ammattikorkeakoulujen

oikeudellisesti painottuneet tutkinto-ohjelmat ja ne hallintotieteiden ja kauppatieteiden maistereiden tutkinto-ohjelmat, joissa painotetaan juridiikkaa. Tämä tarkoitti kolmea lähestymistapaa arvioinnin syvyyden ja raportoinnin suhteen: oikeustieteellisille tiedekunnille laadittiin yksiköittäin arviointipalaute, ammattikorkeakouluille laadittiin yhteinen palaute ja hallintotieteiden ja kauppatieteiden maistereiden tutkinto-ohjelmia tarkasteltiin osana koulutusalan kokonaisuutta. Vaikka tämä tuotti haasteita raportin jäsentämiselle, arvioinnin lopputuloksena kyettiin tuottamaan tarkastelu kaikista oikeusalan tutkinnoista, niiden osaamislähtöisyydestä ja työelämärelevantanssista.

Arviointi toteutettiin monimenetelmäisesti ja useita arviointiaineistoja keräten. Osa arvioinnissa käytetyistä aineistoista oli kattavia, kuten Kandipalaute-kysely, maistereiden uraseurantakysely ja Vipusen tilastoaineistot. Osa aineistosta oli enemmänkin näyttönomaisia, kuten arviointivierailuihin, työpajoihin, haastatteluihin ja kehittämiswebinaarin osallistujien näkemykset. Valmiiden aineistojen etuna olivat suuret vastaajamäärät ja suuri kattavuus, mutta niiden analyysiin päästiin suurelta osin vasta raportointivaiheessa.

Yksiköiden ja tutkinto-ohjelmien itsearviointikyselyiden avulla kerättyjä tietoja hyödynnettiin arviointivierailujen haastattelukysymysten laadinnassa. Yksiköiden itsearviointikyselyillä saatiin tietoa yliopistojen tiedekuntien ja vastaavien yksiköiden visiosta ja tutkinto-ohjelmien johtamisesta, kun taas tutkinto-ohjelmien itsearviointikyselyillä saatiin yksityiskohtaista tietoa arvioinnin pääteemoista yksittäisissä tutkinto-ohjelmissa. Vastaukset kyselyihin saatiin kaikista oikeustieteen koulutusta tarjoavista yksiköistä ja tutkinto-ohjelmista, joten vastaukset kattoivat oikeusalan koko toimijakentän korkeakouluissa. Itsearviointikyselyjen avovastaukset olivat huolella laadittuja, ja vastaukset oli laadittu ryhmissä, joissa oli usein mukana myös opiskelijoita. Itsearviointikyselyn väittämäkysymyksissä noudatettiin Karvin yhteistä koulutusala-arviointien kysymysrunkoa, jolloin kyselyistä tuli pitkiä. Tämä saattoi vaikuttaa erityisesti väittämävastausten laatuun. Huolimatta itsearviointikyselyiden vastaamisen työläydestä itsearviointiaineistosta tuli rikas ja monipuolinen, mikä palveli hyvin arviointiraportin laadintaa.

Viiden yliopiston arviointivierailuilla tehty haastattelu ja työpajat toteutettiin ryhmähaastatteluina, joiden pääteemat olivat etukäteen haastateltavien tiedossa. Haastatteluiden avulla arviointiryhmä sai selvennettyä itsearviointikyselyiden vastausten perusteella epäselväksi jääneitä kohtia ja sai runsaasti korkeakoulujen eri henkilöstöryhmien ja työelämäyhteistyökumppaneiden edustajien näkemyksiä. Vierailujen onnistumista edisti se, että kaikille haastateltaville lähetettiin ennako-ohjeet, joissa korostettiin kehittävän arvioinnin periaatetta ja sitä, että niin vahvuuksien kuin myös kehittämiskohteiden esiintuominen on osoitus hyvästä itsereflektointikyvyistä ja edistää raportin hyödynnettävyyttä.

Ammattikorkeakoulujen oikeudellisesti painottuneiden tradenomin tutkinto-ohjelmien ja ylempien ammattikorkeakoulututkinto-ohjelmien edustajille järjestettiin yhteinen työpaja, jossa noudatettiin samaa ohjelmarakennetta kuin yliopistovierailuilla (ks. liite 5). Tämä edisti yhtenäisen arviointitiedon tuottamista. Haasteena oli, että työpajassa ei ehditty paneutua yksittäisten AMK- ja YAMK-tutkinto-ohjelmien kehittämiseen. Työpaja palveli arvioinnin tavoitetta tuottaa näkemys ammattikorkeakoulujen tutkinto-ohjelmista osana oikeusalan korkeakoulutusta.

Itsearviointikyselyissä monet kysymykset koskivat vastaajien käsityksiä ja näkemyksiä, joiden arvioimiseen ei ole yksiselitteisiä mittapuita. Arvioinnissa ei verrata yksiköitä tai tutkinto-ohjelmia keskenään, vaan kehittävän arvioinnin periaatteiden mukaisesti tuetaan yksiköitä niiden toiminnan kehittämisessä. Arviointiryhmä yritti määritellä käsitteet täsmällisesti eri itsearviointikyselyissä. Silti on mahdollista, että kaikkia käsitteitä ei ymmärretty niin kuin arviointiryhmä tarkoitti. Esimerkiksi lähes kaikki vastaajat katsoivat, että koulutuksessa tehdään paljon monialaista yhteistyötä. Ei ole kuitenkaan selvää, tarkoittivatko vastaajat yhteistyötä eri oikeudenalojen välillä vai muiden tieteenalojen kanssa.

Arviointivierailujen ja ammattikorkeakoulujen työpajan lisäksi järjestettiin opiskelijatyöpajat. Yliopistojen oikeustieteellisen alan ainejärjestöjen näkemyksiä kerättiin myös erillisellä kirjallisella kyselyllä. Opiskelijatiedonkeruut onnistuivat hyvin, ja ne tuottivat raporttiin sellaisia näkökulmia, joita ei olisi muilla tavoin saatu esiin. Opiskelijoiden vastaukset saattoivat koskea joko yksittäistä opintojaksoa tai laajemmin koko tutkinto-ohjelmaa, mutta se ei aina tullut esiin vastauksista. Opiskelijoiden vastauksissa on ristikkäisyyttä, kuten ruotsin kieltä koskevien käytäntöjen kohdalla (luku 5.5.3, taulukko 29). Ne kertovatkin erilaisista tutkinto-ohjelmista ja korkeakoulujen erilaisista painotuksista, mikä on tärkeää ottaa huomioon vastausten tulkinnessa.

Sidosryhmähaastatteluilla oli tärkeä rooli arviointiaineiston täydentämisessä. Arviointiryhmä haastatteli keskeisten sidosryhmien edustajia, vaikka yksityiseltä sektorilta kaikki kutsutut eivät päässeet haastatteluihin. Sidosryhmävastausten välillä oli myös eroja sen mukaan, edustiko vastaaja instituutionsa näkemyksiä vai vastasiko hän vapaammin oman kokemuksensa perusteella. Tiedonkeruut huipentuivat elokuun 2021 kehittämiswebinaariin, jossa arviointiryhmä sai uusia näkökulmia alustaviin johtopäätöksiin ja kehittämissuosituksiin sekä vahvistusta raportin kirjoittamiseen. Saadun palautteen mukaan myös osallistujat kokivat keskustelut merkityksellisinä.

Johtopäätökset ja suositukset

9

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen toteuttamassa oikeustieteen alan korkeakoulutuksen arvioinnissa tarkasteltiin alan koulutustarjonnan tilaa, tutkinto-ohjelmien tuottamaa osaamista, työelämärelevanssia sekä jatkuvaa oppimista erilaisten aineistojen pohjalta. Arvioinnin eri vaiheisiin osallistui noin 300 henkilöä, jotka edustavat oikeustieteellisen alan korkeakoulujen henkilöstöä, opiskelijoita ja alan keskeisiä sidosryhmiä. Arvioinnissa tarkasteltiin alan vahvuuksia ja kehittämistarpeita suhteessa alan osaamistarpeisiin ja tulevaisuuden toimintaympäristöihin. Tässä luvussa arviointiryhmä esittää kootusti arvioinnin johtopäätökset sekä suosituksia niistä toimenpiteistä, joihin arviointiryhmän näkemyksen mukaan tulee ryhtyä.

Oikeustieteellisen alan tutkintokoulutuksen rakenne ja kansallinen ohjaus

Oikeustieteellisen alan kansalliset tutkintorakenteet ovat pääosin toimivia. Alan kansallinen tutkintorakenne koostuu viiden yliopiston tarjoamista oikeusnotaarin tutkinto-ohjelmista, joissa tavoitetutkintona on alempi korkeakoulututkinto. Tällä hetkellä neljä yliopistoa tarjoaa oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmakoulutusta. Lisäksi viidessä muussa yliopistossa oikeusala opiskellaan hallintotieteiden tai kauppatieteiden maisterin tutkinto-ohjelmien osana. Kahdeksassa ammattikorkeakoulussa tarjotaan oikeudellisesti painottuneita liiketalouden ammattikorkeakoulututkintoon johtavia tutkinto-ohjelmia sekä kahdessa ammattikorkeakoulussa ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavia tutkinto-ohjelmia.

Oikeusalan koulutuksen kehittäminen on samansuuntaista kansallisen korkeakoulutuksen ohjauksen kanssa. Suhtautuminen koulutusvastuisiin jakaa vastaajien mielipiteitä. Opintopolut ja siirtymät alemmasta korkeakoulututkinnosta ylempään toimivat hyvin, mutta niissä on tiettyjä katkoksia. Åbo Akademin oikeusnotaarikoulutukseen valitut eivät saa suoraan oikeutta suorittaa oikeustieteen maisterin tutkintoa yliopiston puuttuvan tutkinnonanto-oikeuden takia, vaan opiskelijat joutuvat hakemaan opinto-oikeutta toisesta yliopistosta.

Oikeusnotaaritutkinnolla on rajallinen merkitys työmarkkinoilla, vaikka tutkinto on itsenäinen alempi korkeakoulututkinto. Kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon työmarkkinakelpoisuus on myös rajoitettu, koska tutkinto ei tuota lakisääteistä kelpoisuutta kaikkiin juristin tehtäviin. Oikeudellisesti painottunutta tradenomitutkintoa ei tunneta itsenäisenä oikeusalan ammattikorkeakoulututkintona, mikä vaikeuttaa valmistuneiden sujuvia opintopolkua. Ammattikorkeakoulujen oikeusalan tutkintojen kansallinen ohjaus onkin kehittämiskohde.

Arviointiryhmä suosittelee, että

- kaikille oikeusnotaarin tutkinnon suorittaneille taataan sujuva pääsy oikeustieteen maisterin tutkintoon.
- oikeudellisesti painottunut ammattikorkeakoulututkinto sekä ylempi ammattikorkeakoulututkinto tunnistetaan itsenäisinä oikeusalan ammattikorkeakoulututkintoina irrottamalla ne tradenomin tutkinnosta omiksi tutkinnoikseen.
- oikeudellisesti painottuneiden ammattikorkeakoulututkintojen asema koulutuspoluissa selvitetään ja harkitaan näille erillisväylää ammattikorkeakoulusta yliopistoon. Ammattikorkeakoulututkinnossa hankittu aiempi osaaminen tulee tunnustaa oikeudellisesti painottuneen tradenomin jatkaessa opintojaan yliopistoissa.
- kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnot rinnastetaan ulkomailla suoritettuihin juristitutkintoihin, joita opiskelijoilla on mahdollisuus täydentää suomalaisen juristipätevyyden saamiseksi edellyttäen, että alempaa korkeakoulututkintoa ja kielitaitoa koskevat edellytykset täyttyvät. Tutkinnon kelpoisuutta työmarkkinoilla tulee parantaa.
- alalla keskustellaan aliedustettujen ryhmien pääsemismahdollisuuksien parantamisesta alan koulutuksiin sekä alan opiskelijoiden taustan monimuotoistamisesta.

Osaamislähtöisyys ja tutkinto-ohjelmissa saavutettava osaaminen

Oikeusalan opetussuunnitelmatyö on osaamislähtöistä ja osaamistavoitteiden saavuttamista seurataan useilla eri keinoilla, kuten valtakunnallisilla palautejärjestelmillä ja opiskelijajärjestöjen palautteella. Oikeusjärjestyksen sisältöön liittyvät osaamistavoitteet toteutuvat oikeusnotaarin ja oikeustieteen maistereiden koulutuksissa varsin hyvin. Osaamistavoitteissa korostuu oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkintojen luonne laaja-alaisina yleisjuristitutkintoina sekä oikeudellisen ongelmanratkaisun ja argumentaation osaaminen. Opetuksen painottuminen juridiikan yleisiin oppeihin ja oikeudelliseen yleissivistykseen tukee opiskelijoiden valmiuksia toimia monenlaisissa työtehtävissä. Oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmissa on mahdollista valita myös erikoistuminen tiettyyn oikeudenalaan. Kauppatieteiden ja hallintotieteiden maisterin tutkinto-ohjelmien oikeudellisissa osaamistavoitteissa korostui erikoistuminen tiettyyn oikeudenalaan.

Osaamistavoitteiden toteutuminen yksittäisillä opintojaksoilla ja osaamistavoitteiden viestiminen opiskelijoille vaihtelee. Opiskelijoiden näkemyksen mukaan opetuksen linjakkuus ei toteudu johdonmukaisesti. Opiskelijat kokevat, että aktivoivat ja monimuotoiset opetusmenetelmät parantaisivat osaamistavoitteiden saavuttamista. Oikeusjärjestyksen sisältöön liittyvät osaamistavoitteet toteutuvat oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin koulutuksissa melko hyvin. Opiskelijat saavat koulutuksesta myös hyvät valmiudet oppia uutta ja toimia itseohjautuvasti. Tutkinto-opiskelu

kehittää yleisiä työelämävalmiuksia, mutta eri aineistoissa mainittiin myös runsaasti kehitettävää. Näitä olivat yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot, innovatiivisuus, projektinhallintataidot sekä liiketoiminnan ja yhteiskunnan laajempi ymmärtäminen.

Alalla ei ole yhteisiä pedagogisia linjauksia. Korkeakoulupedagogista koulutusta on kuitenkin saatavilla, ja opettajat osallistuvat siihen aktiivisesti. Henkilöstön suuri työ määrä heikentää heidän mahdollisuuksiaan ennakoida muutoksia sekä vahvistaa muutosvalmiutta ja resilienssiä. Opiskelijamäärien kasvaminen on herättänyt perustellun huolen koulutuksen laadusta ja osaamistavoitteiden saavuttamisesta. Oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmien tutkimusperustaisuus ymmärretään opettajan oman tutkimukseen perustuvan osaamisen välittymisenä opetuksessa. Ennakointitiedon hyödyntäminen koulutusten kehittämisessä vaihtelee.

Arviointiryhmä suosittelee, että

- oikeustieteellisen alan opetusresursseja lisätään ja opettaja-opiskelija-suhdelukua parannetaan määrällisesti siten, että vuorovaikutteista ja aktivoivaa opetusta sekä opiskelijoiden ohjausta ja osaamista koskevaa palautetta voidaan lisätä.
- osaamistavoitteiden, opetusmenetelmien ja osaamisen arvioinnin linjakkuuden kehittämiseksi laaditaan yhteisiä arviointikriteereitä, jaetaan hyviä käytäntöjä eri korkeakoulujen välillä sekä tuetaan opettajien pedagogisen osaamisen kehittymistä.
- pedagogista kehittämistä jatketaan siten, että substanssiosaamisen ja yleisten työelämätaitojen opetus integroidaan samoille opintojaksoille.
- opetushenkilökunnan osallistumista pedagogiseen koulutukseen tuetaan ja henkilökunnalle tarjotaan muutosvalmiutta vahvistavaa koulutusta ja ohjausta.
- koulutusyksiköt tekevät tietoisia linjauksia verkko- ja monimuoto-opetuksen roolista eri koulutuksissa.
- opiskelijoiden stressin hallintaa ja luovuutta vahvistavia ohjaus-, opetus- ja arviointikäytäntöjä kehitetään yhteistyössä korkeakoulujen tukipalveluiden kanssa.
- oikeudellisesti painottuneen tradenomikoulutuksen rakenne uudistetaan niin, että oikeudellisten sisältöjen osuus tutkinto-ohjelmassa vahvistuu ja liiketalouden sisältöjen osuus vähenee.

Työelämärelevanssi ja digitalisaatio

Työelämärelevanssin käsitteestä ei vallitse alalla yksimielisyyttä. Alan korkeakouluissa työelämärelevanssi samaistettiin usein osaamistavoitteisiin ja opiskelijat puolestaan käsityötaitoon. Oikeustieteen tutkinnot vastaavat työelämän tarpeita, sillä valmistuneet työllistyvät hyvin. Ainoastaan kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssi oli opiskelijoiden ja sidosryhmien käsitysten mukaan vaillinainen. Myös alueellisia ongelmia on ilmennyt ruotsinkielisten juristien ja oikeudellisesti painottuneiden tradenomien saatavuudessa esimerkiksi syyttäjälaitoksessa ja kaksikielisten alueiden tuomioistuimissa.

Tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssia seurataan eniten maistereiden uraseurantakyselyillä, mutta muutoin seuranta jäi helposti yksittäisten opettajien aktiivisuuden ja työelämäyhteyksien varaan. Opiskelijat tekevät runsaasti harjoitteluita, ja moni työllistyy jo opiskeluaikana. Helsingin yliopistossa opintoihin kuuluva harjoittelu on pakollista. Muissa yliopistoissa valinnaisiin opintoihin voi sisällyttää harjoittelua. Harjoittelujen seuranta ja korkeakoulujen yhteistyö harjoittelu- paikkojen kanssa ei ole systemaattisia.

Eri tutkinto-ohjelmissa käytetään paljon digitaalisia oppimisympäristöjä, digitalisuutta ja digitaalisia ratkaisuja hyödynnetään opiskelijoiden ohjauksessa ja tutkinto-ohjelmien toteutuksessa. Digitaalisten välineiden käytössä ja verkko-opetuksen käytännöissä on opettajakohtaista vaihtelua. Opettajien saama tuki digitaalisten välineiden käyttöön vaihtelee. Henkilökunnan valmiudet hyödyntää digitaalisia apuvälineitä opetuksessa sekä ymmärrys digitalisaation vaikutuksista yhteiskuntaan ja työelämään ovat olennaisia tulevaisuuden muutoksiin varautumisessa. Valmistuneiden digitaaliset taidot ovat hyvällä tasolla. Toisaalta digitalisaatio ei tämän päivän käytännön juristityössä ole juuri edennyt normaalia toimistotyötä pidemmälle.

Arviointiryhmä suosittelee, että

- alalla keskustellaan työelämärelevanssin asemasta ja sisällöstä opetussuunnitelmissa sekä osaamistavoitteissa.
- yleisiä työelämätaitoja integroidaan opetussuunnitelmatyössä systemaattisesti jokaiselle opintojaksoille ja ne otetaan huomioon opetus-, arviointi- ja palautekäytännöissä.
- kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon kelpoisuutta työmarkkinoilla parannetaan.
- harjoittelu integroidaan tiiviimmin opetussisältöihin. Harjoittelupaikoille laaditaan ohjeistukset opiskelijan ohjaamisesta ja työajan käytöstä. Harjoitteluraportteja hyödynnetään systemaattisesti tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssin seurannassa.
- korkeakouluissa tuetaan entistä systemaattisemmin henkilöstön ja opiskelijoiden digitaalisia valmiuksia sekä digitalisaation mukanaan tuomien muutosten ymmärtämistä.
- koulutusyksiköissä tehdään yhteisiä ohjeita verkko- ja monimuoto-opetuksen roolista eri koulutuksissa.
- koulutusyksiköissä tunnistetaan ja vahvistetaan digitalisaation merkitystä koulutuksen sisällöissä ja toimintatavoissa esimerkiksi monitieteisellä yhteistyöllä.
- verkko-opetusta sekä opetussisältöjen ja -materiaalien jakamista kehitetään korkeakoulujen välisenä yhteistyönä tutkintokoulutuksissa ja jatkuvassa oppimisessa.

Ruotsinkielisyyden ja kansainvälisyyden tukeminen

Ruotsinkielistä oikeustieteen koulutusta tarjotaan Åbo Akademiassa ja Helsingin yliopistossa. Ruotsinkielistä opetustarjontaa ei kuitenkaan ole kaikilla keskeisillä oikeudenaloilla ja ruotsinkielisten opetusmateriaalien vähäisyys vaikeuttaa ruotsinkielisen tutkintokoulutuksen ja jatkuvan oppimisen toteuttamista. Koulutusyksiköiden välinen yhteistyö ruotsinkielisen ja kaksikielisen

koulutuksen järjestämisessä on kehittämisvaiheessa. Ruotsin kielen taito on edelleen tärkeää oikeuslaitoksessa. Liikejuridiikassa englanti on kuitenkin monelta osin korvannut ruotsin työkielenä pohjoismaisessa yhteistyössä.

Kansainvälisyys on otettu huomioon tutkinto-ohjelmien osaamistavoitteissa, ja koulutuksiin sisältyy lukuisia kansainvälisyyttä edistäviä piirteitä. Kansainvälinen opiskelijavaihto on suhteellisen yleistä alan opiskelijoiden keskuudessa. Englanninkielisten opintojaksojen tarjontaa on jonkin verran oikeusnotaarin tutkinto-ohjelmissa ja runsaasti oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmissa. Kansainväliset ja kotimaiset opiskelijat osallistuvat samoille opintojaksoille.

Arviointiryhmä suosittelee, että

- yhteistyötä lisätään yksiköiden välillä ruotsinkielisen ja kaksikielisen tutkintokoulutuksen ja jatkuvan oppimisen tarjonnan turvaamiseksi. Myös ruotsinkielisten oppimateriaalien riittävä tuottaminen ja saatavuus edellyttävät yhteistyötä.
- ruotsinkielisen ja kaksikielisen oikeustieteellisen tutkintokoulutuksen kehittämiseksi perustetaan kansallinen koordinaatioryhmä.
- yliopistojen yhteistyöllä varmistetaan Åbo Akademin oikeusnotaarin tutkinnosta sujuva ja ilman katkoksia tapahtuva jatkaminen ruotsinkieliseen, suomenkieliseen tai kaksikieliseen oikeustieteen maisterin tutkintoon.
- tarve sekä ruotsinkieliseen että kaksikieliseen oikeustieteen maisterin tutkintoon tunnistetaan ja tutkintojen asemaa vahvistetaan osana tutkintojärjestelmää.
- kotimaisten kielten osaamisen taitotasojen määrittelyssä siirrytään eurooppalaisiin kielten taitotasojen mukaisiin määrittelyihin.
- kansainvälisten yhteis- tai kaksoistutkinto-ohjelmien määrää alalla nostetaan, mutta samalla huolehditaan, että ne takaavat pätevyyden juristin töihin Suomessa.
- harvemmin valittujen kielten, kuten saksan, ranskan ja venäjän, opetustarjontaa lisätään ja tarjotaan nykyistä enemmän juridiseen käsitteistöön painottuvia kielten opintojaksoja.
- kansainvälistä opettajavaihtoa hyödynnetään nykyistä laajemmin.
- jokaisessa tutkinto-ohjelmassa varmistetaan kansainvälisyysosaamisen kehittyminen opiskelijoille sekä mahdollistetaan kansainvälinen liikkuvuusjakso osana opintoja.

Eri toimijoiden välinen yhteistyö

Korkeakoulut tekevät koulutusten suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa monimuotoista yhteistyötä sidosryhmien kanssa. Yliopistoilla on monia kansallisia yhteistyön muotoja, kuten yksiköiden johdon tapaamiset sekä valintakoe yhteistyö, sekä joidenkin yliopistojen välisiä koulutusyhteistyön muotoja, kuten Turun yliopiston ja Åbo Akademin välinen yhteistyö oikeusnotaarin tutkinto-ohjelmissa. Ruotsinkielisessä koulutuksessa yliopistojen välinen yhteistyö on vähäistä. Ammattikorkeakoulujen keskinäinen yhteistyö oikeudellisesti painottuneissa tradenomikoulutuksissa on ollut vähäistä sen jälkeen, kun oikeusministeriö on vetäytynyt koulutuskoordinaatiosta. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välinen yhteistyö on oikeusalalla myös vähäistä.

Alan edustajilla on monipuolista yhteistyötä sidosryhmien kanssa ja henkilökunnalla on runsaasti yhteyksiä eri sidosryhmiin. Sidosryhmäyhteistyön systemaattisuus ja muodot ovat kuitenkin vaihtelevia. Yliopistoilla on lisäksi tiivistä yhteistyötä sidosryhmien kanssa jatkuvan oppimisen toteutuksessa.

Arviointiryhmä suosittelee, että

- yksiköissä käydään yhteistä keskustelua koulutusyhteistyön systemaattisesta kehittämisestä ja tätä yhteistyötä organisoidaan selkeästi.
- korkeakouluissa vahvistetaan sidosryhmien kanssa tehtävää yhteistyötä koulutuksen työelämärelevanssin ja jatkuvan oppimisen kehittämiseksi.
- yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välisen koulutusyhteistyön mahdollisuuksia arvioidaan erityisesti pedagogisessa kehittämisessä ja jatkuvasta oppimista.
- korkeakoulujen ja sidosryhmien välinen yhteistyö on molemminpuolista ja hyvin organisoitua.
- ammattikorkeakoulujen yhteistyötä vahvistetaan erityisesti oikeudellisesti painottuneiden tradenomin tutkinto-ohjelmien harjoitteluihin liittyen.

Jatkuva oppiminen oikeustieteellisellä alalla

Jatkuva oppiminen ymmärretään oikeustieteellisellä alalla yleisimmin koulutustarjonnaksi, joka ei kuulu tutkintokoulutukseen. Jatkuvan oppimisen tarjontaa järjestetään tavanomaisesti avoimen yliopiston tai avoimen ammattikorkeakoulun tarjontana tai täydennyskoulutuksena. Lisäksi yksiköt tarjoavat erillisopintoja ja korkeakoulujen yhteistyönä toteutettavia opintokokonaisuuksia.

Oikeustieteellisellä alalla on runsaasti kysyntää eripituisille jatkuvan oppimisen alaan kuuluville koulutuksille niin alan sisällä kuin muilla toimijoilla, jotka tarvitsevat työssään juridista osaamista. Oikeustieteellisellä alalla on muihin aloihin verrattuna poikkeuksellisen paljon jatkuvan oppimisen tarjontaa. Korkeakoulujen lisäksi kentällä on lukuisia muita tahoja, jotka tarjoavat alan jatko- ja täydennyskoulutusta.

Korkeakouluissa hyödynnetään jatkuvan oppimisen opetuksessa ja koulutustarjonnan kehittämisessä työelämäverkostoja. Jatkuva oppimista leimaa kuitenkin suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin epäsystemaattisuus. Korkeakouluissa tunnistetaan hyvin jatkuvan oppimisen kehittämiskohteita, mutta koulutustarjonnasta huolehtiminen, markkinointi ja tekniset järjestelyt saattavat käytännössä jäädä yksittäisten opettajien vastuulle. Jatkuvan oppimisen kehittämisen suurimpana esteenä ovat resurssit, joita ei nykyisellään suunnata tutkimuksen ja perustutkintokoulutuksen lisäksi laajemmin jatkuvaan oppimisen toteuttamiseen. Alalla pidetään kuitenkin tärkeänä tavoitteena, että oikeustieteen perustutkinto-opiskelijat sosiaalistetaan opintojen alusta saakka jatkuvan oppimisen ajatukseen. Opiskelijoiden mukaan tämä viesti ei kuitenkaan aina saavuta heitä.

Arviointiryhmä suosittelee, että

- alalla keskustellaan siitä, olisiko jatkuva oppiminen tarpeen ymmärtää nykyistä laajemmin, sekä pohditaan, miten jatkuvan oppimisen tarjonnalla halutaan profiloitua.
- jatkuvan oppimisen koulutustarjonnan suunnittelu, toteutus ja arviointi systematisoidaan ja vastuutetaan.
- koulutusyksiköt rakentavat yhteistyössä eri oikeusalojen erikoistumiskoulutuksia, joihin sisältyy opintojaksoja eri yksiköistä.
- jatkuvaan oppimiseen liittyvää yhteistyötä tiivistetään korkeakoulujen välillä ja työelämän edustajien kanssa.

Lähteet

- Abel, R. L. 2015. "You never want a serious crisis to go to waste" – Reflections on the Reform of Legal Education in the US, UK and Australia. *International Journal of Legal Profession* 22 (1), 1–23.
- Ammattibarometri. 2020. Lainopilliset avustajat ja järjestöalan asiantuntijat. <https://www.ammattibarometri.fi/kartta2.asp?vuosi=20ii&ammattikoodi=3411&kieli=fi#>. (Luettu 13.10.2021.)
- Biggs, J. 1996. Enhancing teaching through constructive alignment. *Higher Education* 32 (3), 347–364.
- Blåfield, E. 2017. Lakimiesliitto. 2016–2017 valmistuneiden maistereiden kokemuksia OTM-tutkinnosta. https://www.lakimiesliitto.fi/site/assets/files/1444/sijoittumistutkimus_2017.pdf. (Luettu 13.10.2021.)
- Blåfield, E. 2019. 2018–2019 valmistuneiden kokemuksia OTM-tutkinnosta ja työelämään sijoittumisesta. Lakimiesliitto.
- Coates, J., Fried, J. & Spier, K. 2014. What Courses Should Law Students Take? Harvard's Largest Employers Weigh in. <http://ssrn.com/abstract=2397317>. (Luettu 13.10.2021.)
- Digivisio 2030. 2021. Korkeakoulutuksen digivisio 2030 – Suomesta joustavan opiskelun mallimaa. <https://digivisio2030.fi/>. (Luettu 13.10.2021.)
- EC 2015. ECTS Users' Guide. Euroopan komissio 2015. https://ec.europa.eu/education/sites/default/files/document-library-docs/ects-users-guide_en.pdf. (Luettu 13.10.2021.)
- Ervasti, K. & Aaltonen, M. 2017. Oikeustieteen opetus opiskelijakyselyiden valossa. www.edilex.fi/artikkelit/18106. (Luettu 13.10.2021.)
- Ervasti, K. 2011. Oikeustieteen opetuksen laatu opiskelijakyselyn valossa. *Defensor Legis* 92 (6), 805–812.
- Euroopan Unionin neuvosto. 2011. Neuvoston päätöslauselma uudistetusta eurooppalaisesta aikuiskoulutusohjelmasta (2011/C 372/01). [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011G1220\(01\)&from=NL](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011G1220(01)&from=NL). (Luettu 13.10.2021.)
- Finlex. 2020a. Lainsäädännöllä säädellyt tuomarin, syyttäjän ja asianajajan tehtävät, joiden kelpoisuusvaatimuksena on OTM-tutkinto. Finlex-haku. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/haku/?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=%22oikeustieteen+maister%22&h=Hae+%E2%80%BA>. (Luettu 13.10.2021.)
- Finlex. 2020b. Lainsäädännöllä säädellyt tehtävät, joihin KVOTM-tutkinto ei tuota kelpoisuutta. Finlex-haku. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/haku/?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=%22kansainvälisten+ja+vertailevan+oikeustieteen+mais%22&h=Hae+%E2%80%BA>. (Luettu 13.10.2021.)
- Fletcher, R. 2016. Legal education and proposed regulation of the legal profession in England and Wales: a transformation or a tragedy? *The Law Teacher* 50 (3), 371–385.
- Francis, A. 2015. Legal Education, Social Mobility, and Employability: Possible Selves, Curriculum Intervention, and the Role of Legal Work Experience. *Journal of Law and Society* 42 (2), 173–201.

- Gardner, J. A., Belluck, J. W. & Aswad, L. L. 2007. *Legal Argument – The Structure and Language of Effective Advocacy*. LexisNexis. Carolina Academic Press, LLC.
- Government Office for Science. 2016. *Future of an Ageing Population*. London.
- Government Office for Science. 2017. *Future of Skills and Lifelong Learning*. London.
- Grönqvist, K. 2013. Redogörelse för en empirisk undersökning gällande det svenska språkets ställning i de tvåspråkiga tingsrätterna i södra Finland. *Tidskrift utgiven av juridiska föreningen i Finland*. JFT 4, 314–323.
- Hanhijoki, I. 2020. Koulutus ja työvoiman kysyntä 2035. Osaamisen ennakointifoorumin ennakointituloksia tulevaisuuden koulutustarpeista. Opetushallitus: Raportit ja selvitykset 6.
- Heringa, A. W. 2011. European Legal Education or Legal Education in Europe. *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 18 (3), 221–224.
- Huovinen, J. 2019. Tuomarien koulutuksen kehittäminen – uusi asessorien koulutusohjelma. *Defensor Legis* 2, 149–161.
- Husa, J. 2009. Turning the Curriculum Upside Down: Comparative Law as an Educational Tool for Constructing the Pluralistic Legal Mind. *German Law Journal* 10 (7), 913–926.
- Husa, J. 2018. Comparative law in legal education – building a legal mind for a transnational world. *The Law Teacher* 52 (2), 201–215.
- Huusko, M. & Pyykkö, R. 2021. Yleiset valmiudet korkeakoulujen tutkinto-ohjelmien osaamistavoitteissa neljällä koulutusalaalla. *Aikuiskasvatus* 41 (3), 236–248.
- Jones Merritt, D. 2015. What Happened to the Class of 2010? Empirical Evidence of Structural Change in the Legal Profession. *Michigan State Law Review* 1043, 1044–1123.
- Kallio, T. J., Kallio K.-M., Huusko, M., Pyykkö, R. & Kivistö, J. 2021. Balancing between Accountability and Autonomy: The Impact and Relevance of Public Steering Mechanisms within Higher Education. *Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management*, Vol. ahead-of-print, No. ahead-of-print.
- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. 2021. Koulutuksen arviointisuunnitelma 2020–2023. https://karvi.fi/wp-content/uploads/2021/04/KARVI_arviointisuunnitelma-2020-2023_paivitetty_2021.pdf. (Luettu 13.10.2021.)
- Katz, D. M. 2014. The MIT School of Law? A Perspective on Legal Education in the 21st Century. *University of Illinois Law Review* 5, 102–142.
- Koivisto, I. & Tuomela, A. 2012. Lainoppineita vai oikeustieteilijöitä? Näkökulmia perustutkinnon metodiopetuksen kehittämiseen Helsingin yliopiston oikeustieteellisessä tiedekunnassa. *Oikeus* 41 (3), 410–432.
- Kokko, T., Spens, K., Aholainen, R., Hakala, J., Hokkanen, J., Holmström, S., Lundin, K., Lähdeniemi, S., Paakanen, I. & Vihma-Purovaara, T. 2020. Yhteistyössä maailman parasta. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämisen linjausten 2017–2025 seuranta ja kehittäminen. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 14.
- Konkola, K., Hauta-aho H., Hiilamo H., Karttunen M., Niemi, J., Tuominen M., Huusko M. & Väättäin H. 2021. Sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen arviointi. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisuja 14.
- Konttinen, L., Koulumäki, R. & Mäihäniemi, B. 2021. Oikeuden digitalisaatio ja juristityön arkipäivä. *Lakimies* 119 (2), 173–199.
- Koo, G. 2007. *New Skills, New Learning: Legal Education and the Promise of Technology*. The Berkman Center for Internet & Society at Harvard Law School, Research Publication 4.
- Kosunen, T. 2021. Kohti saavutettavampaa korkeakoulutusta ja korkeakoulua. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 35.
- Koulumäki, R. 2018. Digitalisaatio ja algoritmit – oikeustiede hukassa? *Lakimies* 116 (7–8), 840–867.
- Koulumäki, R., Heiskanen, J. & Vainio, S. 2018: We Hacked the Law! – Oikeusjärjestelmän käyttäjäkokemusta parantamassa. Edilex. www.edilex.fi/artikkelit/18106. (Luettu 13.10.2021.)

- Koulu, R., Koulu, R. & Koulu, S. 2019. Tuomarin roolit tuomioistuimissa. Alma Talent.
- Kuosa, A.-M. 2020. Työelämässä koetut moninaiset ja muuttuvat kielitaitotarpeet ruotsin kielen opintojen lähtökohtana oikeustieteen opinto-ohjelmassa. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Education, Humanities and Theology 161. Itä-Suomen yliopisto.
- Kurkela, M. S. 2019. Oikeustieteen opinnot kilpailuoikeudellisissa ”out-of-box” -tarkastelussa. Edilex 10. <https://www.edilex.fi/artikkelit/19583.pdf>. (Luettu 13.10.2021.)
- Lakimiesliitto. 2020. Uutinen. Runsaasti töitä, mutta stressiä työpaikoista – Oikkareiden työkyselyn tulokset on nyt julkaistu! 17.12.2020. <https://www.lakimiesliitto.fi/uutiset/runsaasti-toita-mutta-stressia-tyopaikoista-oikkareiden-tyokyselyn-tulokset-on-nyt-julkaistu/>. (Luettu 13.10.2021.)
- Lakimiesliitto. 2021. Työ- ja elinkeinoministeriö. 8/2021 työttömyystilastot.
- Landqvist, H., Laurén, C., Nordman, L., Nordman, M. & Kvist, M. 2016. Juridik på svenska i Finland: bakgrund, introduktion och disposition. Teoksessa H. Landqvist, C. Laurén, L. Nordman, M. Nordman & M. Kvis (toim.) Juridik på svenska i Finland. Perspektiv på språk och rätt. Scriptum, 12–39.
- Meng, C., Wessling, K., Muhleck, K., Unger, M. 2020. Eurograduate pilot survey. Design and implementation of a pilot European graduate survey. EU publications 2020-06-04. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/51f88c2e-a671-11ea-bb7a-01aa75ed71a1>. (Luettu 13.10.2021.)
- Mikkola, P. & Haltia, P. 2019. Aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen korkeakouluissa. Selvitys aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisen ja tunnistamisen periaatteista ja käytänteistä korkeakouluissa. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Korkeakoulu- ja tiedepolitiikan sekä lukiokoulutuksen osasto. [https://minedu.fi/documents/1410845/5217581/Selvitys+aiemmin+hankitun+osaamisen+tunnustamisen+ja+tunnistamisen+periaatteista+ja+k%C3%A4yt%C3%A4nteist%C3%A4+korkeakouluissa+\(31.5.2019\)](https://minedu.fi/documents/1410845/5217581/Selvitys+aiemmin+hankitun+osaamisen+tunnustamisen+ja+tunnistamisen+periaatteista+ja+k%C3%A4yt%C3%A4nteist%C3%A4+korkeakouluissa+(31.5.2019)). (Luettu 13.10.2021.)
- Mäihäniemi, B., Asp, A. & Band, A. 2018. Työelämätaitojen opettaminen ja oppiminen juristikoulutuksessa vastauksena digitalisaatioon. Lakimies 116 (7–8), 1024–1046.
- Mäkelä, M., Möller, R., Stephens, C., Croiset, G., Telkkä, J., Haavisto, E., Seppälä, H., Mustonen, K., Hiltunen, K. & Huusko, M. 2018. Educating doctors for the future. Evaluation of undergraduate medical education in Finland. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen julkaisu 14.
- Niemi, J. 2017. Opetuksen johtamisesta. Teoksessa Riekkinen, J. (toim.) Oikeutta oikeudenkäynnistä täytännönpäntöön. Juhlajulkaisu Tuula Linna. Alma Talent Oy, 221–234.
- Nieminen, L. 2006. Monitieteisyys ja kriittisyys oikeustieteen opinnoissa: opetuksen kehittämismahdollisuuksien pohdintaa. Oikeus 3, 413–424.
- Nori, H., Juusela, H., Kohtamäki, V., Lyytinen, A. & Kivistö, J. 2021. Korkeakoulutuksen saavutettavuus ja tasa-arvo Suomessa ja verrokkimaissa. GATE-hankkeen loppuraportti. Valtioneuvoston kanslia.
- OECD 2019. Benchmarking Higher Education System Performance. Higher Education, OECD publishing. Paris. <https://doi.org/10.1787/be5514d7-en>. (Luettu 13.10.2021.)
- Oikeusministeriö. 2005. Ammattikorkeakouluväylä oikeushallinnonalalle. Oikeusministeriön työryhmämietintö 15. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75657/om_tr_15_2005_ammattikorkea_24_s.pdf. (Luettu 13.10.2021.)
- OKM 1451/2014. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus yliopistojen koulutusvastuun täsmentämisestä. Helsingissä 30.12.2014.
- OKM 331/2016. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus yliopistojen perusrahoituksen laskentakriteereistä. Helsingissä 29.4.2016.
- OKM. 2019a. Tilannekuvaa korkeakoulutuksesta ja tutkimuksesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö, korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto 15.10.2019. <https://minedu.fi/documents/1410845/4154572/Korkeakoulujen+tilannekuvaraportti/7c8ab5b4-62ee-1dd6-57ee-4d040075e200>. (Luettu 13.10.2021.)
- OKM. 2020a. Opetus- ja kulttuuriministeriön päätös koulutus- ja osaamistason nosto-ohjelman koulutuslaajennuksista vuosina 2021 ja 2022.

- OKM. 2020b. Runsaat 10 200 aloituspaikkaa lisää korkeakouluihin vuosina 2020–2022. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Tiedote. <https://minedu.fi/-/runsaat-10-200-aloituspaikkaa-lisaa-kekeakouluihin-vuosina-2020-2022>. (Luettu 13.10.2021.)
- OKM. 2021a. Ammattikorkeakoulujen toimiluvat. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://minedu.fi/toimiluvat>. (Luettu 13.10.2021.)
- OKM. 2021b. Korkeakoulujen ja tiedelaitosten ohjaus, rahoitus ja sopimukset. <https://minedu.fi/ohjaus-rahoitus-ja-sopimukset>. (Luettu 13.10.2021.)
- OKM. 2021c. Jatkuva oppiminen. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://minedu.fi/jatkuva-oppiminen>. (Luettu 13.10.2021.)
- Opintopolku 2021. Yliopistojen erikoistumiskoulutukset. <https://opintopolku.fi/wp/yliopisto/yliopistojen-erikoistumiskoulutukset/ylipistojen-erikoistumiskoulutukset/>. (Luettu 13.10.2021.)
- OPM. 2005. Oikeustieteellisen koulutusalan nykytila. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 29.
- Paasonen, J. & Ellonen, V. 2019. Kyselytutkimus yksityisen turvallisuusalan viranomaisvalvonnasta. Edilex 29. www.edilex.fi/artikkelit/19956. (Luettu 13.10.2021.)
- Pierson, P. 2016. Economics, EQ and Finance: The Next Frontier in Legal Education. *Journal of Legal Education* 65 (4), 864–896.
- Pyykkö, R., Eriksson, S., Krusberg, J.-E., Rauhala, P., Rissanen, R., Vieltojärvi, M., Kekäläinen, H., Hiltunen K., Moitus S. & Apajalahti, T. 2013. Korkeakoulujen arvioinnin suunnannäyttäjä. Korkeakoulujen arviointineuvosto 1996–2013 ja arviointitoiminnan tulevaisuus. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 8.
- Pyykkö, R., Kivistö, J., Pirttilä, A., Wallenius, J., Huusko, M., Leppänen, O., Mustonen, K. & Nordblad, M. 2020a. Korkeatasoisella osaamisella työelämään. Humanistisen alan, kauppatieteiden ja liiketalouden, tekniikan ja yhteiskuntatieteellisen korkeakoulutuksen arvioinnit. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Tiivistelmät 1.
- Pyykkö, R., Tolonen, M., Levä, K., Mahlamäki-Kultanen, S., Pantermöller, M., Pettersson, T., Saarinen, S. & Huusko, M. 2020b. Humanistisen alan korkeakoulutuksen arviointi. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 1.
- Schultz, U. 2008. Legal Education in Germany – an ever (never?) ending story of resistance to change. Teoksessa V. Olgiati (toim.) *Higher Legal Culture and Postgraduate Legal Education in Europa*. Neapel, Rom: Edizioni Scientifiche Italiane, 125–149.
- Sisk, G., Aggerbeck V., Farris, N., McNevin M. & Pitner M. 2015. Scholarly Impact of Law School Faculties in 2015: Updating the Leiter Score Ranking for the Top Third. *University of St. Thomas Law Journal* 12 (1), 100–130.
- Sisk, G., Catlin, N. & Veenis K. 2018. Scholarly Impact of Law School Faculties in 2018: Updating the Leiter Score Ranking for the Top Third. *University of St. Thomas Law Journal* 15 (1), 95–134.
- Sternlight, J. R. & Robbennolt, J. K. 2008. Good Lawyers Should be Good Psychologists: Insights for Interviewing and Counseling Clients. *Scholarly Works*. 285. <https://scholars.law.unlv.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1265&context=facpub>. (Luettu 13.10.2021.)
- Suorsa, O. & Sainio, J. 2020. Osaamisesta yliopistojen maisteriuraseurantakyselyiden 2017–2019 pohjalta. Yliopistojen työelämä- ja urapalveluiden Aarresaari-verkosto. <https://www.aarresaari.net/wp-content/uploads/2020/12/Uraseurantaraportti-osaamisesta-2020.pdf>. (Luettu 13.10.2021.)
- Syyttäjälaitos. 2020. Koulutus. <https://syyttajalaitos.fi/koulutus>. (Luettu 13.10.2021.)
- Tirronen, J. 2013. Oikeustieteellisten tutkintojen kehittäminen ja työmarkkinoiden tarpeet. *Oikeus* 42 (2), 194–211.
- Tuulari, S., Harrikari, T., Lappi, C., Hautala, S., Kemppainen, T., Laitinen, K. & Lohiniva-Kerkelä, M. 2020. Oikeudellisen osaamisen tarpeita sosiaalityössä. SOHOVA-hankkeen selvitys 03.
- Twining, W. 2018. Rethinking Legal Education. *The Law Teacher* 52 (3), 241–260.
- Vihervuori, P. 2019. Omassa hyllyssä vai bitteinä? Teoksessa T. Malminen & S. Wuolijoki (toim.) *Oikeus, kirjastot ja kulttuuri. Suomalainen lakimiesyhdistys*, 271–279.

Vipunen (2021). Opetushallinnon tilastopalvelu. <https://vipunen.fi/fi-fi>. (Luettu 13.10.2021.)

VN 496/1958. Laki asianajajista. Viimeisin muutos 15.8.2018.

VN 86/1996. Asetus oikeustieteellisistä tutkinnoista. Annettu Helsingissä 12.2.1996.

VN 645/1997. Yliopistolaki. Annettu Helsingissä 27.6.1997.

VN 794/2004. Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista. Annettu Helsingissä 19.8.2004.

VN 558/2009. Yliopistolaki. Annettu Helsingissä 24.7.2009. Viimeisin muutos 29.6.2021.

VN 715/2011. Laki luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista. Annettu Helsingissä 17.6.2011.

VN 932/2014. Ammattikorkeakoululaki. Annettu Helsingissä 14.11.2014.

VN 1129/2014. Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista. Annettu Helsingissä 18.12.2014.

VN 673/2016. Tuomioistuinlaki. Annettu Helsingissä 25.8.2016.

VN 93/2017. Valtioneuvoston asetus tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksestä. Annettu Helsingissä 23.2.2017.

VN 2021. Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko. Valtioneuvosto, Helsinki. Valtioneuvoston julkaisuja 24.

Vuorensyrjä, M. 2019. Poliisikoulutuksen vaikuttavuusarviointi 2019. Vuosina 2016–2017 valmistuneiden poliisien työllisyys ja arviot koulutuksen työelämävastaavuudesta. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 135.

Weimer, L., Hoffman, D. & Silvonen, A. 2019. Internationalisation at Home in Finnish Higher Education Institutions and Research Institutes. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 21.

World Economic Forum. 2017. Accelerating Workforce Reskilling for the Fourth Industrial Revolution – An Agenda for Leaders to Shape the Future of Education, Gender and Work. White Paper, Geneva. https://www3.weforum.org/docs/WEF_EGW_White_Paper_Reskilling.pdf. (Luettu 13.10.2021.)

Liitteet

LIITE 1. Arviointikysymyksiä tarkentavat kysymykset

ARVIOINTIKYSYMYKSET	ARVIOINTIKYSYMYKSIÄ TARKENTAVAT KYSYMYKSET
1. Millaista osaamista oikeustieteellisen alan korkeakoulutus tuottaa ja miten?	• Minkälaista osaamista alan koulutuksilla tavoitellaan? • Miten osaamislähtöisyys toteutuu eri koulutuksissa ja alan tutkinto-ohjelmissa? • Miten yksiköissä tuetaan, seurataan ja arvioidaan osaamislähtöisyyden toteutumista? • Miten opetuksen ja tutkimuksen yhteys toteutuu? • Miten kansainvälisyys näkyy koulutuksessa ja mitä sillä tavoitellaan? • Miten digitalisaatio on huomioitu koulutusten sisällöissä ja toteutuksessa? • Miltä näyttävät ruotsinkielisen tutkintokoulutuksen nykytila ja tulevaisuuden tarpeet?
2. Miten oikeustieteellisen alan korkeakoulutus ennakoii ja vastaa tulevaisuuden osaamistarpeisiin?	• Millaisilla menettelyillä koulutukset seuraavat työelämän ja yhteiskunnan muutostrendejä ja miten muutokset näkyvät oikeustieteen alan koulutuksissa? • Miten opiskelijoiden kasvua omaa osaamistaan jatkuvasti kehittäviksi juristeiksi tuetaan opintojen aikana? • Millaisia valmiuksia ja menettelytapoja yksiköillä on vastata muutostilanteisiin? Miten henkilökuntaa ja opiskelijoita tuetaan muutostilanteissa? • Millaista yhteistyötä tutkinto-ohjelmat ja korkeakoulut tekevät keskenään? Millainen on yhteistyön lisäarvo ja mahdolliset kehittämistarpeet? • Miten korkeakoulujen ulkopuolisten yhteistyökumppaneiden ja alumnien näkökulmat huomioidaan koulutuksen kehittämisessä? • Miten koulutustarjonnan ja -profiilin onnistuneisuutta arvioidaan?
3. Millainen on oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen työelämärelevanssi?	• Miten opiskelijoiden yleiset työelämävalmiudet ymmärretään, miten ne näkyvät opintojaksoissa ja miten opiskelijoiden työelämävalmiuksien kehittymistä tuetaan? • Mitkä sisäiset ja ulkoiset tekijät, kuten tuomarin- ja syyttäjänvirkojen kelpoisuussääntely, ohjaavat koulutuksen kehittämistä? • Millainen on harjoittelun merkitys alan tutkinto-ohjelmissa? Miten harjoittelulle asetetut tavoitteet saavutetaan? • Miten oikeusalan eri tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssi varmistetaan?
4. Millaisia ovat jatkuvan oppimisen tarjonta ja toimintatavat oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksessa?	• Millaista jatkuvan oppimisen tarjontaa oikeustieteen alan korkeakoulutuksessa on? • Miten jatkovaa oppimista ja sen tarjontaa arvioidaan ja kehitetään? • Millaisena eri yksiköissä nähdään jatkuvan oppimisen ja tutkintokoulutuksen suhde? • Millaisia kehittämistarpeita jatkuvan oppimisen toteuttamiseen liittyy?

LIITE 2. Arvioinnin toteutusvaiheet ja aikataulu

ARVIOINNIN VAIHE	AJAN-KOHTA	VAIHEESEEN OSALLISTUVAT
Lähetekeskustelu arvioinnille	18.3.2020	Korkeakoulujen arviointijaosto
Arviointiryhmän nimittäminen	12.6.2020	Korkeakoulujen arviointijaosto
Arviointiryhmän perehdytys	19.8.2020	Arviointiryhmä ja Karvin edustajat
SUUNNITTELUVAIHE: HANKESUUNNITELMAN LAADINTA		
Suunnitteluvaiheen kokoukset	19.8.2020 4.9.2020 29.9.2020 7.10.2020 22.10.2020 4.11.2020 16.11.2020 24.11.2020	Arviointiryhmä ja Karvin edustajat
Suunnitteluvaiheen kuulemistilaisuuksien järjestäminen	3–8/2020	Arviointiin osallistuvat yliopistojen yksiköiden ja ammattikorkeakoulujen edustajat, opetus- ja kulttuuriministeriön, oikeusministeriön, Tuomioistuinviraston, Suomen Lakimiesliiton ja Suomen Asianajajaliiton edustajat
Koulutuskartoituskysely korkeakouluille	10/2020	Korkeakoulut
Hankesuunnitelman hyväksyminen	5.11.2020	Korkeakoulujen arviointijaosto
ARVIOINTIVAIHE		
1. VAIHE: KORKEAKOULUJEN ITSEARVIOINTI JA VALMIIDEN AINEISTOJEN ANALYYSIT		
Arviointiryhmän kokoukset	25.1.2021 18.2.2021 22.3.2021 27.4.2021 14.6.2021 23.8.2021 31.8.2021 16.9.2021 30.9.2021 14.10.2021	Arviointiryhmä ja Karvin edustajat
Yksiköiden itsearviointikysely ja tutkinto-ohjelmien itsearviointikyselyt	12/2020–02/2021	Viiden yliopiston oikeustieteellisen yksikön edustajat, AMK- ja YAMK-tutkinto-ohjelmien edustajat sekä HTM- ja KTM-tutkinto-ohjelmien edustajat
Arviointikysely yliopistojen oikeustieteellisen alan ainejärjestöille	03/2021	Artikla, Codex, Judica, Justus, Legio, Lex, Pykälä ja Stadga
Valmiiden aineistojen analyysit	kevät 2021	Karvin edustajat

2. VAIHE: SYVENTÄVÄT TIEDONKERUUT

Arviointivierailut yliopistoihin ja opiskelijatyöpajat	9.3.2021 11.3.2021 29.3.2021 30.3.2021 7.4.2021	Viiden yliopiston oikeustieteellisen yksikön johdon ja henkilöstön, opiskelijoiden ja sidosryhmien edustajia sekä arviointiryhmä ja Karvin edustajat
AMK-työpaja	21.4.2021	Kahdeksan AMK-tutkinto-ohjelman ja kahden YAMK-tutkinto-ohjelman edustajat
AMK-opiskelijatyöpaja	25.5.2021	AMK- ja YAMK-tutkinto-ohjelmien opiskelijoiden edustajat
Sidosryhmähaastattelut	5–6/2021	Oikeusministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön, oikeuslaitoksen, Tuomarinkoulutuslautakunnan, Opetushallituksen, julkisen ja yksityisen sektorin työnantajien, Suomen Lakimiesliiton ja Suomen Asianajajaliiton sekä julkisen oikeusavun edustajat

3. VAIHE: RAPORTOINTIVAIHE JA HANKKEEN PÄÄTÖS

Arviointitiedon analysointi ja arviointiraportin kirjoittaminen	6–10/2021	Arviointiryhmä
Kehittämiswebinaari	24.8.2021	Korkeakoulujen ja muiden sidosryhmien edustajat
Raporttien viimeistely, taitto, painatus	10/2021	Arviointiryhmä ja Karvin edustajat
Arvioinnin päätöswebinaari	3.11.2021	Kaikki sidosryhmät
Palaute arvioinnista	11/2021	Korkeakoulujen yhteyshenkilöt ja arviointiryhmä
Arvioinnin tiivistelmäjulkaisu	12/2021	Karvin edustajat

LIITE 3. Oikeustieteellisen alan ainejärjestöjen palaute

AINEJÄRJESTÖJEN PÄÄVIESTIT	AINEJÄRJESTÖJEN PERUSTELUT
1. Arviointimenettelyjä tulisi monipuolistaa ja niiden linjakkuutta lisätä.	Ainejärjestöjen mukaan osaamisen arviointimenettelyt (tentit) ovat usein hyvin yksipuolisia ja kannustavat opiskelijoita oppimaan asioita ulkoa, vaikka oikeustieteen perusoppien syvälinen sisäistäminen olisi paljon hedelmällisempää. Ainejärjestöjen mukaan arvioinnissa tulisi myös enenevässä määrin hyödyntää soveltavia tehtäviä. Opiskelijat toivoivat linjakkaampaa arviointia. Nykytilanteessa opintojaksojen arvosanat eivät ole eri opintojaksojen tai eri yliopistojen välillä keskenään vertailukelpoisia. Osaamisen arviointia pidetään usein myös hyvin pintapuolisena. Eräät ainejärjestöt kannattavat siirtymistä hyväksytty/hylätty -arviointiin.
2. Henkilökohtaisen palautteen määrää tulisi lisätä opintojaksoilla.	Opiskelijat toivoivat enemmän henkilökohtaista palautetta opintojaksojen aikana oman osaamisensa kehittämiseksi. Palautteen puute on erityisen vahvaa oikeusnotaarin tutkinto-ohjelmassa Ainejärjestöt arvioivat, että henkilökohtaisen palautteen vähyys on merkittävä este opiskelijan osaamisen kehitykselle.
3. Digiloikan tuomia hyviä käytänteitä tulisi hyödyntää mahdollisimman laaja-alaisesti unohtamatta kuitenkaan digitalisaation varjopuolia.	Ainejärjestöt pitävät tärkeänä, että mahdollisuus osallistua opetukseen etäyhteyksin varmistetaan myös koronapandemian jälkeen. On tärkeää käydä avointa keskustelua opiskelijoiden ja henkilökunnan välillä etäopetuksen kehittämisestä. Ainejärjestöjen mielestä luentojen nauhoittamista tulisi jatkaa pandemian jälkeenkin, sillä tämä helpottaa opiskelijan opiskelun, työn ja vapaa-ajan yhteensovittamista. Vaikka monet opiskelijat pitävät etäopiskelusta, on myös opiskelijoita, joille etäopiskelu ei sovi. Näitä opiskelijoita ei pidä unohtaa opetuksessa. Opetus tulisi järjestää opiskelijoiden näkökulmasta mahdollisimman joustavasti esimerkiksi niin että opiskelija voi itse päättää, osallistuuko hän opetuksen fyysisesti vai etäyhteyden välityksellä. Tärkeää on, että opintojaksoille relevantti opiskelumateriaali on saatavilla sähköisesti.

AINEJÄRJESTÖJEN PÄÄVIESTIT	AINEJÄRJESTÖJEN PERUSTELUT
4. Tutkinto-ohjelmien tuottama työelämärelevanssi on hyvä, vaikka opetuksen käytännönläheisyyttä voisikin lisätä.	Oikeustieteelliset tutkinnot ovat ainejärjestöjen mielestä työelämärelevantteja. Yliopistot hyödyntävät myös pääsääntöisesti hyvin työelämäsuhteitaan ja tarjoavat erilaisia mahdollisuuksia tehdä harjoittelujaksoja osana oikeusnotaarin ja oikeustieteen maisterin tutkinto-ohjelmia. Oikeusnotaarin tutkinto-ohjelman ja erityisesti perusteiden opetukseen toivotaan enemmän käytännönläheisyyttä esimerkiksi työelämässä olevien vierailuluentojen avulla.
5. Tieto tutkinto-ohjelmien ja opetusjaksojen osaamistavoitteista on helposti opiskelijoiden saatavilla, mutta niiden viestimisessä on haasteita.	Opintojaksojen ja tutkinto-ohjelmien tuottama osaaminen ovat helposti opiskelijoiden saatavilla esimerkiksi opintojaksojen tai opintokokonaisuuksien opinto-oppaista. Opetus ja tenttien sisältö eivät kuitenkaan aina vastaa opetusjaksolle asetettuja osaamistavoitteita. Osaamistavoitteiden viestimisessä on ongelmia, ja näitä esitellään usein opintojaksoilla vain lakonisesti johdatusluennon yhteydessä eikä niihin palata enää tämän jälkeen.

LIITE 4. Yliopistojen arviointivierailujen rakenne

KELLONAIKA	YLIOPISTOJEN OIKEUDELLISTEN YKSIKÖIDEN VIERAILUJEN RAKENNE
9.00–9.50 (50 min)	H 1: Yksikön johdon haastattelu Yksikköä on pyydetty kutsumaan ja nimeämään haastatteluun dekaani/ opetusvaradekaani/laitosjohtaja/tutkimusjohtaja, tutkinto-ohjelmien vastuuhenkilöitä ja muita yksikön johtamisen ja koulutuksen kehittämisen kannalta keskeisiä vastuuhenkilöitä. Ryhmän koko max. 8 henkilöä
10.10–11.25 (1 h 15 min)	H 2: Henkilökunnan ja sidosryhmäedustajien verkkotyöpajat Arviointiryhmä järjestää kolme rinnakkaista verkkotyöpajaa teemoista: 1. osaamislähtöisyys 2. työelämärelevanssi 3. jatkuva oppiminen. Yksikköä on pyydetty nimeämään kuhunkin ryhmään 4–6 ko. teemaa tuntevia ja sitä kehittäviä henkilöitä. Lisäksi yksikkö on voinut halutessaan kutsua kuhunkin kolmeen ryhmään 1–2 työelämän edustajaa ja/tai alumnia. Kunkin kolmen ryhmän koko max. 4–6 henkilöä
11.25–12.10 (50 min)	Arviointiryhmän lounas
12.10–14.30 (3 x 40 min)	H 3.-5: Opetus-/tutkimus-/tukihenkilökunnan haastattelut H 3: Klo 12.10–12.50 Professorit H 4: Klo 13.00–13.40 Muu opetushenkilökunta H 5: Klo 13.50–14.30 Tukipalveluiden henkilökunta Yksikköä on pyydetty nimeämään kuhunkin ryhmään 2–6 henkilöä yksikön koosta ja henkilöstön kokonaismäärästä riippuen
14.45–16.15 (1 h 15 min)	7. Opiskelijoiden verkkotyöpajat Arviointiryhmä järjestää opiskelijoille rinnakkaisia verkkotyöpajoja. Yksikköä on pyydetty yhdessä ainejärjestön/ainejärjestöjen kanssa kutsumaan ja nimeämään opiskelijoita eri vuosikursseilta ja eri tutkinto-ohjelmista sekä eri paikkakunnilta, mikäli se on yksikön kannalta relevanttia. Opiskelijoiden rinnakkaisia ryhmiä voi olla 2–6 ryhmää riippuen yksikön opiskelijoiden kokonaismäärästä ja opiskelijoiden kiinnostuksesta osallistua verkkotyöpajiin. Kunkin ryhmän koko max. 4–6 opiskelijaa.

LIITE 5. Ammattikorkeakoulujen tutkinto-ohjelmien edustajien työpajan rakenne

KELLONAIKA	TYÖPAJAN RAKENNE 21.4.2021	
12.00–12.10	Työpajan avaus: arvioinnin tavoitteet, työpajan tavoitteet ja tekniset ohjeet	
12.10–12.50	H1: Yhteinen haastattelu kaikille osallistujille	
13.00 (2 min)	H2: Kahden rinnakkaisen työpajan yhteinen aloitus: ryhmäjako ja linkit	
13.00–14.00 (60 min)	Ryhmä 1 Teema 1. Osaamislähtöisyys Teema 2. Kansainvälistyminen ja ruotsinkielinen koulutus	Ryhmä 2 Teema 3. Tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssi Teema 4. Jatkuva oppiminen
14.15	H3: Kahden rinnakkaisen työpajan yhteinen aloitus: ryhmäjako ja linkit	
14.15–15.15 (3 x 40 min.)	Ryhmä 2 Teema 1. Osaamislähtöisyys Teema 2. Kansainvälistyminen ja ruotsinkielinen koulutus	Ryhmä 1 Teema 3. Tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssi Teema 4. Jatkuva oppiminen
15.30–16.00	H4: Yhteinen keskustelu ja tulkinta itsearviointikyselyjen tuloksista Työpajan päätös ja arvioinnin jatkovaiheet	

Vuosina 2020–2021 toteutetussa oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen arvioinnissa tuotettiin tietoa oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen tutkinto-ohjelmien tuottamasta osaamisesta, tulevaisuuden osaamistarpeisiin vastaamisesta, tutkinto-ohjelmien työelämärelevanssista ja jatkuvasta oppimisesta. Arviointiraportissa tarkastellaan alan korkeakoulutusten kokonaisuutta, vahvuuksia ja kehittämiskohteita. Arviointi perustui erilaisiin aineistoihin, jotka analysoitiin laadullisin ja tilastollisin menetelmin. Arvioinnin toteuttamisessa oli mukana alan koulutusta tarjoavien korkeakoulujen, opiskelijoiden ja keskeisten sidosryhmien edustajia.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) on itsenäinen koulutuksen arviointiviranomainen. Se toteuttaa koulutukseen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestäjien toimintaan liittyviä arviointeja varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen. Lisäksi arviointikeskus toteuttaa perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen oppimistulosten arviointeja. Keskukseen tehtävänä on myös tukea opetuksen ja koulutuksen järjestäjiä ja korkeakouluja arviointia ja laadunhallintaa koskevissa asioissa sekä kehittää koulutuksen arviointia.